

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Journal of Roi Et Rajabhat University

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2567
Volume 18 No.2 May – August 2024

R
E
R
U

สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์
Humanities & Social Sciences
<https://www.thaijo/index.php/reru>

ISSN 2985-2110 (Print)
ISSN 2985-2129 (Online)

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Journal of Roi Et Rajabhat University

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2567

Volume 18 No.2 May – August 2024

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความหนังสือ บทความปริทัศน์ บทความทั่วไป บทความหนังสือ ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาสังคม เป็นสื่อกลาง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการของนักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยมีขอบเขตเนื้อหาในสาขาภาษาศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ การจัดการทั่วไป การตลาด นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม ส่งเสริมการเกษตร สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม สารสนเทศศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุม สหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน
ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม
ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์พิเศษธงทอง จันทรางศุ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิต กำมันตะคุณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนาภรณ์ พันทวี

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขอบฟ้า จันทร์เจริญ

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชา มารี เคน	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน ยุระรัช	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
รองศาสตราจารย์ ดร.พิศมัย ศรีอำไพ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สีปชาติ อันทะไชย	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนพลักษ์ ชามะรัตน์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติมา กาวีระ	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณดี สุทธิวิรากร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Professor Dr.William R. Barratt	Indiana State University
Professor Dr.Leslie B. Barratt	Indiana State University

สถานที่จัดพิมพ์

โรงพิมพ์ทักษิณการพิมพ์ โทรศัพท์ 088 560 8139

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสุนันท์ ประเสริฐสังข์	ที่ปรึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนาภรณ์ พันทวี	ที่ปรึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขอบฟ้า จันทร์เจริญ	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวธิดา ขาปัญญา	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตราภรณ์ วงศ์คำจันทร์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนีเพ็ญ พลเยี่ยม	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มงคล เอกพันธ์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณธร วรรณธร	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดา พลพุดธา	กรรมการ
อาจารย์ ดร.สุจิตตา ฤทธิมนตรี	กรรมการ
อาจารย์ ดร.อุไรวรรณ สิงห์ทอง	กรรมการและเลขานุการ
นางสาวอ้อมขวัญ กฤษณะภาพ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สมาน อัครภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาธน์ เนืองเฉลิม	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อพนันท์ พูลพุดธา	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.วันิดา ฝาระนัด	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุธินี อัครถาวร	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.นิศานาญ โสภภาพ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
รองศาสตราจารย์ นาวาโท ดร.พัฒนชัย หมั่นยัง	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยาภรณ์ พิษณุภักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภาวีร์ มากดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิระพร ชะโน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีรัตน์ ปานศุภวัชร	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทร์เพ็ญ ภูโสภ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งลาวัลย์ ละอาคา	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล แสงพรหม	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริรัตน์ นาคิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ศิริสุทธิ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิษฐา ไจมน
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิกร ยาสม
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดาวรรณ ถวิลการ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รพีพรรณ พงษ์อินทร์วงศ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำภาศรี พอค้า
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัสวัณ ภัคตัญญิ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภูมิ ภูมิพันธุ์
 อาจารย์ ดร.ปริญญา บริพุฒ
 อาจารย์ ดร.เพ็ญผกา ปัญจนะ
 อาจารย์ ดร.แคทลียา ซาปะวัง
 อาจารย์ ดร.เพ็ญแข ภูผายาง
 อาจารย์ ดร.วนิดา สาคร
 อาจารย์ ดร.ชีวัน ทองสอดแสง
 อาจารย์ ดร.ขวัญชนก อำภา

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
 มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตมหาสารคาม
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
 มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
 วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด
 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
 มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น
 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

คณะกรรมการฝ่ายกลั่นกรองบทความ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกวัฒน์ เทศบุตร
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตราภรณ์ วงศ์คำจันทร์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนีเพ็ญ พลเยี่ยม
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มงคล เอกพันธ์
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยยนต์ เพาพาน
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สังธรรม พรทวีกุล
 อาจารย์ ดร.กัญญาวดี แสงงาม
 อาจารย์ ดร.มนชิตา ภูมิพยัคฆ์
 อาจารย์ ดร.ทิพย์สุดา ปรีดาพันธุ์
 อาจารย์ ดร.อุไรวรรณ สิงห์ทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

คณะกรรมการตรวจรูปแบบบทความภาษาไทย ภาษาอังกฤษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกวัฒน์ เทศบุตร
 อาจารย์ ดร.หทัย น้อยสมบัติ
 อาจารย์ ดร.เดือนเพ็ญ รักษ์แพทย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

หมายเหตุ บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารเป็นต้นฉบับ ลิขสิทธิ์ และความรับผิดชอบของผู้เขียนเจ้าของผลงาน

หน่วยงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 (ชั้น 7)

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/reru>

Email: reru.journal101@gmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน พฤษภาคม – สิงหาคม 2567 จัดทำขึ้นโดยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เพื่อเผยแพร่บทความจากวิทยานิพนธ์ บทความวิจัย บทความวิชาการ ของนักศึกษา คณาจารย์ นักวิชาการทั่วไป ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ซึ่งถือเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ แนวคิด ประสบการณ์และสร้างเครือข่ายเชิงวิชาการ และงานวิจัยสาขาต่าง ๆ

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดฉบับนี้ ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนสามารถผ่านการประเมินเป็นวารสารที่ได้รับการยอมรับในระดับชาติ ตามเกณฑ์คุณภาพของ TCI กลุ่ม 2 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กองบรรณาธิการวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด มีความยินดีรับบทความวิจัย (Research article) บทความทางวิชาการ (Academic article) บทความปริทัศน์ (Review article) และบทวิจารณ์หนังสือ (Book review) ที่ยังไม่เคยเผยแพร่ในวารสารฉบับอื่นมาก่อน ผู้สนใจสามารถดูรายละเอียดได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/reru>

กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณ คณะผู้เขียนและผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ช่วยเสนอแนะแนวคิดให้กับผู้เขียนและกองบรรณาธิการอย่างดียิ่ง ซึ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัย และงานวิชาการทั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับนานาชาติต่อไป

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

บทความ	หน้า
บทความวิจัย.....	1
กลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด อภาวดี พรรณมาตร และ มงคล เอกพันธ์.....	3
กลยุทธ์การปรับตัวที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ดแก่นสารสินธุ์ เอกพล คำชมภู, กรกนก ดลโสมณ และ เสาวลักษณ์ จิตติมงคล.....	15
ความสัมพันธ์และผลกระทบของการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืนต่อความสำเร็จทางการตลาดของเกษตรกรอินทรีย์ ในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ดแก่นสารสินธุ์ ชนาสิน คาศิวีและ นายรุ่ง ไชยกำบัง.....	30
การวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ ปทุมพร สันหน่ง, บุญจันทร์ สีสันต์, ปริญญาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ และ ขวัญธิศรา อภิสุขสกุล.....	41
กลวิธีทางวรรณศิลป์ผ่านคอลัมน์ “กวีกระวาด” ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ ประจำปี 2566 สันติ ทิพนาว.....	56
การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารโดยการจัดการเรียนรู้ระบบการแลกเปลี่ยนภาพของนักเรียนออทิสติก ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด อัจฉราภรณ์ ไชยทุม และ พรชัย ผาดไธสง.....	75
ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารลูกค้าสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล พัชรภรณ์ สุขเกษม และ ฉัตรยาพร เสมอใจ.....	85
ผ้าทอผู้ไทบ้านละหานน้ำ: ภูมิปัญญาทางภาษาและมิติทางวัฒนธรรม ต่อศักดิ์ เกษมสุข, กันยารัตน์ มะแสงสม และ นิโบล ภูระย้า.....	97
ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 มนตรี จิตจักร, ธันยาภรณ์ นวลสิงห์ และ หทัย น้อยสมบัติ.....	109

สารบัญ (ต่อ)

บทความ	หน้า
บทความวิจัย	
ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวัยรุ่นกับสังคมในวรรณกรรมเขมร เรื่อง ลูกคุณหนู (เนกทรีทูล)	
วัฒนชัย หมั่นยิ่ง.....	128
การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon สำหรับนักศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น	
กรณัฐ รัตนยรรยง, ระเบียบ สิทธิชัยและบุษบา ชมิตต์.....	143
ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ADDIE Model เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ สำหรับเด็กปฐมวัยของนักศึกษาครูชั้นปีที่ 2	
วิภากรัตน์ อิ่มรัมย์, เบญจพร วรรณูปถัมภ์, วิไลวรรณ ศิริเมฆา, กัลยา พวงมะลิและธนากร เทียมทัน.....	157
รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 27	
วัฒนา พลอาษา, วิชิต กำมันตะคุณ และ สมใจ ภูมิพันธ์.....	169
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ในกลุ่มจังหวัด ร้อยแก่นสารสินธุ์	
นรากร จิมากร และ ยุวธิดา ซาปัญญา.....	184
การพัฒนากระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาตามกรอบ PISA ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	
จิราณัฐวัฒน์ เพิ่มชีวา และ กัญญารัตน์ โคจร.....	197
การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการสอนของฮันเตอร์ (Hunter) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลเมืองเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด	
ณัฐวดี ไชยทองศรี และ วณิดา ผาระนัด.....	213
ความสัมพันธ์เชิงคุณภาพพระยะยาวและระยะสั้นระหว่างความเหลื่อมล้ำทางรายได้กับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา กรณีศึกษา ประเทศไทย	
อาณนา หมัดอืด และ พงศศักดิ์ แซ่เลี้ยว.....	223
การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อสร้างพลเมืองรัฐรักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านรายวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม ชลธิชา โรจนแสง, น้ำผึ้ง ท่าค้อและ วิลาวัลย์ ด้านสิริสุข.....	233

สารบัญ (ต่อ)

บทความ	หน้า
บทความวิชาการ.....	245
กรอบอนุสัญญาองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเข้าสู่วิถีชุมชน: การจัดการสิ่งแวดล้อม ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ตำบลหนองหลวง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ด ชนาใจ หมั่นไธสง, ปิ่นบุญญา ลำมะนา และ รียา เด็ดขาด.....	247
ภาคผนวก.....	259
หลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.....	261

บทความวิจัย

กลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดร้อยเอ็ด

Retailing Mix Strategies Affecting Business Success of Civil State Blue Flag Shops in Roi Et Province

อาภารดี พรรณมาตร์¹ และ มงคล เอกพันธ์²

Aparadee Pannamathr¹ and Mongkol Ekkaphan²

Received: 8 มี.ค. 2567

Revised: 13 มิ.ย. 2567

Accepted: 18 มิ.ย. 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีกของร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ด 2) ศึกษาความสำเร็จทางธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ด 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีก และความสำเร็จทางธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ด 4) ศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อความสำเร็จทางธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ด การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 320 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า 1) กลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีกของร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ความสำเร็จทางธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) กลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีกด้านทำเลที่ตั้ง ด้านการออกแบบร้านและจัดวางสินค้า ด้านความหลากหลายของสินค้า ด้านการบริการลูกค้า และด้านราคามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จธุรกิจร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 4) กลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีกด้านทำเลที่ตั้ง ด้านการออกแบบร้านและจัดวางสินค้า ด้านความหลากหลายของสินค้า และด้านการบริการลูกค้าส่งผลต่อความสำเร็จทางธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ ด้านราคาส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: กลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีก, ความสำเร็จทางธุรกิจ, ร้านธงฟ้าประชารัฐ

¹ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
อีเมล: kickkickparade@reru.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อีเมล: ajeck_ie@hotmail.com

¹ Master Student, Master of Business Administration Program in Business Administration, Roi Et Rajabhat University,
Email: kickkickparade@reru.ac.th

² Assistant Professor, Ph.D., Faculty of Business Administration and Accountancy, Roi Et Rajabhat University,
Email: ajeck_ie@hotmail.com

Abstract

This research objectives were: 1) to study retailing mix strategies of civil state blue flag shops in Roi Et province. 2) to study business success of civil state blue flag shops in Roi Et province. 3) to study the relationship between retailing mix strategies and business success of civil state blue flag shops in Roi Et province, and 4) to study the retailing mix strategies affecting business success of civil state blue flag shops in Roi Et province. This research employed the quantitative research method. A questionnaire was used to collect data from the sample consisting of 320 entrepreneurs of civil state blue flag shops in Roi Et province. The data were analyzed by descriptives statistics including frequency, percentage, mean, standard deviation, Person Product Moment Correlation coefficient, and testing the hypothesis by using Stepwise multiple regression analysis.

The results were as follows: 1) retailing mix strategy of civil state blue flag shops in Roi Et province overall, at the highest level. 2) business success of civil state blue flag shops in Roi Et province overall at the highest level. 3) retailing mix strategies in the aspects of location, store design and display, diversity of products, customer service and price positive related to business success at the statistical significance level of 0.01., and 4) retailing mix strategies in the aspect of location, store design and display, diversity of products, customer service had an affecting business success at the statistical significance level of 0.01, and the aspect of price had an affecting business success at the statistical significance level of 0.05.

Keywords: Retailing mix strategies, Business success, Civil state blue flags shops

บทนำ

ธุรกิจค้าปลีกมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยมาอย่างยาวนาน เนื่องจากเป็นแหล่งการจ้างงาน และเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศ และยังเป็นการเชื่อมโยงระหว่างจุดกระจายสินค้าขั้นสุดท้ายจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค อย่างไรก็ตามธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมของไทยตั้งแต่อดีตจะมีลักษณะเป็นร้านค้าที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน โดยมีการบริหารงานกันเองภายในครอบครัวไม่ซับซ้อนด้วยการซื้อมาขายไป เช่น สินค้าประเภทอุปโภค บริโภค เครื่องแต่งกาย เครื่องสำอาง ยา อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ขนาดเล็ก ฯลฯ ใช้ประสบการณ์ในการบริหารร้าน ไม่มีการใช้เทคโนโลยีและหลักการบริหารจัดการแบบธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ ซึ่งปัจจุบันสถานการณ์การตลาด ธุรกิจค้าปลีกได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากการขยายตัวของธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ที่มีความได้เปรียบการแข่งขันกันสูง ทั้งด้านเทคโนโลยี และอำนาจการต่อรองราคากับผู้ผลิต จนทำให้ผู้บริโภคในตลาดให้ความนิยมในการซื้อสินค้าจากธุรกิจปลีกสมัยใหม่มากกว่าธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิม จึงส่งผลให้ธุรกิจค้าปลีกแบบดั้งเดิมรายย่อยประสบปัญหายอดขายที่ลดลงและต้นทุนในการขายเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีผลกระทบจากการนำระบบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) เข้ามาใช้เป็นช่องทางการขายของธุรกิจค้าปลีกรายใหญ่นั้น ทำให้ธุรกิจค้าปลีกรายย่อยแบบดั้งเดิมจำนวนมากต้องปิดการดำเนินธุรกิจลง เพราะไม่สามารถแข่งขันกับธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ที่อยู่ภายใต้การบริหารจัดการของธุรกิจค้าปลีกรายใหญ่ได้ (อรดา รัชตานนท์ และคณะ, 2563: ออนไลน์)

อย่างไรก็ตาม ในบริบทของประเทศไทยร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม (ร้านโชห่วย) ได้ประสบปัญหาเนื่องจากได้รับความนิยมน้อยลง เนื่องจากเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว มุมมองของคนรุ่นใหม่ที่มีรูปแบบการใช้ชีวิตที่เร่งรีบ และมักนิยมซื้อสินค้าที่มีความสะดวกในการรับประทานในร้านค้าสะดวกซื้อมากกว่าร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม เช่น ร้านเซเว่น อีเลฟเว่น ในฐานะผู้นำตลาดร้านสะดวกซื้อรูปแบบใหม่นั้นนับตั้งแต่ พ.ศ. 2532 ที่ร้านเซเว่น อีเลฟเว่น ได้ถือกำเนิดขึ้นในประเทศ

ไทยถือเป็นต้นกำเนิดของร้านสะดวกซื้อในประเทศไทยที่เปิดบริการตลอด 24 ชั่วโมง และได้มีการขยายสาขาเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนในปัจจุบันมีมากกว่า 5,000 สาขา ทั่วประเทศ ถือเป็นร้านที่มีสาขามากที่สุดเมื่อเทียบกับสาขาของร้านสะดวกซื้อรูปแบบใหม่ร้านอื่น ๆ แต่ไม่เพียงแต่ร้านเซเว่น อีเลฟเว่น เท่านั้น ปัจจุบันยังมีร้านค้าปลีกอีกหลากหลายรูปแบบถือกำเนิดขึ้นไม่ว่าจะเป็น 108 ร้าน, แฟมิลีมาร์ท, โลตัส เอ็กเพรส และบิ๊กซี มินิมาร์ท ทำให้มีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้น โดยร้านสะดวกซื้อดังกล่าวได้มีการนำกลยุทธ์ต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการบริหารงาน มีการนำเสนอสินค้าและบริการที่ทันสมัยเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างครบวงจร ไม่ว่าจะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภคที่หลากหลาย และจำเป็นในชีวิตประจำวัน มีการรับชำระค่าบริการต่าง ๆ หรือมีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ทันสมัย เพื่อความสะดวกสบายให้กับลูกค้า เช่น การรับชำระเคาน์เตอร์เซอร์วิส เป็นต้น (นัฐภัสสรณ์ วงษ์มิ่งษ์, 2560: 2)

การขยายสาขาเป็นจำนวนมากของร้านค้าปลีกสมัยใหม่นั้น ทำให้กระทรวงพาณิชย์มีความพยายามที่จะทำให้ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมสามารถอยู่รอดได้ในอนาคต จึงได้ดำเนินการส่งเสริมให้เป็นสมาร์ทโซวี่ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2562: ออนไลน์) ที่มาจากนโยบายแก้ไขปัญหาค่าครองชีพในประเทศไทยโดยมีนโยบายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนได้แก่ โครงการไทยนิยมยั่งยืน โครงการตลาดประชารัฐ และมาตรการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย รวมทั้งโครงการธงฟ้าประชารัฐ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560: 13) โครงการธงฟ้าประชารัฐ เป็นโครงการที่กระทรวงพาณิชย์ได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลเริ่มเปิดตัวโครงการเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 โดยร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชนจัดจำหน่ายสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพราคาพิเศษในร้านค้าปลีก ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อการลดภาระค่าครองชีพให้กับผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและประชาชนทั่วไปที่เข้าไปใช้บริการ จัดหาสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการครองชีพ โดยจำหน่ายในร้านค้าปลีกในราคาต่ำกว่าท้องตลาดร้อยละ 15-20 เพื่อให้เป็นร้านค้าทางเลือกในการซื้อสินค้าราคาประหยัด อีกทั้งเป็นการช่วยให้ร้านค้าปลีก (โซวี่) มีขีดความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ นั้นส่งผลกระทบต่อการทำธุรกิจค้าปลีกทุกรูปแบบ ซึ่งธุรกิจค้าปลีกที่อยู่รอดได้นั้นจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้

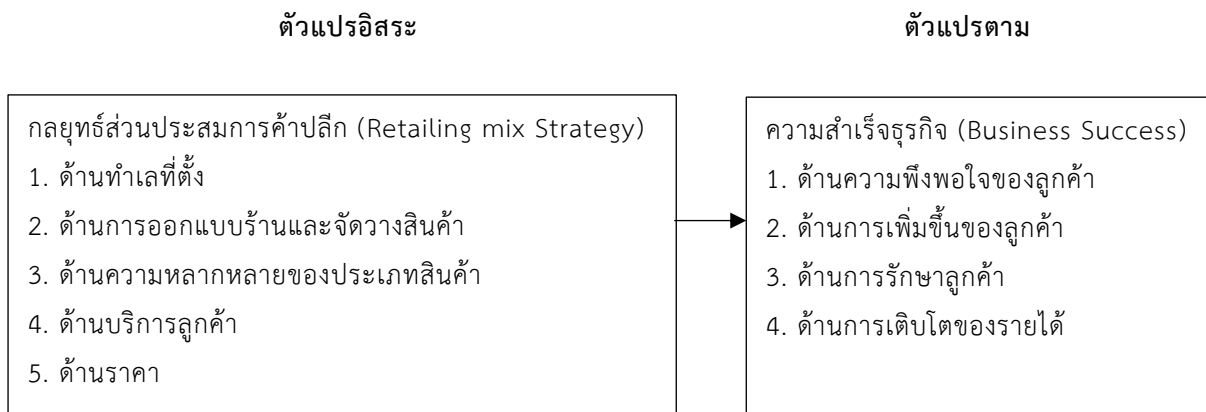
จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันธุรกิจค้าปลีกมีการแข่งขันค่อนข้างสูง ธุรกิจค้าปลีกมีการปรับตัวทั้งด้านการบริการและการเจาะกลุ่มลูกค้าที่ชัดเจนมากขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการปรับตัวของธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ เพื่อความอยู่รอดและเพื่อให้สามารถแข่งขันกับธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่และร้านค้าปลีกสมัยใหม่ได้ ซึ่งมีความจำเป็นต้องหาวิธีการบริหารจัดการ เพื่อให้สามารถดำเนินกิจการได้อย่างยั่งยืน และพร้อมต่อการแข่งขันที่สูงขึ้นในปัจจุบัน เหตุผล และความสำคัญดังกล่าวข้างต้น นำมาสู่ประเด็นในการทำวิจัยกลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งข้อมูลที่ได้สามารถใช้เป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการ หรือผู้ที่สนใจนำไปพัฒนาระบบการบริหารจัดการธุรกิจค้าปลีกในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ธุรกิจค้าปลีกมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการสร้างรายได้ สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีกของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีกและความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด
4. ศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด

กรอบแนวคิดและสมมติฐาน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แสดงกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วยตัวแปรอิสระ คือ กลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีก ได้ประยุกต์แนวคิดจาก Levy and Weitz (2007: 10-18) ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านทำเลที่ตั้ง 2) ด้านการออกแบบร้านและจัดวางสินค้า 3) ด้านความหลากหลายของประเภทสินค้า 4) ด้านบริการลูกค้า และ 5) ด้านราคา ตัวแปรตาม คือ ความสำเร็จธุรกิจ ได้ประยุกต์แนวคิดจาก Lingle and Schiemann (2001: 147) ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความพึงพอใจของลูกค้า 2) ด้านการเพิ่มขึ้นของลูกค้า 3) ด้านการรักษาลูกค้า 4) ด้านการเติบโตของรายได้ โดยแสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของตัวแปร ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยกลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดร้อยเอ็ด

สมมติฐาน

กลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีก ประกอบด้วย ด้านทำเลที่ตั้ง ด้านการออกแบบร้านและการจัดวางสินค้า ด้านความหลากหลายของสินค้า ด้านการบริการลูกค้า และด้านราคาส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 2,105 ราย (กระทรวงพาณิชย์, 2565: ออนไลน์)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 327 ราย โดยการใช้กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้วิธีการการไต่ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคาดเคลื่อนร้อยละ 5 (Krejcie and Morgan, 1970: 607-610)

1.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling) ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยเลือกจากประชากรด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) มีขั้นตอนดังนี้

1.3.1 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีจำนวนมากและมีความแตกต่างกันระหว่างหน่วยสุ่มที่สามารถจำแนกออกเป็นชั้นภูมิ (Stratum) จำแนกร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ดตามอำเภอ

1.3.2 ขั้นตอนที่ 2 วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้ความสะดวก (Convenience Sampling) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามที่เตรียมไว้ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 327 ราย ที่เป็นเจ้าของกิจการร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งสร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัยที่กำหนดขึ้น โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และรายได้เฉลี่ยของกิจการ จำนวน 6 ข้อ โดยลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีกของร้านธงฟ้าประชารัฐ ประกอบด้วย ด้านทำเลที่ตั้ง ด้านการออกแบบร้านและการจัดวางสินค้า ด้านความหลากหลายของสินค้า ด้านการบริการลูกค้า และด้านราคามีจำนวน 21 ข้อ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จของร้านธงฟ้าประชารัฐ ประกอบด้วย ด้านความพึงพอใจของลูกค้า ด้านการเพิ่มของลูกค้า ด้านการรักษาลูกค้า และด้านการเติบโตของรายได้ มีจำนวน 13 ข้อ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสร้างข้อคำถามตามนิยามเชิงปฏิบัติการและทำการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเด็นคำถามที่ได้ ทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อคำถามที่ได้พัฒนาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามกับความครอบคลุมของคำถามเมื่อเทียบกับวัตถุประสงค์การวิจัย ตัวแปรที่ต้องการวัด และความเหมาะสมของการใช้ถ้อยคำและจำนวนข้อคำถามความสอดคล้องของรูปแบบการถาม โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ให้คะแนน ค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (Rovinelli and Hambleton, 1997: 49) หลังจากนั้น คณะผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับร่าง และได้้นำแบบสอบถามฉบับร่างดังกล่าวไปทดสอบใช้ (Try Out) กับกลุ่มผู้ประกอบการร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ตัวอย่าง เพื่อทำการทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยการหาค่าน้ำหนักองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirm Factor Analysis: CFA) กลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีกมีความตรงเชิงองค์ประกอบระหว่าง 0.604- 0.873 และความสำเร็จธุรกิจร้านธงฟ้าประชารัฐมีความตรงเชิงองค์ประกอบระหว่าง 0.465-0.874 โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบจะต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0.4 (Nunnally and Bernstein, 1994: 67) ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability Test) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) กลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีกมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับระหว่าง 0.705-0.778 และความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับระหว่าง 0.702-0.788 ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคจะต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0.7 (Hair et al., 2010: 125)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถามทางไปรษณีย์ (Mail Survey) ดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามถึงผู้ประกอบการร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด โดยเริ่มส่งแบบสอบถามตั้งแต่วันที่ 9 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566 จำนวน 327 ฉบับ ตามชื่อที่อยู่ของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด โดยแนบซองจดหมายติดแสตมป์ไปพร้อมกัน เพื่อขอความอนุเคราะห์

และความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามกลับทางไปรษณีย์ภายใน 15 วัน หลังจากที่ได้รับแบบสอบถาม เมื่อครบกำหนดระยะเวลา 15 วัน มีแบบสอบถามส่งกลับมา จำนวน 107 ฉบับ ผู้วิจัยจึงติดตามโดยการสอบถามทางโทรศัพท์ และส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามกับผู้ประกอบการร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด ได้มีการตอบรับแบบสอบถามที่ 213 ฉบับ ในวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2566 ได้ทำการรวบรวมแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 320 ฉบับ รวมระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งสิ้น 45 วัน หลังจากนั้น ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ที่ได้รับตอบกลับคือ จำนวน 320 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.85 ซึ่งสอดคล้องกับ Aaker, Kumar and Day (2001: 65) ได้นำเสนอว่า การส่งแบบสอบถาม ต้องมีอัตราตอบกลับอย่างน้อยร้อยละ 20 จึงจะถือว่ายอมรับได้ และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อสังคมศาสตร์ โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยวิธีประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์ส่วนประสมการค้ำปึกและความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด ใช้วิธีการประมวลผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาหาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์และผลกระทบกลยุทธ์ส่วนประสมการค้ำปึก ต่อความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ตามลำดับ

สรุปผล

1. ผู้ประกอบการร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีจำนวน 218 คน คิดเป็นร้อยละ 68.10 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 31.60 มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่ต่ำกว่าอนุปริญญา มีจำนวน 131คน คิดเป็นร้อยละ 40.90 ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งเจ้าของกิจการ มีจำนวน 256 รายคิดเป็นร้อยละ 80.00 มีประสบการณ์การทำงานส่วนใหญ่ 6-10 ปี มีจำนวน 121 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.80 และส่วนใหญ่มียรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกิจการ 50,001-100,000 บาท มีจำนวน 146 ราย คิดเป็นร้อยละ 45.60

2. ผู้ประกอบการร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์ส่วนประสมการค้ำปึกของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความหลากหลายของสินค้า และด้านการบริการลูกค้า มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$) รองลงมาด้านทำเลที่ตั้ง ($\bar{X} = 4.70$) และด้านราคา ($\bar{X} = 4.68$) ตามลำดับ

3. ผู้ประกอบการร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ดมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความพึงพอใจของลูกค้า มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$) รองลงมาคือ ด้านการรักษาลูกค้า ($\bar{X} = 4.67$) รองลงมาด้านการเติบโตของรายได้ ($\bar{X} = 4.66$) และด้านการเพิ่มของลูกค้านำ ($\bar{X} = 4.64$) ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณกลยุทธ์ส่วนประสมการค้ำปึก และความสำเร็จธุรกิจร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด กลยุทธ์ส่วนประสมการค้ำปึกด้านทำเลที่ตั้ง ด้านการออกแบบร้านและจัดวางสินค้า ด้านความหลากหลาย

ของสินค้า ด้านการบริการลูกค้า และด้านราคามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จธุรกิจร้านธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรมีความระหว่าง 0.016 ถึง 0.447 นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบ Multicollinearity ของตัวแปรอิสระ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่แสดงถึงปัจจัยหรือผลกระทบของตัวแปรอิสระ ตัวหนึ่งในสมการถดถอยเชิงซ้อนว่ามีอิทธิพลต่อความแปรปรวนของสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระต่าง ๆ ในสมการเชิงซ้อน มากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจสอบพบว่า ค่า VIF_s ของตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่าตั้งแต่ 1.42 - 2.72 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่เกิดปัญหาเกี่ยวกับการมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร อิสระหรือตัวแปรทำนาย ด้วยกัน (อีกรพงศ์ อินทอง, 2550: 34) ดังตาราง 1

ตาราง 1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณกลยุทธ์ส่วนประสมการค้ำปลึก และความสำเร็จธุรกิจร้านธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดร้อยเอ็ด

ตัวแปรและสถิติ	ความสำเร็จ ธุรกิจ (Y)	ด้าน ทำเล ที่ตั้ง (X ₁)	ด้านการ ออกแบบ ร้านและ จัดวาง สินค้า (X ₂)	ด้าน ความ หลากหลายของ สินค้า (X ₃)	ด้าน การ บริการ ลูกค้า (X ₄)	ด้าน ราคา (X ₅)	VIFs
1. ค่าเฉลี่ย	4.67	4.70	4.67	4.71	4.71	4.68	
2. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.32	0.47	0.47	0.39	0.39	0.38	
3. ความสำเร็จธุรกิจ	-						
4. ด้านทำเลที่ตั้ง	0.368**	-					2.72
5. ด้านการออกแบบร้านและจัดวางสินค้า	0.207**	0.447**	-				2.49
6. ด้านความหลากหลายของสินค้า	0.068**	0.221**	0.146**	-			1.88
7. ด้านการบริการลูกค้า	0.228**	0.081**	0.069**	0.016**	-		1.42
8. ด้านราคา	0.130**	0.203**	0.111**	0.011**	0.052**	-	1.68

** มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

5. ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณของกลยุทธ์ส่วนประสมการค้ำปลึก ด้านทำเลที่ตั้ง ด้านการออกแบบร้าน และจัดวางสินค้า ด้านความหลากหลายของสินค้า ด้านการบริการลูกค้า และด้านราคาที่มีผลต่อความสำเร็จธุรกิจร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้ $Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 + \epsilon$

จากตาราง 2 พบว่า กลยุทธ์ส่วนประสมการค้ำปลึก ได้แก่ ด้านทำเลที่ตั้ง ด้านการออกแบบร้านและจัดวางสินค้า ด้านความหลากหลายของสินค้า และด้านราคาส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ส่วนด้านการบริการลูกค้า ส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ $R = 0.776$ มีค่าอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 60.20 (Adjusted R Square = 0.595) โดยด้านที่ส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ดมากที่สุด คือ ด้านการออกแบบร้าน และจัดวางสินค้า ($\beta = 0.186$) รองลงมาคือ ด้านความหลากหลายของสินค้า ($\beta = 0.175$) ด้านราคา ($\beta = 0.148$) ด้านทำเลที่ตั้ง ($\beta = 0.136$) และด้านการบริการลูกค้า ($\beta = 0.076$) ตามลำดับ

ตาราง 2 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณของกลยุทธ์ส่วนประสมการค้ำปลิกที่ส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจร้านธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดร้อยเอ็ด

กลยุทธ์ส่วนประสมการค้ำปลิก	ความสำเร็จธุรกิจ			t	p-value
	สัมประสิทธิ์การถดถอยไม่ปรับมาตรฐาน (B)	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.)	สัมประสิทธิ์การถดถอยแบบปรับมาตรฐาน (Beta)		
1. ค่าคงที่ (CONSTANT)	1.290	0.175		7.367**	0.000
2. ด้านทำเลที่ตั้ง (X_1)	0.136	0.040	0.201	3.415**	0.001
3. ด้านการออกแบบร้านและจัดวางสินค้า (X_2)	0.186	0.038	0.273	4.864**	0.000
4. ด้านความหลากหลายของสินค้า (X_3)	0.175	0.039	0.218	4.452**	0.000
5. ด้านการบริการลูกค้า (X_4)	0.076	0.036	0.090	2.125*	0.034
6. ด้านราคา (X_5)	0.148	0.039	0.176	3.796**	0.000

F = 94.897 ,p = 0.000, R=0.776, R² = 0.602, Adjusted R² = 0.595

อภิปรายผล

1. กลยุทธ์ส่วนประสมการค้ำปลิกของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ดตระหนักถึงความสำคัญของด้านทำเลที่ตั้ง ด้านการออกแบบร้านและจัดวางสินค้า ด้านความหลากหลายของสินค้า ด้านการบริการลูกค้า และด้านราคาเป็นหลัก โดยร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด มีวิธีการที่จะเก็บรักษาลูกค้าโดยการสร้างทัศนคติที่ดีต่อสินค้าและบริการ ให้กับลูกค้าด้วยการนำเสนอผลิตภัณฑ์ หรือบริการตรงตามความต้องการของลูกค้า การให้บริการที่ดีเยี่ยม และการเอาใจใส่ที่ดีต่อลูกค้า โดยผ่านช่องทางต่าง ๆ พร้อมให้คำปรึกษาที่ทำให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกพึงพอใจ และเกิดความประทับใจทุกครั้งที่ได้ใช้บริการจากร้านธงฟ้าประชารัฐ อีกทั้งมีการให้บริการก่อนและหลังการใช้บริการอย่างจริงใจ เต็มใจและเป็นกันเอง การรับฟังข้อมูลความคิดเห็นของลูกค้าด้วยความเต็มใจ ตลอดจนการติดตามลูกค้าด้วยการส่งข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อลูกค้าอยู่เสมอๆ ทำให้เกิดการสร้างทัศนคติที่ดีต่อสินค้าและการบริการลูกค้า ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธภรณ์ เลขยันต์ (2561: 1) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยสู่ความสำเร็จของผู้ประกอบการค้าปลีกแบบดั้งเดิม ในเขตอุตสาหกรรมมหานคร ผลการศึกษา วิจัยพบว่า ส่วนประสมการค้ำปลิกในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของประภัสสร รัตนพันธ์ (2559: 3) บทบาทของกลยุทธ์ค้ำปลิกที่มีต่อการพัฒนาผลการดำเนินงานของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในอำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่า กลยุทธ์ค้ำปลิกในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด ตระหนักถึงความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก ซึ่งร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด มีผลิตภัณฑ์ที่ตรงต่อความต้องการของลูกค้ารวมถึงการบริการในด้านต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการใช้บริการและอำนวยความสะดวกให้กับลูกค้า ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงบริการหลังการขาย เพื่อสร้างความประทับใจให้เกิดแก่ลูกค้าส่งผลให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำอย่างต่อเนื่อง

ความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นผลสะท้อนถึงการดำเนินงานของร้านธงฟ้าที่ยึดหลักจริยธรรมในการดำเนินงานและการให้บริการกับลูกค้าด้วยความเป็นธรรม เอาใจใส่เป็นอย่างดี ลูกค้าได้รับสินค้าและบริการมีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ นอกจากนี้แล้ว ความสำเร็จของร้านธงฟ้ายังรวมถึงการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า การดำรงรักษาลูกค้า เอาไว้ด้วยการให้บริการอย่างมีคุณภาพ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมนานัฐ สุวรรณโชติ (2566: 3) ได้ศึกษากลยุทธ์ คำปลื้มและกลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมเฉพาะอย่าง ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ความสำเร็จของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมเฉพาะอย่าง ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลกระทบของกลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด

3.1 กลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีกด้านทำเลมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด เนื่องจากร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด เห็นถึงความสำคัญอย่างมีนัยสำคัญในด้านความสะดวกสบายของทำเลที่ตั้ง มีความสะดวกในการเดินทางมายังร้านค้า ร้านค้าตั้งอยู่ในทำเลที่ใกล้เคียงกับที่พัก ที่ทำงาน หรือชุมชนที่ผู้บริโภคอาศัยอยู่ จะสามารถอำนวยความสะดวกให้กับผู้บริโภคในการรับรู้ หรือค้นหาในเรื่องของข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับร้านค้าให้ได้สะดวกมากขึ้นไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสินิทธา สุขสวัสดิ์ และทิพย์รัตน์ เลหาวิเชียร (2561: 5-9) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าร้านค้าปลีก ประเภทไฮเปอร์มาร์เก็ตในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ส่วนประสมการค้าปลีกด้านทำเลที่ตั้งมีความสัมพันธ์กับความจงรักภักดีของลูกค้าที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นัฐภัตสรณ์ วงษ์มิ่งษ์ (2560: 3) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมการค้าปลีกสมัยใหม่กับพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้ใช้บริการร้านสะดวกซื้อ ในอำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ส่วนประสมการค้าปลีกสมัยใหม่ด้านทำเลที่ตั้งมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้ใช้บริการร้านสะดวกซื้อในอำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภัสสรรัตน์พันธ์ (2559: 3) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของกลยุทธ์การค้าปลีกที่มีต่อการพัฒนาผลการดำเนินงานของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม: กรณีศึกษาร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในอำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารจัดการร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมตามกลยุทธ์การค้าปลีกด้านทำเลที่ตั้งมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมของกลุ่มตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในระดับพื้นที่อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3.2 กลยุทธ์ส่วนประสมการค้าปลีกด้านการออกแบบร้าน และจัดวางสินค้ามีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด เนื่องจากร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด มีการตกแต่งร้านที่เหมาะสมตามชนิดสินค้าที่จัดจำหน่าย และการออกแบบผังร้านไม่ซับซ้อน และเน้นความสำคัญของเส้นทางเดินที่สะดวกสบายมีความต่อเนื่อง ไม่เกิดการติดขัด รวมถึงการสำคัญเกี่ยวกับความสะอาด อากาศถ่ายเท และแสงสว่างที่เพียงพอ เป็นการสร้างบรรยากาศและภาพลักษณ์ที่ดีให้กับร้านทำให้ลูกค้าเกิดความประทับใจ ขณะที่การจัดวางสินค้าบนชั้นวางโดยแยกประเภทสินค้าเป็นหมวดหมู่ มีป้ายบอกตำแหน่งและราคาสินค้าที่ชัดเจน สามารถสร้างความสะดวกให้กับลูกค้าต่อการค้นหาและเลือกซื้อสินค้าได้ตรงกับความต้องการ รวมถึงการจัดวางสินค้าภายในร้านให้สามารถมองเห็นจากภายนอกอย่างชัดเจน สามารถดึงดูดลูกค้าที่สัญจรผ่านไปผ่านมาเกิดความสนใจเพิ่มโอกาสให้ลูกค้าเข้ามาภายในร้านและเกิดการตัดสินใจซื้อสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมนานัฐ สุวรรณโชติ (2566: 3) ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การค้าปลีกและกลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมเฉพาะอย่าง ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาวิจัยพบว่า กลยุทธ์การค้าปลีกด้านการออกแบบร้านและการจัดวางสินค้าส่งผลต่อความสำเร็จของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมเฉพาะอย่าง ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ บุญมี และวีรศักดิ์ ประเสริฐชูวงศ์ (2566: 413) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมการค้าปลีกที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้าน

อีฟแอนด์บอย ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมค้ำปลีกด้านการออกแบบตกแต่งร้านค้ามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านอีฟแอนด์บอย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3.3 กลยุทธ์ส่วนประสมการค้ำปลีกด้านความหลากหลายของสินค้ามีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด เนื่องจากร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด เน้นให้ความสำคัญกับการที่มีสินค้าตรงกับความต้องการและความหลากหลายยี่ห้อของผลิตภัณฑ์ให้เลือก และมีการจำหน่ายสินค้าที่หลากหลายทำให้ลูกค้าได้เปรียบเทียบ ยี่ห้อ ราคา ขนาด ตามความต้องการ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าภายในร้าน และกลับมาซื้อซ้ำเมื่อต้องการโดยไม่จำเป็นต้องซื้อสินค้าจากร้านอื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมาณัฐ สุวรรณโชติ (2566: 3) ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์ค้ำปลีกและกลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของร้านค้ำปลีกแบบดั้งเดิมเฉพาะอย่างในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาวิจัยพบว่า กลยุทธ์ค้ำปลีกด้านความหลากหลายของสินค้าส่งผลต่อความสำเร็จของร้านค้ำปลีกแบบดั้งเดิมเฉพาะอย่าง ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของประภัสสร รัตนพันธ์ (2559: 3) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของกลยุทธ์ค้ำปลีกที่มีต่อการพัฒนาผลการดำเนินงานของร้านค้ำปลีกแบบดั้งเดิม: กรณีศึกษาร้านค้ำปลีกแบบดั้งเดิมในอำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารจัดการร้านค้ำปลีกแบบดั้งเดิมตาม กลยุทธ์ค้ำปลีกด้านความหลากหลายของสินค้าที่ตั้งมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของร้านค้ำปลีกแบบดั้งเดิมของกลุ่มตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในระดับพื้นที่อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3.4 กลยุทธ์ส่วนประสมการค้ำปลีกด้านการบริการลูกค้ามีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด เนื่องจากร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด มีกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับความพึงพอใจหรือความประทับใจของลูกค้าจนกลายเป็นความจงรักภักดีและการมีทัศนคติที่ดีต่อร้าน โดยมีจุดเริ่มต้นจากการบริการที่ดี การสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพสินค้า และการตอบสนองความคาดหวังของลูกค้าในด้านต่างๆ กระบวนการดังกล่าวมีส่วนพัฒนาความสัมพันธ์ที่ช่วยสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างร้านกับลูกค้า ทำให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำ ซื้อซ้ำ รวมถึงการสมัครบัตรสมาชิกประจำร้าน ซึ่งนำไปสู่ศักยภาพการแข่งขันที่สร้างความสามารถในการเก็บรักษาลูกค้าประจำให้คงอยู่ในระยะยาว อีกทั้งในการแต่งกายของผู้ให้บริการความเต็มใจ และความพร้อมในการให้บริการอย่างสุภาพ ความรู้ความสามารถในการให้บริการ เช่น สามารถตอบคำถาม ชี้แจงข้อสงสัยให้คำนำได้ มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ และพนักงานมีทักษะความสามารถเฉพาะในด้านสื่อสารจึงส่งผลต่อความเชื่อใจหรือไว้วางใจจากลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยชมาณัฐ สุวรรณโชติ (2566: 3) ได้ศึกษาเรื่องกลยุทธ์ค้ำปลีกและกลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของร้านค้ำปลีกแบบดั้งเดิมเฉพาะอย่างในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาวิจัยพบว่า กลยุทธ์ค้ำปลีก การบริการลูกค้าส่งผลต่อความสำเร็จของร้านค้ำปลีกแบบดั้งเดิมเฉพาะอย่าง ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3.5 กลยุทธ์ส่วนประสมการค้ำปลีกด้านราคามีความสัมพันธ์และส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด เนื่องจากร้านธงฟ้าประชารัฐจังหวัดร้อยเอ็ด ราคาสินค้าที่นำมาวางจำหน่ายภายในร้านค้ำเป็นราคาที่ผู้ประกอบการร้านค้ำไม่ได้รับกำไรมากนัก ดังนั้นร้านค้ำจึงไม่ได้เน้นการลดราคาสินค้าให้กับลูกค้า เนื่องจากสินค้าที่วางจำหน่ายภายในร้านค้ำเป็นสินค้าที่ไม่ได้มีกำไรในการขายมากนัก โดยส่วนใหญ่แล้วเน้นการลดราคาสินค้าให้กับลูกค้ามักจะเป็นการลดราคาจากยอดซื้อสินค้าโดยรวมของลูกค้า ผู้ประกอบการร้านค้ำบางรายมีการติดป้ายราคาที่บรรจุภัณฑ์ หรือบริเวณชั้นวางสินค้าเพื่อให้ลูกค้าทราบราคา การปรับเปลี่ยนราคาสินค้าจะกระทำเมื่อมีต้นทุนของสินค้าที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการร้านค้ำปลีกที่ประสบความสำเร็จจะมีการแสวงหาร้านค้ำหรือแหล่งซื้อสินค้าที่มีราคาถูก เนื่องจากการกระทำดังกล่าวทำให้สามารถกำหนดราคาสินค้าให้ต่ำลงได้ ผู้ประกอบการร้านค้ำที่ประสบความสำเร็จจะให้ความสำคัญกับการจัดซื้อสินค้าที่มีราคาต่ำ เพื่อให้สามารถกำหนดราคาสินค้าต่ำลง แต่จะไม่ได้ให้ความสำคัญกับการลดราคาสินค้าแต่จะให้ความสำคัญกับการกำหนดราคาสินค้าด้วยความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์และไม่หลอกลวงต่อลูกค้าในเรื่องของราคาสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของจารุวรรณ บุญมี และวีรศักดิ์ ประเสริฐชูวงศ์ (2566: 413) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภค และปัจจัยส่วนประสมค้ำปลีกที่มีอิทธิพลต่อ

การตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านอีฟแอนด์บอย ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมค้ำปลีกด้านราคามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านอีฟแอนด์บอยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับวิจัยของวาลัย ช่อนกลิ่น (2562: 233) ได้ศึกษาผลกระทบการค้ำปลีกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการค้ำปลีกวัสดุก่อสร้าง ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ผลกระทบการค้ำปลีกด้านราคาส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการค้ำปลีกวัสดุก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานคร

การศึกษานี้ได้นำทฤษฎีส่วนประสมการค้ำปลีกมาอธิบายผลการวิจัย และสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้ประกอบการร้านค้าได้นำองค์ประกอบของส่วนประสมการค้ำปลัสดังกล่าวมากำหนดเป็นกลยุทธ์ของร้านค้าปลีกในแนวทางที่จะสามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพอใจให้กับลูกค้า และสร้างอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของลูกค้า และส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจร้านธงฟ้าประชารัฐต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผู้ประกอบการร้านธงฟ้าประชารัฐ ควรให้ความสำคัญกลยุทธ์ส่วนประสมการค้ำปลีก ด้านทำเลที่ตั้ง ด้านการออกแบบร้านและจัดวางสินค้า ด้านความหลากหลายของสินค้า ด้านการบริการลูกค้า และด้านราคา เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรง

1.2 ผู้ประกอบการร้านธงฟ้าประชารัฐ ควรให้ความสำคัญกับเรื่องความสำเร็จธุรกิจในทุก ๆ ด้าน เพื่อเพิ่มความสามารถของกิจการในการดำเนินงานที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายต่าง ๆ ที่ได้วางไว้ โดยการใช้ประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรเพื่อให้กิจการสามารถบรรลุเป้าหมายให้มากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกลยุทธ์ส่วนประสมการค้ำปลีกของร้านธงฟ้าประชารัฐส่งผลกระทบต่อความจงรักภักดีของลูกค้าร้านปลีกขนาดใหญ่ ร้านค้าปลีกขนาดเล็ก และร้านค้าปลีกดั้งเดิม ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยที่ได้มากำหนดนโยบายด้านส่วนประสมการค้ำปลีกกับร้านค้าต่อไป ซึ่งจะประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้องนำผลการศึกษาวิจัยไปปรับใช้ต่อไป

2.2 การศึกษาผลกระทบส่วนประสมการค้ำปลีกที่ส่งผลต่อความสำเร็จธุรกิจของร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดร้อยเอ็ดในครั้งนี้นั้น เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ และเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การศึกษาในครั้งต่อไปอาจจะเพิ่มการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประกอบการร้านค้าปลีก ซึ่งอาจจะได้ข้อมูลในเชิงลึกมากกว่านี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2562). *สมาร์ตโซท่วย. กระทรวงพาณิชย์*. สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2566, จาก https://www.dbd.go.th/download/article/article_20190919090631.pdf
- กระทรวงพาณิชย์. (2565). *ร้านธงฟ้าประชารัฐ*. สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2566, จาก <https://www.moc.go.th/th/content/page/index/id/2784>
- จารุวรรณ บุญมี และวีรศักดิ์ ประเสริฐขวงค์. (2566). ปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยส่วนประสมค้ำปลีกที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านอีฟแอนด์บอย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 9(1), 413-426.
- ชนาณัฐ สุวรรณโชติ. (2566). *กลยุทธ์ค้ำปลีกและกลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของร้านค้าปลีก*

- แบบดั้งเดิมเฉพาะอย่าง ในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ประภัสสร รัตนพันธ์. (2559). บทบาทของกลยุทธ์การค้าปลีกที่มีต่อการพัฒนาผลการดำเนินงานของร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิม: กรณีศึกษาร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมในอำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา. การศึกษาค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นัฐภัสสรณ์ วงษ์มิ่ง. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมการค้าปลีกสมัยใหม่กับพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้ใช้บริการร้านสะดวกซื้อ ในอำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี. การศึกษาค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พัชรภรณ์ เลขยันต์. (2561). ปัจจัยสู่ความสำเร็จของผู้ประกอบการค้าปลีกแบบดั้งเดิม ในเขตอุตสาหกรรมกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 10(1), 12-29.
- วลัย ช่อนกลิ่น. (2562). กลยุทธ์การค้าปลีกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการค้าปลีกวัสดุก่อสร้าง ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 10(2), 233-247.
- สินิทธา สุขสวัสดิ์ และทิพย์รัตน์ เลหาวิเชียร. (2561). อิทธิพลของส่วนประสมการค้าปลีกที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของลูกค้าร้านค้าปลีก ประเภทไฮเปอร์มาร์เก็ตในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 10(ฉบับพิเศษ), 1-12.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). *การสำรวจข้อมูลผู้มีรายได้น้อย พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- อรดา รัชตานนท์, กชพรรณ สัลเลขนันท์, โชติพัฒน์ กลิ่นสุคนธ์, จิรวัฒน์ ภู่งาม และมณฑล ศิริชนะ. (2563). ผลกระทบจากธุรกิจ e-commerce ต่อผู้ประกอบการท้องถิ่น. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2565, จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/Economicconditions/AAA/ECommerce_paper.pdf
- อักรพงศ์ อันทอง. (2550). *คู่มือการใช้โปรแกรม Eviews เบื้องต้น: สำหรับการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติ (รายงานทางเทคนิค)*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Aaker, D. A., Kumar, V. and Day, G. S. (2001). *Marketing research*. New York: John Wiley and Sons.
- Hair, J. F. Jr., Black W. C., Babin B. J., Anderson R. E. and Tatham R. L. (2010). *Multivariate data analysis* (6th ed.). New Jersey: Pearson Education International.
- Levy, M. and Weitz, B. (2007). *Retailing Management*. USA: Irwin-McGraw-Hill.
- Lingle, J. H. and Schiemann, W. A. (2001). *Balanced Scorecard to Strategy Gauges: Is Measurement Worth It Management Review*. New York: Prince.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Nunnally, J. C. and Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory*. New York: McGraw-Hill.
- Rovinelli, R. J. and Hambleton, R. K. (1997). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49-60.

กลยุทธ์การปรับตัวที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

The Adaptation Strategies Effect on Business Success of Construction Business in RoiKaenSaraSin Provincial Cluster

เอกพล คำชมภู¹, กรรณก ดลโสภณ² และ เสาวลักษณ์ จิตติมงคล³

Akkapol Kumchompu¹, Kornkanok Donsophon² and Saowaluk Jittimongkon³

Received: 14 มี.ค. 2567

Revised: 15 พ.ค. 2567

Accepted: 25 พ.ค. 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การปรับตัวกับความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ 2) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบกลยุทธ์การปรับตัวกับความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ 3) เพื่อทดสอบผลกระทบของกลยุทธ์การปรับตัวที่มีต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ และ 4) เพื่อทดสอบผลกระทบขององค์ประกอบของกลยุทธ์การปรับตัวที่มีต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยศึกษาจาก ผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 354 ราย เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การปรับตัวกับความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง พบว่า กลยุทธ์การปรับตัวมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความสำเร็จของธุรกิจ และกลยุทธ์การปรับตัวด้านการเงินมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของธุรกิจมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการจัดการบุคลากร ด้านการวางแผน ด้านการตลาด และด้านการจัดการเทคโนโลยี การวิเคราะห์ผลกระทบของกลยุทธ์การปรับตัวที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง พบว่า กลยุทธ์การปรับตัวส่งผลกระทบในทิศทางเดียวกันกับความสำเร็จของธุรกิจและกลยุทธ์การปรับตัวด้านการเงิน ด้านการตลาด ด้านการจัดการบุคลากร และด้านการวางแผนส่งผลกระทบในทิศทางเดียวกันกับความสำเร็จของธุรกิจ ด้านการจัดการเทคโนโลยีไม่ส่งผลกระทบกับความสำเร็จของธุรกิจ กลยุทธ์การปรับตัวจึงเป็นกลยุทธ์ที่ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญในการเลือกใช้ กลยุทธ์อย่างเหมาะสมเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันนำไปสู่ความสำเร็จของธุรกิจในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

คำสำคัญ: กลยุทธ์การปรับตัว, ความสำเร็จของธุรกิจ, รับเหมาก่อสร้าง

¹ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสำหรับการเป็นผู้ประกอบการ คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
อีเมล: baszace@gmail.com

² อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อีเมล: Primcompurse@gmail.com

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อีเมล: sawwaluk.ch.@ksu.ac.th

¹ Master Student, Master of Business Administration Program, Entrepreneurship Management, Faculty of Administrative Science
Kalasin University, Email: baszace@gmail.com

² Lecturer in Master of Business Administration Program Entrepreneurship Management, Faculty of Administrative Science
Kalasin University, Email: Primcompurse@gmail.com

³ Lecturer in Master of Business Administration Program Entrepreneurship Management, Faculty of Administrative Science
Kalasin University, Email: sawwaluk.ch.@ksu.ac.th

Abstract

This research aimed; 1) to test the relationship between the adaptation strategy and the business success of the construction businesses in the RoiKaenSaraSin provincial cluster, 2) to test the relationship between the dimension of adaptation strategy and the business success of the construction businesses in RoiKaenSaraSin provincial cluster, 3) to find out the impact of adaptation strategy on the business success of construction businesses in RoiKaenSaraSin provincial cluster and 4) to find out the impact of adaptation strategy dimension on the business success of construction businesses in RoiKaenSaraSin provincial cluster. The samples were 354 construction business operators in the RoiKaenSaraSin provincial cluster. The data collection tools were questionnaires. The statistics used for data analysis were multiple correlation analysis and multiple regression analysis.

The results of the analysis of the relationship between business adaptation strategy and business success showed that business success had a positive relationship with the adaptation strategy. The adaptation strategy had the highest positive relationship with the in-business success terms of finance, followed by the aspect of human resources management, planning, marketing, and technology management respectively. The results of the analysis of the impact of adaptation strategy on business success showed that the adaptation strategy had the same direction impact on the business success. The impact of adaptation strategy on business success showed that the adaptation strategy in aspects of finance, marketing, human resources management, and planning in the same direction impacts the business success. Technology management did not impact business success. Adaptation strategy was therefore a strategy that business operators should focus on in selecting appropriate strategies to create competitive advantage leading to business success in an environment that was constantly changing.

Keywords: Adaptation Strategies, Business Success, Construction Business

บทนำ

ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างจัดเป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อประเทศ ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะสาขารูปโภคที่ช่วยอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ และมีส่วนช่วยผลักดันให้กลไกของธุรกิจสามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ หากมีการก่อสร้างในประเทศในระดับมาก แสดงถึงภาวะเศรษฐกิจของเทศในทิศทางที่ดีต่ออุตสาหกรรมต่างๆ ในประเทศ (นัทธมน อัมสมบัติ, 2561: 1-3) การดำเนินธุรกิจรับเหมาก่อสร้างจึงต้องอาศัยปัจจัยหลายประการเพื่อดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จภายใต้ภาวะเศรษฐกิจโดยรวม ที่ยังไม่แน่นอนต้องเผชิญกับความเสี่ยงอันเกิดจากต้นทุนที่ปรับตัวสูงขึ้นมาก เช่น ต้นทุนการขนส่งที่สูงขึ้น ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงสูงขึ้น ราคาสถุภัณฑ์ในกลุ่มโลหะเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 200 ซึ่งเป็นผลมาจากสงครามระหว่างประเทศรัสเซียกับประเทศยูเครน ประเทศอิสราเอลกับกลุ่มปาเลสไตน์ เป็นต้น ทำให้ผู้รับเหมาต้องแบกรับภาระต้นทุนสูง จนอาจก่อให้เกิดขาดสภาพคล่องทางการเงิน (ศูนย์วิจัยกรุงศรี, 2565: ออนไลน์) และแนวโน้มธุรกิจรับเหมาก่อสร้างจะเปลี่ยนไปในทิศทางที่ผู้รับเหมาต้องเผชิญกับภาวะการแข่งขันในอัตราสูงขึ้น ทั้งในด้านเทคโนโลยีการก่อสร้างและความเข้มแข็งทางการเงิน ด้านรูปแบบและรายการก่อสร้าง ผู้บริโภคต้องการที่อยู่อาศัยโดยคำนึงถึงความอยู่สบาย ดีไซน์สวย ราคาสมเหตุผล ด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการก่อสร้างจะต้องมีความทันสมัย ด้านเวลาในการก่อสร้างจะต้องมีระยะเวลาการก่อสร้างสั้นลง การก่อสร้างจึงต้องมี

ทีมงานที่มีความชำนาญในงานก่อสร้างประจำบริษัท มีวัสดุอุปกรณ์และเครื่องทุ่นแรงที่ได้มาตรฐานทันสมัยมากขึ้น (ยงยุทธ ศรีสวัสดิ์ และชลนก โฆษิตคณิน, 2563: 242-253)

กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ประกอบด้วย จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ มีรับเหมา ก่อสร้างที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล จำนวน 3,062 ราย (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2565: ออนไลน์) ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างควรมี การปรับตัวการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุดและสนับสนุนการดำเนินงานมากขึ้นด้วยกลยุทธ์ การปรับตัวทางธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้ ด้านการวางแผน ด้านการตลาด ด้านการเงิน (อัคร พุ้ยอ้อ, 2565: 177-190) ด้านการจัดการบุคลากร (ภูซงค์ สิริพิพัฒนกุล, 2564: 451-464) และด้านการจัดการเทคโนโลยี (นิภูณันท์ ภูสวัสดิ์, 2563: 1-19) โดยต้องมีการวางแผน เพื่อกำหนดทิศทางในอนาคตขององค์กร โดยกำหนดสภาพการณ์ในอนาคต ที่ต้องการ ซึ่งการกำหนดตั้งอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลรอบด้านอย่างเป็นระบบ ได้แก่ ศักยภาพ หรือ ชีตความสามารถขององค์กร และการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ด้านการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและตลาดเป้าหมาย เพื่อสามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ได้ ด้านการเงิน เงินทุนให้มีสภาพคล่องเพียงพอต่อการดำเนินธุรกิจได้อย่างต่อเนื่อง การจัดการต้นทุนการผลิต การจัดการต้นทุน ทรัพยากรบุคคล การจัดการค่าใช้จ่ายในสำนักงานและการจัดการกระแสเงินสด ด้านการจัดการบุคลากร เป็นกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในองค์กร การเพิ่มขีดความสามารถ การสร้างขวัญและกำลังใจ และด้านการจัดการเทคโนโลยี เป็นวิธี การเลือกใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะการดำเนินงานซึ่งหากธุรกิจรับเหมาก่อสร้างมีการนำกลยุทธ์การปรับตัวมาใช้ในธุรกิจ จะก่อให้เกิดความสำเร็จของธุรกิจ (วลัยลักษณ์ พันธุ์รี, อรรถพล พงศ์วิริทธิ์ธร และระวีวรรณ วชิสุวรรณ, 2565: 173-186) การดำเนินธุรกิจรับเหมาก่อสร้างจะต้องมีกลยุทธ์ การปรับตัวเพื่อให้การดำเนินงานของธุรกิจประสบความสำเร็จ วลัยลักษณ์ พันธุ์รี, อรรถพล พงศ์วิริทธิ์ธร และระวีวรรณ วชิสุวรรณ (2565: 173-186) กล่าวว่า ความสำเร็จ ของธุรกิจ หมายถึง การบริหารกระบวนการหรือกิจกรรมดำเนินงานต่าง ๆ ที่ประกอบกับทุกคนในธุรกิจต้องทำหน้าที่ของตัวเองให้เต็มที่ และ เต็มความสามารถ เพื่อให้ได้ผลงานออกมาอย่างมีคุณภาพ และความสำเร็จนั้นยังคือ ผลของการปฏิบัติงานที่สามารถ บรรลุ เป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่เต็มความสามารถ สามารถบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีองค์ประกอบ 4 ด้านคือ ด้านการบรรลุเป้าหมาย ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน และด้านความพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างสร้างความแตกต่าง มีศักยภาพในการปรับตัวเพื่อสร้างขีดความสามารถในการสร้างผลงาน สร้างคุณค่า ความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้มากกว่า คู่แข่งขันรายอื่น ก่อให้เกิดความจงรักภักดีของลูกค้าที่มีต่อธุรกิจ รวมถึงสามารถเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาดและสร้างผลกำไร ได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถสร้างและรักษาความได้เปรียบทางการแข่งขันได้ ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการดำเนิน ธุรกิจและมีความยั่งยืน (ณัฐภัทร เทพหัสติน ณ ออยุธยา, 2562: ออนไลน์)

ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การปรับตัวที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่ม จังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างนำข้อมูลสารสนเทศไปปรับใช้ในการพัฒนาธุรกิจ มีการ บริหารงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าที่ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันให้กับผู้บริหารธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง และธุรกิจประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

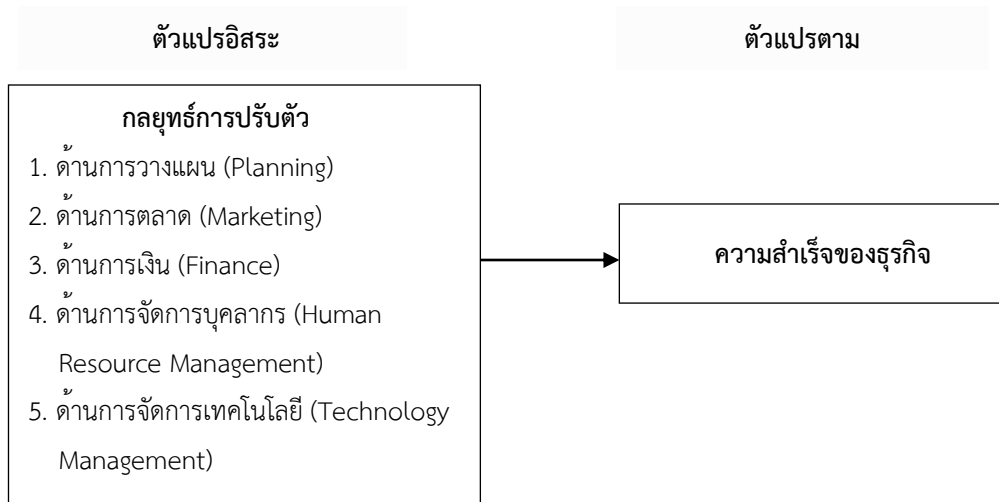
วัตถุประสงค์

1. ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การปรับตัวกับความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัด ร้อยแก่นสารสินธุ์

2. ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบกลยุทธ์การปรับตัวกับความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์
3. ทดสอบผลกระทบของกลยุทธ์การปรับตัวที่มีต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์
4. ทดสอบผลกระทบขององค์ประกอบของกลยุทธ์การปรับตัวที่มีต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

กรอบแนวคิดและสมมติฐาน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแสดงกรอบแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง จากกรอบแนวคิดของ ภูซังค์ สติรพิพัฒนกุล (2564) อัครพร ปุຍອອກ (2565) และณัฐนันท์ ภูสวาสดี (2563) และแนวคิดของ พิชยาภัทร พิงคล้าย (2562) วลัยลักษณ์ พันธุ์รี, อรรถพนธ์ พงศ์วิริทธิ์ธร และระวีวรรณ วชิสุวรรณ (2565) มาประยุกต์ใช้เป็นตัวแปร ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยกลยุทธ์การปรับตัวที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

สมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 กลยุทธ์การปรับตัวมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

สมมติฐานที่ 2 กลยุทธ์การปรับตัว ด้านการวางแผน (a) ด้านการตลาด (b) ด้านการเงิน (c) ด้านการจัดการบุคลากร (d) และด้านการจัดการเทคโนโลยี (e) มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

สมมติฐานที่ 3 กลยุทธ์การปรับตัวมีผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

สมมติฐานที่ 4 กลยุทธ์การปรับตัว ด้านการวางแผน (a) ด้านการตลาด (b) ด้านการเงิน (c) ด้านการจัดการบุคลากร (d) และด้านการจัดการเทคโนโลยี (e) มีผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) คือ ผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ รหัสประเภทธุรกิจ 41002 ประเภทธุรกิจการก่อสร้างอาคารที่ไม่ใช่ที่พักอาศัย จำนวน 3,062 ราย (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2565: ออนไลน์)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คือ ผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในเขตพื้นที่กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ รหัสประเภทธุรกิจ 41002 ประเภทธุรกิจการก่อสร้างอาคารที่ไม่ใช่ที่พักอาศัย จึงใช้สูตรการหาขนาดตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 354 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 24 ข้อ ประกอบด้วยกลยุทธ์การปรับตัว ด้านการวางแผน จำนวน 5 ข้อ กลยุทธ์การปรับตัว ด้านการตลาด จำนวน 5 ข้อ กลยุทธ์การปรับตัว ด้านการเงิน จำนวน 5 ข้อ กลยุทธ์การปรับตัว ด้านการจัดการบุคคลากร จำนวน 4 ข้อ และกลยุทธ์การปรับตัว ด้านการจัดการเทคโนโลยี จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 12 ข้อ ประกอบด้วยความสำเร็จของธุรกิจ ด้านการบรรลุเป้าหมาย จำนวน 3 ข้อ ความสำเร็จของธุรกิจ ด้านการจัดสรรทรัพยากร จำนวน 3 ข้อ ความสำเร็จของธุรกิจ ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน จำนวน 3 ข้อ และความสำเร็จของธุรกิจ ด้านความพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่น ๆ

3. การสร้างเครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือขึ้นตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถามในแบบสอบถาม

3.2 นำผลการศึกษาจาก ข้อ 3.1 มาสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน โดยพิจารณาเนื้อหาให้ครอบคลุมกับจุดมุ่งหมายการวิจัย

3.3 นำแบบสอบถามส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) การใช้ภาษาและความครอบคลุมตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของข้อคำถามแต่ละข้อ (IOC: Index of Item - Objective Congruence) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ให้ถูกต้องสมบูรณ์

3.4 นำข้อมูลมาวิเคราะห์ หาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา แบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยงานวิจัยมีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 มีค่ามากกว่า 0.5 ข้อคำถามในแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย (สมบูรณ์ สุริยวงศ์ และคณะ, 2552)

3.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ มาดำเนินการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) โดยไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มประชากร จำนวน 30 ราย โดยวิธีหา

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป (Nunnally, 1967) โดยงานวิจัยมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.683–0.907 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.60 และค่าความเที่ยงตรง (Validity) ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้ค่า Factor Loading ซึ่งต้องมีค่า 0.40 ขึ้นไป จึงจะผ่านเกณฑ์ (Nunnally and Berstein, 1994) โดยงานวิจัยมีค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ อยู่ระหว่าง 0.675–0.912 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.40

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การปรับตัวที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ดแก่นสารสินธุ์ ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามจำนวน 450 ฉบับ ซึ่งมากกว่าจำนวนตัวอย่างที่คำนวณได้ เนื่องจากผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามเพื่อป้องกันความผิดพลาดของการตอบกลับข้อมูล และตรวจสอบความครบถ้วน ความสมบูรณ์ของเอกสารเพื่อเตรียมส่งทางไปรษณีย์

4.2 ดำเนินการขอหนังสือราชการจากคณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โดยแนบนำส่งไปพร้อมกับแบบสอบถามส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง ผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ดแก่นสารสินธุ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 450 ราย โดยแนบซองจดหมายพร้อมติดแสตมป์ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ตอบแบบสอบถามในการส่งแบบสอบถามกลับมายังผู้วิจัย

4.3 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับมาจำนวนรวมทั้งสิ้น 354 ฉบับ คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 78.66 ซึ่งสอดคล้องกับ David, Aaker and George (2001) ที่ได้ระบุว่า การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์จะต้องมีอัตราการตอบกลับอย่างน้อยร้อยละ 20 จึงถือว่ายอมรับได้ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติจำนวนรวมทั้งสิ้น 354 ฉบับ

4.4 ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถามที่ตอบกลับมามีแบบสอบถามที่ตอบครบถ้วนสมบูรณ์ ที่นำมาวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 354 ฉบับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การปรับตัวที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ดแก่นสารสินธุ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติตามขั้นตอน ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การปรับตัวกับความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ดแก่นสารสินธุ์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation Analysis) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (Multiple Correlation Analysis)

5.2 การวิเคราะห์ผลกระทบของกลยุทธ์การปรับตัวที่มีต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ดแก่นสารสินธุ์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

สรุปผล

1. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การปรับตัวกับความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ดแก่นสารสินธุ์

H₁: กลยุทธ์การปรับตัวมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง

H₂: กลยุทธ์การปรับตัว ด้านการวางแผน (a) ด้านการตลาด (b) ด้านการเงิน (c) ด้านการจัดการบุคลากร (d) และด้านการจัดการเทคโนโลยี (e) มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การปรับตัวกับความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง
ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

ตัวแปร	BUSI	PLAN	MARK	FINA	HUMA	TECH	ADAP	VIFs
$\bar{X}$	3.880	3.888	3.859	3.932	3.543	3.151	3.675	
S.D.	0.640	0.636	0.671	0.696	0.741	0.834	0.596	
BUSI	-	0.714**	0.711**	0.747**	0.717**	0.512**	0.808**	
PLAN		-	0.638**	0.666**	0.778**	0.619**	0.879**	3.120
MARK			-	0.603**	0.715**	0.438**	0.802**	2.348
FINA				-	0.594**	0.480**	0.793**	2.007
HUMA					-	0.684**	0.906**	3.889
TECH						-	0.792**	2.009

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 1 พบว่า ตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่สูงเกินไป (Multicollinearity) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า Variance Inflation Factor (VIF) ปรากฏว่าค่า VIFs ของตัวแปรอิสระ กลยุทธ์การปรับตัว ในแต่ละด้าน มีค่าตั้งแต่ 2.007–3.889 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 5 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity (Nuthdanai Wangpratham, 2020)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ กลยุทธ์การปรับตัว (ADAP) กับ ตัวแปรตาม ความสำเร็จของธุรกิจ (BUSI) พบว่า กลยุทธ์การปรับตัว มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.808 ($r = 0.808$) เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ กลยุทธ์การปรับตัว (ADAP) ในแต่ละด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ความสำเร็จของธุรกิจ (BUSI) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.512-0.747 โดยพบว่า ความสำเร็จของธุรกิจ โดยรวม (BUSI) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับกลยุทธ์การปรับตัว ด้านการเงิน (FINA) มากที่สุด ($r = 0.747$) รองลงมา คือ ด้านการจัดการบุคลากร (HUMA) ($r = 0.717$) ด้านการวางแผน (PLAN) ($r = 0.714$) ด้านการตลาด (MARK) ($r = 0.711$) และด้านการจัดการเทคโนโลยี (TECH) ($r = 0.512$) ตามลำดับ จากผลการวิจัยจึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 และ 2

2. ทดสอบผลกระทบของกลยุทธ์การปรับตัวที่มีต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

H₃: กลยุทธ์การปรับตัวมีผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

ตาราง 2 การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายของกลยุทธ์การปรับตัวที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

กลยุทธ์การปรับตัว (ADAP)	ความสำเร็จของธุรกิจ (BUSI)			t	p-value
	สัมประสิทธิ์การ ถดถอยไม่ปรับ มาตรฐาน (B)	ค่าความ คลาดเคลื่อน มาตรฐาน (S.E.)	สัมประสิทธิ์ การถดถอยแบบ ปรับมาตรฐาน (Beta)		
ค่าคงที่ (CONSTANT)	0.752	0.110		6.814**	0.000
กลยุทธ์การปรับตัว (ADAP)	0.753	0.028	0.808	26.836**	0.000
F = 720.200 p = 0.000 R ² = 0.653 Adjusted R ² = 0.653					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายของกลยุทธ์การปรับตัวที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอย ด้วยวิธีการ Enter พบว่า ตัวแปรอิสระที่นำเข้าสมการถดถอย มีความสามารถในการอธิบายความสำเร็จของธุรกิจ (BUSI) ร้อยละ 65.30 (Adjusted R² = 0.653) กลยุทธ์การปรับตัว (ADAP) มีผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจ (BUSI) ของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัยที่ตั้งไว้ และกลยุทธ์การปรับตัว (ADAP) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแบบไม่ปรับมาตรฐาน เท่ากับ 0.753 (B = 0.753) สามารถสร้างสมการพยากรณ์ ความสำเร็จของธุรกิจ จากผลการวิจัยจึงยอมรับสมมติฐานที่ 3 ได้ดังนี้

$$BUSI = 0.752 + 0.753 (ADAP)$$

H₄: กลยุทธ์การปรับตัว ด้านการวางแผน (a) ด้านการตลาด (b) ด้านการเงิน (c) ด้านการจัดการบุคลากร (d) และด้านการจัดการเทคโนโลยี (e) มีผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

ตาราง 3 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณของกลยุทธ์การปรับตัวทั้ง 5 ด้าน ที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

กลยุทธ์การปรับตัว (ADAP)	ความสำเร็จของธุรกิจ (BUSI)			t	p-value
	สัมประสิทธิ์ การถดถอย ไม่ปรับ มาตรฐาน (B)	ค่าความ คลาดเคลื่อน มาตรฐาน (S.E.)	สัมประสิทธิ์ การถดถอย แบบปรับ มาตรฐาน (Beta)		
ค่าคงที่ (CONSTANT)	0.414	0.123		3.366**	0.001
1. ด้านการวางแผน (PLAN)	0.152	0.049	0.151	3.069**	0.002
2. ด้านการจัดการตลาด (MARK)	0.228	0.041	0.239	5.607**	0.000

ตาราง 3 (ต่อ)

กลยุทธ์การปรับตัว (ADAP)	ความสำเร็จของธุรกิจ (BUSI)			t	p-value
	สัมประสิทธิ์ การถดถอย ไม่ปรับ มาตรฐาน (B)	ค่าความ คลาดเคลื่อน มาตรฐาน (S.E.)	สัมประสิทธิ์ การถดถอย แบบปรับ มาตรฐาน (Beta)		
3. ด้านการเงิน (FINA)	0.353	0.036	0.384	9.759**	0.000
4. ด้านการจัดการบุคลากร (HUMA)	0.182	0.047	0.211	3.851**	0.000
5. ด้านการจัดการเทคโนโลยี (TECH)	-0.011	0.030	-0.014	-0.366	0.715
F = 183.475 p = 0.000 R ² = 0.708 Adjusted R ² = 0.704					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณของกลยุทธ์การปรับตัวที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยใช้การวิเคราะห์แบบกำหนดตัวแปรกลยุทธ์การปรับตัวที่ส่งผลกระทบเข้าไปในสมการที่ละตัวแปร ด้วยวิธีการ Enter พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่นำเข้าสู่สมการถดถอย มีความสามารถในการอธิบายความสำเร็จของธุรกิจ (BUSI) ร้อยละ 70.40 (Adjusted R² = 0.704) กลยุทธ์การปรับตัวที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มีจำนวน 4 ตัวแปร คือ กลยุทธ์การปรับตัว ด้านการวางแผน (PLAN) กลยุทธ์การปรับตัว ด้านการตลาด (MAKE) กลยุทธ์การปรับตัว ด้านการเงิน (FINA) และกลยุทธ์การปรับตัว ด้านการจัดการบุคลากร (HUMA) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัยที่ตั้งไว้โดยเรียงจากตัวแปรที่มีผลต่อการผันแปรของตัวแปรตาม ในรูปของคะแนนดิบมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดดังนี้

1. ด้านการเงิน (FINA) (B = 0.353)
2. ด้านการจัดการตลาด (MAKE) (B = 0.228)
3. ด้านการจัดการบุคลากร (HUMA) (B = 0.182)
4. ด้านการวางแผน (PLAN) (B = 0.152)

ผลการวิจัย พบว่า ตัวแปรอิสระที่ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จของธุรกิจมากที่สุดคือ กลยุทธ์การปรับตัว ด้านการเงิน (FINA) ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแบบไม่ปรับมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.353 (B = 0.353) รองลงมา คือ กลยุทธ์การปรับตัว ด้านการตลาด (MAKE) ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแบบไม่ปรับมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.228 (B = 0.228) กลยุทธ์การปรับตัว ด้านการจัดการบุคลากร (HUMA) ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแบบไม่ปรับมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.182 (B = 0.182) และกลยุทธ์การปรับตัว ด้านการวางแผน (PLAN) ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยแบบไม่ปรับมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.152 (B = 0.152) ตามลำดับ สามารถสร้างสมการพยากรณ์ความสำเร็จของธุรกิจ จากผลการวิจัยจึงยอมรับสมมติฐานที่ 4a, 4b, 4c และ 4d และปฏิเสธสมมติฐานที่ 4e ได้ดังนี้

$$BUSI = 0.414 + 0.353 (FINA) + 0.228 (MARK) + 0.182 (HUMA) + 0.152 (PLAN) - 0.011(TECH)$$

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา กลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การปรับตัวกับความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า กลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจและองค์ประกอบในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์ในทางบวก ความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1.1 กลยุทธ์การปรับตัวมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ เนื่องจากกลยุทธ์การปรับตัวเป็นความสามารถในการก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีรวมถึงการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินงานธุรกิจ และเป็นความสามารถในการตั้งรับกับการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้ได้ประโยชน์และเกิดความคุ้มค่าสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญศักดิ์ เกิดสุข (2565: 179-187) พบว่า กลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจเพื่อบูมเน้นการใช้ต้นทุนให้คุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ จนทำให้เกิดกำไรกับกิจการ หลีกเลี่ยงคู่ค้ารายย่อยและพัฒนาการขยายการโฆษณาทำให้เกิดกำไร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Penarroya-Farell and Miralles (2022) ได้ศึกษา การปรับโมเดลธุรกิจในสถานการณ์โรคระบาด Covid-19: การสร้างการตอบสนองเชิงกลยุทธ์ของบริษัทวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ของสเปน พบว่า การระบาดใหญ่ของโควิด-19 ถือเป็นความท้าทายครั้งใหญ่ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในทุกอุตสาหกรรม ทำให้มีการวางแผนการดำเนินงานใหม่ และมีการปรับตัวให้สามารถรับมือกับความผันผวนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และมีวิธีการสร้างกระบวนการใหม่จากการปรับตัวให้เป็นลักษณะเชิงพลวัต ให้สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารขององค์กรได้ และจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างบริษัทขนาดเล็กในบริษัทอุตสาหกรรมวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ของสเปน ได้พบว่า บริษัทต่าง ๆ มีการปรับตัวเข้ากับวิกฤตโควิด-19 และมีความสามารถที่แตกต่างกัน สำหรับบริษัทที่มีการปรับตัว และมีการปรับโมเดลธุรกิจให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและมีแผนรับมือในอนาคตจะมีความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนได้ดีกว่าบริษัทที่ไม่มีการปรับตัวแสดงให้เห็นว่าการปรับตัวขององค์กรมีความสัมพันธ์กับการวางแผนงาน การดำเนินงานนำมาสู่ความสำเร็จขององค์กร

1.2 กลยุทธ์การปรับตัว ด้านการวางแผน ด้านการตลาด ด้านการเงิน ด้านการจัดการบุคลากร และด้านการจัดการเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ เนื่องจาก การปรับตัวทางธุรกิจที่ดีควรมีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน มีการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการที่สร้างการรับรู้ และการตอบสนองกับลูกค้าเป้าหมายได้ มีการจัดการทางการเงินและควบคุมการใช้จ่ายเงินให้อยู่ในกรอบงบประมาณที่กำหนดไว้และเหมาะสมกับกิจกรรมที่ดำเนินงาน มีการจัดสรรทรัพยากรบุคคลให้เหมาะสมกับงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร วชิรปัญญาพงศ์ (2565: 257-272) ได้ศึกษา การใช้ทรัพยากรและปัจจัยในการดำเนินงานอย่างคุ้มค่า ได้ผลงานตามวัตถุประสงค์ โดยประหยัดทั้งเวลา ทรัพยากรและกำลังแรงงาน ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร คือ คุณภาพของงาน เวลาที่ใช้ในงาน และประสิทธิภาพในด้านค่าใช้จ่ายหรือต้นทุน คุณภาพของผลงานได้รับการยอมรับของลูกค้า หรือผู้ที่มารับบริการ และมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นจะช่วยให้องค์กร เกิดความสำเร็จและเกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันมากขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชราภา สิงห์ธนสาร (2562: 33-52) พบว่า ทรัพยากรและความสามารถ ทักษะความชำนาญในการปรับตัวจะทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างธุรกิจกับลูกค้า มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลเชิงบวกกับความได้เปรียบทางการแข่งขันทางธุรกิจสูงขึ้น

2. ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของกลยุทธ์การปรับตัวต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า กลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจและองค์ประกอบในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์ในทางบวก ความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 กลยุทธ์การปรับตัวด้านการเงินส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากการจัดการค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโดยการจดบันทึกรายรับ - รายจ่าย หรือมีการวางแผนการเบิกจ่ายเงิน การกำหนดปริมาณเงินสดสำรอง รวมถึงการคาดการณ์ รายรับ- รายจ่าย แต่ละโครงการ (ชิ้นงาน) และกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน มีการบริหารจัดการต้นทุนการก่อสร้างโดยการคำนวณปริมาณวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง ควบคุมการเบิกจ่าย และการตรวจสอบการทำงานหน้างานให้เป็นไปตามแผนการดำเนินงาน ทำให้งานเสร็จก่อนเวลาที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พียากัทร พิงคล้าย (2562: 1-42) พบว่า การประยุกต์ใช้การบริหารในด้านการวางแผน ด้านการควบคุม ด้านการสั่งการ ด้านการตัดสินใจ และด้านการจัดการต้นทุน ส่งผลในเชิงบวกต่อความสำเร็จของธุรกิจ รับเหมาก่อสร้าง ด้านการบรรลุเป้าหมายและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดา ปินตา (2566: 92-113) พบว่า ปัจจัยด้านองค์การมีอิทธิพลต่อการอยู่รอดของธุรกิจ โดยผ่านกลยุทธ์การปรับตัวขององค์การและมีอิทธิพลทางตรงต่อการอยู่รอดของธุรกิจ สำหรับกลยุทธ์การปรับตัวมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการอยู่รอดของธุรกิจ ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยด้านองค์การมีความสำคัญต่อการบริหารองค์กรในยุควิกฤติหรือมีสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง หากผู้ประกอบการปรับองค์กรให้ทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น การจัดรูปแบบโครงสร้างองค์กรที่มีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง การใช้กลยุทธ์ผู้นำด้านต้นและการนำด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการจะสามารถปรับกลยุทธ์การจัดการของธุรกิจได้และจะส่งผลต่อความอยู่รอดของธุรกิจ และส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรหรือธุรกิจ

2.2 ด้านการจัดการบุคลากรส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจในทิศทางเดียวกัน จากการเปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรสร้างผลงานโดยแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจอย่างอิสระ มีการจูงใจบุคลากรโดยการให้เงินโบนัส หรือการให้รางวัลเมื่อทำงานเสร็จสิ้นโครงการทันเวลาส่งมอบและกิจการมีการเพิ่มขีดความสามารถให้กับบุคลากรในการพัฒนางานเพื่อสร้างคุณค่าให้กับธุรกิจ มีการปฐมนิเทศพนักงานใหม่ทุกคนเพื่อทำความเข้าใจขั้นตอน/กระบวนการทำงาน และมีคู่มือ/เอกสารเกี่ยวกับองค์กรและกระบวนการทำงานทำให้พนักงานสามารถทำงานบรรลุตามเป้าหมายและทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของ สายชล ศิริพงษ์ (2560: 69-77) กล่าวว่า การบริหารองค์กรด้านการบริหารงานบุคลากร การทำงานเป็นทีม ปฏิภาณความน่าเชื่อถือของทีม รางวัลและการยอมรับ พบว่าการทำงานเป็นทีมและมาตรการอื่น ๆ ของการทำงานของบุคลากรมีความเกี่ยวข้องในเชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร และสอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐภัทร เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2562: ออนไลน์) ได้ศึกษา ปัจจัยที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้รับเหมาในระดับโครงการที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของโครงการก่อสร้าง พบว่าบุคลากรในโครงการก่อสร้าง การบริหารโครงการก่อสร้าง ความสัมพันธ์กับฝ่ายต่าง ๆ และเทคโนโลยีและนวัตกรรมของโครงการก่อสร้าง ซึ่งโครงสร้างปัจจัยนี้ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการก่อสร้าง

2.3 ด้านการวางแผนส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากการมีวิธีการตัดสินใจในการดำเนินงานเพื่อกำหนดทิศทางวิสัยทัศน์ในอนาคตของธุรกิจ มีการวางแผนระยะยาวเพื่อรองรับงานในโครงการต่าง ๆ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และมีการวางแผนการดำเนินธุรกิจโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยงยุทธ ศรีสวัสดิ์ และ ชลชนก โฆษิตคณิน (2563: 242-253) ได้ศึกษา การบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดบุคคลเข้าทำงาน ด้านการควบคุม ด้านการสั่งการ ด้านการจัดองค์การ และด้านการวางแผน ซึ่งเป็นการเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันได้และดำรงอยู่ในภาวะการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐภัทร เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2562: ออนไลน์) พบว่า การแข่งขันทางธุรกิจของผู้รับเหมาเพื่อให้ชนะการประกวดราคา

มีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้ผู้รับเหมาต้องค้นหาข้อได้เปรียบที่ทำให้เพิ่มโอกาสในการชนะการประกวดราคาสามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้รับเหมาแล้วส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการก่อสร้างได้มากยิ่งขึ้น

2.4 ด้านการตลาดส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจในทิศทางเดียวกัน การตลาดเป็นส่วนสำคัญของการประสบความสำเร็จในธุรกิจของทุกองค์กร การส่งเสริมการตลาดคือความหลากหลายกลยุทธ์และวิธีการในการนำมาใช้ในการวางแผนการวิเคราะห์สถานการณ์ตลาดของผู้รับเหมาอย่างต่อเนื่องและกิจการมีสำนักงานในการติดต่อกับลูกค้า มีการดำเนินการตลาดผ่านช่องทาง Offline และ Online ทำให้ควบคุมค่าใช้จ่ายในการจัดการทางการตลาดและมีกำไรให้กับธุรกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจริญภา คงอ้อม, อมรา รัตตากร และชยุตม์ วัฒนา (2563: 15-19) ได้ศึกษา กลยุทธ์การปรับตัวทางการตลาดเพื่อรองรับการตลาด 4.0 ขนมหไทย จังหวัดนนทบุรี พบว่า กลยุทธ์การปรับตัวทางการตลาดเพื่อรองรับการตลาด 4.0 ขนมหไทย จังหวัดนนทบุรี ต้องดำเนินการด้วย 4 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด กลยุทธ์การบริการ ทั้งการตลาดออนไลน์ และการตลาดออฟไลน์ และการตั้งเป้าหมายและการวัดผลจากวิธีการตลาดที่นำมาใช้เพื่อให้งานประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พนาวัลย์ ซูศรีพัฒน์ (2564: 125-130) พบว่า การตลาดแบบออนไลน์ด้วยการมุ่งเน้นช่องทางการสื่อสารกับลูกค้า ความหลากหลาย ของผลิตภัณฑ์ ความสามารถในการเรียนรู้คู่แข่ง การตอบสนองต่อตลาดอย่างทันเวลาส่งผลต่อความสำเร็จของการ ประกอบธุรกิจ

2.5 ด้านการจัดการเทคโนโลยีไม่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจ เนื่องจาก ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างที่ได้รับผลกระทบในช่วงการแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทขนาดกลาง และขนาดเล็ก ปัญหาที่เกิดขึ้นจากภาวะเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลง ปัญหาหลักที่พบ คือ การยกเลิกหรือยืดระยะเวลาในการก่อสร้างออกไป บริษัทควรเตรียมเงินสดเพื่อรักษาสภาพคล่องภายในบริษัทและรักษาการเป็นลูกหนี้ชั้นดี ถ้ากลุ่มธุรกิจก่อสร้างไม่ได้รับการสนับสนุนที่ดีจากภาครัฐ อาจจะทำให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรง ธุรกิจก่อสร้างจำเป็นต้องปรับตัวตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปและยังมีปัญหาคือพื้นฐานหลายประการที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เช่น การขาดแคลนแรงงานฝีมือ การขาดความรู้ความสามารถในการก่อสร้าง และการเข้าถึงตลาด การไม่มีเครือข่ายธุรกิจ และธุรกิจรับเหมาเป็นงานที่มีบุคลากรในการทำงานเป็นจำนวนมาก หลายสายงานระดับความรู้และความสามารถต้องเข้าใจธุรกิจเป็นอย่างดีสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนะพัฒน์ วิริต (2566: 128-142) พบว่า เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของบริษัทรับเหมาก่อสร้างผู้บริหารต้องให้ความสำคัญในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะการค้นหาบุคลากรที่มีคุณสมบัติตรงตามที่บริษัทต้องการ เพื่อการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพของบริษัท ดังนั้นจะเห็นได้ว่าธุรกิจรับเหมาก่อสร้างจะมุ่งเน้นที่การจัดการทรัพยากรมนุษย์และด้านการเงินจึงอาจส่งผลทำให้การจัดการเทคโนโลยีในช่วงที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจที่ผ่านมาไม่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจในบริบทของธุรกิจก่อสร้างในสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในปัจจุบันควรให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การปรับตัว เพื่อการดำเนินงานให้สอดคล้องและพร้อมรับกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมกับผลประกอบการของผู้รับเหมาก่อสร้าง โดยเฉพาะในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ที่ส่งผลกระทบต่อการทำธุรกิจทำให้ผู้ประกอบการต้องมีกลยุทธ์ในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ ซึ่งผู้ประกอบการควรเพิ่มศักยภาพของบุคลากรในด้านการบริการลูกค้าที่รวดเร็วให้ข้อมูลบริการลูกค้าที่ถูกต้อง การบริหารจัดการเงินทุนให้มีสภาพคล่อง โดยการจัดหาแหล่งเงินทุนสำรองที่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การเปิด O/D กับสถาบันการเงินรวมทั้งมีการประมาณการต้นทุน ของเงินกู้ แผนการผ่อนชำระและบริหารจัดการต้นทุนการก่อสร้างโดยการคำนวณปริมาณวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง ควบคุมการเบิกจ่าย และการตรวจสอบ การให้ความสำคัญกับการดำเนินการตลาดผ่านช่องทาง Offline และ Online ทั้งการใช้ช่องทางเดิมของธุรกิจ และเพิ่มการใช้สื่อรูปแบบ Below the Line และ Above the Line เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้รับเหมาก่อสร้าง ให้สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ โดยมีประสิทธิภาพและผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากการศึกษา เรื่อง กลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 ผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการปรับตัวด้านการวางแผนเพื่อนำมาใช้ตัดสินใจในการดำเนินงาน กำหนดทิศทางวิสัยทัศน์ในอนาคตของธุรกิจ โดยการวางแผนระยะยาวเพื่อรองรับงานในโครงการต่าง ๆ

1.2 ผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการปรับตัวด้านการตลาด การประเมินราคาของการรับเหมาก่อสร้าง ที่เหมาะสมการแจกแจงรายละเอียดของวัสดุก่อสร้าง วิธีการก่อสร้างและราคาค่าก่อสร้างที่ชัดเจน ในสัญญาการก่อสร้างให้กับลูกค้าทุกราย มีการวิเคราะห์สถานการณ์ตลาดของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างอย่างต่อเนื่อง

1.3 ผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการปรับตัวด้านการเงิน การจัดการค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโดยการจัดบันทึกรายรับ - รายจ่าย หรือมีการวางแผนการเบิกจ่ายเงิน การกำหนดปริมาณเงินสดสำรอง รวมถึงการคาดการณ์ รายรับ- รายจ่าย แต่ละโครงการ (ชิ้นงาน) และกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน

1.4 ผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ควรตระหนักและให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการปรับตัวด้านการจัดการบุคลากร การได้เปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรสร้างผลงานโดยแสดงความคิดเห็น และตัดสินใจอย่างอิสระมีการจูงใจบุคลากรโดยการให้เงินโบนัส หรือการให้รางวัลเมื่อทำงานเสร็จสิ้นโครงการทันเวลาส่งมอบ และกิจการมีการเพิ่มขีดความสามารถให้กับบุคลากรในการพัฒนางานเพื่อสร้างคุณค่าให้กับธุรกิจ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 สำหรับการศึกษางานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาด้านต้นทุนและผลตอบแทนของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ เพื่อทราบถึงการบริหารจัดการธุรกิจอย่างแท้จริงของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง

2.2 สำหรับผู้ที่สนใจเกี่ยวกับกลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจที่ก่อให้เกิดความสำเร็จได้ในการดำเนินธุรกิจสามารถนำข้อมูลจากงานวิจัยนี้เพื่อปรับกลยุทธ์และวางแผนการดำเนินงานได้

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2565). *กรมพัฒนาธุรกิจการค้า*. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://datawarehouse.dbd.go.th/biztype/overview>

เจณิภา คงอิม, อมรา รัตตการ และชยุตม์ วัฒนา (2563). กลยุทธ์การปรับตัวทางการตลาดเพื่อรองรับการตลาด 4.0 ชนบทไทย

จังหวัดนนทบุรี. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 10(1), 15–29.

ชาญศักดิ์ เกิดสุข. (2565). ได้ศึกษา กลยุทธ์การจัดการธุรกิจสู่ความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

กลุ่มธุรกิจบริการด้านอาหารและเครื่องดื่มในเขต. *วารสารศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่*, 7(7), 179–187.

ณัฐภัทร เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2562). *ปัจจัยที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้รับเหมาในระดับโครงการที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของโครงการก่อสร้าง*. วิทยานิพนธ์ วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมก่อสร้าง.

สมุทรปราการ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

- ธนพัฒน์ วิริต. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จการดำเนินธุรกิจรับเหมาก่อสร้างขนาดกลางและขนาดย่อมภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด19. *วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐและเอกชน*, 5(1), 128-142.
- นัฏฐนันท์ ภูสวาสดี. (2563). กลยุทธ์การปรับตัวเพื่อรองรับเศรษฐกิจดิจิทัลของอุตสาหกรรมผลิตไฟฟ้าในประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม*, 2(2), 1-19.
- นัทธมน อัมสมบัติ. (2561). *การจัดการเครือข่ายของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญใจ ศรีสถิตย่นรากร. (2550). *ระเบียบวิธีการวิจัย: แนวทางปฏิบัติสู่ความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: ยูแอนด์ไอ อินเตอร์มีเดีย.
- พนาวัลย์ ชูศรีพัฒน์ (2564). *กลยุทธ์ทางการตลาดแบบออนไลน์สู่ความสำเร็จของการประกอบธุรกิจการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารของกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจและนวัตกรรมดิจิทัล. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พียาภัทร พึ่งคล้าย. (2562). *การประยุกต์ใช้การบัญชีบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล*. ค้นคว้าอิสระ บัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาบัญชี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พัชรภา สิมหัตถสาร. (2562). การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับธุรกิจส่งออกอาหารกระป๋องและอาหารแห้งในประเทศไทยตามทฤษฎีฐานทรัพยากร. *ลักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)*, 27(4), 33-52.
- ภูษงค์ สิริพิพัฒน์กุล. (2564). กลยุทธ์การปรับตัวต่อผลกระทบจากโควิด-19 ของบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2563. *สารศาสตร์*, 4(2), 451-464.
- ยงยุทธ์ ศรีสวัสดิ์ และชลกนก โฆษิตคณิน (2563). การบริหารจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.*, 8(6), 242-253.
- ลัดดา ปินตา. (2566). กลยุทธ์การปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ในเขตภาคเหนือ เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19). *วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 5(1), 92-113.
- วลัยลักษณ์ พันธุ์, อรรถพน พงศ์วิริทธิ์ธร และระวีวรรณ วชิสุวรรณ. (2565). การประยุกต์ใช้การบัญชีบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจก่อสร้างของธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กในเขตภาคเหนือตอนบน. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(1), 173-186.
- ศศิธร วชิรปัญญาพงศ์. (2565). ตัวชี้วัดความสำเร็จของการปฏิบัติงานนอกที่ตั้งของพนักงานในสำนักงานยุคปกติใหม่. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(1), 257-272.
- ศูนย์วิจัยกรุงศรี. (2565). *แนวโน้มธุรกิจอุตสาหกรรมปี 2565-2567: ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง*. สืบค้นเมื่อ 26 มกราคม 2566, จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/construction-materials/construction-contractors/io/construction-contractor-22>
- สมบูรณ์ สุริยวงศ์, บุญมี พันธุ์ไทย, เตือนใจ เกตุษา, สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์, สมจิตรา เรืองศรี และเพ็ญศรี เศรษฐวงศ์. (2552). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สายชล ศิริพงษ์. (2560). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของเจ้าหน้าที่ทีมกำกับดูแลสำนักงานสรรพากรพื้นที่ในสังกัดสำนักงานสรรพากรภาค 9*. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- อัทพร ปุ้ยออก. (2565). กลยุทธ์การปรับตัวของธุรกิจที่พักแรมที่ดำเนินงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในภาวะวิกฤตโควิด-19 ระหว่าง พ.ศ. 2563-2564 กรณีศึกษา ธุรกิจที่พักแรมที่ได้รับการคัดเลือกเข้าโครงการพอแล้วดี. *สารศาสตร์*, 5(1), 177-190.

David, A., Aaker, V. K. and George, S. D. (2001). *Aaker on Branding: 20 Principles that Drive Success*.

New York: Morgan JaKumames Publishing.

Nunnally, J. C. and Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). New York: McGraw- Hill.

Nunnally, J. C. (1967). *Psychometric Theory*. New York: Mc-Graw-Hill Book Company.

Nuthdanai Wangpratham. 2020. Multicollinearity. Retrieved January 26, 2023, From <https://nutdnuy.medium.com/>

Penarroya - Farell and Miralles, M. F. (2022). Business Model Adaptation to the COVID-19 Crisis: Strategic Response of the Spanish Cultural and Creative Firms. *Journal of Open Innovation: Tecnology, Market, and Complexity*. 8(39), (1-20).

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row Publication.

ความสัมพันธ์และผลกระทบของการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืนต่อความสำเร็จ ทางการตลาดของเกษตรกรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

The Relationship and Impact of Sustainable Marketing Management on Marketing Success of the Organic Agriculture in Roi Kaen Sara Sin Provincial Cluster

ชนาสิน คาคีรี¹ และ ฉายรุ่ง ไชยกำบัง²

Chanasin Kadeewee¹ and Chairung Chaikambang²

Received: 28 ก.ย. 2566

Revised: 27 พ.ค. 2567

Accepted: 31 พ.ค. 2567

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืนและความสำเร็จทางการตลาด และ 2) ทดสอบผลกระทบของการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืนมีผลต่อความสำเร็จทางการตลาด ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์และผ่านการรับรองจากกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้ใบรับรองออร์แกนิกไทยแลนด์ ที่อยู่ในเขตกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 156 ราย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ด้านการมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้า ด้านการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมและด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสังคมมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จทางการตลาด และ 2) การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ด้านการมุ่งเน้นตอบสนองลูกค้าและ ด้านการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมมีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จทางการตลาด ของเกษตรกรอินทรีย์ ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนะของงานวิจัยนี้ ช่วยให้เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์สามารถนำองค์ประกอบของการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการมุ่งเน้นในการพัฒนาปรับปรุงผลผลิตให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอยู่เสมอ พร้อมทั้งให้ความสำคัญการเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติงานในแปลงเกษตรที่ไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแปลงเกษตรและชุมชนอย่างแท้จริง จะสามารถสร้างความพึงพอใจของลูกค้าส่งผลให้เกิดความสำเร็จทางการตลาดได้

คำสำคัญ: การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน, ความสำเร็จทางการตลาด, เกษตรอินทรีย์

Abstract

The purposes of this research were: 1) to test the relationship between sustainable marketing management and marketing success, and 2) to test the impact of sustainable marketing management on marketing success. The samples were 156 farmers of organic farming in Roi Kaen Sara Sin provincial cluster who were certified for Thailand Organic by Department of Agriculture, Ministry of Agriculture and Cooperatives. The research

¹ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสำหรับการเป็นผู้ประกอบการ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อีเมล: Chanasin.k@ku.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ อีเมล: chairung.ch@ksu.ac.th

¹ Student Master of Business Administration, Entrepreneurship Management Program, Kalasin University, Email: chairung.ch@ksu.ac.th

² Assistant Professor, Ph.D., Faculty of Administrative Science, Kalasin University, Email: chairung.ch@ksu.ac.th

instruments used in collecting data was a questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, correlation analysis, and multiple regression analysis. The results found that 1) sustainable marketing management; customer response focus, environment change awareness, social-oriented product development related to marketing success, and 2) sustainable marketing management; customer response focus and environment change awareness had positive influence on marketing success of organic farming in Roi Kaen Sara Sin provincial cluster with statistically significant at the 0.05 level.

The conclusion of this research findings could be applied by farmers of organic farming as to adapt elements of sustainable marketing management. Especially, giving importance to the commitment to develop and improve products to meet customer needs, always managing limited resources to achieve maximum benefit. Along with giving importance to changing the methods of working in agricultural fields that do not cause any real impact on the environment in the agricultural fields and the community, it will be able to create customer satisfaction, resulting in marketing success.

Keywords: Sustainable marketing management, Marketing success, Organic farming

บทนำ

ความมั่นคงทางด้านอาหารและพลังงานเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศรวมทั้งการจัดทำกรอบยุทธศาสตร์ด้านการจัดการอาหารของประเทศไทย มุ่งหวังให้ทุกภาคส่วนใช้เป็นแผนแม่บทในการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับ การจัดการด้านอาหารของประเทศไทยให้ประสบผลสำเร็จในมิติต่าง ๆ ได้แก่ ความมั่นคง ด้านอาหาร คุณภาพ และความปลอดภัย อาหาร เพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืนและบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิตอาหารอย่างมีประสิทธิภาพโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2017: 30) การทำเกษตรอินทรีย์เป็นวิธีการผลิตอาหารที่สำคัญกับคุณภาพและความปลอดภัยอาหารของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค รวมทั้ง การอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ถือได้ว่าเป็นกลุ่มเกษตรกรทางเลือกของการเกษตรเชิงพาณิชย์ ซึ่งบทบาทของภาคเกษตรกรรม นอกจากเป็นแหล่งผลิตอาหารเพื่อสร้างรายได้และผลิตวัตถุดิบสำหรับภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ แล้ว การทำการเกษตรมีผลกระทบที่เกิดขึ้นจากระบบการเกษตรเชิงพาณิชย์ คือ ปัญหาราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ ในขณะที่ ต้นทุนปัจจัยการผลิตกลับเพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดหนี้สินและมีการใช้สารเคมีการเกษตรที่รุนแรงเพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้ผลิต ผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศเสื่อมลง (สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร, 2557: 4) ดังนั้น แนวทางการสร้าง การเติบโตของเกษตรกร บนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมโดยเป็นการพัฒนาการตลาดที่ผสมผสานมุมมองทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคมกับแนวความคิดที่เกิดขึ้นใหม่ของการตลาดสัมพันธ์รวมทั้งมุมมองระหว่างยุคสมัยของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่ง เป็นการปรับปรุงการตลาดโดยเข้าใจอย่างลึกซึ้ง สร้างความพึงพอใจได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเหนือกว่าคู่แข่งขึ้น มุ่งเน้นให้ลูกค้าเป็นหัวใจของธุรกิจและมุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ซึ่งจะก่อให้เกิดกำไรแก่ธุรกิจในระยะยาว (ศิริจรรยา เครือวิริยะพันธ์, 2562: 28)

การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน (Sustainable Marketing Management) เป็นการจัดการการตลาดที่พยายาม เชื่อมโยงเข้ากับผู้บริโภคด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยการดำเนินการและเทคโนโลยีที่ทันสมัยซึ่งนำมาใช้ในการผลิตสินค้า และการให้บริการ รวมทั้งการศึกษาความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภคเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำมาปรับปรุงคุณภาพสินค้าและบริการ (อังคาร คชะวักศรี และจุฑาทิพย์ พหลภาคย์, 2564: 142) โดยมุ่งสร้างการเติบโตและผลกำไรจากการดำเนินงานของเกษตรกร ผู้ทำการเกษตรอินทรีย์ โดยผลกำไรดังกล่าวต้องมาจากการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดที่มีจริยบรรณ มีการบริหาร

และจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาของ Jamroz (2007: 124) ได้แสดงให้เห็นถึงการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืนใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้า โดยการสร้างความพึงพอใจและจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้าอย่างต่อเนื่องในระยะยาว สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริโภค ผู้ผลิต ชุมชนและสังคม 2) ด้านการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการลดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงานทางการตลาด ตั้งแต่กระบวนการผลิต การส่งมอบ การบริโภค และ 3) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสังคม ที่คำนึงถึงการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สุขภาพของมนุษย์อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง รวมถึงการกำจัดของเสียจากการผลิตสินค้า การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดความสำเร็จทางการตลาด

ความสำเร็จทางการตลาด (Marketing Success) เกิดจากการบรรลุเป้าหมายการบริหารงานในด้านการทำการตลาด และสิ่งที่ทำหรือปฏิบัติในการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดในด้านต่าง ๆ คือ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่ายหรือกระจายสินค้าและการส่งเสริมการขาย โดยอาศัยตัวชี้วัดเป็นเครื่องมือการวัดความสำเร็จทางการตลาด ซึ่งประกอบด้วย ด้านความพึงพอใจของลูกค้า เป็นการแสดงให้เห็นถึงการตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของลูกค้า ด้านการเพิ่มจำนวนลูกค้า เป็นการรักษาลูกค้ารายเดิมและแสวงหาลูกค้ารายใหม่ ด้านส่วนแบ่งทางการตลาด เป็นการรักษาสวนแบ่งทางการตลาด ด้านยอดขาย เป็นการแสดงให้เห็นถึงกำไรในด้านการขายหรือยอดขายสินค้าที่ได้รับในแต่ละช่วงเวลา (ชูศักดิ์ เดชเกรียงไกรกุล, 2558: 38)

กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ เป็นการรวมกลุ่มของ 4 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง คือ จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ โดยตั้งชื่อกลุ่มว่า “ร้อยแก่นสารสินธุ์” เมื่อรวมทั้ง 4 จังหวัดจะมีพื้นที่ทำเกษตร 31,423 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 19,639,918 ไร่เป็นกลุ่มจังหวัดที่มีการบริหารงานแบบบูรณาการและใช้เป็นจุดแข็งจากการเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรสำคัญ เช่น ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง และผักพื้นบ้านหลายชนิด มีนโยบายสำคัญในการสร้างความมั่นคงด้วยเกษตรปลอดภัย เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์และผ่านการรับรองจากกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การเกษตรได้ไปรับรองออร์แกนิกไทยแลนด์ที่อยู่ในเขตกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ คือ ทำการเกษตรด้วยกรรมวิธีทางธรรมชาติ ไม่มีสารพิษหรือสารเคมีตกค้าง ซึ่งมีจำนวนมากขึ้น หากเกษตรกรกลุ่มนี้มีการพัฒนาตนเอง โดยการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการการตลาดเพื่อมุ่งสู่ความยั่งยืนและสามารถตอบสนองความต้องการให้กับลูกค้า ก็จะเป็นการส่งเสริมการบริโภคการผลิตที่ยั่งยืน (กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง, 2566: 8)

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ที่มีผลต่อความสำเร็จทางการตลาดของเกษตรกรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยได้ทำการศึกษาการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืนของเกษตรกรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ เพื่อหาความสัมพันธ์และผลกระทบต่อความสำเร็จทางการตลาดของเกษตรกรอินทรีย์หรือไม่อย่างไร และเพื่อนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปเป็นแนวทางการวางแผนและพัฒนาการจัดการทางการตลาดอย่างยั่งยืนเพื่อให้ธุรกิจเกษตรอินทรีย์อยู่รอดได้อย่างมั่นคง ยั่งยืนและมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืนและความสำเร็จทางการตลาด
2. เพื่อทดสอบผลกระทบของการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืนที่มีต่อความสำเร็จทางการตลาด

กรอบแนวคิดและสมมติฐาน

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยแสดงกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน (Sustainable Marketing Management) โดยประยุกต์จากแนวคิดการตลาดอย่างยั่งยืนของ Jamroz (2007: 124) เป็นตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้า (Customer Response Focus) 2) การตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม (Environment Change Awareness) และ 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสังคม (Social-Oriented Product Development) ดังนี้

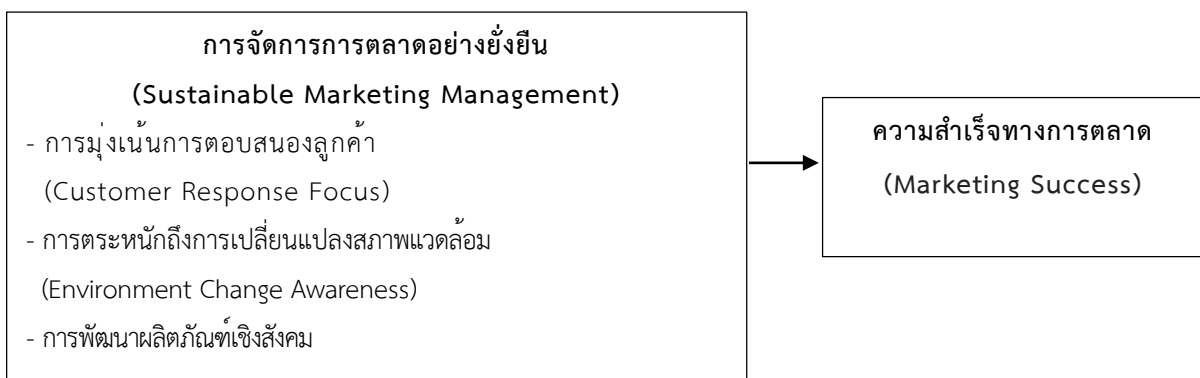
การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน (Sustainable Marketing Management) หมายถึง กระบวนการในการวางแผน การปฏิบัติ การควบคุมทรัพยากรและโปรแกรมทางการตลาดเพื่อตอบสนองความจำเป็น และความต้องการของผู้บริโภค โดยสร้างคุณค่าการรับรู้ของลูกค้าที่เกี่ยวข้องกับสินค้าและบริการ ในขณะที่ต้องคำนึงถึงบรรทัดฐานด้านสังคมและการปกป้องสิ่งแวดล้อมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร (Jamrozny, 2007: 124) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้า (Customer Response Focus) หมายถึง กระบวนการที่องค์กร นำมาใช้ในการสร้างความผูกพันกับลูกค้า โดยมุ่งเน้นในการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก ทั้งนี้ ความผูกพันดังกล่าว จะเป็นผลลัพธ์หนึ่งที่สำคัญของกลยุทธ์โดยรวมขององค์กรในด้านวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นลูกค้า และการสร้างผลการดำเนินการที่เป็นเลิศ

2. การตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม (Environment Change Awareness) หมายถึง การที่องค์กร มีแนวความคิดการดำเนินกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร ที่จะส่งผลต่อการทำให้มีการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม อันจะส่งผลที่ดีต่อภาพลักษณ์ขององค์กร

3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสังคม (Social-Oriented Product Development) หมายถึง การพัฒนา ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลง ผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค และคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสังคมหรือชุมชนด้วย โดยรูปแบบ ในการพัฒนา อาจเป็นด้านบรรจุภัณฑ์ หรือตัวผลิตภัณฑ์ การมีส่วนร่วมก็ได้ งานพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นเครื่องมือที่มีความจำเป็น อาศัยทั้งระบบ และกลยุทธ์ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ในเชิงพาณิชย์

นอกจากนี้ยังนำแนวคิดความสำเร็จทางการตลาด ของชูศักดิ์ เตชเกรียงไกรกุล (2558: 38) มาเป็นตัวแปรตาม โดยความสำเร็จทางการตลาด หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินงาน โดยการวางแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ในด้านการตลาด และความสามารถของธุรกิจประสบผลสำเร็จหลังจากดำเนินกิจการที่เกิดจากการดำเนินงานด้านการตลาด โดยวัดคุณค่าของการทำตลาดในช่วงเวลาที่กำหนด จากกรอบแนวคิด สามารถแสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย ความสัมพันธ์และผลกระทบของการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน
ต่อความสำเร็จทางการตลาดของเกษตรกรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

สมมติฐาน

ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยดังนี้

สมมติฐานที่ 1: การมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้ามีความสัมพันธ์กับความสำเร็จทางการตลาด

สมมติฐานที่ 2: การตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จทางการตลาด

สมมติฐานที่ 3: การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสังคมมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จทางการตลาด

สมมติฐานที่ 4: การมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้ามีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จทางการตลาด

สมมติฐานที่ 5: การตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมมีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จทางการตลาด

สมมติฐานที่ 6: การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสังคมมีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จทางการตลาด

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์และผ่านการรับรอง จากกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้รับรองออร์แกนิกไทยแลนด์ ที่อยู่ในเขตกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ จำนวน 216 ราย (กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2565: ออนไลน์)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรทั้งหมด และได้รับแบบสอบถามตอบกลับแล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 156 ฉบับ ซึ่งคิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 72.20 ซึ่งสอดคล้อง Aaker, Kumar and Day (2001) ได้นำเสนอว่าการส่งแบบสอบถามต้องมีอัตราตอบกลับอย่างน้อยร้อยละ 20 จึงถือว่ายอมรับได้ว่าข้อมูลเพียงพอต่อการวิเคราะห์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งสร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัยที่กำหนดขึ้น โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ ลักษณะเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์ และชนิดพืชที่ทำเกษตร ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ใช้แบบ five-point Likert scale คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ครอบคลุมเนื้อหาการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืนทั้ง 3 ด้าน จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย 1) การมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้า จำนวน 5 ข้อ 2) การตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม จำนวน 5 ข้อ 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสังคม จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จทางการตลาด จำนวน 5 ข้อ

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ (Validity and Reliability) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และแก้ไขแล้วทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำแบบสอบถามที่ได้รับตอบกลับ จำนวน 30 ชุดแรก มาทำการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการทดสอบความตรง (Validity) ทดสอบโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) พบว่ามีค่าน้ำหนัก อยู่ระหว่าง 0.733- 0.968 ซึ่งค่าเกินกว่า 0.4 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือที่ใช้มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (บุญใจ ศรีสถิตยน์รากูร, 2550: 232) และการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach มีค่าอยู่ระหว่าง 0.766-0.899 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 (Rovinelli and Hambleton, 1977: 5) แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือที่ใช้มีความเชื่อมั่น สะท้อนได้ถึงคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงค่า Factor Loadings และ Cronbach Alpha

Variables	Factor Loadings	Cronbach Alpha
1. การมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้า (Customer Response Focus: CR)	0.781-0.863	0.766
2. การตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม (Environment Change Awareness: EC)	0.782-0.893	0.815
3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสังคม (Social-Oriented Product Development: SO)	0.741-0.968	0.899
4. ความสำเร็จทางการตลาด (Marketing Success: MS)	0.733-0.804	0.785

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมจากประชากรเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์และผ่านการรับรองจากกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้ใบรับรองออร์แกนิกไทยแลนด์ ที่อยู่ในเขตกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ จำนวน 216 ราย (กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2565: ออนไลน์) เก็บข้อมูล ทางไปรษณีย์และได้รับแบบสอบถามตอบกลับแล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 156 ฉบับ ซึ่งคิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 72.20

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้สถิติในการทดสอบสมมติฐานดังต่อไปนี้

4.1 ตัวแปรด้านคุณสมบัติของตัวอย่างได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำเกษตรอินทรีย์ เป็นข้อมูลที่ใช้มาตรวจวัดแบบนามบัญญัติที่ไม่สามารถวัดเป็นมูลค่าได้และผู้วิจัยต้องการบรรยายเพื่อให้ทราบถึงจำนวนตัวอย่างจำแนกตามคุณสมบัติเท่านั้น สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 ตัวแปรที่วัดระดับความคิดเห็น ได้แก่ การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน และความสำเร็จทางการตลาด สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.3 การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย ตัวแปรอิสระคือ การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ตัวแปรตามความสำเร็จทางการตลาดและสถิติวิเคราะห์ที่เลือกใช้คือ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เชิงพหุ (Multiple Correlation Analysis) และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

สรุปผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 104 ราย (ร้อยละ 66.67) มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไปจำนวน 70 ราย (ร้อยละ 44.88) ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน 114 ราย (ร้อยละ 73.08) ประสบการณ์อยู่ระหว่าง 3-5 ปี จำนวน 85 ราย (ร้อยละ 54.49) ปลูกพืชประเภทผัก จำนวน 62 ราย (ร้อยละ 39.74) สำหรับการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ได้ทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร ด้วยการทดสอบค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปร (Correlation coefficients) ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ตัวแปร	SM	CR	EC	SO	VIFs
Mean	4.271	4.336	4.453	4.619	
S.D.	0.236	0.345	0.387	0.404	
SM	1	0.275***	0.254***	0.211***	1.143
CR		1	0.166***	0.217***	1.382
EC			1	0.439***	1.490
SO				1	

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อ

- SM การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน (Sustainable Marketing Management)
- CR การมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้า (Customer Response Focus)
- EC การตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม (Environment Change Awareness)
- SO การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสังคม (Social-Oriented Product Development)

ตาราง 2 แสดงผลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรและผลการทดสอบโอกาสในการเกิดปัญหาความสัมพันธ์ของตัวแปร (Multicollinearity) ผลการทดสอบพบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร (Correlation coefficients) มีค่าต่ำกว่า 0.80 จึงสรุปได้ว่าไม่พบปัญหาความสัมพันธ์ของตัวแปร (Hair et al., 2010) และได้ทำการทดสอบสมมติฐานที่ 1-3 โดยมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

ผลวิเคราะห์การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ด้านการมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้ามีความสัมพันธ์กับความสำเร็จทางการตลาด ผลการศึกษา พบว่า การมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้ามีความสัมพันธ์กับความสำเร็จทางการตลาด ($r=0.275$) ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1

ผลวิเคราะห์การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ด้านการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จทางการตลาด ผลการศึกษา พบว่า การตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จทางการตลาด ($r=0.254$) ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2

ผลวิเคราะห์การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสังคมมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จทางการตลาด ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสังคมมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จทางการตลาด ($r=0.211$) ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ 3

ตาราง 3 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืนทั้ง 3 ด้านที่มีต่อความสำเร็จทางการตลาด

การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน	ความสำเร็จทางการตลาด (MS)			t	p-value
	สัมประสิทธิ์การถดถอยไม่ปรับมาตรฐาน (B)	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.)	สัมประสิทธิ์การถดถอยแบบปรับมาตรฐาน (Beta)		
ค่าคงที่ (CONSTANT)	3.056	0.297		10.298	0.000
การมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้า (CR)	0.141	0.045	0.240	3.092	0.002**
การตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม (EC)	0.134	0.050	0.218	2.686	0.008**
การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสังคม (SO)	-0.007	0.047	-0.011	-0.141	0.888
F = 6.900 p = 0.000 R ² = 0.121 Adjusted R ² = 0.103					

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 4-6 ผลการวิเคราะห์ มีดังนี้ ผลวิเคราะห์การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ด้านการมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้า มีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จทางการตลาด ผลการศึกษาพบว่า ด้านการมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้ามีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จทางการตลาด ($\beta_1 = 0.0141$, $p < 0.05$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ 4

ผลการวิเคราะห์การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ด้านการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม มีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จทางการตลาด ผลการศึกษาพบว่า การตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมมีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จทางการตลาด ($\beta_2 = 0.134$, $p < 0.05$) ดังนั้นจึงสนับสนุนสมมติฐานที่ 5

ผลการวิเคราะห์การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสังคมมีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จทางการตลาด ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสังคมไม่มีผลกระทบต่อความสำเร็จทางการตลาด ($\beta_2 = -0.007$, $p > 0.10$) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 6

อภิปรายผล

ผลการวิจัยการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ด้านการมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้ามีความสัมพันธ์กับความสำเร็จทางการตลาด ของเกษตรกรในในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ เนื่องจากการผลิตสินค้าหรือบริการ ที่สนองความต้องการด้านความปลอดภัยของสินค้าหรือบริการสำหรับลูกค้ากลุ่มรักสุขภาพอาจทำให้ลูกค้าพึงพอใจและเกิดการซื้อซ้ำทำให้เกิดความสำเร็จทางการตลาดได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Sheth and Parvatiyar (2021: 150) พบว่าแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการตลาดอย่างยั่งยืนที่เปลี่ยนทิศทางเป็นการมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และควรพัฒนาสินค้าเพื่อสร้างสังคมที่ยั่งยืน ซึ่งการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืนกลายเป็นตัวขับเคลื่อนทำให้ทำให้มียอดขายเพิ่มขึ้นและเกิดความสำเร็จทางการตลาดสามารถทำให้ลูกค้าพึงพอใจการดำเนินธุรกิจสามารถบรรลุเป้าหมายด้านความยั่งยืน

ผลการวิจัยการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ด้านการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จทางการตลาด ของเกษตรกรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ทั้งนี้เป็นเพราะการตระหนักถึงการปรับเปลี่ยนที่กระบวนการผลิต โดยไม่ใช้สารเคมีและลดการปล่อยมลพิษสู่แหล่งน้ำและอากาศซึ่งเป็นการตอบสนองการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นปัญหาระดับโลกอาจทำให้ลูกค้าบางกลุ่มที่ตระหนักถึงปัญหานี้ให้ความสนใจซื้อผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุริตา เลขาวิจิตร (2564: 201) การสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการตลาดให้สำเร็จได้ของแม่บ้านเกษตรกรบ้านนาเกตุอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ผลการวิจัยการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสังคมมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จทางการตลาด ของเกษตรกรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ทั้งนี้เนื่องจาก กระบวนการผลิตสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมชุมชน ทำให้ลูกค้าเกิดความพอใจและตัดสินใจซื้อสินค้า สอดคล้องกับ ศิริจรรยา เครือวิริยะพันธ์ (2562: 36) พบว่าแนวทางการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืนโดยนำนวัตกรรมจากชุมชนมาผลิตมะพร้าวอินทรีย์ ที่มีคุณภาพเป็นมิตร และผ่านกระบวนการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืนทำให้ผู้บริโภคเกิดความพอใจและความสำเร็จทางการตลาด โดยผ่านเครื่องมือทางการตลาด

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ด้านการมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้ามีผลกระทบต่อความสำเร็จทางการตลาด ของเกษตรกรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรได้มุ่งเน้นให้มีการตอบสนองลูกค้าโดยนำข้อมูลที่เป็นข้อคิดเห็นจากกลุ่มลูกค้ามาพัฒนาปรับปรุงสินค้า เพื่อตอบสนองกลุ่มลูกค้าให้มากขึ้นทำให้ลูกค้าเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Sheth and Parvatiyar (2021: 150) พบว่าแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการตลาดอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องเปลี่ยนทิศทางการตลาดอย่างยั่งยืนกลายเป็นตัวขับเคลื่อนทำให้เกิดความสำเร็จทางการตลาด และสอดคล้องกับ Fuxman et al. (2022: 22) พบว่า การจัดการการตลาดเพื่อความยั่งยืนเป็นการสื่อสารไปยังกลุ่มลูกค้าถึงอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าแฟชั่นที่อนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาตินำไปสู่การสร้างมูลค่าสร้างยอดขายเพิ่มขึ้น ดังนั้นหากเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าอินทรีย์ให้ความสำคัญกับการมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้า โดยมีการวางแผนเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า รับฟังความคิดเห็นจากลูกค้าและนำมาปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม เน้นกิจกรรมรณรงค์หรือประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการก็ส่งผลให้เกิดการรับรู้จากลูกค้าทั้งรายเดิมและเพิ่มรายใหม่ได้ อันจะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับคู่แข่งได้อย่างมั่นคง และยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ด้านการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมมีผลกระทบต่อความสำเร็จทางการตลาด ของเกษตรกรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ทั้งนี้เป็นเพราะปัจจุบันการเกษตรอินทรีย์เป็นทางเลือกหนึ่งของการแก้ปัญหาต่าง ๆ อีกทั้งกระแสแห่งการบริโภค ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและอาหารปลอดภัยของผู้บริโภคเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้นดังนั้นเมื่อเกษตรกรได้มีการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในทุกกระบวนการผลิตจึงส่งผลให้เกิดความพึงพอใจของลูกค้าและส่งผลต่อความสำเร็จทางการตลาด สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Tollin and Christensen (2019: 1182) พบว่า การตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมมีผลกระทบต่อความสำเร็จทางการตลาด นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นว่ากระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืนถือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่นำไปสู่การสร้างคุณค่าและความสำเร็จทางการตลาด และสอดคล้องกับ Enriquez, Montesdeoca, Navalon and Gelashvili (2023: 69) พบว่า การจัดการการตลาดเพื่อความยั่งยืนที่มีเนื้อหาเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเครือข่ายสังคมออนไลน์มีผลกระทบต่อระดับความพึงพอใจของลูกค้าธุรกิจท่องเที่ยว ตลอดจนมีผลกระทบต่อความพึงพอใจต่อความภาคภูมิใจในธุรกิจนั้น ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า หากเกษตรกรได้มีการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้กับกลุ่มผู้บริโภคที่ห่วงใยในสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำลังมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสังคมไม่มีผลกระทบต่อความสำเร็จทางการตลาด ของเกษตรกรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ และไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศิริจรรยา เครือวิริยะพันธ์ (2562: 30) พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ของผู้บริโภคที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าที่รักสุขภาพ ทำให้ผลิตภัณฑ์มีราคาสูงขึ้นร้อยละ 30 ส่งผลต่อความสำเร็จทางการตลาดของผู้บริโภค และผลงานวิจัยของ สมคิด ทองช่วย อัจฉรา เกษสุวรรณ และวิวัฒน์ ฉวีสุข (2565: 143) พบว่า การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสังคมที่มีคุณภาพ หากเกษตรกร หรือผู้ประกอบการได้มีการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืนแล้วจะส่งผลต่อการเติบโตและความสำเร็จทางการตลาดจากการวิจัยนี้ อาจเป็นไปได้ว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสังคมเป็นการพัฒนา ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค และคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมหรือชุมชนด้วย โดยรูปแบบในการพัฒนาอาจเป็นด้านบรรทัดฐาน หรือตัวผลิตภัณฑ์ และการมีส่วนร่วม แต่อาจไม่ได้คำนึงถึงความสะดวกในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค และอาจไม่ได้มีการให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อย่างถูกต้องตรงความจริงจึงทำให้ไม่มีผลกระทบต่อความสำเร็จทางการตลาด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 งานวิจัยนี้มีประโยชน์สำหรับเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งควรให้ความสำคัญกับ การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ด้านการมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้า ด้านการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม และด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสังคม เนื่องจากการผลิตสินค้าหรือบริการที่สนองความต้องการด้านความปลอดภัยของสินค้า การตระหนักถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิต โดยไม่ใช้สารเคมีและลดการปล่อยมลพิษสู่แหล่งน้ำและอากาศและคำนึงถึงผลกระทบของการผลิตสินค้าที่มีต่อสังคมและชุมชน ซึ่งเป็นการตอบสนองการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม จะทำให้ลูกค้าที่ตระหนักถึงปัญหานี้ให้ความสนใจซื้อสินค้าเพิ่ม ก่อให้เกิดความสำเร็จทางการตลาด

1.2 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน ด้านการมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้า และด้านการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม มีผลกระทบต่อความสำเร็จทางการตลาดของเกษตรกรอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ดังนั้นเกษตรกรควรให้ความสำคัญกับการดำเนินการด้านการจัดการการตลาดอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะด้านการมุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้า และด้านการตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม ที่มุ่งเน้นการตอบสนองลูกค้าโดยการรับฟังความคิดเห็น และนำข้อมูลที่เป็นข้อคิดเห็นจากกลุ่มลูกค้ามาพัฒนาปรับปรุงสินค้า พร้อมทั้งให้ความสำคัญการเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติงานในแปลงเกษตรที่ไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแปลงเกษตรและชุมชนอย่างแท้จริง จะสามารถสร้างความพึงพอใจของลูกค้า ส่งผลให้เกิดความสำเร็จทางการตลาดได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้ได้งานวิจัยที่หลากหลายและเพิ่มประสิทธิภาพ ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ในการนำข้อมูลมาใช้ในการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ทางการตลาดได้

2.2 ควรวิจัยในประเด็นความต้องการของผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ กลุ่มลูกค้าเฉพาะ อาทิเช่น กลุ่มผู้ดูแลสุขภาพ กลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น เพราะในอนาคตประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ควรศึกษาและตระหนักถึงความต้องการและขยายช่องทางการขายให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าเฉพาะกลุ่มเหล่านี้ เพื่อรักษายอดขาย และเพิ่มยอดขายให้มากขึ้นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2565). ระบบตรวจสอบรับรองแหล่งผลิตอินทรีย์. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2565, จาก <http://organic.doa.go.th/homepage>
- กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง. (2566). ข้อมูลการพัฒนากลุ่มจังหวัด. สืบค้นเมื่อ 26 มีนาคม 2565, จาก <http://osmnortheast-c.moi.go.th>
- ชูศักดิ์ เดชเกรียงไกรกุล. (2558). การวางแผนธุรกิจ. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร. (2550). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพยาบาลศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริจรรยา เครือวิริยะพันธ์. (2562). แนวทางการจัดการตลาดอย่างยั่งยืน: ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ เพื่อผู้บริโภค สังคม และสิ่งแวดล้อม. *วารสารเกษตรพระจอมเกล้า*, 36(3), 23-31.
- สุธิดา เลขาวิจิตร. (2564). การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าวเพื่อการส่งเสริมการตลาดของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. *Journal of Modern Learning Development*, 7(1), 200-216.
- สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร. (2557). ปริมาณการนำเข้าปุ๋ยเคมีของไทยปี พ.ศ. 2556: รายงาน กรมวิชาการเกษตร. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สมคิด ทองช่วย, อัจฉรา เกษสุวรรณ และรวีพิมพ์ ฉวีสุข. (2565). ปัจจัยสู่ความสำเร็จเพื่อการตลาดที่ยั่งยืนในอุตสาหกรรมผ้าไหมไทย. *วารสารสมาคมวิจัย*, 26(4), 142-160.
- อังคาร คชะวั้งศรี และจุฑาทิพย์ พหลภาคย์. (2564). บริบทของการบริหารตลาดสมัยใหม่ ภายใต้แนวคิดการทำงานแบบोजล์. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ*, 12(2), 139-151.
- Aaker, D. A., Kumar, V. and Day, G. S. (2001). *Marketing research*. New York: John Wiley and Sons.
- Enriquez, H. G., Montesdeoca, E. C., Navalon, J. G. and Gelashvili, V. (2023). Social Networks, Sustainable, Satisfaction and Loyalty in Tourist Business. *Applied Technologies*, 1(2), 69-81.
- Fuxman, L., Mohr, I., Mahmoud, A. B and Grigorious, N. (2022). The new 3Ps of sustainability marketing: The case of fashion. *Sustainable Production Consumption*, 31(1), 384-396.
- Hair, J. F. Jr., Black W. C., Babin B. J., Anderson R. E. and Tatham R. L. (2010). *Multivariate data analysis* (6th ed.). New Jersey: Pearson Education International.
- Jamroz Ute. (2007). Marketing of tourism: A paradigm shift toward sustainability. *International Journal of Culture Tourism and Hospitality Research*, 1(2), 117-128.
- Ministry of Agriculture and cooperatives. (2017). *The Agricultural Development Plan under the Twelfth National Economic and Social Development Plan (2017-2021)*. Retrieved April 4, 2022, From <https://www.moac.go.th/moaceng-magazine-preview-422991791792>
- Nunnally, J. C. and Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory*. New York: McGraw-Hill.
- Rovinelli, R. J. and Hambleton, R.K. (1977). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-Referenced Test Item Validity. *Tijdschrift Voor Onderwijs Research*, 2(1), 49-60.
- Sheth, J. N. and Parvatiyar, A. (2021). Sustainable Marketing: Market-Driving Not Market-Driven. *Journal of Macro marketing*, 4(1), 150-165.
- Tollin, K. and Christensen, L. B. (2019). Sustainability Marketing Commitment: Empirical insights. About Its Drivers at the Corporate and Functional Level of Marketing. *Journal Business Ethics*, 156(4), 1165-1185.

การวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ

Factor Analysis of Teacher Leadership in Schools under the Samutprakan Primary
Educational Service Area Office

ปทุมพร สันหนิง¹, บุญจันทร์ สีสันต์², ปริญญาพร ตั้งคุณานันต์³ และ ขวัญจิตรา อภิสุขสกุล⁴

Pathumporn Sannang¹, Boonchan Sisan², Pariyaporn Tangkunanant³ and Kwantitsara Apissukul⁴

Received: 14 มี.ค. 2567

Revised: 30 พ.ค. 2567

Accepted: 4 มิ.ย. 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 573 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G* Power3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.60–1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) การมีส่วนร่วมในการพัฒนา และ 4) การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมวิชาชีพ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยได้ค่าวัดระดับความสอดคล้อง คือ $X^2 = 82.25$, $df = 84$, $p\text{-value} = 0.53$, $GFI = 0.98$, $AGFI = 0.97$, $CFI = 1.00$, $SRMR = 0.02$, $RMSEA = 0.00$; $RMR = 0.01$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำครู, องค์ประกอบภาวะผู้นำครู, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง อีเมล: 63603051@kmitl.ac.th

² รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง อีเมล: boonchan.si@kmitl.ac.th

³ ศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง อีเมล: Pariyaporn.tu@kmitl.ac.th

⁴ อาจารย์ ดร. ภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง อีเมล: kwantitsara.ap@kmitl.ac.th

¹ Master of Education Program in Education Administration King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Email: 63603051@kmitl.ac.th

² Associate Professor, Ph.D., Department of Industrial Education, School of Industrial Education and Technology, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Email: boonchan.si@kmitl.ac.th

³ Professor, Ph.D., Department of Industrial Education, School of Industrial Education and Technology, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Email: Pariyaporn.tu@kmitl.ac.th

⁴ Lecturer, Ph.D., Department of Industrial Education, School of Industrial Education and Technology, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Email: kwantitsara.ap@kmitl.ac.th

Abstract

The objective of this research was to analyze the confirmatory factors of teacher leadership in schools under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office. The samples were 573 teachers in schools under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office in academic year of 2023. The sample size was determined by applying the G* Power3 program. The research instrument was a 5 rating scales questionnaire. The content validity was between 0.60 - 1.00 and the reliability was 0.94. Data were analyzed by using second-order confirmatory factor analysis. The research results showed that teacher leadership in schools under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office consist of 4 components: 1) student-centered learning management; 2) transformational leadership; 3) development participation; and 4) development of oneself and fellow professionals was accordance to the empirical data with $X^2 = 82.25$, $df = 84$, $p\text{-value} = 0.53$, $GFI = 0.98$, $AGFI = 0.97$, $CFI = 1.00$, $SRMR = 0.02$, $RMSEA = 0.00$, $RMR = 0.01$

Keywords: Teacher leadership, Components of teacher leadership, Confirmatory factor analysis

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 1)

ครูเป็นบุคคลสำคัญของการจัดการศึกษา เพราะเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด ในกระบวนการเรียนการสอนการจัดการศึกษาจะเกิดผลสัมฤทธิ์เพียงใด และผลผลิตของการศึกษามีคุณภาพเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นกับคุณภาพของครูเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะปรับปรุงกระบวนการพัฒนาครูให้มีคุณภาพต่อไป (ปรัชญา เวสารัชช์, 2545: 21-22) การพัฒนาครูจะต้องเสริมสร้างให้ครูมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการสอนและการทำงาน มีเจตคติที่ดีในการทำงานและต่อวิชาชีพครู รวมถึงการมีบุคลิกภาพและคุณธรรมของความเป็นครูที่ดี (ยนต์ ชุ่มจิต, 2550: 30) ผู้ที่เป็นครูนั้นมีความสำคัญมาก เพราะครูเป็นผู้ปลูกฝังความรู้ ความคิดและจิตใจ และพัฒนาเยาวชนให้มีความเจริญในทุก ๆ ด้าน ยิ่งเทคโนโลยีสมัยใหม่มีความเจริญก้าวหน้ามากเพียงใด ก็ยิ่งต้องการครูที่มีความรู้และความสามารถมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้ครูเป็นบุคคลที่รู้เท่าทันคนและเท่าทันโลกด้านต่าง ๆ สามารถนำความรู้ความสามารถในตนมาพัฒนาเยาวชนให้เกิดความเจริญงอกงามเพื่อเป็นกำลังสำคัญของชาติบ้านเมืองต่อไป (ยนต์ ชุ่มจิต, 2550: 53) ดังนั้นครูจึงเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนให้การศึกษาสามารถตอบสนองความคาดหวังของสังคมได้ก็คือ “คุณภาพครู” ทุกภาคส่วนในสังคมจึงนำคุณภาพครูมาใช้เป็นตัวชี้วัดคุณภาพผู้เรียน ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพครูจึงเป็นนโยบายสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาทุกยุคทุกสมัย เพื่อให้ครูมีความเป็นมืออาชีพมากยิ่งขึ้น สิ่งหนึ่งที่เป็นเครื่องสะท้อนคุณภาพครูก็คือ “ภาวะผู้นำของครู” เหตุว่าหากครูมีภาวะผู้นำครูจะสามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ บริหารจัดการชั้นเรียนตัดสินใจ แก้ไขปัญหา ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าหากครูมีภาวะผู้นำครูจะมีคุณภาพและความเป็นมืออาชีพเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนตามลำดับ (ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2562: 331)

เนื่องจากครูเป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาการศึกษา การพัฒนาครูจึงจำเป็นอย่างยิ่งในโลกยุคปัจจุบันที่กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารไหลบ่าข้ามพรมแดนมาถึงกันอย่างรวดเร็วความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมส่งผลต่อระบบการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้รูปแบบการเรียนรู้และวิธีแสวงหาความรู้กำลังปรับเปลี่ยนไปจากระบบการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ที่มีครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียนเพียงฝ่ายเดียว ไปสู่รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองที่นักเรียนสามารถแสวงหาและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น ท่ามกลางสภาวะเช่นนี้จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายยิ่งสำหรับครูในการจัดการองค์ความรู้ให้บังเกิดผลต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) ซึ่งจากการศึกษาแนวคิดภาวะผู้นำครูของ Pellicer and Anderson (1995) Childs-Bowen and Scrivner (2000: 27-34) York-Barr and Duke (2004: 255-316) ทศพร มนต์รังษ และดาวรรุวรรณ ถวิลการ (2560: 15) และปริญญ์ภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2562: 336) สามารถสรุปได้ว่าภาวะผู้นำครู ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ด้านการพัฒนาตนเอง และเพื่อนร่วมวิชาชีพ

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายในการพัฒนาครู กล่าวคือ ครูต้องมีความรู้ทางวิชาการในสาขาที่เหมาะสมที่จะสอน ต้องอบรมวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพ มีความเป็นครูที่แท้จริง (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ, 2562: 32) เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ ได้มีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาครู และเพื่อเป็นการสนองนโยบายของจังหวัดสมุทรปราการ จึงได้มีการขยายนโยบายลงสู่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีจุดเน้นในการพัฒนาครู โดยพัฒนาครูให้เป็นครูยุคใหม่มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ มีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ได้ดี มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีจิตวิญญาณความเป็นครู ครูจะต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1, 2565: 30-32) เป็นครูมืออาชีพ มีสมรรถนะ ด้านภาษาและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความเชี่ยวชาญ และจรรยาบรรณตามมาตรฐานวิชาชีพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2, 2565: 13) ในทางเดียวกันจังหวัดสมุทรปราการได้มีเป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียน คือ ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีคุณธรรม จริยธรรม และสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ, 2562: 10) ครูจึงเป็นความหวังของสังคมในการช่วยพัฒนาเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ให้มีความรู้ คู่คุณธรรม (สันติ บุญภิรมย์, 2557: 36) ดังนั้นทิศทางที่จะทำให้คุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา

จากที่กล่าวมาข้างต้น การดำเนินงานของสถานศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการจึงจำเป็นต้องพัฒนาครูให้มีภาวะผู้นำ และศึกษารองคประกอบของภาวะผู้นำครู จะช่วยให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงานของครูในสถานศึกษาประสบความสำเร็จ และยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและทำการวิจัยเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เพื่อยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำครู และเพื่อสร้างโมเดลภาวะผู้นำครูสำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้มีภาวะผู้นำในสถานศึกษาสืบต่อไป

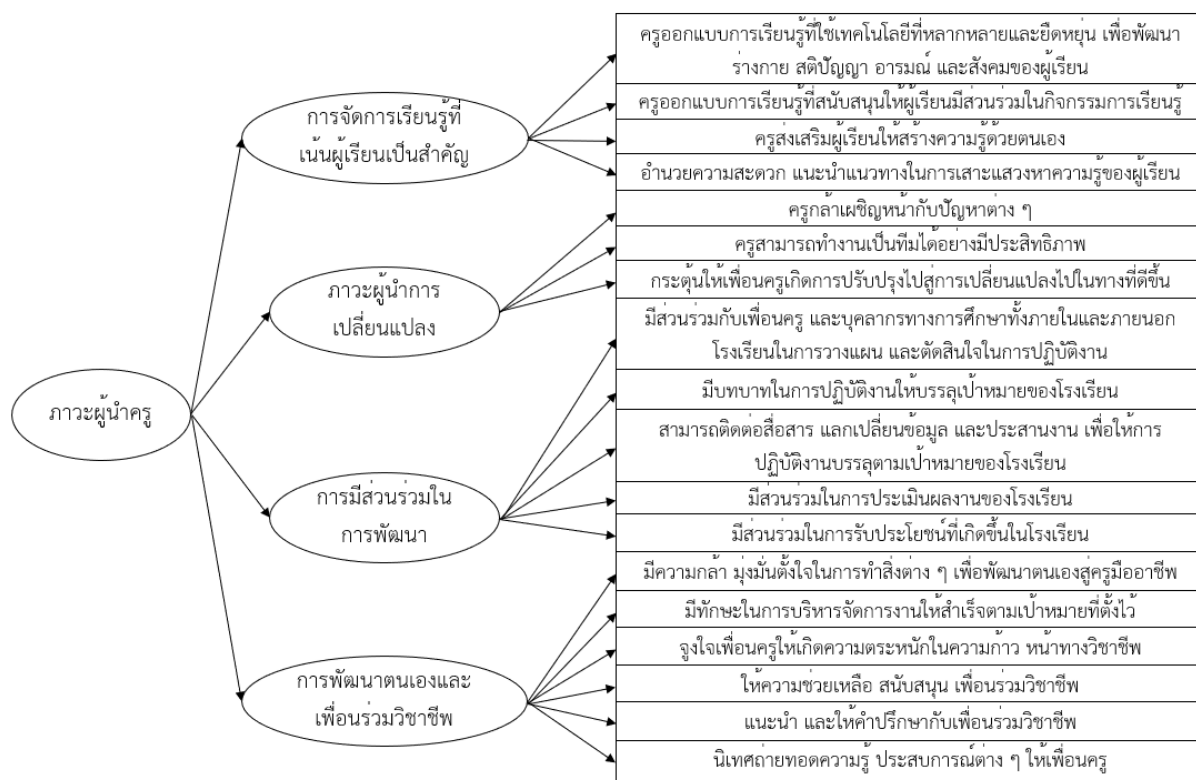
วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ

กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยศึกษาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูล ดังนี้ Pellicer and Anderson (1995) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำของครูประกอบด้วย 1) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เกี่ยวกับการเรียนการสอนและนำไปสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียนโดยก่อให้เกิดผลต่อการปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 2) เป็นผู้นำทางการเรียนการสอน โดยเขาแสดงทัศนะว่าความเป็นผู้นำด้านการเรียนการสอนมิได้ถูกกำหนดจากฝ่ายบริหารแต่เกิดจากตัวของครูเองภายใต้การสนับสนุนของโรงเรียน Childs-Bowen and Scrivner (2000: 27-34) กล่าวถึงครูที่มีภาวะผู้นำของครูประกอบด้วย 1) มีการพัฒนาตนไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพภายใต้บรรยากาศของการเรียนรู้ร่วมกันของครู 2) ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 3) ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา York-Barr and Duke (2004: 255-316) ได้สังเคราะห์งานวิจัยของภาวะผู้นำของครู ผลการศึกษาจำแนกลักษณะภาวะผู้นำของครูประกอบด้วย 1) การประสานงานและการจัดการงานเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นที่ใช้ร่วมกันในเขตพื้นที่การศึกษา 2) การพัฒนาวิชาชีพครูให้กับเพื่อนร่วมงาน 3) การมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของโรงเรียน หรือการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน 4) การมีส่วนร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน 5) การส่งเสริมวิชาชีพครู 6) การสร้างพันธกิจร่วมกับสถาบันผลิตครู (ทศพร มนตรีวงศ์ และดาวรรณ ถวิลการ, 2560: 15) ได้ศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำครูในโรงเรียนมาตรฐานสากลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำครูประกอบด้วย 1) การเป็นแบบอย่างทางการสอน 2) การพัฒนาตนเอง 3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 5) การพัฒนาเพื่อนร่วมวิชาชีพ 6) การมีส่วนร่วมในการพัฒนา และปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2562: 336) ได้สรุปเกี่ยวกับภาวะผู้นำของครูกับการพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพประกอบด้วย 1) การพัฒนาเพื่อนร่วมวิชาชีพ 2) การพัฒนาตนเอง 3) การจัดการเรียนรู้โดยมุ่งยกระดับและพัฒนาผู้เรียน 4) การมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาสถานศึกษา 5) การเป็นแบบอย่างทางการสอน 6) การสนับสนุนและเป็นผู้ทำให้สถานศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลง

จากข้อมูลข้างต้นสามารถจัดกลุ่มและสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ทำให้ได้มาซึ่งองค์ประกอบจำนวน 4 องค์ประกอบ และได้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากร คือ ข้าราชการครูที่ทำการสอนและปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 143 โรงเรียน มีประชากรทั้งสิ้นจำนวน 2,647 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครูที่ทำการสอนและปฏิบัติงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 573 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G* Power3 (ฟูลพงศ์ สุขสว่าง, 2556: 16-19) กำหนดขนาดอิทธิพล เท่ากับ 0.30 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.05 ค่าอำนาจการทดสอบ เท่ากับ 0.99 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 545 คน เพื่อเป็นการป้องกันการขาดหายของข้อมูล จึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างจากที่คำนวณได้ร้อยละ 5 ดังนั้นจะได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 573 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) คือ 1) การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ซึ่งแบ่งกลุ่มโรงเรียนออกเป็นเขตพื้นที่บริการ และใช้เทคนิคร้อยละ 50 2) วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิเทียบสัดส่วนบัญญัติไตรยางศ์จำนวนข้าราชการครู 3) การสุ่มอย่างง่าย เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 573 คน รายละเอียดดัง ตาราง 1

ตาราง 1 แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

สังกัด	ประชากร (N)		กลุ่มตัวอย่าง (n)	
	สถานศึกษา	ข้าราชการครู	สถานศึกษา	ข้าราชการครู
สพป.สมุทรปราการ เขต 1	72	1,461	36	323
สพป.สมุทรปราการ เขต 2	71	1,132	36	250
รวม	143	2,593	72	573

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 18 ข้อ นำมาหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruency: IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้อง ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยการวิจัยครั้งนี้มีค่าดัชนีสอดคล้องระหว่าง 0.60–1.00 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำไปทดลองใช้กับข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับและรายด้านโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient: α) ของ Cronbach โดยค่าความเชื่อมั่นที่ใช้ในการวิจัยจะต้องมีค่า 0.80 ขึ้นไป (พรหมณี สักกวิวัฒน์, 2555: 203-204) ซึ่งได้ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 นำแบบสอบถามจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 จัดทำบันทึกขอเสนอให้งานบริหารวิชาการและบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

3.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยจัดเตรียมแบบสอบถามส่งทางไปรษณีย์พร้อมทั้งซองซองเปล่าติดอากรแสตมป์จำนวนของถึงตัวเอง เพื่อให้โรงเรียนส่งแบบสอบถามกลับทั้งหมด 72 โรงเรียน จำนวน 573 ฉบับ

3.3 รวบรวมแบบสอบถามทั้งหมด 573 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 โดยขนาดกลุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสมกับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วนำแบบสอบถามมาจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของเครื่องมือ

3.5 นำข้อมูลที่ได้ไปประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่และร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์เพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปร ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

4.3 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

สรุปผล

จากการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ ผู้วิจัยสรุปผลวิจัยดังนี้

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ พบว่ามี 4 องค์ประกอบ 18 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำนวน 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำนวน 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จำนวน 5 ตัวบ่งชี้ และองค์ประกอบการพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมวิชาชีพจำนวน 6 ตัวบ่งชี้

2. การตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง จะต้องมีการตรวจสอบค่าความเหมาะสมของข้อมูล KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) ซึ่งเป็นค่าที่ใช้วัดความเหมาะสมของข้อมูลตัวอย่างที่จะนำมาวิเคราะห์ และค่า Bartlett's Test of Sphericity ซึ่งเป็นการทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-Square) ดังแสดงใน ตาราง 2

ตาราง 2 ผลการค่าความเหมาะสมของข้อมูล ค่าดัชนี KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) และค่า Bartlett's Test of Sphericity

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		0.92
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	5445.64
	df	153
	Sig.	0.00

จากตาราง 2 พบว่า ค่าดัชนี KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) เท่ากับ 0.92 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 ข้อมูลมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบ และผลการทดสอบค่า Bartlett's Test of Sphericity พบว่า ค่าไคสแควร์ (Chi-Square) = 5445.64 df = 153 Sig = 0.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเมตริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมตริกซ์เอกลักษณ์ ข้อมูลมีความสัมพันธ์กันจึงเหมาะสมที่จะวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรองค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ พบว่ามีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.266-0.726 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ ครูออกแบบการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีที่หลากหลายและยืดหยุ่น เพื่อพัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมของผู้เรียน (y1) และครูออกแบบการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ (y2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.726 รองลงมา คือ ครูให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน เพื่อนร่วมวิชาชีพ (y16) และครูแนะนำ และให้คำปรึกษากับเพื่อนร่วมวิชาชีพ (y17) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.660 สำหรับตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันต่ำที่สุดคือ สามารถกระตุ้นให้เพื่อนครูเกิดการปรับปรุงการทำงานไปสู่การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น (y5) และครูมีทักษะในการบริหารจัดการงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (y12) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.266 ดังแสดงใน ตาราง 3

ตาราง 3 ผลการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรองค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรปราการ

ตัวแปร	y1	y2	y3	y4	y5	y6	y7	y8	y9	y10	y11	y12	y13	y14	y15	y16	y17	y18
y1	1																	
y2	.726"	1																
y3	.540"	.532"	1															
y4	.569"	.617"	.653"	1														
y5	.337"	.425"	.396"	.463"	1													
y6	.413"	.390"	.327"	.406"	.539"	1												
y7	.376"	.380"	.336"	.357"	.389"	.460"	1											
y8	.338"	.390"	.302"	.394"	.350"	.317"	.408"	1										
y9	.334"	.350"	.386"	.437"	.396"	.390"	.356"	.447"	1									
y10	.390"	.497"	.418"	.535"	.457"	.421"	.392"	.576"	.583"	1								
y11	.378"	.369"	.411"	.377"	.369"	.470"	.386"	.389"	.523"	.542"	1							
y12	.343"	.339"	.392"	.372"	.266"	.327"	.326"	.337"	.438"	.425"	.533"	1						
y13	.385"	.385"	.385"	.385"	.385"	.385"	.385"	.385"	.385"	.385"	.385"	.385"	1					
y14	.407"	.407"	.407"	.407"	.407"	.407"	.407"	.407"	.407"	.407"	.407"	.407"	.407"	1				
y15	.365"	.469"	.406"	.439"	.362"	.422"	.519"	.468"	.420"	.569"	.424"	.397"	.535"	.584"	1			
y16	.282"	.282"	.282"	.282"	.282"	.282"	.282"	.282"	.282"	.282"	.282"	.282"	.282"	.282"	.282"	1		
y17	.279"	.341"	.372"	.439"	.373"	.370"	.277"	.370"	.437"	.488"	.414"	.319"	.462"	.514"	.502"	.660"	1	
y18	.323"	.325"	.344"	.430"	.401"	.476"	.414"	.405"	.443"	.548"	.414"	.402"	.464"	.526"	.551"	.514"	.623"	1

**p< .01

3. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกรอบแนวคิดเบื้องต้น องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์พิจารณาได้จากค่า ค่าสถิติไค-สแควร์ (X^2) เท่ากับ 82.25 ที่ขึ้นความเป็นอิสระ (df) เท่ากับ 84 ดังนั้น $X^2/df = 0.98$ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาที่มีค่าน้อยกว่า 2 ความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.53 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาที่มีค่ามากกว่า 0.05 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.98 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาที่มีค่ามากกว่า 0.90 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ .97 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาที่มีค่ามากกว่า 0.90 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาที่มีค่าเท่ากับ 1 ดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR) เท่ากับ 0.02 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาที่มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.05 ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาที่มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.05 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR) เท่ากับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาที่มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.05 จะเห็นได้ว่า ค่าดัชนีเป็นไปตามเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาทุกค่า แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของโมเดลตามตาราง 4 และภาพประกอบ 2 พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ มีค่าเป็นบวก โดยองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักมากที่สุด คือ องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.97 รองลงมา คือ องค์ประกอบการพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมวิชาชีพ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.93 องค์ประกอบ การมีส่วนร่วมในการพัฒนา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.90 และองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด คือ องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.82

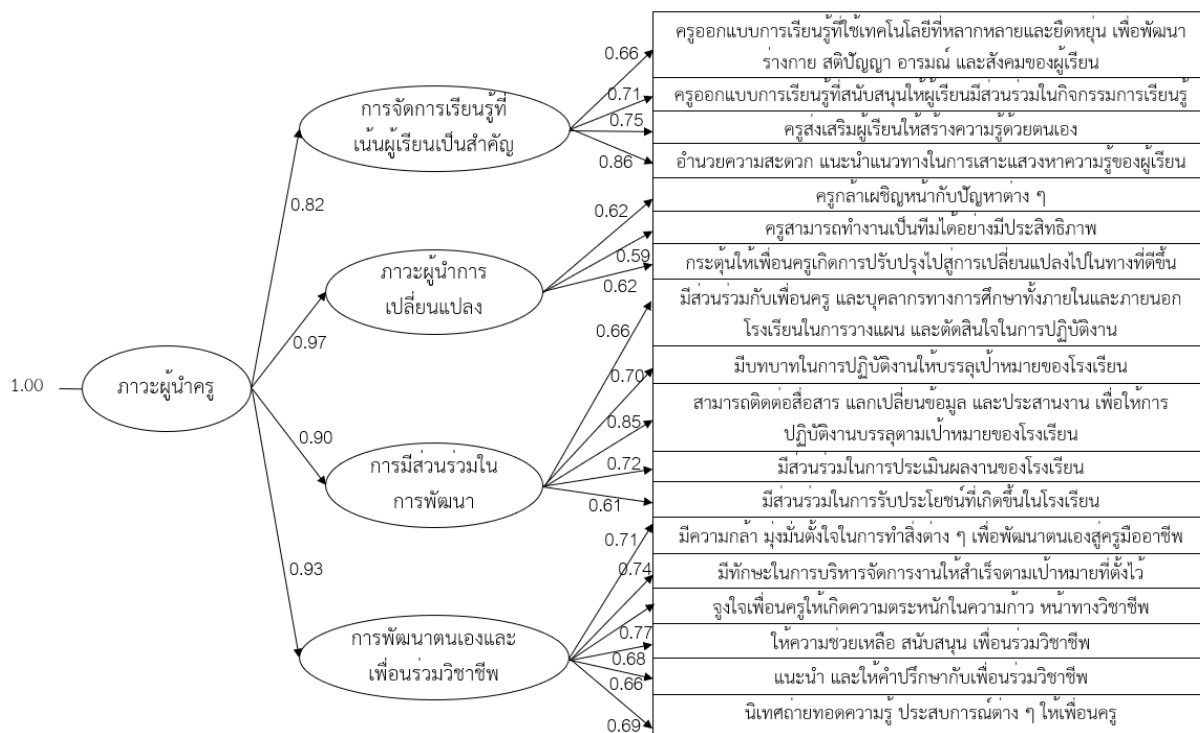
สรุปได้ว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เกิดจาก องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมวิชาชีพ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังแสดงในตาราง 4 และภาพประกอบ 2

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ

องค์ประกอบ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
1. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (a)	
1.1 ครูออกแบบการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีที่หลากหลายและยืดหยุ่น เพื่อพัฒนาร่างกายสติปัญญา อารมณ์ และสังคมของผู้เรียน (y_1)	0.66
1.2 ครูออกแบบการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ (y_2)	0.71
1.3 ครูส่งเสริมผู้เรียนให้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (y_3)	0.75
1.4 ครูอำนวยความสะดวกและคอยแนะนำแนวทางในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนและพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ (y_4)	0.86
2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (b)	
2.1 ครูกล้าเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ (y_5)	0.62
2.2 ครูสามารถทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (y_6)	0.59
2.3 สามารถกระตุ้นให้เพื่อนครูเกิดการปรับปรุงการทำงานไปสู่การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น (y_7)	0.62
3. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา (c)	
3.1 ครูมีส่วนร่วมกับเพื่อนครู และบุคลากรทางการศึกษาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนในการวางแผน และตัดสินใจในการปฏิบัติงาน (y_8)	0.66
3.2 ครูมีบทบาทในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียน (y_9)	0.70
3.3 ครูสามารถติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล และประสานงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายของโรงเรียน (y_{10})	0.85
3.4 ครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของโรงเรียน (y_{11})	0.72
3.5 ครูมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน (y_{12})	0.61
4. การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมวิชาชีพ (d)	
4.1 ครูมีความกล้า ความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนเองสู่ครูมืออาชีพ (y_{13})	0.71
4.2 ครูมีทักษะในการบริหารจัดการงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (y_{14})	0.74
4.3 ครูจูงใจเพื่อนครูให้เกิดความตระหนักในความก้าวหน้าทางวิชาชีพ (y_{15})	0.77
4.4 ครูให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน เพื่อนร่วมวิชาชีพ (y_{16})	0.68
4.5 ครูแนะนำ และให้คำปรึกษากับเพื่อนร่วมวิชาชีพ (y_{17})	0.66
4.6 ครูสามารถถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เพื่อนครูเพื่อการทำงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย (y_{18})	0.69
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ (Y)	
1. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (a)	0.82
2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (b)	0.97

ตาราง 4 (ต่อ)

องค์ประกอบ	น้ำหนัก องค์ประกอบ
3. การมีส่วนร่วมในการพัฒนา (c)	0.90
4. การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมวิชาชีพ (d)	0.93

ภาพประกอบ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ

เกณฑ์การพิจารณา

$\chi^2 / df < 2$, $p\text{-value} > 0.05$, $GFI > 0.90$, $AGFI > 0.90$, $CFI = 1$, $SRMR \leq 0.05$, $RMSEA \leq 0.05$, $RMR \leq 0.05$

หลังปรับโมเดล

$\chi^2 / df = 0.98$, $p\text{-value} = 0.53$, $GFI = 0.98$, $AGFI = 0.97$, $CFI = 1.00$, $SRMR = 0.02$, $RMSEA = 0.00$, $RMR = 0.01$

4. การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นรวมของตัวแปรแฝง (Composite reliability, CR) และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ (Average variance extracted, AVE) นอกจากการตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยได้ทำการประเมินโมเดลการวัดเพื่อวัดความน่าเชื่อถือของโมเดล รายละเอียดดังแสดงใน ตาราง 5

ตาราง 5 แสดงค่าความเชื่อมั่นรวมของตัวแปรแฝง (Composite reliability, CR) และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ (Average variance extracted, AVE)

ตัวแปรแฝง	CR	AVE
ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	0.835	0.560
ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	0.640	0.372
ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา	0.836	0.508
ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมวิชาชีพ	0.858	0.503

จากตาราง 5 เมื่อพิจารณาค่าความเชื่อมั่นรวมของตัวแปรแฝง (CR) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมวิชาชีพ พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.835, 0.640, 0.836 และ 0.858 ตามลำดับ และทุกด้านมีค่ามากกว่า 0.60 ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ส่วนค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ (AVE) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมวิชาชีพ พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.560, 0.508 และ 0.503 ตามลำดับ และมีค่ามากกว่า 0.50 ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ส่วนด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่ามีค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ (AVE) ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (0.372) ดังนั้น

จึงสรุปได้ว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ มีความน่าเชื่อถืออยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) องค์ประกอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) องค์ประกอบการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และ 4) องค์ประกอบการพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมวิชาชีพ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เป็นแนวคิดที่ได้มาจากการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบภาวะผู้นำครูของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ พบว่าการแบ่งองค์ประกอบภาวะผู้นำครูไว้อย่างหลากหลาย โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดและงานวิจัยของ Pellicer and Anderson (1995) Childs-Bowen and Scrivner (2000: 27-34) York-Barr and Duke (2004: 255-316) ทศพร มนต์ธีรวงศ์ และดาวรุ่งอรุณ ฤทธิการ (2560: 15) และปริญญารัตน์ ตั้งคุณานันต์ (2562: 336) มาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดขององค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ได้ทั้งสิ้น 4 องค์ประกอบ จากผลการวิจัย พบว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อาจเนื่องมาจากภาวะผู้นำครูจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยจะอภิปรายตามลำดับความสำคัญขององค์ประกอบได้ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่าเป็นด้านที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงที่สุด ซึ่งครูมีความมุ่งมั่นในการทำงาน เป็นที่ยอมรับนับถือ กล้าเผชิญหน้ากับปัญหา มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม และสามารถ

กระตุ้นให้เพื่อนครูเกิดการปรับปรุงการทำงานไปสู่การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประชา โสภณนา (2563: 7) กล่าวว่า ผู้นำที่แสดงออกมาให้เห็นในการบริหารจัดการหรือการทำงาน เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งเดิมให้กลายเป็นสิ่งใหม่ในเชิงบวก ซึ่งให้ความสำคัญของผู้ร่วมงานหรือผู้ตาม โดยมีการสร้างแรงบันดาลใจหรือกระตุ้น เพื่อพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานหรือผู้ตามให้มีศักยภาพมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงและยอมรับ นำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงานและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไชยพร สำราญสุข และสุรเชต น้อยฤทธิ์ (2566: 25) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นกระบวนการที่ผู้นำใช้อิทธิพลผ่านทางกรรมวิธีสัมพันธ์กับผู้ตามในการสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้เกิดการสร้างความร่วมมือและการที่ผู้ตามทำงานโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่กลุ่มหรือองค์กรจะได้รับ และมองข้ามผลประโยชน์ส่วนตน สร้างแรงจูงใจและการคาดหวังที่สูงเพิ่มขึ้นให้กับผู้ตาม และตลอดจนการที่ผู้นำพยายามกระตุ้นให้ผู้ตามรู้สึกอยากเปลี่ยนแปลง และยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในกลุ่มหรือในองค์กร สอดคล้องกับแนวคิดของสุเทพ พงษ์ศรีรัตน์ (2548: 10-12) ที่กล่าวถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้นำที่ใช้การจูงใจให้ผู้ตามมีความพยายามในการทำงานมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งเกิดจากการที่ผู้ตามมีความมั่นใจ กับผลงานที่ได้รับมอบหมาย ความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จค่อนข้างสูง และผลที่ได้จากการทำงานคือ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง (Transformed) ไปในทางที่ดีขึ้น

2. องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมวิชาชีพ พบว่า เป็นด้านที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานรองลงมา ซึ่งครูจะต้องมีความกล้า ความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนเองสู่ครูมืออาชีพ เป็นที่ยอมรับนับถือจากเพื่อนครู มีทักษะการบริหารจัดการงานต่าง ๆ และกระตุ้น จูงใจ ปรับเปลี่ยนความคิดให้เพื่อนครูให้มีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ทั้งให้การช่วยเหลือ สนับสนุน แนะนำ ให้คำปรึกษา นิเทศ ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เพื่อนครู เพื่อให้การทำงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุพา จันทวงศ์ และอำนาจ ชนวงค์ (2561: 69) ที่กล่าวว่า ครูต้องมีความกล้าและมีความตั้งใจมั่นในการทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จไปด้วยวิธีการที่แปลกใหม่ไปจากเดิม โดยใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่เพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมาย โดยต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน และมุ่งมั่นว่าจะปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จ มีความมุ่งมั่นและพัฒนาตนเองไปสู่ครูมืออาชีพอย่างต่อเนื่อง มีการกระตุ้น จูงใจ และปรับเปลี่ยนความคิดของเพื่อนครูให้มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานได้บรรลุผลสำเร็จ มีการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนครูให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพครูอย่างสม่ำเสมอ มีการสนับสนุนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่เกิดจากการพิจารณาของเพื่อนครูและมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรมจัดการการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการประเมินประสิทธิภาพของครู แนะนำให้การช่วยเหลือในการแก้ปัญหาและพัฒนาการทำงานของเพื่อนครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งให้คำปรึกษา นิเทศ แนะนำ และถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ทางวิชาชีพแก่เพื่อนครู สอดคล้องกับงานวิจัยของอารัตน์ ราชพัฒน์ (2554: 46-57) ที่กล่าวว่า การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมวิชาชีพ เป็นพฤติกรรมของครูที่แสดงออกถึงความสนใจและความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีการสนับสนุนและช่วยเหลือเพื่อนครูให้มีการพัฒนาตนเองด้วย ซึ่งประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์พัฒนาตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองว่าพัฒนาได้ และการเป็นครูผู้นำพัฒนาเพื่อนครู

3. องค์ประกอบที่ 3 การมีส่วนร่วมในการพัฒนา อาจเนื่องมาจากว่าครูต้องมีส่วนร่วมทั้งกับเพื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาในการวางแผนการตัดสินใจ การมีบทบาทในการปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสารการแลกเปลี่ยนข้อมูลประสานงาน การประเมินผลงานและการมีส่วนร่วมในการผลประโยชน์ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอำภา สมันพิช (2561: 19) ที่พบว่าการที่บุคคลเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการบริหารงาน ตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของทุกคน ทุกฝ่ายร่วมกันตัดสินใจร่วมปฏิบัติการร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผลงานเพื่อให้การปฏิบัติงานในองค์กรประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของยุพา จันทวงศ์ และอำนาจ ชนวงค์ (2561: 69) ที่กล่าวว่า ครูกับโรงเรียนต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกันเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จที่ตั้งไว้ มีการวางแผนและดำเนินงานร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ มีการติดต่อสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีในองค์กร มีความร่วมมือ

ประสานงานเพื่อความสำเร็จองค์กร ร่วมรับผิดชอบในการตัดสินใจและผลการทำงานร่วมกันกับเพื่อนร่วมงาน มีการวางแผน ดำเนินงานตอบสนองความต้องการขององค์กรอย่างต่อเนื่อง มีการติดต่อสื่อสารกับสมาชิกในองค์กรอย่างต่อเนื่อง แลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสาร ข้อคิดเห็นต่าง ๆ กับสมาชิกในองค์กรเพื่อพัฒนา เพิ่มพูนความรู้อย่างสม่ำเสมอ ร่วมรับผิดชอบการดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร พัฒนาและขยายองค์กร เพื่อหาแนวทางดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการใหม่ ๆ

4. องค์ประกอบที่ 1 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อาจเกิดขึ้นจากครูต้องมีการออกแบบการเรียนรู้ ที่ใช้เทคโนโลยีที่หลากหลายและยืดหยุ่น เพื่อพัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยมีครูทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและแนะนำแนวทางในการแสวงหาความรู้ และพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่สอดคล้องกับแนวคิดของ McCombs and Whisler (1997, อ้างถึงในชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2561: 69) ที่ได้เสนอแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับผู้เรียนและการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ 1) ผู้เรียนมีแนวคิดหลัก ซึ่งได้รับจากภูมิหลังของตน สภาพแวดล้อม สิ่งสนใจและเป้าหมาย ความเชื่อ วิธีคิด และอื่น ๆ ดังนั้นผู้สอนจะต้อง ให้ความสนใจและเคารพในสิ่งที่ผู้เรียนเป็น หากจะให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) ผู้เรียน ทุกคนมีความแตกต่างกันออกไป ทั้งด้านอารมณ์ สภาพจิตใจ อัตราการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้ พัฒนาการ ความสามารถ พรสวรรค์ และความต้องการอื่น ๆ ผู้สอนจึงต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ เพื่อผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาตนเอง 3) การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่สร้างสรรค์ ซึ่งเกิดได้ดีที่สุดเมื่อสิ่งที่เรียนรู้นั้นมีความหมายต่อ ตัวผู้เรียนเอง โดยให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ ของตนเองจากสิ่งที่กำลังเรียนอยู่กับประสบการณ์ความรู้เดิม 4) การเรียนรู้เกิดได้ดีที่สุดในสภาพแวดล้อมที่บุคคลต่าง ๆ มีความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ อันต่อกันมีความสบายและเป็นระเบียบ ซึ่งผู้เรียนต้องได้รับการชื่นชม และยอมรับนับถือ 5) การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางธรรมชาติซึ่งผู้เรียนมีความอยากรู้ อยากเห็นโดยธรรมชาติและสนใจที่จะเรียนรู้ สอดคล้อง กับหลักการของกระทรวงศึกษาธิการ (2540: 20) ที่ได้เสนอหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ 5 ประการ คือ 1) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ซึ่งผู้เรียนจึงควรจะมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้และมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และแตกต่างกัน ประสบการณ์ความรู้สึกของบุคคลถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ 3) การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความ เข้าใจ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเองนั้นจะมีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งและจดจำได้ดี 4) การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญ หากผู้เรียนเกิดความเข้าใจและมีทักษะแล้ว จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ในครั้งต่อไปได้ 5) การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน คือ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้ สอดคล้องกับชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2561: 71) ที่กล่าวถึง หลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า ครูควรให้ ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มตัว ทั้งกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วม ในการจัดการเรียนรู้ ครูช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสิ่งที่เรียนรู้ต้องมีความหมายกับผู้เรียน และสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง

ผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองภาวะผู้นำของครู พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืน กับข้อมูลเชิงประจักษ์ คำนวณหาค่าองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบหลักมีค่าเป็นบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ แล้วทำการสังเคราะห์งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ตามแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านเพื่อให้ได้กรอบแนวคิดที่ชัดเจนและเหมาะสม จึงทำให้องค์ประกอบทุกด้านผ่านกระบวนการทั้งหมดมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้ต่อไป และเมื่อเรียงลำดับจาก คำนวณหาค่าองค์ประกอบมากไปหาน้อย คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาตนเองและเพื่อนร่วมวิชาชีพ การมีส่วนร่วม ในการพัฒนาและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ทั้ง 4 ด้าน สถานศึกษาหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการพัฒนาครูภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ครูเป็นครูมืออาชีพ

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุด คือ ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นสถานศึกษาหรือหน่วยงานด้านการศึกษา สามารถนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในปฏิบัติเกี่ยวกับด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ด้านนั้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตอื่น ๆ เพื่อศึกษาความไม่แปรเปลี่ยนขององค์ประกอบภาวะผู้นำครูในโรงเรียน ระดับประถมศึกษา

2.2 จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสำคัญมากที่สุด ดังนั้นควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครู

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: ศูนย์กลางคึกษา.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2561). *80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ* (พิมพ์ครั้งที่ 8). นนทบุรี: พี บาลานซ์ดีไซด์ แอนพริ้นตัง.
- ไชยพร สำราญสุข และสุรเชต น้อยฤทธิ์. (2566). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 17(3), 23-36.
- ทศพร มนต์วีระชัย และดาวรรณ ฤทธิการ. (2560). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำครูในโรงเรียนมาตรฐานสากล ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 28. *วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 28(2), 10-22.
- ประชา โสภณนา. (2563). *การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2562). *ความเป็นครูมืออาชีพ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มินเซอร์วิสซัพพลาย.
- ปรัชญา เวสารัชช. (2545). *หลักการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (สปศ.).
- พรณี ลีกิจวัฒน์. (2555). *วิธีการวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มิน เซอร์วิส ซัพพลาย.
- พลพงศ์ สุขสว่าง. (2556). *โมเดลสมการโครงสร้าง (STRURAL EQUATION MODELING)* กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ยุพา จันทวงศ์ และอำนาจ ชนวงค์. (2561). การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคพื้นใต้ เขต 2. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 15(68), 61-70.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2550). *ความเป็นครู* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

- สันติ บุญภิรมย์. (2557). *ความเป็นครู* กรุงเทพฯ: ทริบเพิล เอ็ดดูเคชั่น.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. (2565). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*.
สมุทรปราการ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. (2565). *แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*.
สมุทรปราการ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579* กรุงเทพฯ: פרקหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). *รายงานการวิจัย สมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง*.
กรุงเทพฯ: פרקหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ. (2562). *แผนพัฒนาการศึกษา ประจำปี 2562-2565*. สมุทรปราการ: สำนักงาน
ศึกษาธิการจังหวัดสมุทรปราการ.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2548). *ภาวะผู้นำ: ศาสตร์และศิลป์สู่ความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์* เชียงราย: สถาบันราชภัฏเชียงราย.
- อารัตน์ ราชพัฒน์. (2554). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อำภา สมน้ำพิช. (2561). *การมีส่วนร่วมในการบริหารกับความยืดหยุ่นผูกพันกับองค์การของครูในสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร*.
วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยสยาม.
- Childs-Bowen, D., Moller, G. and Scrivner, J. (2000). Principals: Leaders of Leaders. *NASSP Bulletin*, 84(616),
27-34.
- Pellicer, L. O. and Anderson, L. W. (1995). *A handbook for teacher leaders*. Thousand Oaks, California:
Corwin Press.
- York-Barr, J. and Duke, K. (2004). What do we Know about teacher leadership? Findings from two decades of
scholarship. *Review of Educational Research*, 74(3), 255-316.

กลวิธีทางวรรณศิลป์ผ่านคอลัมน์ “กวีกระวาด” ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ ประจำปี 2566

Literary Techniques through the Column "Kawee Kraward" in Matichon Weekly in The Year 2023

สันติ ทิพนาน¹

Santi Thipphana¹

Received: 29 ม.ค. 2567

Revised: 14 พ.ค. 2567

Accepted: 25 พ.ค. 2567

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ผ่านคอลัมน์ “กวีกระวาด” ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ ประจำปี 2566 จำนวน 49 บท เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นเสียงสามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) การเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ พบว่า มีสัมผัสพยัญชนะคู่ มากที่สุด รองลงมา สัมผัสพยัญชนะเทียบคู่ สัมผัสพยัญชนะแทรกคู่ สัมผัสพยัญชนะเทียมมรด สัมผัสพยัญชนะทบคู่ และสัมผัสพยัญชนะแทรกมรด 2) การเล่นเสียงสัมผัสสระ พบว่า เล่นสัมผัสเสียงสระเคียง พบมากที่สุด เล่นสัมผัสสระแทรกเคียงและเทียบแอก เล่นสัมผัสสระแทรกแอก เล่นสัมผัสเสียงสระเทียบเคียง และเล่นสัมผัสสระสองสระเรียงกันทบเคียง 3) การเล่นสัมผัสเสียงวรรณยุกต์ พบเพียง 6 บท 7 คำ ด้านกลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นคำ พบว่า เล่นคำซ้อนความหมาย มากที่สุด รองลงมา เล่นคำซ้อนเสียง เล่นคำซ้ำวลี เล่นคำให้เห็นจินตภาพ เล่นคำซ้ำข้อความ เล่นคำไวพจน์ เล่นคำซ้ำในลักษณะยืม เล่นคำพ้องรูปพ้องเสียง เล่นคำภาษาอังกฤษ เล่นคำหยาบ เล่นคำซ้ำหรือคำอ้อพาส อ้างถึงสำนวนไทย เล่นคำย่อ เล่นคำพวน ส่วนเล่นคำซ้ำ เล่นซ้ำคำ 1 คำต้นวรรคมากที่สุด รองลงมา เล่นซ้ำคำ 3 คำต้นวรรค เล่นซ้ำคำ 2 คำต้นวรรค และเล่นซ้ำคำ 4 คำต้นวรรค ส่วนกลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการใช้โวหารภาพพจน์ พบว่า มีการใช้โวหารภาพพจน์แบบอุปมา มากที่สุด รองลงมา อุปลักษณะ อติพจน์ สัทพจน์ ปฏิพจน์ บุคคลวัต นามนัย และปฏิพากษ์ ตามลำดับ โดยกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้บทกวีมีความไพเราะ สละสลวย เน้นคำให้หนักแน่นขึ้น และทำให้ผู้อ่านรู้สึกมีอารมณ์ร่วมกับบทกวีได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: กลวิธีทางวรรณศิลป์, กวีกระวาด, มติชนสุดสัปดาห์

Abstract

The objective of this article was to analyze literary techniques through the column "Kawee Kraward" in Matichon Weekly Magazine 2023 with 49 chapters. The results of the study showed that literary strategies in sound play can be classified into 3 issues: 1) Playing consonant rhyme found to have the most double consonant rhyme, followed by double consonant rhyme, double insertion consonant rhyme, car artificial consonant rhyme, double compound consonant rhyme, and car insertion consonant rhyme. 2) Playing vowel rhyme found that the most common was play rhyme, vowel inserts and yoke, play touch vowel insert yoke, lay rhyme with comparable vowel sounds and play two rhyme vowels side by side. 3) Tonal rhyme play, only 6 stanzas and 7 words were found. In terms of literary techniques in wordplay, it was found that

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อีเมล: thippana@reru.ac.th

¹ Lecturer, Major Thai Language Department, Faculty of Education and Human Development, Roi Et Rajabhat University, Email: thippana@reru.ac.th

wordplay was the most semantic, wordplay with overlapping sounds, phrase replay an imaginary play on words, text word replay, synonym play, replay words in a Yom Mok manner, homophone play English wordplay, profanity replay or Uppas, refer to Thai idioms, play on acronyms, play on words, replay on words, repeat 1 word at the beginning of the paragraph, the most repeat the 3 words at the beginning of the paragraph, repeat 2 words at the beginning of a paragraph and repeat 4 words at the beginning of a paragraph. As for literary Techniques in the use of visual stylistics, it was found that metaphorical stylistics were used the most, followed by metaphors, hyperboles phonetic, antithetical, personological, abstract, and anti-pathological, respectively. The literary Techniques mentioned above made the poem melodious, stronger emphasis on words, and makes the readers feel emotionally attached to the poem as well.

Keywords: literary techniques, Kawee kraward, Matichon Weekly

บทนำ

กวีนิพนธ์มีบทบาทต่อคนไทยมาอย่างช้านานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะคนไทยเป็นคนช่างสังเกตเมื่อพบเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ตัวหรือใกล้ตัวก็มักจะพูดเป็นคำคล้องจองและพูดเป็นทำนองต่าง ๆ แล้วสามารถที่จะเรียงร้อยถ้อยคำให้มีความไพเราะสละสลวยงดงาม จนกลายเป็นฉันทลักษณ์ในการแต่งคำประพันธ์หลายชนิดในเวลาต่อมา และกลายเป็นอัตลักษณ์ของคนไทย คือ คนไทยเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน ทำให้กวีนิพนธ์เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีคุณค่าทางด้านวรรณศิลป์ คือ คุณค่าด้านเนื้อหา รูปแบบ ศิลปะการประพันธ์ โวหารภาพพจน์ และกลวิธีทางวรรณศิลป์ ทำให้เกิดความไพเราะสละสลวยของสำนวนภาษา คุณค่าด้านอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ อีกทั้งยังมีคุณค่าทางสังคมที่สะท้อนชีวิตของคนในสังคมและสะท้อนวัฒนธรรมของคนในสังคม เช่น ประเพณี ความเชื่อ จริยธรรม ค่านิยม ตลอดจนมีคุณค่าในด้านการบันทึกประวัติศาสตร์ในแต่ละสมัยผ่านมุมมองของกวี โดยมีสภาพเหตุการณ์ทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และความเคลื่อนไหวของสังคมไทยเป็นวัตถุดิบในการที่กวีจะนำเรื่องราวมาถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกผ่านกวีนิพนธ์ สอดคล้องกับ จิราภพ ทวีสูงส่ง (2567) กล่าวว่า ประเทศไทยมีศิลปะการใช้ภาษาที่ยาวนาน ย้อนไปสมัยอยุธยาในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ครั้งหนึ่งเคยถูกยกย่องให้เป็น “ยุคทองของวรรณคดี” ด้วยนิสัย “เจ้าบทเจ้ากลอน” ของชาวอยุธยา ว่ากันว่ามักได้ตอบกันด้วยภาษากลอน แม้แต่ยามผู้รักษาระตูลังก็ยังพูดจาเป็นโคลงกลอนมาดกวี ด้วยค่านิยมที่ว่าหากผู้ใดที่อ่านออกเขียนได้ มีสำนวนโวหารคมคาย ถือเป็นคุณสมบัติอันล้ำค่าที่น่ายกย่อง

กวีนิพนธ์เป็นคำประพันธ์ชนิดหนึ่งที่แต่งขึ้นอย่างมีศิลปะและมีชั้นเชิงในการใช้ภาษาที่มีวรรณศิลป์ เป็นงานเขียนที่มีความงามด้านรูปแบบ ด้านเนื้อหา ด้านสุนทรียะ ด้านวรรณคดี และด้านอารมณ์ความรู้สึกของกวีที่ถ่ายทอดไปยังผู้อ่านให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกเพลิดเพลิน สะเทือนใจ หรือคล้อยตามไปในบทประพันธ์นั้น ๆ (สันติ ทิพนา, 2566: 164) สอดคล้องกับกุสุมา รักษมณี (2549: 16-17) กล่าวถึง ความหมายของกวีนิพนธ์โดยอ้างความหมายของวรรณคดี ตามทัศนะของพระยาอนุมานราชธน สรุปว่างานเขียนประเภทกวีนิพนธ์หมายถึงบทประพันธ์ที่มีลักษณะเด่นในเชิงประพันธ์ มีคุณค่าทางอารมณ์ความรู้สึกแก่ผู้อ่านผู้ฟังเป็นวรรณคดีที่มีวรรณศิลป์ อาจเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้

คอลัมน์ “กวีระवाद” เป็นคอลัมน์ที่นำเสนอบทร้อยกรองและบทกวีในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์มาอย่างยาวนาน ในคอลัมน์กวีระवाद จะมีนักเขียนทั่วประเทศส่งผลงานด้านบทกวีทั้งมีรูปแบบฉันทลักษณ์และไม่มีฉันทลักษณ์เข้าม่านิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ ซึ่งมีเนื้อหาและกลวิธีการแต่งแตกต่างกัน เพื่อให้กองบรรณาธิการนิตยสารได้พิจารณาลงตีพิมพ์ บทกวีในนิตยสารรายสัปดาห์แต่ละฉบับ นิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ ผลิตและจัดจำหน่ายโดยบริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) ก่อตั้งเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2521 โดยนายขรรค์ชัย บุนปาน และนายพงษ์ศักดิ์ พยัฆวิเชียร ประกอบกิจการในรูปแบบสื่อ

และสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์รายวัน รายสามวัน นิตยสารรายสัปดาห์ รายปักษ์ และรายเดือน สอดคล้องกับ นิสาชล สาดรา (2542: 5) กล่าวว่า มติชนสุดสัปดาห์เป็นหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ฉบับหนึ่งที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมในด้านสังคม วัฒนธรรม ศาสนา ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความรัก ประชญา การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา นอกจากนี้ สันติ ทิพนา (2558: 51) ยังกล่าวว่า หนังสือพิมพ์มติชนสุดสัปดาห์ เป็นหนังสือพิมพ์แนววิเคราะห์การเมืองที่มียอดจำหน่าย 90,000 ฉบับต่อสัปดาห์และมียอดจำหน่ายเป็นอันดับหนึ่งในกลุ่มหนังสือพิมพ์แนวเดียวกัน ปัจจุบันนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ เป็นนิตยสารรายสัปดาห์เพียงฉบับเดียวที่มีเนื้อหาด้านการวิเคราะห์การเมืองเป็นหลัก และยังมีคอลัมน์ “กวีกระวาด” ที่ตีพิมพ์บทกวีอย่างต่อเนื่อง โดยได้รับความนิยมตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ปี 2566 ประเทศไทย มีเหตุการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การต่างประเทศ การเลือกตั้ง และที่สำคัญคือ เหตุการณ์ทางการเมืองเกิดการเปลี่ยนผ่านรัฐบาลจากรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา สู่อำนาจของนายเศรษฐา ทวีสิน นายกรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ 22 สิงหาคม 2566 ที่ผ่านมา โดยเกิดปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ และปัญหาต่าง ๆ อีกมากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความยากจน ปัญหาหนี้สินของประชาชน ฯลฯ ด้านนิตยสาร มติชนสุดสัปดาห์ ยังคงบันทึกเหตุการณ์ทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โดยเฉพาะคอลัมน์ “กวีกระวาด” ที่นำเสนอบทกวีที่มีความโดดเด่นด้านเนื้อหาทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ การศึกษา สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี และอื่น ๆ ทั้งนี้ยังมีการแต่งบทกวีทั้งรูปแบบฉันทลักษณ์และไม่มีฉันทลักษณ์ ทำให้เกิดกลวิธีทางวรรณศิลป์ในการแต่งบทกวีไม่ว่าจะเป็นการเล่นเสียงการเล่นคำและการใช้โวหารภาพพจน์ต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงเลือกปี 2566 ซึ่งสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (Thai PBS) (2566) เผยแพร่ ปี 2566 ที่ผ่านมา เกิดเหตุการณ์สำคัญขึ้นมากมายในประเทศไทย ทั้งข่าวการเมืองการเลือกตั้งครั้งใหญ่ หลังก่อนหน้านี้แม้จะมีการเลือกตั้งเมื่อปี 2562 และได้รับรางวัล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา และสิ้นสุดลง เมื่อมีการประกาศยุบสภาฯ เลือกตั้งครั้งใหม่ พรรคก้าวไกลชนะ คะแนนเสียงอันดับ 1 ตั้งรัฐบาลไม่ได้ส่งไม้ต่อเพื่อไทย ตั้งรัฐบาลข้ามขั้ว ท่ามกลางความขัดแย้งมากมาย สุดท้ายได้นายเศรษฐา ทวีสิน เป็นนายกรัฐมนตรี

กลวิธีทางวรรณศิลป์มีบทบาทและคุณค่าต่อกวี เพราะกวีจะใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ในการสะท้อนภาพสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมประเพณี สื่อความหมายผ่านเสียงและความหมายของคำหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดไปยังผู้อ่าน ผู้อ่านจะได้ทั้งสาระความรู้และรสของบทกวี โดยกวีใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการใช้ภาษาในการสื่ออารมณ์ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ สอดคล้องกับ สรียกานต์ ยี่เก็งเอี่ยม (2564: 239) กล่าวว่า กลวิธีทางวรรณศิลป์เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างสรรค์กวีนิพนธ์สมัยใหม่ ให้เกิดความงามทางภาษาและสื่อความหมายได้ลึกซึ้ง ด้วยมีความเชื่อพื้นฐานที่ว่าคนไทยนิยมความไพเราะทางวรรณศิลป์ โดยกวีมักนำเสนอกลวิธีทางวรรณศิลป์ เช่น การนำเรื่องราวของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ฯลฯ มาถ่ายทอดในรูปแบบการสื่อความหมาย การเล่นคำ การเล่นเสียง และการใช้โวหารต่าง ๆ การวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นเสียง การเล่นคำ และการใช้โวหารภาพพจน์ มีความสำคัญต่อการวิเคราะห์กวีนิพนธ์เป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้เข้าใจและทราบถึงการเลือกสรรคำที่มีเสียงเสียงพยัญชนะ เสียงสระเดียวกันมาใช้ในวรรคเดียวกัน และการใช้เสียงวรรณยุกต์ที่มีเสียงสูงต่ำมาใช้ในบทกวี การใช้โวหารภาพพจน์โดยการเปรียบเทียบคำที่มีชั้นเชิงคมคายของกวี ทำให้เกิดเสียงที่ไพเราะสละสลวย คล้ายเสียงดนตรี เพื่อให้เกิดความงดงามความไพเราะในแง่วรรณศิลป์ เพราะกวีต้องเลือกสรรคำที่มีเสียงที่มีสัมผัสคล้องจอง และเสียงสัมผัสพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ อีกทั้งการใช้ภาพพจน์ที่มีความหมายคมคาย มีการใช้ถ้อยคำอย่างมีชั้นเชิง สามารถเปรียบเทียบเปรียบเทียบเปรยสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างไพเราะงดงาม จนนำมาร้อยเรียงทำให้เกิดความงามทั้งเสียงและความหมาย จึงควรค่าแก่การวิเคราะห์ให้เข้าใจและเห็นถึงความงามความไพเราะในแง่กลวิธีทางวรรณศิลป์ เพื่อเยาวชนหรือบุคคลที่สนใจได้ศึกษาเรียนรู้กลวิธีทางวรรณศิลป์ของกวี เพื่อนำไปปรับใช้ในการเรียนการสอนหรือการแต่งบทกวีในอนาคตต่อไป

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยต้องการที่จะวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ผ่านคอลัมน์ “กวีกระวาด” ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ ประจำปี 2566 ที่ลงตีพิมพ์ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ จำนวน 49 บท โดยมีนักเขียนจำนวน 29 คน โดยกวีบางคนมีผลงานบทกวีที่ลงตีพิมพ์มากกว่า 2 เรื่อง โดยจะศึกษาวิเคราะห์บทกวีที่มีฉันทลักษณ์และไม่มีฉันทลักษณ์ กวีได้เลือกใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ในลักษณะใด เช่น มีกลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นเสียง มีกลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นคำ และมีกลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการใช้โวหารภาพพจน์ อย่างไรและส่งผลต่อการใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ในแต่ละประเด็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นเสียง ด้านการเล่นคำ และด้านการใช้โวหารภาพพจน์ ผ่านคอลัมน์ “กวีกระวาด” ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ ประจำปี 2566

กรอบแนวคิด

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดและทฤษฎีของธนศ เวศร์ภาดา (2549: 18-53) การปรุงแต่งเสียง (การเล่นสัมผัสใน การเล่นเสียงวรรณยุกต์) การปรุงแต่งคำ (การสรรคำ การเล่นคำ และการซ้ำคำ) การปรุงแต่งความ (การใช้ภาพพจน์) แนวคิดของสุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2558: 22-40) การเล่นคำและเล่นเสียง และการใช้โวหารภาพพจน์ และแนวคิดของจิตรดา สุวดีกุล (2554: 213-227) องค์ประกอบทางสุนทรียศาสตร์: สุนทรียภาพในคำ (การเล่นเสียงสัมผัส แยกเป็นสัมผัสอักษรและสัมผัสสระ การเล่นเสียงวรรณยุกต์ การเล่นคำ) และองค์ประกอบทางสุนทรียศาสตร์: สุนทรียภาพในความ (ภาพพจน์) ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์กรอบแนวคิดทั้งหมดเห็นว่ามีคุณสมบัติชัดเจน ครบถ้วนและตรงประเด็นในการศึกษาการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดมาประมวลสังเคราะห์เป็นเกณฑ์เพื่อปรับประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ 1) กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นเสียง 2) กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นคำ และ 3) กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการใช้โวหารภาพพจน์

คำถามวิจัย: บทกวี จำนวน 49 ผ่านคอลัมน์ “กวีกระวาด” ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ ประจำปี 2566 ปรากฏความงามทางวรรณศิลป์ เช่น ความงามทางด้านเสียง ความงามทางด้านคำ และความงามด้านการใช้โวหารภาพพจน์ โดยกวีใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์เป็นเครื่องมือในการประพันธ์บทกวี นำไปสู่การสื่อความคิดบางประการให้ลึกซึ้งอย่างไร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ผ่านคอลัมน์ “กวีกระวาด” ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ ประจำปี 2566 ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

1. การศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่มีลักษณะสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการวิจัย เช่น การศึกษาและเก็บรวบรวมบทกวีผ่านคอลัมน์ “กวีกระวาด” ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ ประจำปี 2566 จำนวน 49 บท ซึ่งแบ่งออกเป็น บทกวีที่มีฉันทลักษณ์ จำนวน 27 บท และ บทกวีที่ไม่มีฉันทลักษณ์ จำนวน 22 บท โดยผู้วิจัยเลือกบทกวีทั้งหมด จำนวน 49 บท ในการศึกษาวิเคราะห์ในครั้งนี้ โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกวีนิพนธ์ ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเล่นเสียง การเล่นคำ และโวหารภาพพจน์ เพื่อใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำบทกวีในคอลัมน์ “กวีกระวาด” ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ ประจำปี 2566 จำนวน 49 บท ซึ่งแบ่งออกเป็น บทกวีที่มีฉันทลักษณ์ จำนวน 27 บท และ บทกวีที่ไม่มีฉันทลักษณ์ จำนวน 22 บท

มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ คือ 1) กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นเสียง 2) กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นคำ และ 3) กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการใช้โวหารภาพพจน์

3. ขึ้นนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยโดยเรียงเรียงผลการวิจัย สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

กลวิธีทางวรรณศิลป์ผ่านคอลัมน์ “กวีกระวาด” ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ ประจำปี 2566 มีกลวิธีทางวรรณศิลป์ คือ 1) กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นเสียง 2) กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นคำ และ 3) กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการใช้โวหารภาพพจน์ เพราะบทกวีแต่ละบทมีความงดงามทางวรรณศิลป์ ตามที่ได้วิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีที่ตั้งเป็นกรอบไว้ ผู้วิจัยจึงขอสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นเสียง

1.1 การเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ คือ คำที่มีเสียงพยัญชนะต้นตัวเดียวกันเสียงเดียวกัน (ธนศ เวศร์ภาดา, 2549: 18-53) (สุจิตรา จงสถิตวัฒนา, 2558: 22-40) และ (จิตรลดา สุวัติกุล, 2554: 213-227)

1.1.1 สัมผัสเสียงพยัญชนะต้นตัวเดียวกันที่เรียงชิดติดกัน 2 พยางค์ เรียกว่า คู่ พบว่า มีสัมผัสคู่จำนวน 49 บท มีจำนวน 541 คำ ดังตัวอย่าง (ชิตะวา มุนินโท, 2566: 56)

รู้จักเรา รู้จักเขา รู้จักโลก ยุควิโยค ทำแนวทาง ธรรมสร้างสรรค์

โลกครวเคราะห์ เพาะเรื่องร้าย หมายถึงหันสู่ด้วยขวัญ เขียนด้วยรัก พิทักษ์เทอญ

จากบทกวี เทอญ ของ ชิตะวา มุนินโท กวีใช้การเล่นสัมผัสเสียงพยัญชนะที่เรียงชิดติดกัน 2 พยางค์ จำนวน 30 คำ เช่น ทอดถอน ข่าซัด บำบัด กวีวัด จุกเจ็บ จิตใจ ผันผ่อ เปียดเบียน สาปสรร โบายบิน สารสาสน์ รานร้าวยโรยริน ท่องทั่ว ผกผิน ขวนขึ้น ชี้ชม น้อมน่าน ยอกย้อน ไหนหนอ อุ่นไอล้ำเลอ ชิงช้า โคลงคลอน ตรตรึง คลั่งไคล้ สร้างสรรค์ ครวเคราะห์ เรื่องร้าย และขวัญเขียน เพื่อให้เกิดความไพเราะสละสลวยของคำ

1.1.2 การเล่นสัมผัสเสียงพยัญชนะต้นตัวเดียวกันที่เรียงชิดติดกัน 3 พยางค์ เรียกว่า เทียบคู่ มีบทกวี 27 บท จำนวน 63 คำ ดังตัวอย่าง (อรรถสิทธิ์ สมจारी, 2566: 64)

เนิ่นนานนับหลายเพลา

ที่เราไม่ได้พบปะสังสรรค์

แลสนทนากัน

จากฤดูฝนแปรเปลี่ยนเป็นฤดูหนาว

จากรอนร้าวเป็นหนาวเหน็บ...

จากบทกวี รุ่งอรุณแห่งปี ของ อรรถสิทธิ์ สมจारी กวีใช้การเล่นสัมผัสเสียงพยัญชนะที่เรียงชิดติดกัน 3 พยางค์ จำนวน 4 คำ เช่น เนิ่นนานนับ แปรเปลี่ยนเป็น คงเคลื่อนคล้อย และน้อยนิด เป็นต้น เพื่อให้เกิดความไพเราะสละสลวยของคำ

1.1.3 สัมผัสเสียงพยัญชนะต้นตัวเดียวกันที่เรียงชิดติดกัน 4 พยางค์ เรียกว่า เทียมรถ บทกวี 18 บท จำนวน 25 คำ ดังตัวอย่าง (โชคชัย บัณฑิต, 2566: 56)

จึงทุกเรื่องเชื่องโง่ มโนวาท

ความพินาศพาดพันร่วมสรรค์สร้าง

โลกไซเบอร์เชอไปต้องไล่ล่า

ร่วมถากถางแกล้งว่องไวแท้

จากบทกวี สุนทรภู่ ของ โชคชัย บัณฑิต กวีใช้การเล่นสัมผัสเสียงพยัญชนะที่เรียงชิดติดกัน 4 พยางค์ จำนวน 1 คำ เช่น ถากถางถั่วถั่ว เพื่อให้เกิดความไพเราะสละสลวยของคำ

1.1.4 การเล่นสัมผัสเสียงพยัญชนะต้นตัวเดียวกันหรือเสียงคู่กันเรียงกันเป็นคู่ 2 คู่ เรียกว่า ทบคู่ มีบทกวี 16 บท จำนวน 20 คำ ดังตัวอย่าง (เรียม, 2566: 56)

อดอยากหิวโหย ตรอมตรมต่อชีวิตอันสิ้นหวัง

การหลอกล่อสู่สงครามคำลวงอันไร้ศักดิ์ศรี

โรคร้ายธรรมดากลายร้ายแรง

ด้วยค่าของความขาดแคลนนั่นสูงลิบ

ไม่มีใครเช่นข้าพวกเขาเพื่อประดับประดาชีวิต

แต่พวกเขาล้วนอ่อนแอแพ้ย่าย

จากบทกวี อัญเชิญ ของ เรียม กวีใช้การเล่นสัมผัสเสียงพยัญชนะเดียวกันหรือเสียงคู่กันเรียงกันเป็นคู่ 2 คู่ เรียกว่า ทบคู่ เช่น สูงศักดิ์วามับ ร่ายรำชด้อย อดอยากหิวโหย และอ่อนแอแพ้ย่าย เพื่อให้เกิดความไพเราะสละสลวยของคำ

1.1.5 การเล่นสัมผัสเสียงพยัญชนะต้นตัวเดียวกันหรือเสียงคู่กันเรียงกัน 2 คำหรือ 3 คำ โดยมีพยัญชนะอื่น คั่นกลาง 1 คำ เรียกว่า แทรกคู่ ดังตัวอย่าง (รอนฝัน ตะวันเศร้า, 2566: 56)

มุ่งหน้าไปเรื่อย ๆ

ทิ้งห่างเสียงหัวเราะเฮฮา

และการสรวลเส่อนโหวกเหวก

จากบทกวี ถ้อยคำเร่ร่อน ของ รอนฝัน ตะวันเศร้า กวีใช้การเล่นสัมผัสเสียงพยัญชนะเดียวกันหรือเสียงคู่กันเรียงกัน 2 คำหรือ 3 คำ โดยมีพยัญชนะอื่นคั่นกลาง 1 คำ เรียกว่า แทรกคู่ เช่น สรวลเส่อนโหวกเหวก เพื่อให้เกิดความไพเราะสละสลวยของคำ

1.1.6 การเล่นสัมผัสพยัญชนะต้นตัวเดียวกันหรือเสียงคู่กันเรียงกัน 2 คำ หรือ 3 คำ โดยมีพยัญชนะอื่น คั่นกลาง 2 คำ เรียกว่า แทรกถ 3 ดังตัวอย่าง (นรพัลลภ ประณูทรพาส, 2566: 56)

รู้หรือฝนจันทร์พราจะฉ่ำชื่น เชื่อหรือดาวดวงอื่นจะขึ้นข่ม

มันใจใหม่ทุกชอกทุกทุกมุม จะข่มพุ่มใบดอกไม้บาน

จากบทกวี ฤติดวงสีไธ ของ นรพัลลภ ประณูทรพาส กวีใช้การเล่นสัมผัสพยัญชนะตัวเดียวกันหรือเสียงคู่กันเรียงกัน 2 คำ หรือ 3 คำ โดยมีพยัญชนะอื่นคั่นกลาง 2 คำ เรียกว่า แทรกถ 3 เช่น ดาวดวงอื่นจะขึ้นข่ม เพื่อให้เกิดความไพเราะสละสลวยของคำ

2. การเล่นเสียงสัมผัสสระ คือ มีเสียงสระเดียวกันอยู่เรียงชิดติดกัน

2.1 การเล่นสัมผัสสระเดี่ยวเรียงกัน 2 คำ เรียกว่า เคียง มีบทกวี 45 บท จำนวน 358 คำ ดังตัวอย่าง (เพชร ปราการ, 2566: 56)

ยุคปากกัตดินถีบถูกปีบริด

พกแค่บัตรคนจนสู้นเทียม

ประชาชนชั้นสองต้องรู้เจียม

สงบเสงี่ยมเข้าไว้ห้ามไวยวาย

จากบทกวี คนที่เท่าเทียม ของ เพชร ปราการ กวีใช้การเล่นสัมผัสเสียงสระเดียวเรียงกัน 2 คำ เช่น รอย-ด้อย เตี้ย-เรี่ย งาม-ความ คน-จน สอง-ต้อง ครึ่ง-พั้ง ผ่าน-พาล ไฟ-ไล่ ขยับ-ปรับ และยาว-สาว เพื่อให้สระที่คล้องจองกันให้ความไพเราะมากยิ่งขึ้น

2.2 การเล่นสัมผัสสระเดียวเรียงกัน 3 คำ เรียกว่า เทียบเคียง มีบทกวี 9 บท จำนวน 14 คำ ดังตัวอย่าง (แม่น้ำ เรลลี่, 2566: 56)

ด้วยเสรีภาพที่ได้มาจากการปลดแอก

สำหรับผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับมันนั้น

ช่างอ้างว้าง โดดเดี่ยว และเบาหวิว

เกินกว่าเราจะทนทนได้!

จากบทกวี เรายอมจำนน...เพราะว่า ของ แม่น้ำ เรลลี่ กวีใช้การเล่นสัมผัสเสียงสระเดียวเรียงกัน 3 คำ เช่น ช่างอ้างว้าง เพื่อให้สระที่คล้องจองกันให้ความไพเราะมากยิ่งขึ้น

2.3 การเล่นสัมผัสสองสระเรียงกันสระละ 2 คู่ เรียกว่า ทบเคียง มีบทกวี 5 บท จำนวน 5 คำ ดังตัวอย่าง (เพชร ปราการ, 2566: 56)

“ลือตเตอร์” ตรงราคาอยู่หน้าแอฟฟ์

ต้องผ่านแบบ “เป่าตัง” สุดสร้างสรรค์

ที่วางแผงแพงโหดโทษใครกัน

เลขดั่งปั่นราคาแรงนากลัว

จากบทกวี คนที่เท่าเทียม ของ เพชร ปราการ กวีใช้การเล่นสัมผัสสองสระเรียงกันสระละ 2 คู่ เรียกว่า ทบเคียง เช่น แผงแพงโหดโทษ เพื่อให้สระที่คล้องจองกันให้ความไพเราะมากยิ่งขึ้น

2.4 การเล่นสัมผัสสระอื่นแทรกกลาง 1 พยางค์ อยู่ต้นวรรคหรือกลางวรรค เรียกว่า แทรกเคียง อยู่ปลายวรรค เรียกว่า เทียบแอก บทกวี 43 บท จำนวน 248 คำ ดังตัวอย่าง (คมสัน วิเศษธร, 2566: 56)

เมื่อขาดกรรมทำง่ายอยู่รายรอบ

จากบทกวี สืออะไร ของ คมสัน วิเศษธร กวีใช้การเล่นสัมผัสสระอื่นแทรกกลาง 1 พยางค์ อยู่ต้นวรรคหรือกลางวรรค เรียกว่า แทรกเคียง อยู่ปลายวรรค เรียกว่า เทียบแอก เช่น ง่ายอยู่ราย และ เอาคืนเรา เพื่อให้สระที่คล้องจองกันให้ความไพเราะมากยิ่งขึ้น

2.5 การเล่นสัมผัสสระเดียวกัน 2 คำ โดยมีสระอื่นแทรกกลาง 2 พยางค์ เรียกว่า แทรกแอก มีบทกวี 19 บท จำนวน 28 คำ ดังตัวอย่าง (ฤดี ณ หทัย, 2566: 57)

เงินหกพันบางคนฉงนนัก เอาไปหักหนี้ที่เคยได้ผ่อน

เงินหกพันนั้นมากอยู่ก้นาตอน ความเดือดร้อนก็เหือดหายเมื่อได้แล้ว

จากบทกวี 40 ดิกรี นาป็นี่ดีแน่ ของ ฤดี ณ หทัย กวีใช้การเล่นสัมผัสสระเดียวกัน 2 คำ โดยมีสระอื่นแทรกกลาง 2 พยางค์ เรียกว่า แทรกแอก เช่น เดือดร้อนก็เหือด เพื่อให้สระที่คล้องจองกันให้ความไพเราะมากยิ่งขึ้น

3. การเล่นสัมผัสเสียงวรรณยุกต์ มีบทกวี 6 บท จำนวน 7 คำ ดังตัวอย่าง (ในเมือง รักเสรี, 2566: 56)

วาบเข้ามาอาจทำให้รู้สึก

พอตรองตรึกนึกก็ล้อยค้อยค้อยขำ

เอาเถื่อนำใครจะมาด่าประจำ

การกระทำกรรมของใครก็ของมัน

จากบทกวี โองการออนไลน์ ของ ในเมือง รักเสรี กวีใช้การเล่นสัมผัสเสียงวรรณยุกต์ เช่น จอจ่อ และ คล้อยค่อยค่อย เพื่อให้สระที่คล้องจองกันให้ความไพเราะมากยิ่งขึ้น

2. กลวิธีทางวรรณศิลป์ในการเล่นคำ (ธเนศ เวศร์ภาดา, 2549: 18-53) (สุจิตรา จงสถิตวัฒนา, 2558: 22-40) และ (จิตรลดา สุวัติกุล, 2554: 213-227)

2.1 การเล่นคำ

2.1.1 การเล่นคำพ้องรูปพ้องเสียง มีบทกวี 5 บท ดังตัวอย่าง (ในเมือง รักเสรี, 2566: 57)

คนรักยิ้มใครลัถยืมอย่าให้ลัก
ข้อหาหนักยักยอกอย่ายอมให้
ของมีค่าคิดมาฆ่ามาคร่าไป
ข้าก็ได้แต่ยิ้มละไมให้เอ็ง

จากบทกวี ลัถยืม ของ ในเมือง รักเสรี กวีใช้การเล่นคำพ้องเสียง คือคำว่า ค่า ซึ่งคำว่า ค่า หมายถึง มูลค่าหรือราคาของสิ่งใด ๆ ส่วนคำว่า ฆ่า หมายถึง ทำให้ตาย เพื่อเน้นความหมายของคำ

2.1.2 การเล่นคำซ้ำ

2.1.2.1 การเล่นคำซ้ำต้นวรรค 1 คำ มีบทกวี 24 บท ดังตัวอย่าง (โชคชัย บัณฑิต, 2566: 56)

มีข้อดีข้อเสียความเหมาะสม
มีความคมความทื่อคือหลักฐาน
มีผลลัพธ์จับต้องมาพองพาน
มีหลักการหลักให้รู้รับ

จากบทกวี ข้อ ของ โชคชัย บัณฑิต กวีใช้การเล่นคำซ้ำ 1 คำต้นวรรค คือ คำว่า มี เพื่อเน้นคำให้มีความหนักแน่นมากขึ้น

2.1.2.2 การเล่นคำซ้ำ 2 คำต้นวรรค มีบทกวี 5 บท ดังตัวอย่าง (ชะกาเรีย อมตยา, 2566: 56)

เหลือเพียงผืนดินรกร้าง
เหลือเพียงท้องฟ้าเว้งว่าง

จากบทกวี ดอกไม้เพลิงมูโนะ ของ ชะกาเรีย อมตยา กวีใช้การเล่นคำซ้ำ 2 คำต้นวรรคคือคำว่า เหลือเพียง เพื่อเน้นย้ำคำให้คำมีพลังมากขึ้น

2.1.2.3 การเล่นคำซ้ำ 3 คำต้นวรรค มีบทกวี 9 บท ดังตัวอย่าง (พุทธินันทะ ผลชัยอรุณ, 2566: 56)

จะมีไหมพรรคดีบริสุทธิ์ พรรคที่จุดประกายธรรมนำสร้างสรรค์
พรรคที่รักประชาชนเท่าชีวิต พรรคที่มีธรรมมีโมกษ
จะมีไหมพรรคที่ตั้งมัย พรรคทำจริงยกย่องชาวท้องถิ่น
พรรคที่มั่นคงแทนคุณแผ่นดิน พรรคที่รักแท้แต่ปวงประชา...

จากบทกวี หรือเพียงความไร้สาระ ของ พุทธินันทะ ผลชัยอรุณ กวีใช้การเล่นคำซ้ำ 3 คำต้นวรรค คือคำว่า จะมีไหม เพื่อเป็นการถามย้ำให้คำถามมีความหนักแน่นขึ้น

2.1.2.4 การเล่นคำซ้ำ 4 คำต้นวรรค มีบทกวี 5 บท ดังตัวอย่าง (มูบารัค สาละ, 2566: 56)

ฉันไม่รู้กี่วันเวลา เรือลำนี้ได้เดินทาง
ฉันไม่รู้กี่มรสุม เรือลำนี้ได้ผ่านพ้น
ฉันไม่รู้กี่ฤดูกาล เรือลำนี้ได้ฝ่าฟัน

จากบทกวี เรือ ของ มุबारัค สาและ กวีใช้การเล่นคำซ้ำ 4 คำต้นวรรค คือคำว่า ฉันไม่รู้ก็เพื่อเน้นย้ำ คำให้มีความหนักแน่นขึ้น

2.1.2.5 การเล่นคำซ้ำ 5 คำต้นวรรค มีบทกวี 1 บท ดังตัวอย่าง (มุबारัค สาและ, 2566: 56)

ความแข็งแกร่งอันช่างโอหัง

ความแข็งแกร่งอันช่างโยโส

จากบทกวี โยโส ของ มุबारัค สาและ กวีใช้การเล่นคำซ้ำ 5 คำต้นวรรค คือคำว่า ความแข็งแกร่งอันช่าง เพื่อเน้นย้ำคำให้มีความหนักแน่นขึ้น

2.1.3 การเล่นคำซ้ำข้อความ มีบทกวี 13 บท ดังตัวอย่าง (วัชรินทร์ จันทรชนะ, 2566: 56)

ประชาธิปไตย...ไม่ใช่การบังคับคุกคามใคร

ประชาธิปไตย...ไม่ใช่การปล้นอำนาจด้วยปืน

ประชาธิปไตย...คือสันติวิธี

ประชาธิปไตย...คือการมีอารยะขัดขืน

จากบทกวี ประชาธิปไตย... ของ วัชรินทร์ จันทรชนะ กวีใช้การเล่นคำซ้ำข้อความ คือคำว่า ประชาธิปไตย จำนวน 42 ครั้ง เพื่อเน้นย้ำคำให้มีความหนักแน่นและทรงพลังมากขึ้น

2.1.4 การเล่นคำซ้ำวลี มีบทกวี 15 บท ดังตัวอย่าง (นายทิวา, 2566: 56)

จู่จู่ ข้าพเจ้า ก็ศักดิ์สิทธิ์ เหมือนจะมี อิทธิฤทธิ์ บันดาลฝัน

จากคน ธรรมดา และสามัญ ขยับขึ้น อีกชั้น อีกชั้นขึ้น

จากบทกวี ...สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของแม่บ้าน ของ นายทิวา กวีใช้การเล่นคำซ้ำวลี คือคำว่า จู่จู่ จู่จู่ สั่นสั่น ตรงตรง จะจะ และวินวิน เป็นต้น เพื่อเน้นย้ำคำให้หนักแน่นขึ้น

2.1.5 การเล่นคำซ้ำในลักษณะยมก มีบทกวี 6 บท ดังตัวอย่าง (สุโฮม, 2566: 56)

“เขาถูกพ่อส่งไปร่ำเรียนวิชากับผู้นำหมู่บ้าน เหมือนเด็กคนอื่น ๆ รุ่งแล้วรุ่งเล่า เพื่อหวังว่าวันหนึ่ง เด็กชายจะเติบโตขึ้นมาเป็นหนึ่งในบริวารของผู้นำ”

จากบทกวี เหล่าเด็กชายที่สร้างทางเดินไปถึงดวงจันทร์ ของ สุโฮม กวีใช้การเล่นคำซ้ำในลักษณะยมก คือคำว่า อื่นๆ เย็นๆ และเด็กๆ เป็นต้น เพื่อเน้นย้ำคำ

2.1.6 การเล่นคำซ้อน แบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้

2.1.6.1 การเล่นคำซ้อนเสียง มีบทกวี 45 บท จำนวน 210 คำ ดังตัวอย่าง (อรรถสิทธิ์ สมจारी, 2566: 64)

เนิ่นนานนับหลายเพลา

ที่เราไม่ได้พบปะสังสรรค์

แลสนทนากัน

จากฤดูฝนแปรเปลี่ยนเป็นฤดูหนาว

จากกรอนร้าวเป็นหนาวเหน็บ จากบทกวี รุ่งอรุณแห่งปี ของ อรรถสิทธิ์ สมจारी กวีใช้การเล่นคำซ้อนเสียง เช่น เนิ่นนาน สังสรรค์ แปรเปลี่ยน รอนร้าว หนาวเหน็บ เคลื่อนคล้อย เจียบบั่น โรยรา สุขสม น้อยนิด กลมกลืน กล่อมเกล้า ตัวตน ฉายฉาน ชื่นชม มากมาย และต่ำต้อย เพื่อให้คำมีความหมายชัดเจนขึ้น

2.1.6.2 การเล่นคำซ้อนความหมาย พบว่า มีบทกวี 46 บท จำนวน 126 คำ ดังตัวอย่าง (คมสัน วิเศษธร, 2566: 56)

เป็นสังคมที่นิยมออกทางเทา

เสียงความโศกตะโกนเบาจนน่ารำคาญ

ไม่เคยถึงซึ่งเห็นผลการกระทำ

ในสังคมหมองคล้ำทึบดกดาน

จากบทกวี สืออะไร ของ คมสัน วิเศษธร กวีใช้การเล่นคำซ้อนความหมาย เช่น หมองคล้ำ ยิ่งหยุด
ป่าวประกาศ และสนุกสนาน เพื่อให้คำมีความหมายชัดเจนขึ้น

2.1.7 การเล่นคำอุปมา มีบทกวี 2 บท ดังตัวอย่าง (โชคชัย บัณฑิต, 2566: 56)

รอเวลาแต่ดลมือช่วยพรมพลั่ว

พะเยิบปลิวลือล่องละอองผั่ว

ซ่อนตะวันรูตชิปะระวิบวาว

เสื่อกันหนาวตัวหนาวค่ออุ่นเนื้อ

จากบทกวี ในลมหนาว ของ โชคชัย บัณฑิต กวีใช้การเล่นคำอุปมา เช่น ระวิบวาวเพื่อให้คำมี
จังหวะและเกิดความไพเราะมากขึ้น

2.1.8 การเล่นคำให้เห็นจินตภาพ มีบทกวี 15 บท ดังตัวอย่าง (ภาณุพงษ์ คงจันทร์, 2566: 56)

โปรดเลือกพรรค-รับใช้ประชา

ไซ้จะไม่ขึ้นราคา-อ้วนท้วนถ้วนหน้า

เพื่อนบ้านค่อนควับ

องค์พระประธานเหยียดยิ้ม

จากบทกวี ไซ้ต้มแก๊บน ของ ภาณุพงษ์ คงจันทร์ กวีใช้การเล่นคำให้เห็นจินตภาพ คำว่า
องค์พระประธานเหยียดยิ้ม ซึ่งทำให้ผู้อ่านอาจเกิดจินตภาพตามองค์พระประธานที่เวลามองไปยังองค์พระประธานที่อยู่ตรงหน้า
องค์พระประธานองค์นั้นจะมีลักษณะเห็นใบหน้ามีรอยยิ้มที่กว้างและยิ้มแบบอímเอมใจ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการเข้าใจโลก
เข้าใจสรรพสิ่ง และเข้าใจความจริงของโลก จึงเป็นที่มาของคำว่า “องค์พระประธานเหยียดยิ้ม” ยิ่งทำให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดเจน
มากขึ้น แต่ไม่ได้หมายถึงการยิ้มเหยียดแต่อย่างใด

2.1.9 การเล่นคำหยاب มีบทกวี 4 บท ดังตัวอย่าง (ผุ่นฟ้า ฐิติดิน, 2566: 56)

อย่าสำแดงความรักชาติเรียรดนัก

อย่าถือสิทธิ์ยึดติดหนัก-นำอดสู

อย่าชี้ใครไม่รักชาติ, แยกมึง-กู

ทุกฝ่ายสู้เพื่อแผ่นดินถิ่นเกิดตน

จากบทกวี ใครเจ้าของ ของ ผุ่นฟ้า ฐิติดิน กวีใช้การเล่นคำหยاب เช่นคำว่า “อย่าชี้ใครไม่รักชาติ,
แยกมึง-กู” ซึ่งเป็นคำสรรพนาม แต่อาจเป็นคำหยابในปัจจุบัน

2.1.10 การเล่นคำย่อ มีบทกวี 1 บท ดังตัวอย่าง (พุทธินันทะ ผลชัยอรุณ, 2566: 56)

คงเป็นเวอร์เป็นกรรมตามข้าเศร้า

บวกกับความโง่เขลาเราทั้งหลาย

เลือก ส.ส.โดยไม่คิดอย่างแยบคาย

จึงเหมือนตกอบายตายมิดมิด

จากบทกวี ในภาพฝันของราษฎร ของ พุทธินันทะ ผลชัยอรุณ กวีใช้การเล่นคำย่อ เช่น คำว่า ส.ส.
ย่อมาจาก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อย่อคำให้สั้นลงให้ได้คำตามฉันทลักษณ์

2.1.11 การเล่นคำพวน มีบทกวี 1 บท ดังตัวอย่าง (โชคชัย บัณฑิต, 2566: 56)

จึงทกเรื่องเชื่องโซ มโนวาท
ความพินาศพาดพันร่วมสรรค์สร้าง
โลกไซเบอร์เชอไ้ต้องไล่ล้าง
ร่วมถากถางแถไ่ว่องไวแท้

จากบทกวี สูญญการณ ของ โชคชัย บัณฑิต กวีใช้การเล่นคำพวน คำว่า เชอไ้ พวนมาจากคำว่า ไซเบอร์ ซึ่งกวีใช้พวนคำให้เรียบร้อยในบทกวี เพื่อสื่อความหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.1.12 การอ้างถึงสำนวนไทย มีบทกวี 4 บท ดังตัวอย่าง (ทวิสิทธิ์ ประคองศิลป์, 2566: 56)

เป็นนกลน้อยในไร้สมให้สมค่า
อย่าเป็นกาฝากให้ใครหยาบหมิ่น
เอาปากกาจัญไรไปหากิน
คือการสิ้นสุดชื่อ (คน) หนังสือพิมพ์

จากบทกวี 5 มีนาคม : วันนักข่าว ของ ทวิสิทธิ์ ประคองศิลป์ กวีใช้การอ้างถึงสำนวนไทย คำว่า กาฝาก หมายถึง แฝงกินอยู่กับคนอื่นโดยไม่ทำประโยชน์ให้

2.1.13 การเล่นคำภาษาอังกฤษ มีบทกวี 5 บท ดังตัวอย่าง (เพชร ปราการ, 2566: 56)

ลือตเตอร์” ตรงราคาอยู่หน้าแอฟฟ
ต้องผ่านแบบ “เป่าตัง” สดสร้างสรรค์
ที่วางแผงแพงโหดโทษใครกัน
เลชดั่งปั่นราคาแรงนากลัว

จากบทกวี คนที่เท่าเทียม ของ เพชร ปราการ กวีใช้การเล่นคำภาษาอังกฤษ คำว่า “ลือตเตอร์” แปลว่า สลากกินแบ่ง และคำว่า แอฟฟ คำเต็ม คือ แอปพลิเคชัน หมายถึง โปรแกรมหรือกลุ่มของโปรแกรมที่ถูกออกแบบสำหรับอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์แบบพกพา เช่น โทรศัพท์มือถือ และแท็บเล็ต

2.1.14 การเล่นคำไวยากรณ์ มีบทกวี 7 บท ดังตัวอย่าง (ฤดี ณ หทัย, 2566: 56)

ขับเคี่ยวลงแรงแทงหัวอก นีนรกรหรืออย่างไรไม่ถ่ายถอน
อนาคตฝากไว้กับชีพจร นอนบนเส้นลวด กรวดก็พสุธา

จากบทกวี ก็พรรษาแล้วยังทุกข์ทน ของ ฤดี ณ หทัย กวีใช้การเล่นคำไวยากรณ์ คำว่า พสุธา ซึ่งเป็น คำไวยากรณ์ของคำว่า แผ่นดิน

3. กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการใช้โวหารภาพพจน์ (ธเนศ เวศร์ภาดา, 2549: 18-53) (สุจิตรา จงสถิตวัฒนา, 2558: 22-40) และ (จิตรลดา สุวัติกุล, 2554: 213-227)

3.1 อุปมา (Simile) คือ การเปรียบเทียบโดยการนำของ 2 สิ่งที่ต่างพวกกันมาเปรียบเทียบกัน มักมีคำว่า เหมือน ดังดูจ เดก ราว (กับ) ปาน ประหนึ่ง เพียง กล คล้าย เป็นคำเชื่อม มีบทกวี 23 บท ดังตัวอย่าง (อรรถสิทธิ์ สมจาร์, 2566: 64)

ชีวิตยังคงเคลื่อนคล้อยต่อไป
ดูจโลกสีฟ้าที่โคจรรอบจักรวาล...ฉันนั้น
การงาน การดำรงอยู่ และความรับผิดชอบ
คือหน้าที่เปรียบดังลมหายใจ
ในทุกสภาวะเข้าออกแห่งมัน

จากบทกวี รุ่งอรุณแห่งปี ของ อรรถสิทธิ์ สมจარი กวีใช้โวหารภาพพจน์แบบอุปมา คือคำว่า ดุจ เปรียบ ตั้ง
เป็นต้น

3.2 อุปลักษณ์ (Metaphor) คือ การเปรียบเทียบโดยเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง คำที่ใช้เปรียบเทียบ
ได้แก่คำว่า เป็น คือ เท้า หรือเรียกให้เข้าใจง่ายว่า “การเปรียบเป็น” มีบทกวี 15 บท ดังตัวอย่าง (วัชรินทร์ จันทรชนะ,
2566: 56)

ประชาธิปไตย...คือสันติวิธี

ประชาธิปไตย...คือการมีอารยะขัดขืน

ประชาธิปไตย...คือความผาสุกของสังคมอย่างยั่งยืน

ประชาธิปไตย...คือพื้นฐานคุณธรรมประจำใจ

จากบทกวี ประชาธิปไตย... ของ วัชรินทร์ จันทรชนะ กวีใช้โวหารภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ คือ คำว่า คือ
จำนวน 32 ครั้ง

3.3 ปฏิพากษ์หรือปฏิพจน์ (Oxymoron) คือ กล่าวถ้อยคำหรือวลีที่มีความหมายไม่สอดคล้อง ขัดแย้งกัน
หรือตรงข้ามกัน นำมารวมหรือคู่กัน มีบทกวี 2 บท ดังตัวอย่าง (คมสัน วิเศษธร, 2566: 56)

เป็นสังคมที่นิยมออกทางเท้า

เสียงความโศกตะโกนเบาจนน่ารำ

ไม่เคยถึงซึ่งเห็นผลการกระทำ

ในสังคมหมองคล้ำทนต์ดักดาน

จากบทกวี สืออะไร ของ คมสัน วิเศษธร กวีใช้โวหารภาพพจน์แบบปฏิพากษ์หรือปฏิพจน์ คือคำว่า เสียง
ความโศกตะโกนเบาจนน่ารำ

3.4 ปฏิพจน์ (Rhetorical Question) คือ การตั้งคำถามโดยไม่ต้องการคำตอบ เพราะคำตอบนั้น
เป็นที่รู้กันแล้ว มีบทกวี 8 บท ดังตัวอย่าง (กรวิก อุณะพานัก, 2566: 56)

เรายังเป็นเพื่อนกันอยู่ไหม

หากบางอย่างเปลี่ยนไปไม่เหมือนเก่า

จากบทเรียนไล่ล่าตามเป็นเงา

ประสบการณ์โง่เขลาที่ผ่านมา

จากบทกวี เรายังเป็นเพื่อนกันอยู่ไหม? ของ กรวิก อุณะพานัก กวีใช้โวหารภาพพจน์แบบปฏิพจน์ คือคำว่า
เรายังเป็นเพื่อนกันอยู่ไหม และ อะไรทางกันไว้ใครรู้บ้าง

3.5 บุคคลวัตหรือบุคลาธิษฐาน (Personification) คือ การทำให้สิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ทำกิจกรอาการ
หรือมีความรู้สึกเหมือนมนุษย์ มีบทกวี 6 บท ดังตัวอย่าง (เฟื่องเชียว เกี้ยวบุหลัน, 2566: 56)

คุณไม่ได้อ่านฉันด้วยซ้ำ

ตีความด้วยรอยยิ้มของหมาป่า

ฉันทกลายเป็นกวางในพิภพทัศน์

จากบทกวี ไม่ยอมให้คุณเป็นดวงอาทิตย์ของใคร ของ เฟื่องเชียว เกี้ยวบุหลัน กวีใช้โวหารภาพพจน์
แบบบุคคลวัตหรือบุคลาธิษฐาน คือคำว่า ตีความด้วยรอยยิ้มของหมาป่า

3.6 อติพจน์หรืออติพจน์ (Hyperbole) คือ การกล่าวเกินความจริงเพื่เน้นข้อความให้มีความหนักแน่น
และให้ความรู้สึกเพิ่มขึ้น มีบทกวี 11 บท ดังตัวอย่าง (เรียม, 2566: 56)

รักษาจังหวะของลมหายใจไว้

ไม่ต้องรีบร้อน

นรกอยู่อีกไม่ไกล!

จากบทกวี อยุธยา ของ เรียม กวีใช้โวหารภาพพจน์แบบอติพจน์หรืออติพจน์ คือคำว่า นรกอยู่อีกไม่ไกล!

3.7 สัทพจน์ (Onomatopoeia) คือ การเลียนเสียงธรรมชาติ เสียงสัตว์ร้อง เสียงเครื่องดนตรีเสียงเครื่องใช้ หรือลักษณะอาการต่าง ๆ มีบทกวี 8 บท ดังตัวอย่าง (เฟื่องเขียว เกี้ยวบุหลัน, 2566: 56)

เด็กชายคนหนึ่งไม่รู้จักเสียงปืน

พอเสียง ปัง ปัง ปัง ดังขึ้น (คำซ้ำ)

จึงเห็นร่างคนบนถนนประอะเปื้อนไปด้วยสีแดง

เทศกาลระบายสีของผู้ใหญ่หรือแม่จ๋า?

จากบทกวี ไม่มีพระเจ้าองค์ใดอยู่ในนั้น ของ เฟื่องเขียว เกี้ยวบุหลัน กวีใช้โวหารภาพพจน์แบบสัทพจน์ คือ เสียงปืน ดัง ปัง ปัง ปัง เป็นการเลียนเสียงธรรมชาติ

3.8 นามนัย (Metonymy) คือ การที่เราใช้ชื่อส่วนประกอบที่โดดเด่นของสิ่งหนึ่งแทนสิ่งนั้น ๆ ทั้งหมด และส่วนประกอบดังกล่าวกับสิ่งนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน มีบทกวี 3 บท ดังตัวอย่าง (กิตติศักดิ์ คงคา, 2566: 53)

มิตรแท้ รอยบาดแผลยังเจ็บแสบแปลบอยู่ไหม

ลูกกระสุนที่ลอยคว้างคว้านร่างไป ตอนปกป้องอธิปไตยเดือนตุลา

จากบทกวี ฉันเขียนจดหมายถึงนายมาห้าสิบปีแล้ว ของ กิตติศักดิ์ คงคา กวีใช้โวหารภาพพจน์แบบนามนัย คือคำว่า เดือนตุลา แทน เหตุการณ์การใช้กำลังของรัฐบาลเข้าปราบปรามประชาชนที่กำลังชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย จากรัฐบาลจนกลายเป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของประเทศไทย

สรุปผล

การวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ผ่านคอลัมน์ “กวีกระวาด” ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ ประจำปี 2566 จำนวน 49 บท ตามที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามแนวคิดทฤษฎีที่ตั้งเป็นกรอบไว้แล้ว ผู้วิจัยจึงขอสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นเสียง

1.1 การเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะ พบว่า มีรูปแบบการเล่นสัมผัสเสียงพยัญชนะ 6 รูปแบบ ได้แก่ 1) การเล่นสัมผัสเสียงพยัญชนะที่เรียงชิดติดกัน 2 พยางค์ เรียกว่า คู่ มีสัมผัส ทุกบท มีจำนวน 541 คำ 2) การเล่นสัมผัสเสียงพยัญชนะที่เรียงชิดติดกัน 3 พยางค์ เรียกว่า เทียบคู่ มีบทกวี 27 บท จำนวน 63 คำ 3) การเล่นสัมผัสเสียงพยัญชนะที่เรียงชิดติดกัน 4 พยางค์ เรียกว่า เทียบทรุ บทกวี 18 บท จำนวน 25 คำ 4) การเล่นสัมผัสเสียงพยัญชนะเดียวกันหรือเสียงคู่กันเรียงกันเป็นคู่ 2 คู่ เรียกว่า ทบคู่ พบว่า มีบทกวี 16 บท จำนวน 20 คำ 5) การเล่นสัมผัสเสียงพยัญชนะเดียวกันหรือเสียงคู่กันเรียงกัน 2 คำ หรือ 3 คำ โดยมีพยัญชนะอื่นคั่นกลาง 1 คำ เรียกว่า แทรกคู่ มีบทกวี 27 บท จำนวน 48 คู่ และ 6) การการเล่นสัมผัสพยัญชนะตัวเดียวกันหรือเสียงคู่กันเรียงกัน 2 คำ หรือ 3 คำ โดยมีพยัญชนะอื่นคั่นกลาง 2 คำ เรียกว่า แทรกทรุ บทกวี 5 บท จำนวน 5 คู่ โดยกลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นเสียงพยัญชนะ ทำให้เกิดความไพเราะสละสลวยแล้ว ยังทำให้เกิดความเข้มข้นของคำนั้น ๆ เพื่อเน้นย้ำคำบางคำให้เกิดความหนักแน่นในการประพันธ์บทกวี แสดงให้เห็นถึงความสามารถของกวีที่สามารถนำคำที่มีเสียงพยัญชนะเดียวกันมาเรียงร้อยคำจนเกิดความงดงามและความไพเราะในบทกวีนิพนธ์

1.2 การเล่นเสียงสัมผัสสระ พบว่า มี 5 รูปแบบ คือ 1) การเล่นสัมผัสเสียงสระเดียวเรียงกัน 2 คำ เรียกว่า เคียง มีบทกวี 45 บท จำนวน 358 คำ 2) การเล่นสัมผัสเสียงสระเดียวเรียงกัน 3 คำ เรียกว่า เทียบเคียง มีบทกวี 9 บท จำนวน 14 คำ 3) มีการเล่นสัมผัสสองสระเรียงกันสระละ 2 คู่ เรียกว่า ทบเคียง มีบทกวีทั้ง 5 บท จำนวน 5 คำ 4) การเล่นสัมผัสสระอื่นแทรกกลาง 1 พยางค์ อยู่ต้นวรรคหรือกลางวรรค เรียกว่า แทรกเคียง อยู่ปลายวรรค เรียกว่า เทียบแอก บทกวีมีบทกวี 43

บท จำนวน 248 คำ 5) การเล่นสัมผัสสระเดียวกัน 2 คำ โดยมีสระอื่นแทรกกลาง 2 พยางค์ เรียกว่า แทรกแอก จำนวน 19 บท จำนวน 28 คำ โดยกลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นเสียงสระ ทำให้เกิดสัมผัสคล้องจองและเกิดความไพเราะสละสลวยมากขึ้น ทำให้ผู้อ่านอ่านแล้วรู้สึกเกิดอารมณ์ร่วมกับบทกวี และรู้ได้ถึงความลื่นไหลของบทกวี ทำให้บทกวี มีความสอดคล้องและเกาะเกี่ยวกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในบทกวีนั่นเอง

1.3 การเล่นสัมผัสเสียงวรรณยุกต์ พบว่า มีบทกวี 6 บท จำนวน 7 คำ โดยกลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นสัมผัสเสียงวรรณยุกต์นั้น จะทำให้เกิดเสียงและสัมผัสของคำที่น่าฟัง ทำให้เสียงของคำมีระดับต่างกันเป็นเสียงสูงต่ำคล้ายทำนองดนตรี เพิ่มความไพเราะของบทกวีให้ไพเราะมากยิ่งขึ้น

2. กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นคำ พบว่า มีการเล่นคำ การเล่นคำพ้องรูปพ้องเสียง มีบทกวี 5 บท การเล่นคำซ้ำ 1) การเล่นซ้ำคำ 1 คำต้นวรรค มีบทกวี 24 บท 2) การเล่นซ้ำคำ 2 คำต้นวรรค มีบทกวี 5 บท 3) การเล่นซ้ำคำ 3 คำต้นวรรค มีบทกวี 9 บท 4) การเล่นซ้ำคำ 4 คำต้นวรรค มีบทกวี 5 บท การเล่นคำซ้ำข้อความ มีบทกวี 13 บท การเล่นคำซ้ำวลี มีบทกวี 15 บท การเล่นคำซ้ำในลักษณะยมก มีบทกวี 6 บท การเล่นคำซ้อน 1) การเล่นคำซ้อนเสียง มีบทกวี 45 บท 2) การเล่นคำซ้อนความหมาย มีบทกวี 46 บท การเล่นคำซ้ำหรือคำอุปมาอุปไมย มีบทกวี 2 บท การเล่นคำให้เห็นจินตภาพ มีบทกวี 15 บท การเล่นคำหายบ มีบทกวี 4 บท การเล่นคำย่อ มีบทกวี 1 บท การเล่นคำผวน มีบทกวี 1 บท การอ้างถึงสำนวนไทย มีบทกวี 2 บท การเล่นคำภาษาอังกฤษ มีบทกวี 5 บท และการเล่นคำไวพจน์ มีบทกวี 7 บท โดยกลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นคำ จะทำให้บทประพันธ์มีความหมายที่ลึกซึ้งกินใจ หรือเพิ่มน้ำหนักของคำที่ต้องการสื่อออกมาในบทกวี และแสดงให้เห็นความสามารถในชั้นเชิงด้านบทกวีของแต่ละคน

3. กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการใช้โวหารภาพพจน์ พบว่า การใช้โวหารภาพพจน์แบบอุปมา มีบทกวี 23 บท การใช้โวหารภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ มีบทกวี 15 บท การใช้โวหารภาพพจน์แบบปฏิพจน์หรือปฏิพจน์ มีบทกวี 2 บท การใช้โวหารภาพพจน์แบบปฏิพจน์ มีบทกวี 8 บท การใช้โวหารภาพพจน์แบบบุคคลวัตหรือบุคลาธิษฐาน มีบทกวี 6 บท การใช้โวหารภาพพจน์แบบอติพจน์หรืออติพจน์ มีบทกวี 10 บท การใช้โวหารภาพพจน์แบบสัทพจน์ มีบทกวี 8 บท และการใช้โวหารภาพพจน์แบบนามนัย มีบทกวี 3 บท โดยกลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการใช้โวหารภาพพจน์ในบทกวีนั้น จะทำให้บทกวีมีความไพเราะสละสลวยงดงามและลึกซึ้งตามที่กวีต้องการ และยังแสดงให้เห็นถึงความสามารถ ปฏิภาณไหวพริบ และชั้นเชิงในการใช้ภาษาของกวีอีกด้วย

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการใช้โวหารภาพพจน์ ผ่านคอลัมน์ “กวีกระวาด” ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ ประจำปี 2566 ในบทกวีจำนวน 49 บท พบว่า กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นเสียง เช่น การเล่นเสียงสัมผัสพยัญชนะทั้ง 6 รูปแบบ จะทำให้บทกวีเกิดความไพเราะงดงามสละสลวย และยังเป็นการเน้นให้คำนั้นมีความเข้มข้นหรือชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าจากการวิเคราะห์การเล่นสัมผัสเสียงพยัญชนะทั้ง 6 รูปแบบ นอกจากจะเป็นการแต่งตามข้อกำหนดหรือข้อบังคับของการแต่งคำประพันธ์แต่ละชนิดว่าต้องมีสัมผัสภายในวรรค เพื่อให้เกิดความไพเราะสละสลวยงดงามแล้ว ยังเป็นความสามารถของกวีแต่ละคนที่สามารถใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปันตดา คำมาโฮม และ สารทิ ขาวดี (2564: 256) ได้ศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการประพันธ์ในกวีนิพนธ์ของ พรชัย แสนยะมูล 4 เรื่อง ได้แก่ ใจธรรมชาติ ฤดูใจ ใจปัจจุบัน และ Hi! So-Cial ไฮโซ...เฮียล พบว่า กลวิธีการประพันธ์โดดเด่นที่ผู้แต่งเลือกใช้ ในการสร้างสรรค์ผลงาน พบ 7 กลวิธี ได้แก่ (1) นำเสนอในรูปแบบกลอนแปด (2) การ เล่นสัมผัสอักษรขีด พบแบบขีด 2 พยางค์ 3 พยางค์ 4 พยางค์ และมากกว่า 4 พยางค์ (3) ศิลปะการใช้คำพบ 4 แบบ ได้แก่ การซ้ำคำการใช้คำที่มีความหมายตรงข้าม การสร้างคำให้เกิดความแปลกใหม่ และการใช้คำซ้ำ (4) การใช้โวหารภาพพจน์ พบ 5 แบบ ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน สัทพจน์ และอติพจน์ ซึ่งมีความเหมือนกับงานวิจัยข้างต้นที่มุ่งศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นเสียง

เล่นคำ และการใช้โวหารภาพพจน์ แต่จะแตกต่างกัน คือ การใช้ลักษณะของการเรียกชนิดของการเล่นเสียงสัมผัสพยางค์ที่เรียกต่างกันไป และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤทธิสา กระสินธุ์ (2564: 90) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในเพลงของ ณัฐวุฒิสริหมอก (พักกลิ้ง ฮีโร่) ผลการศึกษา พบกลวิธีการใช้ภาษาแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) การใช้เสียงพบ 3 รูปแบบ รูปแบบที่พบมากที่สุด คือ การเล่นเสียงโดยการซ้ำคำ การเล่นเสียงสัมผัสอักษร และการพ้องเสียง ตามลำดับ โดยเสียงที่เกิดขึ้นในเพลงถูกนำมาใช้ในบทเพลงเพื่อแสดงให้เห็นถึงบริบททางอารมณ์ หรือแรงจูงใจที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อสารไปยังผู้ฟัง แสดงให้เห็นว่า “เสียง” สามารถทำให้เห็นถึง รูปแบบความหลากหลายทางภาษา เป็นเอกลักษณ์ และเป็นสิ่งแรกที่ทำให้เกิดความน่าจดจำ เพราะเสียงเป็นสิ่งที่สามารถเข้าไปกระทบถึงความรู้สึกผู้ฟังได้เป็นอันดับแรก 2) ด้านการใช้คำ พบ 7 รูปแบบ รูปแบบที่พบมากที่สุด คือ คำหยาบ คำภาษาต่างประเทศ คำสแลง การตัดคำเติม การใช้อักษรย่อ คำอุทาน และการใช้ภาษาถิ่น ตามลำดับ โดยการใช้คำเป็นการแสดงให้เห็นถึงการสื่อถึง ความหมาย เพื่อต้องการให้เข้าถึงอารมณ์ จากการศึกษา พบการใช้คำหยาบที่ถือว่าเป็นลักษณะเด่น ที่สุด ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสมจริง และเป็นการแสดงออกถึงความจริงใจของ ผู้ประพันธ์ ทำให้บทเพลงสามารถเข้าไปกระทบถึงจิตใจ และเข้าถึงอารมณ์ของผู้ฟังได้อย่างรวดเร็ว 3) ด้านการซ้ำกระบวนประโยค เป็นรูปแบบการสร้างวาทกรรมในเพลง เพื่อต้องการเน้นย้ำข้อความที่มี โครงสร้างเดียวกัน แสดงให้ผู้ฟังเห็นถึงความสำคัญ อีกทั้งยังเป็นการสื่อถึงภาพหรือความคิดบางอย่างของผู้ประพันธ์ที่ต้องการสื่อสารให้ผู้ฟังเข้าใจผ่านบทเพลง 4) ด้านการใช้สำนวน เป็นการ เลือกใช้คำน้อย แต่สามารถสื่อความหมายได้มากและกินใจผู้ฟังทั้งนี้เพื่อทำให้เกิดความไพเราะ จึงถือ ว่าเป็นการสร้างความน่าสนใจให้กับบทเพลง และเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามารถทางด้านภาษา ของผู้ประพันธ์ทางด้านภาษาสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของไทย และ 5) ด้านการใช้ภาพพจน์ พบ 7 รูปแบบ โดยรูปแบบที่พบมากที่สุด คือ การใช้อุปมา การใช้บุคลาธิษฐาน การใช้ อุปมา การใช้ อุปลักษณ์การใช้ นามนัย การใช้ข้อติพจน์ และการใช้สัทพจน์ ตามลำดับซึ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการใช้ภาพพจน์นั้นไม่ได้มีกฎเกณฑ์ว่าต้องใช้มากหรือน้อย แต่ความสามารถของผู้ประพันธ์ที่มีการเลือกใช้ภาพพจน์ในบทเพลง ถือว่าเป็นกลวิธีที่แสดงให้เห็นถึงความงามของภาษาที่ผู้ประพันธ์ ต้องการนำเสนอ

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าการเล่นเสียงสัมผัสสระทั้ง 5 รูปแบบ ในคอลัมน์กวีกระวาด จะทำให้เกิดความไพเราะสนวนหู การเล่นเสียงสัมผัสสระจะทำให้รู้สึกถึงการเคลื่อนไหวของบทกวี สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนและร้อยรัดไปด้วย ความงดงามภายในบทกวี สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย สุขจ๊ะ และกุลธิดา ทองเนตร (2565: 51) ได้ทำวิจัยเรื่อง กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้มือทอง ผลการศึกษาพบว่า ด้านกลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้มือทอง มีกลวิธีการใช้ภาษา 4 ลักษณะ คือ 1) การใช้คำ ได้แก่การเล่นคำ การเล่นเสียงสัมผัสอักษรและ การเล่นเสียงสัมผัสสระ การใช้คำซ้ำ การซ้ำความ 2) การใช้ภาษาถิ่น 3) การใช้โวหารภาพพจน์ ได้แก่ การใช้อุปมา การใช้อุปลักษณ์ การใช้บุคลาธิษฐาน และการใช้ข้อติพจน์ 4) การสื่อความหมาย ได้แก่ การสื่อความหมายโดยตรง และการสื่อความหมายโดยนัย จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า กลวิธีทางภาษาที่พบมากที่สุด คือ การเล่นเสียงสัมผัสสระ ส่วนกลวิธีทางภาษาที่พบน้อยที่สุดคือการสื่อความหมายโดยนัยทั้งนี้ยังพบว่าภาษาที่ใช้ในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม้มือทองมีภาษาถิ่นเหนือเข้ามาใช้ ทำให้เป็นเอกลักษณ์ของบทเพลงศิลปินไม้มือทอง

กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นเสียงวรรณยุกต์ในการวิเคราะห์ครั้งนี้มีจำนวนน้อย แต่กวีก็รักษารักษาความไพเราะของบทกวีไว้ได้เป็นอย่างดีเพื่อให้มีเสียงสูงต่ำตามจังหวะของเสียง และเพื่อให้เกิดความไพเราะของบทกวี เพราะบทกวีบทใดที่มีการเล่นเสียงวรรณยุกต์บทกวีบทนั้น จะทำให้บทกวีมีเสียงที่ไพเราะสละสลวยงดงาม มีเสียงที่เป็นจังหวะสูงต่ำ ทำให้เกิดทำนองคล้ายเสียงดนตรี สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติมา จันทร์ลาว (2555: 48-49) ได้ทำวิจัยเรื่อง วิเคราะห์กวีนิพนธ์ของสถาพร ศรีสังข์ ผลการศึกษา กวีนิพนธ์ของสถาพร ศรีสังข์ มีการเล่นเสียงวรรณยุกต์ จำนวน 4 บท เพราะเป็นวิธีการเพิ่มความไพเราะอีกวิธีหนึ่ง และเป็นที่น่าสนใจ

กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นคำ เล่นคำซ้อนความหมาย มากที่สุด รองลงมา พบว่า มี เล่นคำซ้อนเสียง เล่นคำซ้ำวลี เล่นคำให้เห็นจินตภาพ เล่นคำซ้ำข้อความ เล่นคำไวพจน์ เล่นคำซ้ำในลักษณะยืม เพราะบทกวีบทใดมีการเล่นคำ จะทำให้ผู้อ่านได้ตีความหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำที่กวีได้เลือกสรรมาใช้ในบทกวี สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันท์ ภักดานนท์ (2558: 180) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเล่นคำ:สุนทรียภาพในบทเพลงของศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรรณการ พบว่า บทเพลงมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก จำนวน 50 เพลง พบว่า มีการเลือกใช้การเล่นคำในลักษณะต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ได้แก่ การเล่นคำซ้ำ และวลีซ้ำในลักษณะยืม และการเล่นคำซ้ำและวลีซ้ำในวรรคเดียวกันและต่างวรรค การเล่นคำซ้อน คือ การเล่นคำซ้อนในตำแหน่งที่ติดกัน และการเล่นคำซ้อนในตำแหน่งแยกกัน ทั้งยังใช้การเล่นคำและวลีซ้ำร่วมกับคำซ้อน คือ การเล่นคำซ้ำ-คำซ้อน การเล่นคำซ้ำ-คำซ้ำ และการเล่นวลีซ้ำ-คำซ้อน การเล่นคำในลักษณะนี้แสดงให้เห็นสุนทรียภาพทั้งในแง่ของเสียงคำที่ไพเราะ การสื่อความหมาย และอารมณ์ของบทเพลงที่ชัดเจน หนักแน่น และลึกซึ้ง อันเป็นเครื่องยืนยันความสามารถทางภาษาและชั้นเชิงการประพันธ์ของครูเพลง

กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการใช้โวหารภาพพจน์ทั้ง 9 แบบ จะช่วยให้บทกวีมีความไพเราะเพราะพริ้ง อีกทั้งยังทำให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดเจน สามารถจินตนาการไปกับกวีได้ เพราะบทกวีบทใดมีการใช้โวหารภาพพจน์ ผู้อ่านต้องทำความเข้าใจหรือตีความไปกับสิ่งที่กวีต้องการสื่อ เพื่อจะได้เข้าใจและจินตนาการไปกับกวีได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สันติ ทิพนา (2566: 163) ได้ทำวิจัยเรื่องโวหารภาพพจน์และสรวรรณคดีในกวีนิพนธ์ เรื่อง ฝูงนกเหนือวิหารของ โชคชัย บัณฑิต ผลการศึกษาพบว่า มีโวหารภาพพจน์ที่ปรากฏ 6 ประเภท คือ 1) อุปมา 2) อุปลักษณ์ 3) อธิพจน์ 4) สัทพจน์ 5) บุคลาธิษฐาน และ 6) นามนัย ส่วนสรวรรณคดีที่ปรากฏ 10 รส ได้แก่ 1) ศานตรส เช่น การให้อภัยความสงบ 2) ศฤงคารรส หรือนารีปราโมทย์ เช่น ความรักของแม่ที่มีต่อลูกการระลึกถึงครูอาจารย์ 3) เราทรรสหรือพิโรธราทัง เช่น อารมณ์โกรธที่มีต่อสัตว์และคน 4) กรุณารสหรือสัลลาปังคพิสัย เช่นการผิดหวังในความรัก ความทุกข์ 5) เสาวรสรส เช่น การชมดอกไม้และธรรมชาติ 6) ภูยานกรรสน เช่น ความกลัว หรือกังวลกับเหตุการณ์ต่าง ๆ 7) วีรสรส เช่น ความพากเพียรและความกล้าหาญ 8) อัทธนูรสน เช่น ความแปลกใจและความทันสมัย 9) พิศาลรสน เช่น ความรู้สึกเบื่อหน่ายการทำงานและสังคมที่ย่ำแย่ และ 10) หาสยรสน เช่น อารมณ์ขัน การวิเคราะห์โวหารภาพพจน์สรวรรณคดีในกวีนิพนธ์ เรื่อง ฝูงนกเหนือวิหาร ของโชคชัย บัณฑิต เป็นเพียงการวิเคราะห์ตามแนวคิดสุนทรียศาสตร์ เพื่อให้เห็นความงามทางวรรณศิลป์ ซึ่งเหมือนกับงานวิจัยข้างต้นที่พบว่า เป็นบทกวีที่อยู่ในช่วงระยะเวลาเดียวกันหรือร่วมสมัยกัน

จากการวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ผ่านคอลัมน์ “กวีกระวาด” ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ ประจำปี 2566 จำนวน 49 บท นอกจากการวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณศิลป์ด้านการเล่นเสียง เล่นคำ และการใช้โวหารภาพพจน์ แล้วนั้น ผู้วิจัยยังพบว่า รูปแบบการประพันธ์บทกวีที่ลงตีพิมพ์ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์มีรูปแบบการประพันธ์สามารถแยกได้ 2 ประเภท คือ รูปแบบที่มีฉันทลักษณ์ ส่วนใหญ่กวีจะประพันธ์เป็นคำประพันธ์ประเภทกลอน 8 จำนวน 27 บท และบทกวีที่ไม่มีฉันทลักษณ์หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งคือ กลอนเปล่าหรือกลอนอิสระ จำนวน 22 บท สรุปได้ว่ากวีส่วนใหญ่ยังคงนิยมการประพันธ์บทกวีตามขนบทางวรรณศิลป์ที่เป็นแบบแผนเดิม สอดคล้องกับ กิรติ ธนะไชย (2551: 308) ได้ทำวิจัยเรื่อง ฉันทลักษณ์ในกวีนิพนธ์ไทยทั้งสมัยใหม่ทั้งด้านการสืบทอด การสร้างสรรค์ และความสัมพันธ์กับสุนทรียภาพทางวรรณศิลป์ พบว่า ฉันทลักษณ์และการสร้างความงามทางวรรณศิลป์ในฉันทลักษณ์ในกวีนิพนธ์สมัยใหม่ ยังมีส่วนสำคัญในการแสดงความเป็นเอกลักษณ์ทางวรรณศิลป์ของกวีร่วมสมัย จะเห็นได้ว่ากวีแต่ละคนมีลีลาฉันทลักษณ์ต่าง ๆ กันไป มีอิสระในการสืบทอดและเลือกสรรฉันทลักษณ์แล้ว ยังมีอิสระในการปรับเปลี่ยนและสร้างสรรค์ให้เป็นแบบเฉพาะตนจนเข้าใจในคุณค่าความงามและพร้อมที่จะเชิดชมรศการวรรณศิลป์ด้วยความภาคภูมิใจ ซึ่งปัจจุบันบทกวีไทยร่วมสมัยก็มีทั้ง 2 ลักษณะร่วมกัน เพื่อเป็นการสืบทอดกลวิธีทางวรรณศิลป์ให้มีความงดงามไพเราะเพราะพริ้งต่อไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตยา แก้วคัลณา (2566: 184) ได้ทำวิจัยเรื่อง กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: แนวคิดเรื่องการสืบทอดกับการสร้างงานของกวี ผลการศึกษาพบว่า การสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ของกวีไทยร่วมสมัยสื่อให้เห็นพันธกิจของกวีว่าคือผู้ที่สืบทอด

นอกจากนี้สิ่งที่ผู้วิจัยค้นพบในบทวิพากษ์คอลัมน์ “กวีกระวาด” ในนิตยสารมติชนสุดสัปดาห์ ประจำปี 2566 จำนวน 49 บท คือ มีการกล่าวถึงวิถีชีวิตของคนในสังคม เช่น การทำงานอาชีพความเป็นอยู่ คุณค่าของผู้หญิง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการชุมนุมและโศกนาฏกรรม การเล่นหวย การแก๊งบ้น ปัญหาสังคมเศรษฐกิจและการเมือง พรรคการเมือง การเรียกร้องประชาธิปไตย ประเพณี ความรัก ความขัดแย้ง และสภาพอากาศหนาว ซึ่งเป็นการบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิตยา แก้วคัลณา (2566: 184-185) ได้ทำวิจัยเรื่อง กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: แนวคิดเรื่องการสืบ สรรค์กับการสร้างงานของกวี ผลการศึกษาพบว่า การสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ในบริบทร่วมสมัยมีการประสานขนบการประพันธ์ หรือเนื้อหาจากวรรณคดีกับทัศนะของกวีที่มีต่อปรากฏการณ์ในสังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยนำมาสร้างเป็นตัวบทใหม่ ซึ่งอาจนำขนบด้านศิลปะการแต่ง เช่น ขนบการพรรณนาความต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบทพรรณนาธรรมชาติ บทพรรณนาขบวน ทักท้วงผกานาง หรือขนบการสร้างจินตภาพมาสร้างสรรค์ในกระบวนการสืบทอดที่มีพลวัต ด้วยการประสานโครงสร้างหรือ กรอบของการแต่งตามขนบเดิมแล้วปรับเปลี่ยนรายละเอียดของขนบต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของงานประพันธ์ ขึ้นใหม่ ทำให้กลายเป็นงานสร้างสรรค์ใหม่ที่มีมิติอันหลากหลาย ส่วนด้านการสร้างสารัตถะหรือเนื้อหาจากวรรณคดีแต่ โบราณนั้นเป็นการสร้างตัวบทใหม่ที่ผสมผสานเนื้อหาจากวรรณคดีไทย กวีร่วมสมัยนำเนื้อหาจากวรรณคดีมาสร้างเป็นตัวบทใหม่ นำตัวละครจากวรรณคดีมาเล่าหรือใช้ในตัวบทใหม่การพาดพิงหรืออ้างถึงตัวบทหรือข้อความจากวรรณคดี การดัดแปลง ข้อความจากตัวบทวรรณคดีการปรับเปลี่ยนข้อความหรือเนื้อหาจากตัวบทวรรณคดี การปะติดความกับข้อความในวรรณคดี ในตัวบทใหม่ การล้อเลียนเรื่องราวหรือขนบวรรณคดี และการนำวรรณคดีมาตีความใหม่อันเป็นการสร้างสรรค์ในกระบวนการ สืบทอดที่มีหลายมิติเพื่อสื่อความคิดใหม่ที่สัมพันธ์กับบริบทสังคมร่วมสมัย ทำให้ผู้วิจัย ผู้อ่าน และกวีได้เข้าใจบริบททางสังคม ในปี 2566 สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1.2 สามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการวิเคราะห์วรรณกรรมประเภทอื่นได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาบทกวีในแง่มุมอื่น ๆ เช่น ปรากฏการณ์ทางสังคม หรือแนวคิดจากบทกวี เป็นต้น
- 2.2 ควรมีการศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์บทกวีที่ได้รับรางวัลประเภทต่าง ๆ
- 2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีทางวรรณศิลป์ในกวีนิพนธ์สมัยใหม่ที่ได้รับรางวัลอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กิตติมา จันทรล่าว. (2555). *วิเคราะห์กวีนิพนธ์ของสภาพร ศรีสังข์. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กิตติศักดิ์ คงคา. (2566). ฉันเขียนจดหมายถึงนายมาห้าสิบปีแล้ว. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2253), 53.
- กิริติ ณะไชย. (2551). *บุหงาหอมร่วงฟ้าในป่าแก้ว ฉันทลัษณ์จากวรรณคดีถึงกวีนิพนธ์ไทยสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กฤษมา รักษาณ. (2549). *การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- กรวิก อุนะพำนัก. (2566). เรายังเป็นเพื่อนกันไหม?. *มติชนสุดสัปดาห์*, 44(2258), 56.
- คมสัน วิเศษธร. (2566). สืออะไร. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2214), 56.
- จิราภพ ทวีสูงส่ง. (2567). *ชวนรู้จัก 5 กวีนิพนธ์ไทย ผู้สั่นสะเทือนหัวใจด้วยภาษา*. สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2567, จาก <https://www.thaipbs.or.th/now/content/953>
- จิตรลดา สุวัติกุล. (2554). *วรรณคดีวิจารณ์แนวสุนทรียศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิตะวา มุณีโน. (2566). เทอญ. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2213), 56.
- โชคชัย บัณฑิต. (2566). ข้าว. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2222), 56.
- โชคชัย บัณฑิต. (2566). สัญญการณ. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2241), 56.
- โชคชัย บัณฑิต. (2566). ในลมหนาว. *มติชนสุดสัปดาห์*, 44(2261), 56.
- ชะกรรียา อมตยา. (2566). ดอกไม้เพลิงมูโนะ. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2243), 56.
- ทวิสิทธิ์ ประครองศิลป์. (2566). 5 มีนาคม: วันนกข้าว. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2220), 56.
- ธเนศ เวศร์ภาดา. (2549). *หอมโลกวรรณศิลป์การสร้างรสสุนทรีย์แห่งวรรณคดีไทย*. กรุงเทพฯ: ปาเจรา.
- นายทิวา. (2566). ...สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของแม่บ้าน. *มติชนสุดสัปดาห์*, 44(2255), 56.
- นิสาชล สาตรา. (2542). *แนวคิดและภาพสะท้อนทางสังคมจากร้อยกรองร่วมสมัยในหนังสือพิมพ์มติชนสุดสัปดาห์ ช่วง พ.ศ. 2531-2540*. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิตยา แก้วคัลณา. (2566). กวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย: แนวคิดเรื่องการสืบสรรค์กับการสร้างงานของกวี. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 23(2), 162-187.
- นรพัลลภ ประณูทรรพาส. (2566,กรกฎาคม). ฤดีดวงสีไธ. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2238), 56.
- ในเมือง รักเสรี. (2566). ลักยิ้ม. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2246), 57.
- ในเมือง รักเสรี. (2566). โองการออนไลน์. *มติชนสุดสัปดาห์*, 44(2262), 56.
- ปนัดดา คำมาโฮม และสารภี ขาวดี. (2564). กลวิธีการประพันธ์ในกวีนิพนธ์ของพรชัย แสนยะมูล. *วารสารวิจิตรวรรณสาร*, 5(2), 255-281.
- ฝุ่นฟ้า ฐิติณ. (2566). ใครเจ้าของ. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2247), 56.
- พุทธินันทะ ผลชัยอรุณ. (2566). หรือเพียงความไร้สาระ. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2226), 56.
- พุทธินันทะ ผลชัยอรุณ. (2566). ในภาพฝันของราษฎร. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2231), 56.
- เพชร ปรากฏ. (2566). คนที่เท่าเทียม. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2219), 56.
- เฟื่องเขียว เกี้ยวบุหลัน. (2566). ไม่ยอมให้คุณเป็นดวงอาทิตย์ของใคร. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2232), 56.
- เฟื่องเขียว เกี้ยวบุหลัน. (2566). ไม่มีพระเจ้าองค์ใดอยู่ในนั้น. *มติชนสุดสัปดาห์*, 44(2257), 56.
- ภาณุพงษ์ คงจันทร์. (2566). ไข่ต้มแค้น. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2224), 56.
- มูบารัด สาและ. (2566). ยโส. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2233), 56.

- มูบารัค สาและ. (2566). เรือ. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2242), 56.
- แม่น้ำ เรลลี่. (2566). เรายอมจำนน...เพราะว่า. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2217), 56
- รอนฟัน ตะวันเศร้า. (2566). ถ้อยคำเร่ร่อน. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2215), 56.
- เรียม. (2566). อัญเชิญ. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2240), 56.
- ฤดี ณ หทัย. (2566). 40 ตีกรี่ นาปิ่นดีแน่. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2237), 57.
- ฤดี ณ หทัย. (2566). ก็พรรษาแล้วที่ยังทุกข์ทน. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2243), 56.
- ลลิตา กระสินธุ์. (2564). กลวิธีการใช้ภาษาและเพื่อศึกษามโนทัศน์ทางสังคม ในบทเพลง ของ ณัฐภูมิ ศรีหมอก (พักกั้ง ฮีโร่).
วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาอาชีพ. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัชรินทร์ จันทร์ชนะ. (2566). ประชาธิปไตย...*มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2223), 56.
- สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (Thai PBS). (2566). *ประมวลภาพเหตุการณ์ "15 ข้าวเด่น" ในประเทศปี 2566*. สืบค้นเมื่อ 29
เมษายน 2567, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/335156>
- สันติ ทิพนา. (2566). โวหารภาพพจน์และสวรรณคดีในกวีนิพนธ์ เรื่อง ผูกนกเหนียววิหาร ของ โชคชัย บัณฑิต. *วารสารมหาวิทยาลัย
ราชภัฏร้อยเอ็ด*, 17(3), 163-175.
- สันติ ทิพนา. (2558). *ปรากฏการณ์ทางสังคมและกลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นในนิตยสารรายสัปดาห์ ปีพุทธศักราช 2555*.
วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวรรณกรรมไทย. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม.
- สรียกานต์ ยี่เก็งเอี่ยม. (2564). กลวิธีทางวรรณศิลป์และภาพความเป็นอื่นในกวีนิพนธ์ของอังคาร จันทาทิพย์. *วารสารมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 12(2), 225-241.
- สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2558). *เจิมจันทร์กัสดาล ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนันท์ ภัคภานนท์. (2558). การเล่นคำ: สุนทรียภาพในบทเพลงของศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัย
หอการค้าไทย*, 35(4), 180-193.
- สุโฮม. (2566). เหล่าเด็กชายที่สร้างทางเดินไปถึงดวงจันทร์. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2216), 56.
- อรรถสิทธิ์ สมจारी. (2566). รุ่งอรุณแห่งปี. *มติชนสุดสัปดาห์*, 43(2221), 64.
- อรัญ สุขจี และกุลธิดา ทองเนตร. (2565). กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงลูกทุ่งที่ขับร้องโดยศิลปินไม่เมือง. *วารสารอักษราพิบูล*,
3(2), 51-68.

การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารโดยการจัดการเรียนรู้ระบบการแลกเปลี่ยนภาพ ของนักเรียนออทิสติก ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด

The Development of Communicative Abilities By Using Learning Management with
Picture Exchange Communication System for a Student with Autism Spectrum Disorder
at Roi Et Provincial Special Education Center Students

อัษฎราภรณ์ ไชยทุม¹ และ พรชัย ผาดไร่สง²

Ascharapron Chaiyathum¹ and Phornchai Phardthaisong²

Received: 10 มิ.ย. 2566

Revised: 17 ต.ค. 2566

Accepted: 24 ต.ค. 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออทิสติกโดยการจัดการเรียนรู้ระบบการแลกเปลี่ยนภาพ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนออทิสติก ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคออทิสซึม จำนวน 3 คน เป็นเพศชาย ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการสอนเฉพาะบุคคลระบบการแลกเปลี่ยนภาพ 2) แบบวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออทิสติก โดยใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนออทิสติก ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยระบบการแลกเปลี่ยนภาพหลังวงรอบปฏิบัติการที่ 1 พบว่า นักเรียนสามารถปฏิบัติตามคำสั่งในการหยิบบัตรภาพตามที่กำหนด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.25 คิดเป็นร้อยละ 81.67 หลังวงรอบปฏิบัติการที่ 2 พบว่า นักเรียนสามารถเดินไปหยิบบัตรภาพระยะทาง 1 เมตร มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 11.50 คิดเป็นร้อยละ 76.67 นักเรียนสามารถเดินไปหยิบบัตรภาพระยะทาง 2 เมตร มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.58 คิดเป็นร้อยละ 70.55 นักเรียนสามารถเดินไปหยิบบัตรภาพระยะทาง 3 เมตร มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.33 คิดเป็นร้อยละ 68.88 หลังวงรอบปฏิบัติการที่ 3 พบว่า นักเรียนสามารถแยกแยะภาพที่ชอบ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.91 คิดเป็นร้อยละ 60.10 นักเรียนสามารถแยกแยะภาพที่ไม่ชอบ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.91 คิดเป็นร้อยละ 72.76 และคะแนนที่ได้จากการวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนจากการจัดการเรียนรู้ด้วยระบบการแลกเปลี่ยนภาพ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 42.33 คิดเป็นร้อยละ 88.19

คำสำคัญ: ความสามารถในการสื่อสาร, นักเรียนออทิสติก, ระบบการแลกเปลี่ยนภาพ

Abstract

The purpose of this research was to develop Commutative Abilities By Using Learning Management with Picture Exchange Communication System for a Student with Autism Spectrum Disorder at Roi Et Provincial Special Education Center Students. The target group was Autism Spectrum Disorder students at Roi Et Provincial

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

อีเมล: Ascharapron.101@gmail.com

² อาจารย์ ดร. อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อีเมล: Phornchai2507s@gmail.com

¹ Master Student, Master of Education Program in Curriculum and teaching fields, Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University, Email: Ascharapron.101@gmail.com

² Lecturer, Ed.D., Lecturer in Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University, Email: Phornchai2507s@gmail.com

Special Education Center in the second semester for the academic year 2022. There were 3 males. By choosing Purposive Sampling a specific method. The instruments used in the research were 1) teaching plan for Individualized Education Program; Picture Exchange Communication 2) test measurement. The classroom action research. The statistics used for data analysis is percentage, mean.

The results showed that autistic student that were managed by the image exchange system after the 1st cycle of operation, it was found that; Students can follow the instructions to pick up the picture cards as specified. The average score from learning management was 12.25, representing 81.67%. After the second round of operation, it was found that the students could walk to pick up the picture card at a distance of 1 meter The average score from learning management was 11.50, representing 76.67%. Students can walk up to 2 meters to pick up a picture card. The average score from learning management was 10.58, representing 70.55%. Students could walk to pick up picture cards at a distance of 3 meters. The average score from learning management was 10.33, representing 68.88%. After the third cycle, it was found that the students were able to identify the pictures they liked. The average score from learning management was 9.91, representing 60.10%. The average score from learning management was 10.91, representing 72.76%. The student's communication abilities scores from the learning management with Picture Exchange Communication System The average score from learning management was 42.33 representing 88.19%.

Keywords: Communicative abilities, Autism, Picture exchange communication system

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 กล่าวว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560: 14) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2562 มาตรา 10 การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 4) และยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2556 หมวด 1 มาตรา 5 ระบุว่า คนพิการ ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษามีสิทธิเลือกบริการทางการศึกษาสถานศึกษาระบบ และรูปแบบการศึกษาโดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 3)

เด็กออทิสติกเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษกลุ่มหนึ่งที่มีภาวะความบกพร่องทางพัฒนาการอย่างรุนแรง ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่เห็นได้อย่างชัดเจนใน 3 ด้าน คือ ความบกพร่องด้านพฤติกรรม ความบกพร่องด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และความบกพร่องด้านการสื่อสาร จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กออทิสติกแสดงออกทางพฤติกรรมที่ผิดแปลกไปจากเด็กปกติทั่วไป (ณัฐนรินทร์ นาคเล็ก, 2557: 1) การสื่อสารของเด็กออทิสติกแต่ละคนนั้นจะมีความแตกต่างกัน ซึ่งจะขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงของอาการ ระดับสติปัญญา รวมทั้งพัฒนาการทางสังคมด้วย โดยเด็กออทิสติกจะมีปัญหาในการสื่อสารที่เหมือนกัน คือ มีปัญหาด้านการเข้าใจภาษาโดยเฉพาะคำที่เป็นนามธรรม เช่น ความดี เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านการใช้ภาษาไม่สามารถใช้คำพูดในการสื่อความหมายได้อย่างเหมาะสมรวมไปถึงการแสดงออกด้วยท่าทาง สีหน้า และแววตา (จริยา บุตรทอง, 2563: 53)

การพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารสำหรับเด็กออทิสติกสามารถเรียนรู้ได้จากการมองเห็นและการใช้รูปภาพเป็นสื่อกลางในการสื่อสาร เพื่อใช้สื่อความหมายแทนการพูด และวิธีที่ได้รับการยอมรับมากขึ้นในปัจจุบันคือ โปรแกรมแลกเปลี่ยนภาพ (PECS : Picture Exchange Communication System) เป็นการสื่อสารทางเลือกชนิดหนึ่งสำหรับบุคคลออทิสติกหรือบุคคลที่มีความบกพร่องทางการสื่อสารโดยใช้ภาพแทนคำพูด เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อบอกความต้องการโดยมีการฝึกอย่างเป็นระบบ มีลำดับขั้นตอน 6 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การแลกเปลี่ยนภาพ ระยะที่ 2 การเพิ่มระยะห่าง ระยะที่ 3 การแยกแยะภาพ ระยะที่ 4 การสร้างประโยค ระยะที่ 5 การตอบสนองคำถาม และระยะที่ 6 การแสดง ความคิดเห็น Bondy and Frost (2003, อ้างถึงใน วรณฤดี รุกขวัฒนกุล, 2563: 72)

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติกทำให้ทราบว่าเด็กออทิสติกเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษกลุ่มหนึ่งที่มีภาวะความบกพร่องทางพัฒนาการอย่างรุนแรง ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาการในด้านความบกพร่องด้านการสื่อสาร นอกจากนี้การที่เด็กมีความบกพร่องด้านภาษาและการสื่อสารอย่างมาก ยังเป็นปัจจัยเสริมอย่างหนึ่งที่ทำให้เด็กไม่สนใจและขาดปฏิสัมพันธ์ กับสังคมรอบข้างการช่วยเหลือและแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและในขณะเดียวกันก็ต้องส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสม มีวินัยกรรม เทคนิควิธีการที่ช่วยเหลือการพัฒนาทักษะการสื่อสารผ่านกลวิธีการรับรู้ผ่านการมองเห็น มีหลักการและแนวคิดมาจากการที่บุคคลบกพร่องด้านการสื่อสารไม่สามารถเข้าใจภาษาพูดทั้งหมดได้ จึงนำรูปภาพหรือสัญลักษณ์เข้ามาแทนภาษาพูดเพื่อให้บุคคลบกพร่องด้านการสื่อสารเข้าใจและสามารถสื่อสารได้ รวมไปถึงการช่วยจัดการกับปัญหาการแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ด้วย (สมพร หวานเสร็จ, 2552: 1-13)

ผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่สอนประจำห้องเรียนออทิสติก ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดร้อยเอ็ดสังเกตและบันทึกพฤติกรรมนักเรียนขณะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนออทิสติกไม่สามารถสนทนากับใครได้ ไม่มีภาษาพูดไม่สามารถสื่อสารแสดงความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจได้ เมื่ออยากได้สิ่งของที่ต้องการก็จะส่งเสียงกรี๊ดร้องทำลายสิ่งของ หรือมีอาการหงุดหงิดทำร้ายตนเอง ดังนั้น จากปัญหาการสื่อสารของนักเรียนออทิสติกไม่สามารถสนทนากับใครได้ ไม่มีภาษาพูด ไม่สามารถสื่อสารแสดงความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจได้ รวมทั้งไม่เข้าใจภาษาที่ผู้อื่นสื่อสารด้วย ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการพัฒนาความบกพร่องด้านการสื่อสารของนักเรียนออทิสติกโดยการนำการจัดการเรียนรู้ระบบแลกเปลี่ยนภาพหรือเพ็คส์ ในระยะที่ 1-ระยะที่ 3 มาใช้สอนเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารตามระดับความสามารถตามแบบประเมินพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ให้นักเรียนสามารถสื่อสารบอกความต้องการกับผู้อื่นได้โดยใช้รูปภาพเป็นสื่อกลาง

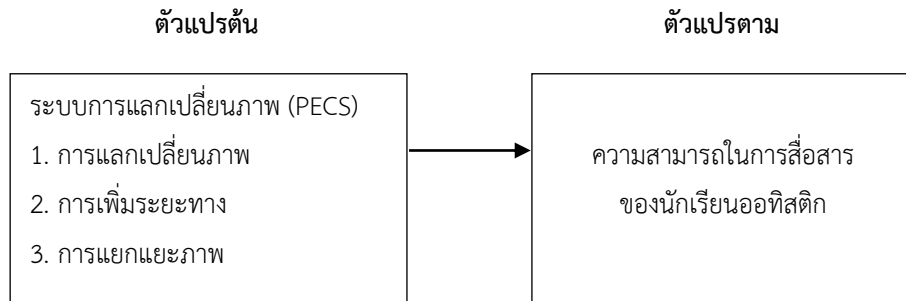
วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออทิสติกโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยระบบการแลกเปลี่ยนภาพ

กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแสดงกรอบแนวคิด การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออทิสติกโดยการจัดการเรียนรู้ระบบการแลกเปลี่ยนภาพ เด็กออทิสติกเป็นเด็กที่มีความผิดปกติจากการทำงานของสมอง ทำให้มีความบกพร่องด้านภาษาและการสื่อสาร (จริยา บุตรทอง, 2563: 19) ซึ่งระบบการแลกเปลี่ยนภาพคือการสื่อสารโดยใช้ภาพเป็นเครื่องมือเพื่อบอกความต้องการ และใช้ภาพในการแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่ต้องการ (ณัฐนันท์ นาคเล็ก, 2557: 40) และเนื้อหาในระบบแลกเปลี่ยนภาพประกอบด้วย การแลกเปลี่ยนภาพ การเพิ่มระยะห่าง และการแยกแยะภาพ เรียงเนื้อหาจากง่ายไปยาก

ถูกคิดค้นและพัฒนาจาก Bondy and Frost (2003, อ้างถึงใน วรณฤดี รุกขวัฒนกุล, 2563: 72) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารโดยการจัดการเรียนรู้ระบบการแลกเปลี่ยนภาพของนักเรียนออทิสติก ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนออทิสติกของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคออทิซึม จำนวน 3 คน เป็นเพศชาย โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

1.1 นักเรียนชายคนที่ 1 อายุ 11 ปี มีรูปร่างผอม น้ำหนัก 37 กิโลกรัม ส่วนสูง 152 เซนติเมตร เข้าใจและรับรู้เรื่องคำสั่ง สามารถปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ ได้ มีปัญหาด้านการสื่อสารโดยใช้ภาษาพูดนั้นนักเรียนพูดไม่ได้ และไม่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ด้วยการพูด จึงพยายามสื่อสาร โดยการจับมือบุคคลที่คุ้นเคยให้ไปกับตัวเองหรือให้หยิบของที่ตัวเองต้องการเมื่อไม่พอใจหรือไม่ได้ในสิ่งที่ต้องการจะแสดงพฤติกรรมรุนแรงทำลายสิ่งของขว้างปาวัตถุใกล้ตัว หรือกรี๊ดร้องเสียงดังหรือวิ่งไปวิ่งมาด้วยความหงุดหงิด และเมื่อบุคคลรอบข้างไม่เข้าใจพฤติกรรมดังกล่าวนักเรียนจะแยกตัวไปอยู่ตามมุมต่าง ๆ ในห้องเรียน อีกทั้งนักเรียนไม่สามารถสื่อสารโดยใช้รูปภาพเพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ต้องการได้

1.2 นักเรียนชายคนที่ 2 อายุ 10 ปี มีรูปร่างสมส่วน น้ำหนัก 52 กิโลกรัม ส่วนสูง 150 เซนติเมตร เข้าใจและรับรู้เรื่องคำสั่ง สามารถปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ ได้ มีปัญหาด้านการสื่อสารโดยใช้ภาษาพูดนั้นนักเรียนพูดเลียนเสียงได้แต่ไม่มีไม่เข้าใจความหมายที่พูด จึงไม่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ด้วยการพูดแบบปกติทั่วไป เมื่อต้องการสิ่งของนักเรียนจะวิ่งไปวิ่งมาระหว่างสิ่งของที่ตัวเองต้องการเพื่อแสดงออกว่าต้องการของสิ่งนั้น เมื่อไม่พอใจหรือไม่ได้สิ่งที่ตัวเองต้องการจะร้องไห้และแยกตัวไปอยู่มุมต่าง ๆ ในห้องเรียน อีกทั้งนักเรียนไม่สามารถสื่อสารโดยใช้รูปภาพเพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ต้องการได้

1.3 นักเรียนชายคนที่ 3 อายุ 10 ปี รูปร่างอ้วน น้ำหนัก 135 กิโลกรัม ส่วนสูง 151 เซนติเมตร เข้าใจและรับรู้เรื่องคำสั่ง สามารถปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ ได้ มีปัญหาด้านการสื่อสารโดยใช้ภาษาพูดนั้นนักเรียนพูดไม่ได้ และไม่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ด้วยการพูด จึงพยายามสื่อสาร โดยการจับมือบุคคลที่คุ้นเคยให้ไปกับตัวเองหรือให้หยิบของที่ตัวเองต้องการเมื่อไม่พอใจหรือไม่ได้ในสิ่งที่ต้องการจะแสดงพฤติกรรมรุนแรงทำลายสิ่งของขว้างปาวัตถุใกล้ตัว รวมไปถึงการทำลายทุบตีตัวเอง เมื่อไม่พอใจหรือไม่ได้สิ่งที่ตัวเองต้องการจะร้องไห้ และแยกตัวไปอยู่มุมต่าง ๆ ในห้องเรียน อีกทั้งนักเรียนไม่สามารถสื่อสารโดยใช้รูปภาพเพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ต้องการได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการสอนเฉพาะบุคคล เรื่อง ระบบการแลกเปลี่ยนภาพของนักเรียนออทิสติก จำนวน 12 แผน ได้แก่

2.1.1 เรื่อง การแลกเปลี่ยนภาพ จำนวน 4 แผน

2.1.2 เรื่อง การเพิ่มระยะทาง จำนวน 4 แผน

2.1.3 เรื่อง การแยกแยะภาพ จำนวน 4 แผน

2.2 แบบวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออทิสติก ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดร้อยเอ็ด
จำนวน 16 ข้อ

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

3.1 แผนการสอนเฉพาะบุคคล เรื่อง ระบบการแลกเปลี่ยนภาพของนักเรียนออทิสติก มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

3.1.1 ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด พุทธศักราช 2564 วิเคราะห์มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ สภาพที่พึงประสงค์และเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนแนวการจัดการจัดการกิจกรรม

3.1.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการเอกสารและวิจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนการจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จากแนวคิดของ ดุจดาว จินกลาง (2561: 31)

3.1.3 จัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล ให้สอดคล้องกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ระบบการแลกเปลี่ยนภาพ จำนวน 12 แผน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 วงรอบปฏิบัติการ ดังนี้ วงรอบปฏิบัติการที่ 1 ประกอบด้วยแผนการสอนเฉพาะบุคคล แผนที่ 1- 4 เรื่อง การแลกเปลี่ยนภาพ วงรอบปฏิบัติการ 2 ประกอบด้วยแผนการสอนเฉพาะบุคคล แผนที่ 5-8 เรื่อง การเพิ่มระยะทาง และวงรอบปฏิบัติการ ที่ 3 ประกอบด้วยแผนการสอนเฉพาะบุคคล แผนที่ 9-12 เรื่อง การแยกแยะภาพ

3.1.4 นำแผนการสอนเฉพาะบุคคล เรื่อง ระบบการแลกเปลี่ยนภาพ เสนอต่อที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาประเมินคุณภาพความเหมาะสมของแผนการสอนเฉพาะบุคคล โดยเกณฑ์การประเมินที่ยอมรับได้ ต้องมีค่าเฉลี่ยต้องมีค่าตั้งแต่ 3.51-5.00 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2553: 100) ซึ่งผลการประเมินแผนการสอนเฉพาะบุคคล มีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ระหว่าง 4.51-5.00 ซึ่งมีความเหมาะสมมากที่สุด

3.2 แบบวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออทิสติก มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

3.2.1 ศึกษาเทคนิค วิธีการสร้างแบบวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออทิสติก จากทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออทิสติก

3.2.2 จัดทำแบบวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออทิสติก จำนวน 20 ข้อ นำแบบวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออทิสติก เสนอต่อที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมทั้ง 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

3.2.3 นำผลการประเมินความสอดคล้องของแบบวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออทิสติกมา วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้สูตร IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 (รชนีเพ็ญ พลเยี่ยม, 2560: 130) ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าได้ค่าตามเกณฑ์ที่กำหนดระหว่าง 0.60-1.00 ทั้งสิ้นจำนวน 16 ข้อ

3.2.4 นำแบบวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออทิสติก ที่ผ่านการตรวจค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ไปหาความเชื่อมั่นโดยไปทดลองใช้กับนักเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 2 คน โดยให้ผู้ร่วมสังเกตและตรวจให้คะแนน จำนวน 2 คน แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของคะแนน

3.2.5 ผลการวิเคราะห์คะแนนของผู้ประเมิน 2 คน พบว่า คะแนนที่ได้มีความสัมพันธ์กัน คิดเป็นร้อยละ 75.00 แสดงว่า แบบวัดความสามารถในการสื่อสารมีความเชื่อมั่นสูง

3.2.6 นำแบบวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออกทดสอบ ไปจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามแนวคิดของ (Kemmis & McTaggart, 1988: 11) เป็นวงจรการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นสังเกตการณ์ และขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ โดยดำเนินการตามวงจรปฏิบัติการ 3 วงรอบปฏิบัติ ดังนี้

ขั้นวางแผน (Planning)

1. สำรวจ วิเคราะห์ และศึกษาสภาพปัญหาจากการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำมาระบุปัญหาในการวิจัย โดยผู้วิจัยพบว่านักเรียนออกทดสอบนักเรียนออกทดสอบไม่สามารถสนทนากับใครได้ ไม่มีภาษาพูด ไม่สามารถสื่อสารแสดงความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจได้

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางในการสร้างแบบวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออกทดสอบ

3. ดำเนินการสร้าง และพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการสอนเฉพาะบุคคล จำนวน 12 แผน และแบบวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออกทดสอบ ตามขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย

ขั้นปฏิบัติการ (Acting)

วงรอบปฏิบัติการที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการประเมินสิ่งเสริมแรง สิ่งของที่นักเรียนสนใจและชอบ คือ ขนม เครื่องดื่ม ของเล่น และได้ลำดับสิ่งเสริมแรงที่นักเรียนต้องการมากที่สุดไปหาสิ่งของที่ต้องการน้อยที่สุด 3 ลำดับ เริ่มจัดการเรียนรู้ตามแผนการสอนเฉพาะบุคคลตามแผนที่ 1-4 เรื่อง การแลกเปลี่ยนภาพ ใช้เวลาแผนละ 1 ชั่วโมง เวลา 09.00-14.00 น. เริ่มจัดการเรียนรู้ตามแผนกับนักเรียน คนที่ 1-3 ตามลำดับ ดำเนินการจัดการเรียนรู้แผนการสอนเฉพาะบุคคล แผนที่ 1 การแลกเปลี่ยนภาพผลไม้ ให้นักเรียนนั่งรอเพื่อเตรียมปฏิบัติกิจกรรมในจุดที่กำหนด ผู้วิจัยนั่งอยู่ตรงข้ามนักเรียนโดยหันหน้าเข้าหานักเรียน วางบัตรภาพผลไม้บนโต๊ะเรียนจำนวน 5 ภาพ ให้นักเรียนหยิบบัตรภาพที่ละภาพตามที่กำหนด บันทึกพฤติกรรมระหว่างการจัดการเรียนรู้ นักเรียนสามารถหยิบบัตรภาพจำนวน 1 ภาพ แล้วยื่นบัตรภาพวางบนมือผู้สอนได้ด้วยตนเอง ให้คะแนนเท่ากับ 3 คะแนน นักเรียนสามารถหยิบบัตรภาพจำนวน 1 ภาพ แล้วยื่นบัตรภาพวางบนมือผู้สอนได้โดยมีผู้อื่นพาทำให้คะแนนเท่ากับ 2 คะแนน และนักเรียนไม่สามารถหยิบบัตรภาพได้ให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน คะแนนรวมทั้งหมด 15 คะแนน นักเรียนสามารถปฏิบัติได้คะแนน 8 คะแนนขึ้นไปถือว่าผ่านเกณฑ์ บันทึกคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้และสะท้อนผลการผลการจัดการเรียนรู้วงรอบปฏิบัติการที่ 2

วงรอบปฏิบัติการที่ 2 เริ่มจัดการเรียนรู้ตามแผนการสอนเฉพาะบุคคลตามแผนที่ 5-8 เรื่อง การเพิ่มระยะทาง ใช้เวลาแผนละ 1 ชั่วโมง เวลา 09.00-14.00 น. เริ่มจัดการเรียนรู้ตามแผนกับนักเรียน คนที่ 1-3 ตามลำดับ ดำเนินการจัดการเรียนรู้แผนการสอนเฉพาะบุคคล วางบัตรภาพบนโต๊ะเรียน จำนวน 5 ภาพ ให้นักเรียนเดินไปหยิบบัตรภาพที่ละภาพตามระยะทาง 1-3 เมตรที่กำหนด บันทึกพฤติกรรมระหว่างการจัดการเรียนรู้ นักเรียนสามารถเดินไปหยิบบัตรภาพจำนวน 1 ภาพ แล้วยื่นบัตรภาพกลับมาวางบนมือผู้สอนได้ด้วยตนเองให้คะแนนเท่ากับ 3 คะแนน นักเรียนสามารถเดินไปหยิบบัตรภาพจำนวน 1 ภาพ แล้วยื่นบัตรภาพกลับมาวางบนมือผู้สอน ได้โดยมีผู้อื่นพาทำให้คะแนนเท่ากับ 2 คะแนน และนักเรียนไม่สามารถเดินไปหยิบบัตรภาพได้ให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน คะแนนรวมทั้งหมด 15 คะแนน นักเรียนสามารถปฏิบัติได้คะแนน 8 คะแนนขึ้นไปถือว่าผ่านเกณฑ์ และสะท้อนผลการผลการจัดการเรียนรู้ วงรอบปฏิบัติการที่ 3

วงรอบปฏิบัติการที่ 3 เริ่มจัดการเรียนรู้ตามแผนการสอนเฉพาะบุคคลตามแผนที่ 9-12 การแยกแยะภาพใช้เวลาแผนละ 1 ชั่วโมง เวลา 09.00-14.00 น. เริ่มจัดการเรียนรู้ตามแผนกับนักเรียน คนที่ 1-3 ตามลำดับ ดำเนินการจัดการเรียนรู้แผนการสอนเฉพาะบุคคล แผนที่ 9 การแยกแยะภาพ ให้นักเรียนนั่งรอเพื่อเตรียมปฏิบัติกิจกรรมในจุดที่กำหนด ผู้วิจัยนั่งอยู่ตรงข้ามนักเรียนโดยหันหน้าเข้าหาหน้านักเรียน วางบัตรภาพบนโต๊ะเรียนจำนวน 5 ภาพ ให้นักเรียนหยิบบัตรภาพที่ชอบและไม่ชอบที่ละภาพตามที่กำหนด บันทึกพฤติกรรมระหว่างการจัดการเรียนรู้ นักเรียนสามารถหยิบบัตรภาพจำนวน 1 ภาพ แล้วยื่นบัตรภาพวางบนมือผู้สอน ได้ด้วยตนเองให้คะแนนเท่ากับ 3 คะแนน นักเรียนสามารถหยิบบัตรภาพจำนวน 1 ภาพ แล้วยื่นบัตรภาพวางบนมือผู้สอนได้โดยมีผู้อื่นพาทำให้คะแนนเท่ากับ 2 คะแนน และนักเรียนไม่สามารถหยิบบัตรภาพได้ให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน คะแนนรวมทั้งหมด 15 คะแนน นักเรียนสามารถปฏิบัติได้คะแนน 8 คะแนนขึ้นไปถือว่าผ่านเกณฑ์ บันทึกคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้ และทดสอบแบบวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออกทิสติก บันทึกคะแนนแบบวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออกทิสติกและสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้

ขั้นสังเกตการณ์ (Observing)

1. ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบการแลกเปลี่ยนภาพ แผนการสอนเฉพาะบุคคล แผนที่ 1-12 ได้สังเกตพฤติกรรมนักเรียนเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้ หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการจัดการเรียนรู้แต่ละวงรอบปฏิบัติการ บันทึกคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้ และสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้

2. เมื่อจัดการเรียนรู้แบบการแลกเปลี่ยนภาพตามแผนการสอนเฉพาะบุคคล แผนที่ 1-12 เสร็จเรียบร้อยแล้ว ดำเนินการวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออกทิสติก จำนวน 16 ข้อ บันทึกคะแนนความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออกทิสติก และสะท้อนคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด

ขั้นการสะท้อนผล (Reflecting)

ผู้วิจัยดำเนินการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ หลังเสร็จสิ้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงรอบปฏิบัติการ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมและนำแผนการจัดการเรียนรู้มาวิเคราะห์ ถึงสภาพความสำเร็จและปัญหาความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออกทิสติก

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์คะแนนความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออกทิสติกด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ในแต่วงรอบปฏิบัติการ

5.2 วิเคราะห์คะแนนจากการทำแบบวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออกทิสติก

สรุปผล

จากการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออกทิสติก โดยการจัดการเรียนรู้ระบบการแลกเปลี่ยนภาพสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

นักเรียนออกทิสติก ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยระบบการแลกเปลี่ยนภาพหลังวงรอบปฏิบัติการที่ 1 พบว่านักเรียนสามารถปฏิบัติตามคำสั่งในการหยิบบัตรภาพตามที่กำหนด เพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ต้องการได้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยจากการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 12.25 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.67 หลังวงรอบปฏิบัติการที่ 2 พบว่านักเรียนสามารถเดินไปหยิบบัตรภาพระยะทาง 1 เมตร เพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ต้องการได้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยจากการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 11.50 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.67 นักเรียนสามารถเดินไปหยิบบัตรภาพระยะทาง 2 เมตร เพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ต้องการได้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยจากการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 10.58 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 70.55 นักเรียนสามารถเดินไปหยิบบัตรภาพระยะทาง 3 เมตร เพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ต้องการได้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยจากการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 10.33 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 68.88 หลังวงรอบ

ปฏิบัติการที่ 3 พบว่า นักเรียนสามารถแยกแยะภาพที่ชอบ เพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ต้องการได้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยจากการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 9.91 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 60.10 นักเรียนสามารถแยกแยะภาพที่ไม่ชอบ เพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ต้องการได้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยจากการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 10.91 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 72.76 และคะแนนที่ได้จากการวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนจากการจัดการเรียนรู้ด้วยระบบการแลกเปลี่ยนภาพ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 42.33 คิดเป็นร้อยละ 88.19

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารโดยการจัดการเรียนรู้ระบบการแลกเปลี่ยนภาพของนักเรียนออทิสติก ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดร้อยเอ็ด อภิปรายผลได้ดังนี้

นักเรียนออทิสติก ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยระบบการแลกเปลี่ยนภาพหลังวงจรปฏิบัติการที่ 1 พบว่า นักเรียนสามารถปฏิบัติตามคำสั่งในการหยิบบัตรภาพตามที่กำหนด เพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ต้องการได้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยจากการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 12.25 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.67 หลังวงจรปฏิบัติการที่ 2 พบว่า นักเรียนสามารถเดินไปหยิบบัตรภาพระยะทาง 1 เมตร เพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ต้องการได้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยจากการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 11.50 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.67 นักเรียนสามารถเดินไปหยิบบัตรภาพระยะทาง 2 เมตร เพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ต้องการได้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยจากการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 10.58 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 70.55 นักเรียนสามารถเดินไปหยิบบัตรภาพระยะทาง 3 เมตร เพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ต้องการได้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยจากการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 10.33 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 68.88 หลังวงจรปฏิบัติการที่ 3 พบว่า นักเรียนสามารถแยกแยะภาพที่ชอบ เพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ต้องการได้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยจากการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 9.91 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 60.10 นักเรียนสามารถแยกแยะภาพที่ไม่ชอบ เพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งของที่ต้องการได้ โดยมีคะแนนเฉลี่ย จากการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 10.91 จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 72.76 และคะแนนที่ได้จากการวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนจากการจัดการเรียนรู้ด้วยระบบการแลกเปลี่ยนภาพ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 42.33 คิดเป็นร้อยละ 88.19 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแผนการสอนเฉพาะบุคคล และสร้างแบบวัดความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนออทิสติกมีกระบวนการหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้และแบบวัดความสามารถด้านการสื่อสารของนักเรียนออทิสติก ซึ่งผ่านผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องมีการนำไปทดลองก่อนใช้จริง ประกอบการการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ และการเตรียมความพร้อมของสื่อ/อุปกรณ์ที่พร้อมต่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา แก้วสุชา (2565: 28-42) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไว้ว่าเป็นแผนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อเป็นแนวทางในการให้การศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของเด็กและให้ได้เรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ Cafiero, Joanne Maria (1995) ศึกษาผลการช่วยเหลือเด็กวัยร่นออทิสติกในชั้นเรียนซึ่งมีพฤติกรรมก้าวร้าวและไม่สามารถใช้ภาษาพูดในการสื่อสาร การจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นไปอย่างธรรมชาติใช้สื่อทางสายตาโดยใช้ป้ายกระดานสื่อสารในชีวิตประจำวันทั้งที่บ้านที่โรงเรียน โดยการไม่ชี้แนะ พบว่า เด็กนักเรียนมีการสื่อสารมากขึ้น มีผลการเรียนดีขึ้นและมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น การพัฒนาทักษะการสื่อสารสอดคล้องกับวิจัย Debra M Kamps, Katie Kemmerer, Jessica Potucek (2002: 30-225) ได้ศึกษาผลการใช้ระบบแลกเปลี่ยนภาพเพื่อการสื่อสารในเด็กหญิงอายุ 6 ปี ที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นออทิสซึม ซึ่งใช้ PECS ทั้งที่บ้านและโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่าเด็กสามารถใช้ภาษาด้วยตนเองเพิ่มขึ้น เช่น การบอกความต้องการ การแสดงความคิดเห็น (การเลือก) รวมทั้งสามารถใช้ถ้อยคำที่เป็นภาษาพูดในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เพิ่มขึ้น และยังสอดคล้องกับการวิจัยของ Charlop-Christy, Carpenter, Le, Linda and Kellet (2002: 213-231) ได้ศึกษาระบบแลกเปลี่ยนภาพเพื่อการสื่อสารในเด็ก ออทิสติก โดยศึกษาประเด็นการเรียนรู้ภาษา

พฤติกรรมสื่อสารทางสังคม (เช่น สบตา) และปัญหาพฤติกรรมในเด็กออทิสติกจำนวน 3 คน ผลการศึกษา พบว่าเด็กมีภาษาพูด และมีพฤติกรรมสื่อสารทางสังคมเพิ่มขึ้น ส่วนพฤติกรรมที่เป็นปัญหาดลดลง โดยระบบแลกเปลี่ยนภาพยังสอดคล้องกับวิจัยของ Carr and Felce (2007: 7-780) ได้ศึกษาการสื่อสารโดยใช้ระบบการแลกเปลี่ยนภาพ ใช้ระบบการแลกเปลี่ยนภาพถึงระยะที่ 3 ผลการวิจัย รายงานว่า เด็ก 5 คน จาก 24 คน หลังได้รับการสอนด้วยระบบแลกเปลี่ยนภาพจำนวน 15 ชั่วโมง ช่วงเวลา 4-5 สัปดาห์ เด็กสามารถสื่อสารด้วยคำพูดมากขึ้นหลังการสอนด้วยระบบแลกเปลี่ยนภาพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Stephanie and Linda (2010: 95-195) ผลของการสื่อสารด้วยระบบการแลกเปลี่ยนภาพสำหรับเด็กออทิสติก ผลการวิจัยระบุว่า เด็ก 18 คน อายุ 1-11 ปี จากผู้เข้าร่วมทั้งหมด 95 คน การสื่อสารด้วยระบบการแลกเปลี่ยนภาพช่วยให้เด็กออทิสติกสามารถควบคุมการพูดได้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1.1 ในขณะที่ทำการจัดการเรียนการสอน ควรมีการกระตุ้นให้นักเรียนได้ออกเสียงชื่อภาพหรือสิ่งของนั้น ๆ เพื่อกระตุ้นนักเรียนให้เกิดภาษาพูดใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้
- 1.2 ครูผู้สอนควรเพิ่มขั้นตอนการฝึกตามรูปแบบการแลกเปลี่ยนภาพให้ครบทุกขั้นตอน
- 1.3 ครูผู้สอนควรแนะนำให้ผู้ปกครองควรรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการแลกเปลี่ยนภาพจัดกระบวนการเรียนรู้ที่บ้าน เพื่อใช้สอนนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง
- 1.4 ครูผู้สอนควรปรับให้หน่วยการเรียนรู้อยู่ในหมวดของใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนสามารถเกิดการเรียนรู้และปรับใช้ในทักษะการดำรงชีวิตประจำวันได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาเรื่องการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารด้วยการจัดการเรียนรู้ระบบแลกเปลี่ยนภาพกับกลุ่มตัวอย่างที่มีปัญหาด้านการสื่อสารประเภทอื่น ๆ เช่น นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หรือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ล่าช้า เป็นต้น
- 2.2 ควรมีการติดตามการรักษาจากแพทย์และการฝึกพูดจากนักการบำบัด เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการให้ความช่วยเหลือต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ: ศุภสภา ลาดพร้าว.
- จริยา บุตรทอง. (2563). การพัฒนาทักษะการสื่อสารโดยใช้วิธีการสอนเพ็คส์ (PECS) ร่วมกับหลักการสอนแบบ 3R's สำหรับเด็กออทิสติก ศูนย์การศึกษาพิเศษมหาจักรีสิรินธร ประจำจังหวัดนครนายก. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิฐานและนวัตกรรมการสอน. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- ณัฐฐันรินทร์ นาคเล็ก. (2557). การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารของเด็กออทิสติกจากการสอนโดยวิธีเพ็คส์ (PECS). วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ดวงดาว จินกลาง. (2561). ผลการจัดกิจกรรมการสื่อสารความต้องการของเด็กออทิสติกด้วยการใช้เทคนิคการแลกเปลี่ยนภาพ ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. ชัยภูมิ: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น
- รัชนี้เพ็ญ พลเยี่ยม. (2560). *การวิจัยทางการศึกษา (Education Research)*. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- วรรณฤดี รุกขวัฒนกุล. (2563). การพัฒนาความสามารถในการสื่อสารโดยใช้ระบบแลกเปลี่ยนรูปภาพของนักเรียนออทิสติกที่มีความบกพร่องในช่องปากเนื่องจากอุบัติเหตุ. *วารสารวิทยาลัยราชสุดา*, 16(1), 70-82.
- สมพร หวานเสรีจ. (2552). *การพัฒนาศักยภาพบุคคลออทิสติกโดยใช้สื่อสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการมอง*. สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2566, จาก <http://www.sedthailand.com/index.php?lay=show&ac=article&id=539260657>.
- สุกัญญา แก้วสุชา. (2565). *แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยตามหลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ของกลุ่มโรงเรียนห้องสมุดสุขสันต์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.*
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสถาบันนิติบัญญัติแห่งชาติ.
- Cafiero, J. M. (1995). The Effect of an Augmentative Communication Intervention on the Communication, Behavior and Academic Program of an Adolescent with Autism. *Sage Journals*, 16(3), 179-189.
- Carr, D. and Felce, J. (2007). Increase in production of spoken words in some children with autism after PECS teaching to Phase III. *National Library of Medicine*, 37(4), 7-780.
- Charlop, C., Carpenter. And Le, L., Linda, A. and Kellet, K. (2002). Using The Picture Exchange Communication System (PECS) With Children With Autism: Assessment of PECS Acquisition, Speech, Social-Communicative Behavior, and Problem Behavior. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 35(3), 213-231.
- Debra, M. K., Katie, K. and Jessica, P. (2002). Brief report: increasing communication skills for an elementary-aged student with autism using the Picture Exchange Communication System. *National Library of Medicine*, 32(3), 30-225.
- Kemmis, S. and McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planer* (3rd ed.). Victoria: Deakin University.
- Stephanie, R. and Linda, R. W. (2010). Effectiveness of the Picture Exchange Communication System (PECS) on Communication and Speech for Children With Autism Spectrum Disorders: A Meta-Analysis. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 19(2), 95-195.

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารลูกค้าสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

The Relationship between Customer Relationship Management and Customer Loyalty of Convenience Stores in Bangkok and Vicinity Area

พัชรารณ สุขเกษม¹ และ ฉัตยาพร เสมอใจ²

Patcharaporn Sukkasem¹ and Chattayaporn Samerjai²

Received: 7 มี.ค. 2567

Revised: 19 เม.ย. 2567

Accepted: 22 เม.ย. 2567

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ของร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 2) ความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารลูกค้าสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 401 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิและสุ่มตามความสะดวกตามสัดส่วนในแต่ละพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ของร้านสะดวกซื้อในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยการเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์อยู่ในระดับสูงมากเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ การเข้าใจความคาดหวังอยู่ในระดับสูงมาก 2) ความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยด้านความตั้งใจที่จะซื้อซ้ำอยู่ในระดับสูงมากเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านพฤติกรรมการบอกต่ออยู่ในระดับสูง 3) การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ของร้านสะดวกซื้อมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับความภักดีของลูกค้าในภาพรวมและด้านพฤติกรรมการบอกต่ออยู่ในระดับสูง ในขณะที่มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง และทุกด้านของการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ยกเว้นด้านการเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับด้านพฤติกรรมการบอกต่ออยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การบริหารลูกค้าสัมพันธ์, ความภักดีของลูกค้า, ร้านสะดวกซื้อ

Abstract

The purposes of this research were to study 1) customer relationship management of convenience stores in Bangkok and vicinity areas, 2) customer loyalty of convenience stores in Bangkok and vicinity areas,

¹ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อีเมล: 65109610019@rpu.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏ อีเมล: chsame@rpu.ac.th

¹ Master student, Master of Business Administration Program, Business Administration Major, Faculty of Business Administration, Rajapruk University, Email: 65109610019@rpu.ac.th

² Assistant Professor Dr., Department of Business Administration, Faculty of Business Administration, Rajapruk University, Email: chsame@rpu.ac.th

and 3) the relationship between customer management and customer loyalty of convenience stores in Bangkok and vicinity areas. Research instrument for data collection was a questionnaire. Samples were 401 convenience store customers in Bangkok and vicinity areas by stratified random sampling and convenience sampling according to proportion in each area. Data were analyzed by finding frequency, percentage, mean, standard deviation and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

The results of the research found that 1) overall customer relationship management of convenience stores was at a high level. Suggesting useful services was first at a very high level, followed by understanding expectations at a very high level. 2) Convenience store customers' overall loyalty was at a high level. Loyalty in terms of purchase intention was first at a very high level, followed by loyalty in word-of-mouth behavior was at a high level. 3) Customer relationship management of convenience stores had a relationship in the same direction convenience store customers' overall loyalty and word-of-mouth behavior were high, while there was a relationship in the same direction with other behavior were at a moderate level. And all aspects of customer relationship management except for recommending useful services were a very high correlation in the same direction as word-of-mouth behavior with statistically significant at the 0.05 level.

Keywords: Customer relationship management, Customer loyalty, Convenience stores

บทนำ

จากการดำเนินชีวิตของคนไทยที่ได้เปลี่ยนแปลงไป มีชีวิตที่เร่งรีบ เน้นความสะดวกรวดเร็วและทันสมัยมากขึ้น ร้านสะดวกซื้อจึงกลายเป็นร้านตอบโจทย์ผู้บริโภคในปัจจุบันมากขึ้น เพราะมีความสะดวกสบาย มีสินค้าหลากหลาย ซึ่งผู้บริโภคใช้เวลาไม่มากนักในการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภค ในปัจจุบันพบว่า ร้านสะดวกซื้อมีการเติบโตมากขึ้นจากปี พ.ศ. 2564 คิดเป็นสัดส่วนของ GDP สูงเป็นอันดับสองรองจากภาคอุตสาหกรรมการผลิต โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และเมืองหลักที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว และธุรกิจร้านสะดวกซื้อมีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้นเห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต หรือร้านสะดวกซื้ออื่นที่มีการเพิ่มขึ้นทั้งการขยายพื้นที่และการเพิ่มจำนวนสาขาให้บริการ มีการแข่งขันจะมีทั้งด้านราคา ด้านปริมาณสินค้า ด้านบริการ ด้านความสดใหม่ ความสะอาด รวมไปถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายต่าง ๆ และขยายตัวไปสู่ชนเมือง (วิจัยกรุงศรี ธนาคารกรุงศรีอยุธยา, 2565: ออนไลน์) ประกอบกับผู้บริโภคมากกว่าครึ่งหนึ่งมีการเปรียบเทียบข้อมูลก่อนตัดสินใจซื้อ (BLT Bangkok, 2021: ออนไลน์) ดังนั้น การใช้เพียงกลยุทธ์ด้านการตลาด เช่น การลดราคา การจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาด ก็เริ่มใช้ไม่ได้ผลในการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าหรือดึงดูดลูกค้าไว้ให้อยู่กับองค์กรในระยะยาวได้และจากคู่แข่งในท้องตลาดทุกรายต่างมีศักยภาพในการผลิตสินค้าและบริการหลักได้อย่างทัดเทียมกัน ทำให้ลูกค้าเริ่มมองหาข้อแตกต่างของสินค้า/บริการจากมูลค่าเพิ่มอื่น เช่น ความเป็นมิตรของร้านค้าที่ให้บริการ เป็นต้น (Brandage Online, 2562: ออนไลน์) ส่งผลให้ธุรกิจต้องหากกลยุทธ์ใหม่ ๆ เพื่อดึงดูดลูกค้าและสร้างผลกำไร การบริหารลูกค้าสัมพันธ์เป็นเครื่องมือที่ทำให้รู้จักลูกค้ามากขึ้น รักษาฐานลูกค้าได้ง่ายขึ้น และยังได้กระชับความสัมพันธ์กับลูกค้าอย่างต่อเนื่อง (Marketing Oops, 2020: ออนไลน์) อีกทั้งเป็นกลยุทธ์ทางธุรกิจที่ถูกออกแบบมาเพื่อช่วยให้องค์กรสามารถจัดกระบวนการต่าง ๆ ภายในองค์กรให้สอดคล้องและตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าแต่ละกลุ่มเพื่อก่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดของลูกค้าอันจะนำมาซึ่งความภักดีขององค์กร รายได้ที่เพิ่มขึ้นและความสามารถในการทำกำไรระยะยาว (สาธิตา ภัสสรโยธิน, 2560: 2) ความภักดีขององค์กรหรือในตราสินค้าเป็นสิ่งที่เกิดจากความรู้สึกที่ดี ๆ ของผู้บริโภคที่ก่อให้เกิดความผูกพันอย่างลึกซึ้ง ทำให้เกิดการซื้อสินค้าและบริการซ้ำในตราสินค้าเดิม ๆ (Oliver, 1999: 33-34) ซึ่งสามารถวัดความภักดีต่อการบริการ

ได้จากพฤติกรรมด้านความตั้งใจของลูกค้าที่แบ่งเป็น 4 มิติ ได้แก่ 1) พฤติกรรมการบอกต่อ 2 ความตั้งใจที่จะซื้อ 3) ความอ่อนไหวต่อปัจจัยราคา 4) พฤติกรรมการร้องเรียน (Zeithaml, Berry and Parasuraman, 1996: 31)

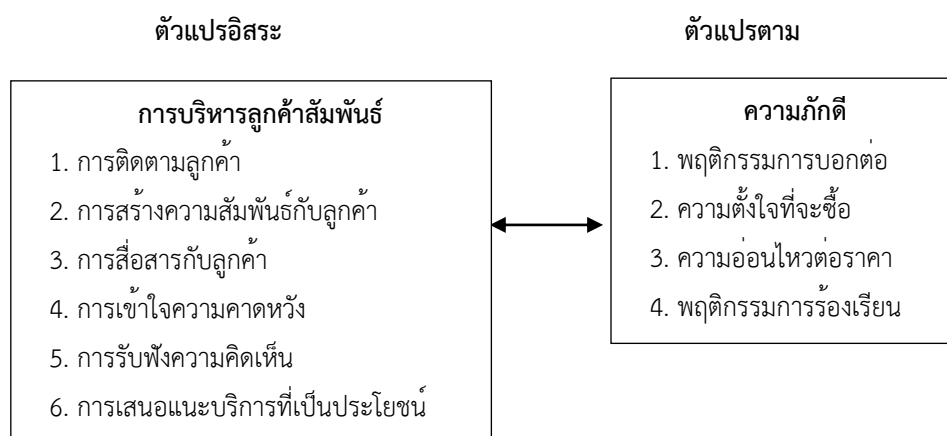
นอกจากนี้ยังมีงานวิจัย พบว่า การสร้างคุณค่าของลูกค้า โดยการนำข้อมูลการซื้อสินค้ามาวิเคราะห์พฤติกรรม เพื่อนำเสนอสิทธิพิเศษให้ตรงกับความต้องการสามารถทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ อันนำมาซึ่งผลกำไรทางการค้าในระยะยาวเนื่องมาจากความภักดีของลูกค้า (สาธิตา ภัสสรโยธิน, 2560: 2) และกลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับความภักดีของผู้บริโภค (ยุทธพงษ์ พิมพ์พิพัฒน์, 2559: 14) หลังจากสถานการณ์ของโรคระบาด Covid-19 ยังไม่พบการศึกษาถึงความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อมากนัก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารลูกค้าสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อศึกษาว่าในปัจจุบันการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ยังคงมีความสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าอยู่หรือไม่ และเพื่อนำข้อมูลมาสนับสนุนกลยุทธ์ทางธุรกิจ สร้างความได้เปรียบกับคู่แข่งและสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ซึ่งส่งผลต่อความภักดีของลูกค้า อันนำไปสู่การสร้างรายได้ให้กับธุรกิจอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ของร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารลูกค้าสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

กรอบแนวคิดและสมมติฐาน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนารอบแนวคิดจากองค์ประกอบหลักของการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ของ Lawson-Body and Limayem (2004: 428-448) ได้แก่ 1) การติดตามลูกค้า 2) การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า 3) การสื่อสารกับลูกค้า 4) การเข้าใจความคาดหวัง 5) การรับฟังความคิดเห็น 6) การเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์ เป็นตัวแปรต้น และการวัดความภักดีของลูกค้าของ Zeithaml, Berry and Parasuraman (1996: 31) ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) พฤติกรรมการบอกต่อ 2) ความตั้งใจที่จะซื้อ 3) ความอ่อนไหวต่อราคา 4) พฤติกรรมการร้องเรียน เป็นตัวแปรตาม ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารลูกค้าสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

สมมติฐาน คือ การบริหารลูกค้าสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม สมุทรปราการ และสมุทรสาคร) จำนวน 10,863,917 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงคำนวณขนาดตัวอย่างจากสูตรของ Cochran (1977: 49-60) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 385 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และสุ่มตามความสะดวกตามสัดส่วนในแต่ละพื้นที่ด้วยคำถามคัดกรองผู้ที่ใช้บริการและพื้นที่จังหวัดที่ต้องการในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง จากลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเก็บกลุ่มตัวอย่างได้ จำนวน 401 คน

ตาราง 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูล จำแนกตามจังหวัด

จังหวัด	ประชากร (คน)	สัดส่วน (ร้อยละ)	ตัวอย่าง (คน)	เก็บได้จริง
กรุงเทพมหานคร	5,494,932	50.58	194	203
สมุทรปราการ	1,360,227	12.52	48	50
นนทบุรี	1,295,916	11.93	46	48
ปทุมธานี	1,201,532	11.06	43	44
นครปฐม	921,882	8.49	33	34
สมุทรสาคร	589,428	5.43	21	22
รวม	10,863,917	100.00	385	401

ที่มา: ข้อมูลจำนวนประชากรจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย 1) คำถามคัดกรองกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 ข้อ 2) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 6 ข้อ 3) การบริหารลูกค้าสัมพันธ์จำนวน 21 ข้อ 4) ความภักดีของลูกค้าจำนวน 12 ข้อ และ 5) ข้อเสนอแนะ โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

2.1 สร้างแบบสอบถาม โดยกำหนดตามจุดประสงค์ของงานวิจัยจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบสอบถามเป็นรายข้อที่เกี่ยวข้องกับการบริหารลูกค้าสัมพันธ์และความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า Rating scale (Likert, 1932: 5-6) 5 ระดับ ได้แก่ สูงมาก (5 คะแนน) สูง (4 คะแนน) ปานกลาง (3 คะแนน) ต่ำ (2 คะแนน) และต่ำมาก (1 คะแนน)

2.2 หาคุณภาพเครื่องมือ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากการประเมินความสอดคล้องของนิยามศัพท์เฉพาะและข้อคำถามของตัวแปรแต่ละตัวแปร แล้วนำผลการประเมินที่ได้มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยพิจารณาเลือกใช้ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสอดคล้อง

มากกว่า 0.50 ขึ้นไป (Rovinelli and Hambleton, 1977: 49-52) การวิจัยครั้งนี้ขอคำถามจากแบบสอบถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง .60-1.00 มีความเที่ยงตรงซึ่งยอมรับได้

2.3 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามจากการสอบถามลูกค้าร้านสะดวกซื้อที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α) จากสูตร Cronbach and Furby (1970: 68) กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% โดยค่า α ตั้งแต่ .70 ขึ้นไป (Hair et al., 2018) ถือว่าผ่านเกณฑ์สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้ และเครื่องมือชุดนี้มีค่า α ในภาพรวมเท่ากับ .97 โดยค่า α ของการบริหารลูกค้าสัมพันธ์เท่ากับ .90 และค่า α ของความภักดีเท่ากับ .89

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามออนไลน์และจัดทำลิงก์/คิวอาร์โค้ด แล้วทำการกระจายผ่านช่องทางออนไลน์ ได้แก่ Line และ Facebook ทั้งแบบส่วนตัวและในกลุ่มสาธารณะ เพื่อให้ผู้ตอบที่เป็นลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลทำการตอบแบบสอบถามในช่วงเวลาที่สะดวกโดยใช้คำถามคัดกรองผู้ที่ใช้บริการและพื้นที่จังหวัดที่ต้องการในการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แล้วคอยควบคุมจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้ได้ตามสัดส่วนที่กำหนด เป็นระยะเวลา 2 เดือน ในระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 ถึง มกราคม พ.ศ. 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้อธิบายลักษณะข้อมูลเบื้องต้นด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ในการทดสอบสมมติฐานหาความสัมพันธ์จากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ใช้เกณฑ์ของ Evans, J.D. (1996) คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) 0.00 - 0.19 มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก 0.20-0.39 มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ 0.40-0.59 มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง 0.60-0.79 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง 0.80-1.00 และมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก โดยค่าที่เป็นบวกหรือลบของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) จะบ่งบอกถึงทิศทางของความสัมพันธ์ ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่เป็นบวกหมายถึงมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันและถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่เป็นลบหมายถึงมีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงข้าม

สรุปผล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.84 มีอายุระหว่าง 25-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 59.85 จบระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 78.55 มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 58.85 มีรายได้ต่อเดือน 25,001-35,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.64 และส่วนใหญ่ใช้บริการร้านสะดวกซื้อ 7-Eleven เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 69.33

1. การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ของร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ของร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

การบริหารลูกค้าสัมพันธ์	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	ลำดับ
1. การติดตามลูกค้า	4.02	.80	สูง	6
2. การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า	4.14	.66	สูง	4
3. การสื่อสารกับลูกค้า	4.20	.62	สูง	3
4. การเข้าใจความคาดหวัง	4.22	.62	สูงมาก	2
5. การรับฟังความคิดเห็น	4.13	.72	สูง	5
6. การเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์	4.35	.57	สูงมาก	1
รวม	4.19	.55	สูง	

จากตาราง 2 พบว่า การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ของร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในภาพรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.19$, S.D.=.55) โดยการเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X}=4.35$, S.D.=.57) เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ การเข้าใจความคาดหวังอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X}=4.22$, S.D.=.62) และการสื่อสารกับลูกค้าอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.20$, S.D.=.62) ตามลำดับ

แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญต่อการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยด้านการเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์และด้านการเข้าใจความคาดหวังของลูกค้าอยู่ในระดับสูงมาก ในขณะที่ด้านการสื่อสารกับลูกค้า การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า การรับฟังความคิดเห็น และการติดตามลูกค้าอยู่ในระดับสูงตามลำดับ ซึ่งอธิบายได้ว่าร้านสะดวกซื้อสามารถใช้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์ และด้านการเข้าใจความคาดหวังของลูกค้าเพื่อทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจได้สูงมาก

2. ความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ความภักดีของลูกค้า	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	ลำดับ
1. พฤติกรรมการบอกต่อ	4.20	.60	สูง	2
2. ความตั้งใจที่จะซื้อ	4.31	.64	สูงมาก	1
3. ความอ่อนไหวต่อราคา	4.03	1.02	สูง	3
4. พฤติกรรมการร้องเรียน	4.00	1.08	สูง	4
รวม	4.14	.74	สูง	

จากตาราง 3 พบว่า ความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = .74) โดยด้านความตั้งใจที่จะซื้ออยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D.=.64) เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านพฤติกรรมการบอกต่ออยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .60) และด้านความอ่อนไหวต่อราคาอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 1.02) ตามลำดับ

แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญต่อความภักดีของลูกค้าในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยด้านความตั้งใจที่จะซื้ออยู่ในระดับสูงมากเพียงด้านเดียว ในขณะที่ด้านอื่นๆ อยู่ในระดับสูง ซึ่งอธิบายได้ว่า การแสดงพฤติกรรมด้านความภักดีของลูกค้ายังมีช่องว่างในการพัฒนาให้สูงมากขึ้นได้อีก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารลูกค้าสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ตาราง 4 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารลูกค้าสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อ ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

การบริหารลูกค้าสัมพันธ์		ความภักดีของลูกค้า				
		พฤติกรรม การบอกต่อ	ความตั้งใจ ที่จะซื้อ	ความ อ่อนไหวต่อ ราคา	พฤติกรรม การร้องเรียน	รวม
1. การติดตามลูกค้า	<i>r</i>	.83**	.45**	.55**	.52**	.58**
	Sig (2-tailed)	.00	.00	.00	.00	.00
2. การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า	<i>r</i>	.89**	.49**	.48**	.45**	.55**
	Sig (2-tailed)	.00	.00	.00	.00	.00
3. การสื่อสารกับลูกค้า	<i>r</i>	.81**	.43**	.39**	.40**	.48**
	Sig (2-tailed)	.00	.00	.00	.00	.00
4. การเข้าใจความคาดหวัง	<i>r</i>	.86**	.50**	.45**	.44**	.54**
	Sig (2-tailed)	.00	.00	.00	.00	.00
5. การรับฟังความคิดเห็น	<i>r</i>	.87**	.52**	.57**	.58**	.64**
	Sig (2-tailed)	.00	.00	.00	.00	.00
6. การเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์	<i>r</i>	.75**	.53**	.40**	.38**	.50**
	Sig (2-tailed)	.00	.00	.00	.00	.00
รวม	<i>r</i>	.67**	.58**	.57**	.56**	.66**
	Sig (2-tailed)	.00	.00	.00	.00	.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 4 พบว่า การบริหารลูกค้าสัมพันธ์มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($r=.66$) โดยมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับด้านพฤติกรรมการบอกต่ออยู่ในระดับสูง ($r=.67$) เป็นอันดับแรก ในขณะที่มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับด้านความตั้งใจที่จะซื้อ ($r=.58$) ด้านความอ่อนไหวต่อราคา ($r=.57$) และด้านพฤติกรรมการร้องเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ($r=.56$) อย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .05 ตามลำดับ

แสดงให้เห็นว่า การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยในภาพรวมและด้านพฤติกรรมการบอกต่อมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับสูง ในขณะที่มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง

ซึ่งอธิบายได้ว่า การเพิ่มระดับการบริหารลูกค้าสัมพันธ์สามารถเพิ่มระดับความภักดีในภาพรวมและด้านพฤติกรรมการบอกต่อได้มากกว่าความภักดีด้านอื่น ๆ

การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ด้านการรับฟังความคิดเห็นมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับความภักดีของลูกค้าในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($r=0.64$) เป็นอันดับแรกเพียงด้านเดียว ในขณะที่ด้านอื่น ๆ มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับความภักดีของลูกค้าในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอธิบายได้ว่า การเพิ่มระดับการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ด้านการรับฟังความคิดเห็น สามารถเพิ่มระดับความภักดีของลูกค้าโดยรวมได้สูง ในขณะที่การเพิ่มระดับด้านอื่น ๆ สามารถเพิ่มได้ในระดับปานกลางเท่านั้น

และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านของการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ยกเว้นด้านการเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์ มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับด้านพฤติกรรมการบอกต่ออยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งอธิบายได้ว่า การเพิ่มระดับการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ ยกเว้นด้านการเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์สามารถเพิ่มระดับความภักดีด้านพฤติกรรมการบอกต่อได้สูงมาก ในขณะที่การเพิ่มระดับด้านการเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์สามารถเพิ่มได้ในระดับสูงเท่านั้น

ส่วนด้านอื่น ๆ ของความภักดี พบว่า การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับความภักดีอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ด้านการสื่อสารกับลูกค้าที่มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับด้านความอ่อนไหวต่อราคาและด้านการเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์ที่มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับด้านพฤติกรรมการร้องเรียนอยู่ในระดับต่ำ

อภิปรายผล

การศึกษางานวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารลูกค้าสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้วิจัยได้สรุปผลและอภิปรายผลแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ผลการศึกษาที่พบว่า การบริหารลูกค้าสัมพันธ์และความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธพงษ์ พิมพ์พิพัฒน์ (2559: 14) ที่พบว่า ผู้บริโภคมีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์และความภักดีในทุกๆ ด้านของร้านสะดวกซื้อโดยรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับสูง ซึ่งสะท้อนถึงสภาพการแข่งขันในปัจจุบันที่ร้านค้าปลีกให้ความสำคัญสูงมากกับการบริหารลูกค้าสัมพันธ์เพื่อรักษาลูกค้า

และเนื่องจากลูกค้าให้ความสำคัญกับด้านการเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์ เช่น การมีป้ายราคาแนะนำโปรโมชั่นติดชัดเจน การมีพนักงานขายแนะนำโปรโมชั่น และมีการแนะนำโปรโมชั่นของสินค้า/บริการต่างๆ ผ่านช่องทางออนไลน์อัปเดตให้แก่ลูกค้าอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปาลิดา ศรีศรกำพล (2564: 42) ที่พบว่า การรับรู้ของผู้บริโภคในธุรกิจค้าปลีกออนไลน์มีผลต่อการตระหนักรู้และความเชื่อใจ ในขณะที่ความเชื่อใจของผู้บริโภคในธุรกิจค้าปลีกออนไลน์มีผลต่อความภักดี และงานวิจัยของวลัย ช่อนกลิ่น (2561: 109) ที่พบว่า การบริการเป็นส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความจงรักภักดีในการใช้บริการร้านค้าสะดวกซื้อ

และลูกค้าให้ความสำคัญกับด้านการเข้าใจความคาดหวัง เช่น ตั้งอยู่ในสถานที่ที่สะดวกสบาย มีที่จอดรถ มีที่นั่งมีความสวยงาม ดูทันสมัย มีการจัดเตรียมสินค้า/บริการตามความต้องการ ความจำเป็นของลูกค้าอยู่เสมอ ตลอดจนมีสินค้า/บริการที่แปลกใหม่หลากหลายสามารถสร้างความสนใจหรือดึงดูดใจได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jin, Wang, Yang and Xu (2019: 935) ที่พบว่า ความสะดวกสบายในการให้บริการมีผลกระทบเชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้าและความภักดีของลูกค้า ซึ่งผู้จัดการร้านค้าควรให้ความสำคัญต่อการปรับปรุงความสะดวกสบายในการให้บริการ และงานวิจัยของ Animashaun, Tunkarimu and Dastane (2016: 4) ที่พบว่า มูลค่าทางเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้ามีอิทธิพลต่อการรักษาลูกค้าไว้อย่างมาก โดยกลยุทธ์ที่ส่งเสริมความสะดวกสบายมีความสัมพันธ์กับอารมณ์ของลูกค้าในระหว่างการซื้อปิ้ง

ผลการศึกษาที่พบว่า ความภักดีของลูกค้าของร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธพงษ์ พิมพ์พิพัฒน์ (2559: 14) ที่พบว่า ผู้บริโภคมีความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์และความภักดีในทุก ๆ ด้านของร้านสะดวกซื้อโดยรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับสูง

และเนื่องจากลูกค้าจะแสดงพฤติกรรมออกด้านความตั้งใจที่จะซื้อสูงมาก เช่น ในอนาคตจะเลือกซื้อสินค้า/บริการจากร้านสะดวกซื้อที่มากขึ้นและยังคงใช้บริการร้านสะดวกซื้อที่เหมือนเดิม ไม่ลดลง โดยจะพิจารณาเลือกซื้อสินค้า/บริการจากร้านที่ตั้งใจจะซื้อก่อนเป็นอันดับแรก เช่น ร้าน 7-11, CJ Express, Tops Daily เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย LEE and LEE (2022: 35) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมทางปัญญาและอารมณ์ของลูกค้าส่งผลต่อความภักดีของร้านค้าได้มากกว่าการรับรู้พฤติกรรมของร้านสะดวกซื้อ

การทดสอบความสัมพันธ์ที่พบว่า การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ทุก ๆ ด้านมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธพงษ์ พิมพ์พิพัฒน์ (2559: 14) ที่พบว่า ทุกด้านของกลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์มีความสัมพันธ์ต่อความภักดีของผู้บริโภค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยญาภา ศักดิ์ศรี (2561: 49) ที่พบว่า ปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับความภักดีของผู้ใช้บริการห้างสรรพสินค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิมลมาศ บัวเพชร และไกรจิต สุตะเมื่อง (2556: 65) ที่พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ในด้านของฐานข้อมูลลูกค้า การเก็บรักษาลูกค้าเก่า เทคโนโลยี และโปรแกรมทางการตลาดมีความแตกต่างกันต่อความภักดีต่อแบรนด์ เทลโก้ โลตัส และงานวิจัยของ Cuong and Khoi (2019: 327) ที่พบว่า การรักษาสัมพันธ์ภาพกับลูกค้าด้วยคุณภาพการบริการ ความพึงพอใจของลูกค้า และความไว้วางใจส่งผลเชิงบวกต่อความภักดีของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อีกทั้งงานวิจัยของ Wu and Lin (2014: 66) ที่พบว่า ความไว้วางใจในแบรนด์ ความพึงพอใจ ความผูกพันกับแบรนด์ และพฤติกรรมการซื้อในปัจจุบันและอนาคตของกลุ่มผู้บริโภค Gen X และ Gen Y มีความสัมพันธ์แตกต่างกันเล็กน้อยเท่าที่การรับรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร (CSR) ซึ่งยังเป็นแนวทางที่สนับสนุนให้ร้านสะดวกซื้อสร้างกลยุทธ์ของการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่มีความสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้ออีกด้วย

แต่การทดสอบความสัมพันธ์ที่พบว่า ด้านการติดตามลูกค้ามีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในภาพรวมและทุก ๆ ด้านไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธพงษ์ พิมพ์พิพัฒน์ (2559: 14) ที่พบว่า กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ด้านการติดตามลูกค้าที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความภักดี อาจเป็นเพราะในปัจจุบันร้านสะดวกซื้อได้มีการปรับปรุงหรือพัฒนาการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ด้านการติดตามลูกค้ามากขึ้นต่างจากในอดีต เช่น มีการจัดเตรียมพนักงานไว้คอยช่วยเหลือลูกค้า ให้คำแนะนำเมื่อลูกค้าขอร้องตลอดเวลา มีการสอบถาม ติดตามความพึงพอใจในการซื้อสินค้า/บริการของลูกค้า รวมทั้งติดตามปัญหาในการซื้อสินค้า/บริการแล้วนำไปปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการศึกษาที่พบว่า การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ของร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลด้านการเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์ และการเข้าใจความคาดหวังอยู่ในระดับสูงมาก ในขณะที่ด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับสูง ดังนั้น ร้านสะดวกซื้อสามารถใช้กลยุทธ์การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ทุกด้าน โดยเฉพาะการเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์ และการเข้าใจความคาดหวังเพื่อทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจได้สูงมาก

จากผลการศึกษาที่พบว่า ความภักดีของลูกค้าด้านความตั้งใจที่จะซื้ออยู่ในระดับสูงมากเพียงด้านเดียว เป็นอันดับแรก ในขณะที่ด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับสูง ดังนั้น ร้านสะดวกซื้อควรพิจารณาเลือกสินค้า/บริการให้ตรงกับความต้องการของลูกค้าเพื่อทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจได้สูงมากและตัดสินใจซื้อสินค้าได้มากขึ้น

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารลูกค้าสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลพบว่า การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ทั้งในภาพรวมและรายด้านทุกด้านมีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับความภักดี ดังนั้น ร้านสะดวกซื้อควร

1.1 สร้างพฤติกรรมการบอกต่อของลูกค้า โดย

1.1.1 การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าด้วยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับลูกค้าเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง สร้างความเป็นมิตร ให้คำแนะนำ เสนอสิทธิพิเศษหรือสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ให้ลูกค้ารู้สึกเป็นบุคคลสำคัญ

1.1.2 เปิดช่องทางการรับฟังความคิดเห็นจากลูกค้าให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ให้ลูกค้าสะดวกในการแสดงความคิดเห็น และให้ความสำคัญกับข้อมูลที่ได้รับจากลูกค้าเพื่อมาพัฒนาบริการ ให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น

1.1.3 การเข้าใจถึงความคาดหวังและมีการจัดเตรียมสถานที่ให้บริการมีความสวยงาม การตกแต่งที่ดูทันสมัย สะดวกสบาย มีที่จอดรถ ที่นั่ง และมีการจัดเตรียมสินค้า/บริการตามความต้องการและความจำเป็นของลูกค้าอยู่เสมอตามที่ได้มีการเปิดรับฟังความคิดเห็นมา

1.2 สร้างความตั้งใจที่จะซื้อของลูกค้า โดย

1.2.1 การเสนอแนะบริการที่เป็นประโยชน์ ด้วยการติดป้ายราคาที่ชัดเจน มีแนะนำโปรโมชั่นของสินค้า/บริการต่าง ๆ โดยพนักงาน และผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Line และ Facebook เพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร โปรโมชั่นของสินค้า/บริการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์และอัปเดตให้ลูกค้าอยู่เสมอ อีกทั้งควรมีการฝึกอบรมพนักงานในเรื่องการบริการอย่างเชี่ยวชาญ เพื่อให้ลูกค้าสามารถตัดสินใจซื้อได้ดีขึ้น

1.2.2 พัฒนาช่องทางการรับฟังความคิดเห็นที่มีความหลากหลายและสะดวกต่อลูกค้าในการให้ข้อมูล และให้ความสำคัญกับข้อมูลที่ได้รับจากลูกค้าเพื่อมาพัฒนาบริการให้ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2.3 การเข้าใจถึงความคาดหวัง ด้วยการจัดเตรียมสินค้า/บริการตามความต้องการและความจำเป็นของลูกค้าอยู่เสมอ การจัดเตรียมสถานที่ให้บริการที่มีความสวยงาม ตกแต่งที่ดูทันสมัย สะดวกสบาย มีที่จอดรถ ที่นั่งตามความคิดเห็นและคำแนะนำที่ได้รับจากลูกค้า

1.3 ลดความอ่อนไหวต่อราคาและพฤติกรรมการร้องเรียนของลูกค้า โดย

1.3.1 การรับฟังความคิดเห็นและให้ความสำคัญกับข้อมูลที่ได้รับจากลูกค้าเพื่อมาพัฒนาบริการให้ตอบสนองความต้องการของลูกค้า

1.3.2 การติดตามลูกค้าด้วยการจัดเตรียมพนักงานไว้คอยช่วยเหลือลูกค้าและให้คำแนะนำเมื่อลูกค้าร้อง/ต้องการตลอดเวลาเพื่อลดและป้องกันการร้องเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในภาพรวมของร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นกลุ่มตามจังหวัดเท่านั้น ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปอาจแบ่งกลุ่มตามระดับเขต/อำเภอ หรือกลุ่ม Cluster เนื่องจากร้านสะดวกซื้อกำลังเป็นที่นิยมสำหรับเขตสังคมเมืองมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ

2.2 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเท่านั้น ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปอาจศึกษาในพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ เช่น เชียงใหม่ ภูเก็ต ชลบุรี เป็นต้น เนื่องจากปัจจุบันร้านสะดวกซื้อมีการเติบโตมากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานครและเมืองหลัก ๆ มากกว่าพื้นที่อื่น ๆ

2.3 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารลูกค้าสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเท่านั้น ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปอาจศึกษาในมุมมองของความภักดี

(Loyalty Program) เช่น ระบบสะสมแต้มของสมาชิกร้านสะดวกซื้อ หรือปัจจัยการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าร้านสะดวกซื้อ

เอกสารอ้างอิง

- ชัชฎาภา ศักดิ์ศรี. (2561). การบริหารลูกค้าสัมพันธ์มีผลต่อความภักดีต่อการใช้บริการห้างสรรพสินค้า กรณีศึกษาห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง. สารนิพนธ์ การจัดการมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปาติดา ศรีศรีกำพล. (2564). การศึกษาตัวแบบที่ส่งผลต่อความภักดีของร้านค้าปลีกออนไลน์กลุ่มร้านสะดวกซื้อห้างสรรพสินค้าและซูเปอร์มาร์เก็ต. วารสารวิชาการสังคมศาสตร์เครือข่ายวิจัยประชาชน, 3(3), 42-58.
- ยุทธพงษ์ พิมพ์พัฒน์. (2559). ความภักดีของลูกค้าตามแนวทางการบริหารลูกค้าสัมพันธ์ของลูกค้าร้านสะดวกซื้อ. วารสารวิชาการ มทร.สุวรรณภูมิ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 1(1), 14-28.
- วลัย ช่อนกลิ่น. (2561). ส่วนประสมการค้าปลีกที่มีผลต่อความจงรักภักดีในการใช้บริการร้านสะดวกซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 20(1), 109-121.
- วิจัยกรุงศรี ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (2565). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรมปี 2566-2568: ธุรกิจร้านค้าปลีกสมัยใหม่. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/wholesale-retail/modern-trade/io/modern-trade-2022>
- วิมลมาศ บัวเพชร และไกรจิต สุตะเมื่อง. (2556). ปัจจัยด้านการจัดการลูกค้าสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อความภักดีต่อแบรนด์ "เทสโก้ โลตัส" ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารการตลาดและการสื่อสาร, 1(1), 65-80.
- สาธิตา ภัสสรโยธิน. (2560). กลยุทธ์การบริหารงานลูกค้าสัมพันธ์ของเทสโก้ โลตัส. การค้นคว้าอิสระ การบริหารสื่อสารมวลชน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). สถิติประชากร. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2567, จาก <http://statbbi.nso.go.th/Staticreport/page/sector/th/01.aspx>
- BLT Bangkok. (2021). ผู้บริโภคมากกว่าครึ่ง เปรียบเทียบข้อมูลสินค้าของซูเปอร์มาร์เก็ตคู่แข่งก่อนตัดสินใจซื้อ. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.bltbangkok.com/lifestyle/33833/>
- Brandage Online. (2562). 4 วิธีรับมือ เมื่อการเช็กสินค้าลูกค้าแบบเดิมๆ เริ่มใช้ไม่ได้ผล. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.brandage.com/article/16116>
- Marketing Oops. (2020). 3 เทรนด์กลยุทธ์ CRM 2020 "Aggregator Business – O2O – Direct to Customer". สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.marketingoops.com/news/biz-news/customer-relationship-management-tool-for-future/>
- Animashaun, A., Tunkarimu, T. I. and Dastane, O. (2016). Customer Perceived Value Towards Convenience Stores in Malaysia: The Influence on Customer Satisfaction, Loyalty and Retention. *Journal of Marketing and Consumer Behaviour in Emerging Markets*, 2(4), 4-27.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques* (3rd ed.). New York: John Wiley and Sons.
- Cronbach, L. J. and Furby, L. (1970). How we should measure "change": Or should we?. *Psychological bulletin*, 74(1), 68-80.
- Cuong, D. T. and Khoi, B. H. (2019). The Relationship between Service Quality, Satisfaction, Trust, and Customer Loyalty A Study of Convenience Stores in Vietnam. *Jour of Adv Research in Dynamical & Control Systems*, 11(01-Special), 327-333.

- Evans, J. D. (1996). *Straightforward Statistics for the Behavioral Sciences*. USA.: Thomson Brooks/Cole
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. and Black, W. C. (2018). *Multivariate Data Analysis* (8thed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Jin, H., Wang, S., Yang, F. and Xu, H. (2019). Service Convenience and Customer Loyalty: Findings from Convenience Stores in Guangzhou. *5th International Conference on Social Science and Higher Education*, 19(336), 935-938.
- Lawson-Body, A., and Limayem, M. (2004). The Impact of Customer Relationship Management on Customer Loyalty: The Moderating Role of Web Site Characteristics, *Journal of Computer-Mediated Communication*, 9(3), 428-448.
- LEE, Y. E. and LEE, Y. K. (2022). Impacts of Perceived Innovativeness of Convenience Store on Consumer Brand Engagement and Store Loyalty. *Korean Journal of Franchise Management*, 13(1), 35-46.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of psychology*, 22(140), 5-55.
- Oliver, R. L. (1999). Whence Consumer Loyalty. *In Journal of Marketing*, 63(Special Issue 1999), 33-44.
- Rovinelli, R. J. and Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 1(2), 49-60.
- Wu, S. I. and Lin, H. F. (2014). The Correlation of CSR and Consumer Behavior: A Study of Convenience Store. *International Journal of Marketing Studies*, 6(6), 66-80.
- Zeithaml, V. A., Berry, L. L. and Parasuraman, A. (1996). The behavioral consequences of service quality. *Journal of Marketing*, 60(2), 31.

ผ้าทอผู้ไทบ้านละหานน้ำ: ภูมิปัญญาทางภาษาและมิติทางวัฒนธรรม

Phu Tai Ban Laha Nam Woven Textiles: Language Wisdom and Cultural Dimensions

ต่อศักดิ์ เกษมสุข¹, กันยารัตน์ มะแสงสม² และ นิโลบล ภูระย้า³

Torsak Kasemsuk¹, Kanyarat Maseangsom² and Nilobol Phuraya³

Received : 14 ก.พ. 2567

Revised : 6 มิ.ย. 2567

Accepted : 12 มิ.ย. 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาทางภาษาและมิติทางวัฒนธรรมของชื่อลวดลายผ้าทอชาวผู้ไทบ้านละหานน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการเก็บข้อมูลภาคสนามและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยภูมิปัญญาทางภาษาพบว่า ชาวผู้ไทบ้านละหานน้ำมีการสืบทอดภูมิปัญญาผ้าทอมาจนถึงปัจจุบัน การสร้างลวดลายผ้าทอส่วนใหญ่ใช้วิธีการมัดหมี่ ซึ่งลวดลายผ้าทอที่พบมีจำนวน 50 ลวดลาย และมีชื่อที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นภูมิปัญญาทางภาษาในการตั้งชื่อลวดลายจากสิ่งของและธรรมชาติรอบตัวมาประยุกต์ให้เกิดเป็นลวดลาย กลวิธีทางภาษาในการตั้งชื่อลวดลายส่วนใหญ่เป็นการประสมคำในรูปแบบ คำหลัก+คำขยาย สะท้อนภูมิปัญญาในการใช้ภาษาเพื่อสื่อถึงลักษณะของลวดลาย การประกอบสร้างลวดลายหลักและลวดลายย่อยได้ ส่วนด้านมิติทางวัฒนธรรม พบว่า ชื่อลวดลายผ้าทอสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสิ่งของ กลุ่มสัตว์ กลุ่มพืช กลุ่มเรขาคณิต และกลุ่มสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ แสดงให้เห็นว่าในวัฒนธรรมของชาวผู้ไทบ้านละหานน้ำมีความผูกพันกับธรรมชาติและ การตั้งชื่อลวดลายผ้าด้วยคำว่า “นาค” มากที่สุดสะท้อนความเชื่อเรื่องนาคซึ่งเป็นลักษณะที่ปรากฏร่วมกันในประเทศลุ่มน้ำโขง

คำสำคัญ: ผ้าทอผู้ไทบ้านละหานน้ำ, ภูมิปัญญาทางภาษา, มิติทางวัฒนธรรม

Abstract

This research aimed to study the language wisdom and cultural dimensions of the names of the Phu Tai weaving motifs, Ban Laha Nam, Mueang Song Khon, Savannakhet Province, Lao People's Democratic Republic. A qualitative research methodology was employed to collect field data and in-depth interviews with 20 key informants from purposive sampling. Data were analyzed and presented by descriptive analysis. The results of research on language wisdom found that the Phu Tai people of Ban Laha Nam had inherited the wisdom of weaving textiles until now. Most woven textile motifs are created

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร อีเมล: torsak@snru.ac.th

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร อีเมล: kanyarat@snru.ac.th

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร อีเมล: nilobol@snru.ac.th

¹ Lecturer, Major. Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University, Email: torsak@snru.ac.th

² Lecturer, Major. Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University, Email: kanyarat@snru.ac.th

³ Lecturer, Major. Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University, Email: nilobol@snru.ac.th

using the Mudmee techniques. All 50 motifs of woven textiles have different names. It showed the wisdom of language in creating words, names, and patterns from objects and nature around them to create motifs design. Language strategies for naming are largely compounded in pattern words as (keyword + adjective), reflecting the wisdom of using language to convey the characteristics of motifs. The assembly can create an excellent motif and sub-motif. As for the cultural dimension, it was found that the names of woven textile motifs can be grouped into five groups: objects, animals, plants, geometrics and natural environment. It shows that in the Phu Tai culture, Ban Laha Nam has a connection with nature and the traditional beliefs about Naga, which are common beliefs in the Mekong Basin countries.

Keywords: Phu Tai Laha Nam Woven Textiles, Language Wisdom, Cultural Dimensions

บทนำ

ชาวผู้ไท บ้านละหาน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีภูมิปัญญาการทอผ้าในชุมชน ชาวบ้านละหาน้ำส่วนใหญ่นิยมทอผ้าไว้ใช้ในครัวเรือน ซึ่งผ้าทอส่วนใหญ่เป็นผ้าซิ่น ผ้าแพร ผ้าห่ม ผ้าขาวม้า และตีนซิ่น การทอผ้าจะพบได้ทั่วไปเกือบทุกหลังคาเรือน โดยเป็นระบบเศรษฐกิจครัวเรือนที่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในครอบครัว ทั้งพ่อ แม่ ลูก จึงทำให้ชุมชนชาวบ้านละหาน้ำ มีลักษณะโดดเด่นที่กลายเป็นชุมชนผ้าทอในระดับเมืองที่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ทั้งในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและต่างประเทศ เช่น ไทย เวียดนาม ญี่ปุ่น เป็นต้น

การสร้างลวดลายของผ้าทอของชุมชนบ้านละหาน้ำเป็นแบบมัดหมี่ ซึ่งเป็นเทคนิคดั้งเดิมของการสร้างลวดลายของผ้าทอในชุมชนบ้านละหาน้ำ การมัดหมี่ลวดลายดั้งเดิม เช่น ลายนาค ลายข้าวสาร ลายโคมห้า ลายตุ้ม ลายหมากจับ ลวดลายเหล่านี้มีการเรียนรู้และสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต และการสอนลวดลายมัดหมี่มักจะเรียนรู้ผ่านกระบวนการบอกเล่าและให้ฝึกปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติเป็นแล้วก็จะเกิดการสร้างสรรค์ลวดลายใหม่ จนกลายเป็นความเชี่ยวชาญ ลวดลายดั้งเดิมที่ถูกสอนมักจะ เป็นลวดลายเชิงโครงสร้างแบบเรขาคณิต เช่น ลวดลายนาคจะมีโครงสร้างเป็นสามเหลี่ยมและสี่เหลี่ยม ลายโคมห้า และลายหมากจับจะมีโครงสร้างเป็นสี่เหลี่ยม ดังนั้น กระบวนการมัดหมี่ที่เป็นการสร้างลวดลายของชุมชนบ้านละหาน้ำ จึงนิยมมัดหมี่ลวดลายง่าย ๆ และเมื่อฝึกมัดหมี่จนเกิดเป็นความชำนาญแล้วก็จะมีการสอนลวดลายที่สลับซับซ้อนให้กับผู้มัดหมี่

การศึกษาชื่อเรียกลวดลายผ้ามัดหมี่จะมีการวิเคราะห์ด้านลักษณะทางวัฒนธรรมร่วมด้วย อาจกล่าวได้ว่าเป็นการศึกษาการใช้ภาษาที่สะท้อนมุมมองในด้านมิติทางวัฒนธรรม โดยการศึกษาการใช้ภาษาเป็นการศึกษารูปแบบการตั้งชื่อลวดลายผ้า ส่วนด้านมิติทางวัฒนธรรมเป็นการศึกษาลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในชื่อของลวดลายผ้า ดังเช่น พิจิตรา พาณิซกุล (2547) กล่าวถึงผลการศึกษาชื่อที่ใช้เรียกซิ่นมัดหมี่ของชาวไทพวน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จากการวิเคราะห์ตามแนวคิดอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ว่าชื่อลายผ้าซิ่นมีความแตกต่างกันไปตามมิติของการทอลายผ้า ทั้งนี้ ชื่อที่ใช้เรียกลายประสมดั้งเดิมของซิ่นมัดหมี่ทั้งหมด 22 ชื่อ แตกต่างกัน 3 มิติ ได้แก่ จำนวนลายเดี่ยวที่นำมาประสม ชนิดของลายเดี่ยวที่นำมาประสม และลักษณะตำแหน่งของลายที่มาประสมกัน ส่วนการตั้งชื่อลายผ้าสะท้อนให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมของชาวไทยพวนคือ ชาวไทยพวนมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและเกษตรกรรม มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมทางวัตถุ ด้วยการนำสิ่งที่อยู่รอบตัวมาตั้งชื่อลายผ้า นอกจากการศึกษาเรื่องผ้าทอในประเทศไทย ยังพบว่ามีการศึกษาเรื่องผ้าทอใน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังเช่น จริญญา ชัยประทุม (2556: 130) ได้ศึกษาเรื่องผ้าทอหลวงพระบาง : มิติทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยศึกษาประวัติความเป็นมา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานผ้าทอหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยลาว ผลการวิจัยพบว่า ผ้าทอมีความเกี่ยวข้องกับคนหลวงพระบางมาตั้งแต่อดีต มีศิลปวัฒนธรรมที่โดดเด่นหลายด้านโดยเฉพาะชนเผ่าไทลื้อที่มีฝีมือสร้างสรรค์หัตถกรรมผ้าทอมีรูปแบบและลวดลาย

อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ในด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบมิติทางวัฒนธรรมที่สะท้อนความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อปรากฏบนลวดลายผ้า ในด้านมิติทางภูมิปัญญาพบว่า กระบวนการทางภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ปรากฏบนผลงานทอผ้าของชาวหลวงพระบาง ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่ยังคงแฝงไว้ด้วยภูมิปัญญาดั้งเดิม แม้จะมีการผลิตผ้าทอที่สนองต่อความต้องการของตลาดมากขึ้นก็ตาม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การศึกษาเรื่องผ้าทอมีการศึกษาในด้านลักษณะร่วมทางวัฒนธรรม มิติทางวัฒนธรรมตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์ผ้าทอ ทั้งในและต่างประเทศ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาในประเด็นกลวิธีทางภาษาในการตั้งชื่อลวดลายและวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านผ้าทอชาวผู้ไทบ้านละหานน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้ามาอย่างยาวนาน และยังไม่พบการศึกษาประเด็นดังกล่าวในพื้นที่บ้านละหานน้ำ เพื่อเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล องค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาทางภาษา และเป็นแนวทางในการศึกษา พัฒนา และอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์

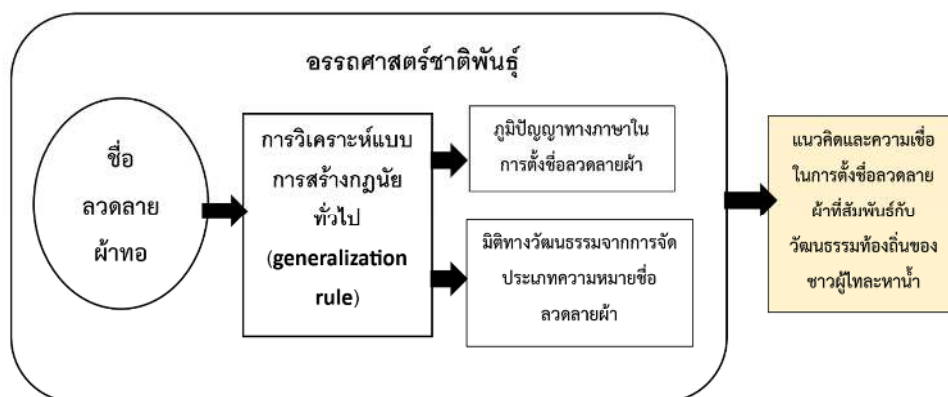
เพื่อศึกษาภูมิปัญญาทางภาษาและมิติทางวัฒนธรรมของชื่อลวดลายผ้าทอชาวผู้ไทบ้านละหานน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์มาวิเคราะห์ข้อมูลชื่อของลวดลายผ้าทอชาวผู้ไทบ้านละหานน้ำ ซึ่งอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2549: 79-80) กล่าวถึงอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ไว้ว่า เกิดจากแนวคิดที่ว่า รูปภาพหรือคำในภาษาเป็นสิ่งที่ช่วยให้สามารถศึกษาวิเคราะห์ระบบความคิดของมนุษย์ได้ คำว่า อรรถศาสตร์ หมายถึง การศึกษาความหมาย และคำว่า ชาติพันธุ์ สื่อความหมายถึง กลุ่มคนและวัฒนธรรม

การศึกษาตามแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์มีวิธีการศึกษาและวิเคราะห์หลายวิธี ซึ่งงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบการสร้างกฎทั่วไป (generalization rule) ตามที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2555: 18-19) อธิบายว่า การสร้างกฎทั่วไปเป็นการเสนอภาพรวมของผลการวิเคราะห์ โดยมีนำไปใช้ในการสรุปรูปแบบของชื่อต่าง ๆ ให้อยู่ในรูปของกฎและสามารถตรวจสอบได้และสามารถนำกฎนั้นมาใช้นำมาทำนายผลในอนาคตได้ เช่น ชื่อสถานที่ ชื่อบุคคล ชื่ออาหาร เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะเริ่มจากการวิเคราะห์โครงสร้างของชื่อลวดลายผ้าทอ โดยพิจารณาจากส่วนประกอบของชื่อลวดลายแต่ละชื่อออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ คือ ส่วนหลัก และส่วนขยาย แล้วพิจารณาว่าแต่ละส่วนของชื่อนั้นทำหน้าที่อย่างไร เช่น บอกอาการ บอกขนาด เป็นต้น จากนั้นจะวิเคราะห์ความหมายของชื่อลวดลายแต่ละลวดลาย แล้วจัดกลุ่มความหมายของชื่อ โดยพิจารณาให้ชื่อลวดลายที่มีความหมายทำนองเดียวกันอยู่ในกลุ่มความหมายเดียวกันและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางความหมายของชื่อลวดลายผ้าทอกับวัฒนธรรมของชาวผู้ไทบ้านละหานน้ำ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย ผ้าทอผู้ไทบ้านละหาน้ำ : ภูมิปัญญาทางภาษาและมิติทางวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์ภูมิปัญญาทางภาษาและมิติทางวัฒนธรรมของชื่อลวดลายผ้าทอชาวผู้ไทบ้านละหาน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากร ได้แก่ ชาวผู้ไทบ้านละหาน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่มีความรู้เรื่องการทอผ้าและมัดหมี่

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นเพศหญิง อายุ 40 ปีขึ้นไป จำนวน 20 คน ซึ่งเป็นชาวผู้ไทบ้านละหาน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และมีความรู้เกี่ยวกับการมัดหมี่ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับชื่อของลวดลายผ้าทอ และใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและการทอผ้าของชาวบ้านละหาน้ำ โดยมีประเด็นคำถามดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล 2) ประสบการณ์ในการทอผ้ามัดหมี่ 3) ชื่อของลวดลายผ้ามัดหมี่ 4) ตัวอย่างลวดลายผ้าทอ 5) ที่มาของชื่อลายผ้าทอ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้รวบรวมข้อมูลลวดลายผ้าทอของชาวผู้ไทบ้านละหาน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจากผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถในการมัดหมี่ รวมทั้งบันทึกภาพลวดลายที่บันทึกอยู่ในเอกสารของผู้มัดหมี่แต่ละคน และรวบรวมข้อมูลด้านวัฒนธรรมของชาวผู้ไทบ้านละหาน้ำจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบการสรุปรวมทั่วไป (generalization rule) โดยวิเคราะห์โครงสร้างของชื่อลวดลายผ้าว่ามีการประกอบโครงสร้างอย่างไร เพื่อมาสรุปเป็นผลการวิเคราะห์ภูมิปัญญาทางภาษาในการเรียกชื่อลวดลายผ้าทอของชาวผู้ไทบ้านละหานน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ส่วนมิติทางวัฒนธรรมของชื่อลวดลายผ้าทอวิเคราะห์โดยจัดประเภทความหมายและที่มาของชื่อลวดลายแต่ละลวดลายว่าสัมพันธ์กับสิ่งใดในวัฒนธรรมของชาวผู้ไทบ้านละหานน้ำ และนำเสนอด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผล

บ้านละหานน้ำเป็นหมู่บ้านชาวผู้ไทที่เก่าแก่หมู่บ้านหนึ่งในเมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อประมาณ 200 กว่าปีที่แล้ว ชาวบ้านละหานน้ำได้อพยพมาจากเมืองพิน เมืองเซโปน โดยตั้งหมู่บ้านอยู่ริมแม่น้ำเซบั้งเหียง และเจ้าพอน มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มเป็นแอ่งลาดเอียงไปตามริมแม่น้ำเซบั้งเหียง เนื่องจากมีภูมิประเทศที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ อาชีพหลักของชาวบ้านละหานน้ำจึงเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร และการจับสัตว์น้ำ นอกจากนี้ ชาวบ้านละหานน้ำยังประกอบอาชีพทอผ้าเป็นอาชีพรองจากการทำนา และอาจกล่าวได้ว่าเป็นอาชีพที่แทบทุกคนหรือเกือบทุกคน เป็นอาชีพที่สร้างรายได้จากภูมิปัญญาและความวิริยะอุตสาหะของชาวบ้านละหานน้ำอย่างแท้จริง

จากการศึกษาภูมิปัญญาทางภาษาและมิติทางวัฒนธรรมของชื่อลวดลายผ้าทอชาวผู้ไทบ้านละหานน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ภูมิปัญญาทางภาษาในการสร้างคำเรียกชื่อผ้าทอและมิติทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทบ้านละหานน้ำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ภูมิปัญญาทางภาษาในชื่อลวดลายผ้าทอบ้านละหานน้ำ

นอกจากภูมิปัญญาการทอผ้า การสร้างสรรค์ลวดลายผ้า ชาวบ้านละหานน้ำยังมีชื่อเรียกลวดลายที่ใช้ทอผ้าไว้อย่างหลากหลายจากการนำรูปร่างสิ่งของและธรรมชาติรอบตัวมาประยุกต์ให้เกิดเป็นลวดลายเพื่อสร้างการรับรู้ร่วมกัน อีกทั้งยังแสดงให้เห็นภูมิปัญญาทางภาษาในการสร้างคำเรียกชื่อลวดลายอีกด้วย ในที่นี้จะกล่าวถึงข้อมูลชื่อลวดลายผ้าทอและภูมิปัญญาทางภาษาที่ปรากฏในการสร้างคำเรียกชื่อลวดลายผ้าทอบ้านละหานน้ำ ดังต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลชื่อลวดลายผ้าทอ

ชื่อเรียกลวดลายผ้าทอบ้านละหานน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า ส่วนใหญ่นำมาจากการรูปร่างสิ่งของในชีวิตประจำวันของผู้พบเห็นและธรรมชาติรอบตัวมาประยุกต์ให้เกิดเป็นลวดลายบนผืนผ้าโดยใช้การมัดหมี่ มีจำนวน 50 ชื่อ ดังนี้ 1) ลายนาค 2) ลายนาคไต่เครือ 3) ลายนาคไต่ขั้ว 4) ลายนาคน้อย 5) ลายนาคสน 6) ลายนาคเกี่ยว 7) ลายนาคคู่ 8) ลายหวนาค 9) ลายข้าวสารน้อย 10) ลายตุ้ม 11) ลายตุ้มตัน 12) ลายตุ้มป่อง 13) ลายตุ้มหมากจับ 14) ลายตุ้มดอกกรัก 15) ลายตุ้มดอกพิกุล 16) ลายตุ้มแต่ง 17) ลายขอ 18) ลายหมี 19) ลายหมีโคมเจ็ด 20) ลายกาบหวี 21) ลายน้ำไหล 22) ลายแผนที่ 23) ลายหมากจับ 24) ลายหมากจับเครือ 25) ลายหัวข้อ 26) ลายหัวข้อต้นดอกไม้ 27) ลายเลขลบ 28) ลายเครือน้อย 29) ลายกาบอ้อย 30) ลายหัวใจ 31) ลายหางปลา 32) ลายผีเสื้อ 33) ลายฟันปลา 34) ลายผักแว่น 35) ลายเกล็ดเต่า 36) ลายประแจเงิน 37) ลายนกยูง 38) ลายข้าวหลามตัด 39) ลายหวีดอกจำปี 40) ลายหวีต้นสน 41) ลายหมีมังกู 42) ลายหมีคองตัดหวี 43) ลายบันไดมังกู 44) ลายขอกู่ 45) ลายใยแมงมุม 46) ลายต้นข้าว 47) ลายม้าน้ำ 48) ลายกงแก้ว 49) ลายดอกงา 50) ลายหมากหวาย

1.2 ลักษณะโครงสร้างคำของชื่อลวดลายผ้าทอ

ชื่อลวดลายผ้าทอจำนวน 50 ชื่อดังกล่าว ผู้วิจัยจัดเป็นคำนามวิสามนตตามนิยามของวิจิตรน ภาณุพงศ์ (2555: 18) ที่ให้นิยามว่า คำนามวิสามนต หมายถึงคำที่เป็นชื่อซึ่งตั้งขึ้นเฉพาะสำหรับเรียกคำนามวิสามนตหนึ่ง ๆ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้

วิเคราะห์ชื่อลวดลายข้างต้นตามลักษณะการปรากฏของพยางค์ พบว่าแม้ทุกชื่อจะเป็นคำนาม 1 คำ แต่มีการปรากฏของคำที่แตกต่างกัน ดังนี้

1.2.1 ชื่อที่ปรากฏเป็นคำพยางค์เดียว มี 3 ชื่อ คือ 1) นาค 2) ตุ่ม และ 3) ขอ

1.2.2 ชื่อที่ปรากฏเป็นคำ 2 พยางค์ มี 29 ชื่อ คือ 1) นาคน้อย 2) นาคสน 3) นาคเกี้ยว 4) นาคคู่ 5) ห้วนาค 6) ตุ่มตัน 7) ตุ่มป่อง 8) ตุ่มแต่ง 9) กาบหรี 10) กาบอ้อย 11) น้ำไหล 12) แผนที่ 13) หมาจับ 14) หัวข้อ 15) เลขลบ 16) เครื่องน้อย 17) หัวใจ 18) ผีเสื้อ 19) ฟันปลา 20) ผักแว่น 21) เกล็ดเต่า 22) ประแจเงิน 23) นกยูง 24) ขอกู่ 25) ต้นข้าว 26) ม้าน้ำ 27) กงแก้ว 28) ดอกงา และ 29) หมาหวาย

1.2.3 ชื่อที่ปรากฏเป็นคำ 3 พยางค์ มี 14 ชื่อ คือ 1) นาคไต่เครือ 2) นาคไต่ขั้ว 3) ข้าวสารน้อย 4) ตุ่มหมาจับ 5) ตุ่มดอกกรัก 6) ตุ่มดอกพิกุล 7) หมี่โคมห้า 8) หมี่โคมเจ็ด 9) หมาจับเครือ 10) หางปลาวาฬ 11) ข้าวหลามตัด 12) โยแมงมุม 13) หวีต้นสน และ 14) หวีมังกู

1.2.4 ชื่อที่ปรากฏเป็นคำ 4 พยางค์ มี 3 ชื่อ คือ 1) หวีดอกจำปี 2) หมี่คองตัดหวี และ 3) บันไดมังกู

1.2.5 ชื่อที่ปรากฏเป็นคำ 5 พยางค์ มี 1 ชื่อ คือ หัวข้อต้นดอกไม้

1.3 ภูมิปัญญาทางภาษาในการสร้างคำเรียกชื่อลายผ้าทอ

การสร้างคำเรียกลวดลายผ้าของชาวผู้ไทบ้านละหานน้ำ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการประสมคำลักษณะหนึ่ง กล่าวคือเกิดจากการนำคำที่มีความหมายต่างกันมาเรียงต่อกันด้วยวิธีการแบบ คำหลัก+คำขยาย ซึ่งคำหลักหมายถึงคำนามที่เป็นชื่อลายหลักของผ้า ส่วนคำขยายหมายถึงคำนาม คำบอกจำนวน หรือคำกริยาที่ทำหน้าที่ขยายรายละเอียดของลายหลัก เช่น บอกขนาด บอกจำนวน บอกอาการหรือสภาพของลาย บอกชื่อลายที่เป็นลายย่อย และบอกการเคลื่อนไหว ทั้งนี้ รูปแบบพื้นฐานของการสร้างคำที่ผู้วิจัยพบคือ รูปแบบ คำหลัก+คำขยาย พบมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบรูปแบบที่ซับซ้อนคือ รูปแบบที่เป็นคำหลัก+คำขยาย+คำขยาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.3.1 การสร้างคำรูปแบบคำหลัก + คำขยาย

การสร้างคำรูปแบบนี้เป็นการสร้างคำรูปแบบพื้นฐานที่พบมากที่สุด แบ่งออกเป็น

1) คำหลัก+คำขยายบอกขนาด เช่น

นาค+น้อย ซึ่งมี นาค เป็นคำหลัก น้อย เป็นคำขยายบอกขนาด

เครือ+น้อย ซึ่งมี เครือ เป็นคำหลัก น้อย เป็นคำขยายบอกขนาด

ข้าวสาร+น้อย ซึ่งมี ข้าวสาร เป็นคำหลัก น้อย เป็นคำขยายบอกขนาด

2) คำหลัก+คำขยายบอกจำนวน เช่น

นาค+คู่ ซึ่งมี นาค เป็นคำหลัก คู่ เป็นคำขยายบอกจำนวน

ขอ+คู่ ซึ่งมี ขอ เป็นคำหลัก คู่ เป็นคำขยายบอกจำนวน

หมี่โคม+ห้า ซึ่งมี หมี่โคม เป็นคำหลัก ห้า เป็นคำขยายบอกจำนวน

หมี่โคม+เจ็ด ซึ่งมี หมี่โคม เป็นคำหลัก เจ็ด เป็นคำขยายบอกจำนวน

3) คำหลัก+คำขยายบอกอาการหรือสภาพ ซึ่งคำขยายนี้อาจบอกอาการหรือสภาพของ

คำหลัก เช่น

นาค+เกี้ยว ซึ่งมี นาค เป็นคำหลัก เกี้ยว เป็นคำขยายบอกอาการ

เลข+ลบ ซึ่งมี เลข เป็นคำหลัก ลบ เป็น คำขยายบอกอาการ

ตุ้ม+ป่อง ซึ่งมี ตุ้ม เป็นคำหลัก ป่อง เป็นคำขยายบอกสภาพ

ตุ้ม+ตัน ซึ่งมี ตุ้ม เป็นคำหลัก ตัน เป็นคำขยายบอกสภาพ

ตุ้ม+แต่ง ซึ่งมี ตุ้ม เป็นคำหลัก แต่ง เป็นคำขยายบอกสภาพ

4) คำหลัก+คำขยายบอกชื่อสาย เช่น

กาบ+หวี ซึ่งมี กาบ เป็นคำหลัก หวี เป็นคำขยายบอกชื่อสาย
นาค+สน ซึ่งมี นาค เป็นคำหลัก สน เป็นคำขยายบอกชื่อสาย
หวี+ต้นสน ซึ่งมี หวี เป็นคำหลัก ต้นสน เป็นคำขยายบอกชื่อสาย
ตุ้ม+ดอกกรัก ซึ่งมี ตุ้ม เป็นคำหลัก ดอกกรัก เป็นคำขยายบอกชื่อสาย
บันได+มงกุฏ ซึ่งมี บันได เป็นคำหลัก มงกุฏ เป็นคำขยายบอกชื่อสาย
หวี+มงกุฏ ซึ่งมี หวี เป็นคำหลัก มงกุฏ เป็นคำขยายบอกชื่อสาย
หัวข้อ+ต้นดอกไม้ ซึ่งมี หัวข้อ เป็นคำหลัก ต้นดอกไม้ เป็นคำขยายบอกชื่อสาย

อาจกล่าวได้ว่าวิธีการสร้างคำแบบนี้เกิดจากการนำชื่อสาย 2 ลายมาวางเรียงกันนั่นเอง

1.3.2 การสร้างคำรูปแบบคำหลัก + คำขยาย+คำขยาย

การสร้างคำแบบนี้ถือเป็นรูปแบบซับซ้อนเพราะมีโครงสร้างคำหลัก+คำขยาย+คำขยาย
ปรากฏในคำเรียกลวดลายไม่มากนัก ได้แก่ นาคไต่ขั้ว นาคไต่เครือ หมี่คองตัดหวี ดังนี้

นาค+ไต่+ขั้ว มีโครงสร้างแบบ คำหลัก+คำขยายบอกอาการ+คำขยายบอกชื่อสาย
นาค+ไต่+เครือ มีโครงสร้างแบบ คำหลัก+คำขยายบอกอาการ+คำขยายบอกชื่อสาย
หมี่คอง+ตัด+หวี มีโครงสร้างแบบ คำหลัก+คำขยายบอกอาการ+คำขยายบอกชื่อสาย

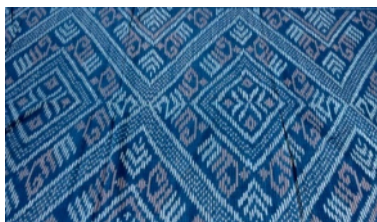
จากการศึกษาภูมิปัญญาทางภาษาที่ปรากฏในชื่อลวดลายผ้าทอบ้านละหาน้ำ สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว พบชื่อลวดลายผ้าทอจำนวน 50 ลวดลาย ชาวบ้านละหาน้ำมีวิธีการตั้งชื่อลวดลายของผ้าทอด้วย
การสังเกตเทียบเคียงกับรูปร่างของสิ่งที่อยู่รอบตัวของผ้าทอ ชื่อที่ปรากฏมากที่สุดคือชื่อที่มีคำว่า “นาค” ในด้านลักษณะ
โครงสร้างของชื่อลวดลายผ้าพบว่า ชื่อลวดลายส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นคำ 2 พยางค์ และคำ 3 พยางค์ ในด้านภูมิปัญญาทาง
ภาษาในการสร้างคำเรียกชื่อลวดลายผ้าทอ พบว่าใช้รูปแบบ คำหลัก + คำขยาย โดยคำขยายประกอบด้วยคำขยายบอกขนาด
บอกจำนวน บอกอาการหรือสภาพ และบอกชื่อสาย ซึ่งเป็นรูปแบบการสร้างคำเรียกชื่อลวดลายผ้าทอที่พบมากที่สุด รองลงมาคือ
การสร้างคำรูปแบบคำหลัก+คำขยาย+คำขยาย

2. มิติทางวัฒนธรรม

ชื่อลวดลายผ้าทอสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 5 กลุ่ม โดยเรียงลำดับชื่อที่ปรากฏจากมากไปน้อย ได้แก่ กลุ่มสิ่งของ
กลุ่มสัตว์ กลุ่มพืช กลุ่มเรขาคณิต และกลุ่มสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ลวดลายต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นการมองโลกและสิ่งที่อยู่
ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนความเชื่อที่อยู่ในวัฒนธรรมของชาวบ้านละหาน้ำ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 กลุ่มสิ่งของ

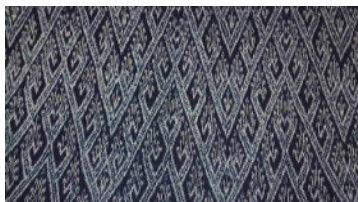
ชื่อลวดลายผ้าทอกลุ่มสิ่งของ เช่น ลายประแจเงิน ลายกาบหวี ลายบันไดมงกุฏ ลายตุ้ม เป็นต้น สะท้อนให้
เห็นการสร้างสรรคลวดลายโดยการนำเอาลักษณะของสิ่งของเครื่องใช้ที่พบเจอได้ในชีวิตประจำวัน มาออกแบบเป็นลวดลายที่มี
ความเหมือนหรือใกล้เคียงกับลักษณะสิ่งของเครื่องใช้นั้น ๆ เช่น หวี ที่มีลักษณะเป็นซี่ ถูกนำมาออกแบบเป็นลวดลาย กาบหวี
หวีดอกจำปี โดยมีลักษณะลวดลายเป็นเส้น ๆ คล้ายซี่ของหวีปรากฏอยู่บนผืนผ้า เป็นการนำลักษณะเด่นของสิ่งของเครื่องใช้
มาประกอบเป็นลวดลายผ้า

ภาพประกอบ 2 ผ้าลายหวีดอกจำปี (กลุ่มสิ่งของ)

2.2 กลุ่มสัตว์

ชื่อลวดลายผ้าทอกลุ่มสัตว์ เช่น ลายนาค ลายนาคคู่ ลายผีเสื้อ ลายฟีนปลา ลายม้าน้ำ ลายหางปลาหวลายนกยูง เป็นต้น สะท้อนให้เห็นการสร้างสรรคลวดลายของสัตว์ทั้งที่มีอยู่จริงบนโลก และสัตว์ที่อยู่ในตำนานหรือความเชื่อ เช่น นาค ลายนาคเป็นลวดลายที่พบมากที่สุดในลายผ้าของชาวบ้านละหานน้ำ โดยพบว่าลายนาคมีหลายแบบและหลายชื่อเรียก เช่น ลายนาคคู่ ลายนาคเกี้ยว ลายหัวนาค ลายบันไดนาค เป็นต้น สอดคล้องกับ จริญญา ชัยประทุม (2556: 150) ที่กล่าวถึงลายนาคว่า เป็นลายสำคัญของกลุ่มวัฒนธรรมไต สื่อถึงคติความเชื่อเรื่องพญานาค ซึ่งปรากฏให้เห็นทั่วไปทั้งในไทยและลาว อีกทั้งความเชื่อเรื่องพญานาคแห่งลุ่มน้ำโขงที่มีความเชื่อมโยงกับสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์และความศักดิ์สิทธิ์ของพญานาคตามความเชื่อของชาวไทยและลาว ดังนั้น ลายนาคจึงเป็นลายที่สตรีชาวลาวมักจะใช้สวมใส่ในโอกาสสำคัญ เช่น งานบุญ ประเพณี งานมงคลสมรส เป็นต้น นอกจากลายนาคที่นิยมนำมาสร้างสรรค์เป็นลายผ้าแล้ว ยังพบว่า ชาวบ้านละหานน้ำมีการทอผ้าลวดลายจากสัตว์อื่น ๆ อีกเช่น ผีเสื้อ นกยูง แสดงถึงความสัมพันธ์ของผู้คนกับระบบนิเวศที่ตนอาศัยอยู่

ภาพประกอบ 3 ผ้าลายนาคเกี้ยว (กลุ่มสัตว์)

2.3 กลุ่มพืช

ชื่อลวดลายผ้าทอกลุ่มพืช เช่น ลายดอกงา ลายผักแว่น ลายหมากหวาย ลายต้นข้าว ลายหมากจับ เป็นต้น สะท้อนให้เห็นการสร้างสรรคลวดลายที่ซึมซับความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ และแสดงออกมาในรูปแบบของการออกแบบลายผ้าให้ใกล้เคียงกับพืชพรรณที่มีอยู่ในธรรมชาติ หรือสิ่งที่อยู่ในสภาพแวดล้อมของชาวบ้าน ลวดลายกลุ่มพืชล้วนสื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกับระบบนิเวศ ไม่ว่าจะเป็น ต้นไม้ ดอกไม้ ผลไม้ พืชพรรณลักษณะต่าง ๆ ถูกนำมาประดิษฐ์เป็นลวดลายผ้าที่สวยงาม แสดงให้เห็นถึงความเป็นคนช่างสังเกตของช่างทอผ้าที่ถูกถ่ายทอดผ่านภูมิปัญญาการทอผ้าของชาวบ้านละหานน้ำจากรุ่นสู่รุ่น

ภาพประกอบ 4 ผ้าลายผักแว่น (กลุ่มพืช)

2.4 กลุ่มเรขาคณิต

ชื่อลวดลายผ้าทอกลุ่มเรขาคณิต เช่น ลายข้าวหลามตัด ลายขอ และลายเลขลบ สะท้อนให้เห็นการสร้างสรรค์ลวดลายที่ถอดแบบมาจากสิ่งแวดลอมรอบตัวที่ช่างทอพบเห็น เช่น ลายข้าวหลามตัดมาจากข้าวหลาม ลายขอมาจากตะขอ และลายเลขลบมาจากเครื่องหมายทางคณิตศาสตร์ นำมาออกแบบลายให้เป็นลายผ้า ซึ่งลวดลายเรขาคณิตเป็นลายพื้นฐานที่ช่างทอผ้าทุกคนต้องรู้จักและทอเป็นลำดับต้น ๆ เป็นลายพื้นฐานเพื่อพัฒนาการทอให้เป็นลายที่มีความยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

ภาพประกอบ 5 ผ้าลายข้าวหลามตัด (กลุ่มเรขาคณิต)

2.5 กลุ่มสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

ชื่อลวดลายผ้าทอกลุ่มสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ลายน้ำไหล สะท้อนให้เห็นการสร้างสรรค์ลวดลายที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของคนกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ บ้านละหานน้ำมีพื้นที่ติดกับแหล่งน้ำสำคัญคือ เข้ม้งเหียง ชาวบ้านใช้เป็นแหล่งน้ำสำหรับดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการเกษตร การประมง และการคมนาคม ดังนั้นชีวิตผู้คนจึงผูกพันกับสายน้ำ เกิดเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์ลวดลายที่มีชื่อว่า “ลายน้ำไหล” ที่สะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันของชาวบ้านละหานน้ำกับแหล่งน้ำในชุมชน

ภาพประกอบ 6 ผ้าลายน้ำไหล (กลุ่มสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ)

จากการศึกษาวิถีทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในชื่อลวดลายผ้าทอบ้านละหานน้ำ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า การตั้งชื่อลวดลายผ้าทอบ้านละหานน้ำสะท้อนให้เห็นลักษณะความเป็นอยู่ ความเชื่อ และสัมพันธ์ภาพระหว่างคนกับธรรมชาติ โดยเฉพาะมิติวัฒนธรรมด้านความเชื่อในเรื่องภูณานาคเป็นสิ่งที่พบมากที่สุดในการตั้งชื่อลายผ้า ที่มีคำว่า “นาค”

ประสมอยู่ในคำเรียกชื่อลวดลายผ้า เพราะนาคลีที่ผู้ทอผ้าเชื่อว่าเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ สะท้อนให้เห็นว่าในวัฒนธรรมของชาวผู้ไท ละหาน้ำมีการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติและยังมีความเชื่อเรื่องสัตว์ศักดิ์สิทธิ์และตำนานพุทธประวัติที่ประชาชนมีความศรัทธาเลื่อมใสมาอย่างยาวนาน

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง ผ้าทอผู้ไทละหาน้ำ : ภูมิปัญญาทางภาษาและมิติทางวัฒนธรรม พบว่า การตั้งชื่อลวดลายผ้าของชาวผู้ไท บ้านละหาน้ำ มีรูปแบบการสร้างคำที่ซับซ้อนและมีมิติทางวัฒนธรรมที่สะท้อนความเชื่อของชาวผู้ไท บ้านละหาน้ำ ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยพบลักษณะของการตั้งชื่อลวดลายผ้าที่มีความน่าสนใจ คือ การสร้างคำรูปแบบซับซ้อนเพราะโครงสร้างชื่อแบบ **คำหลัก+คำขยาย+คำขยาย** การตั้งชื่อเช่นนี้ปรากฏในคำเรียกลวดลายไม่มากนัก ได้แก่ นาคไต่ซัว นาคไต่เครือ หมี่คองตัดหวี ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของพิจิตรา พาณิชกุล (2547) ที่พบว่า ชาวไทยพวนตั้งชื่อลายประสมของผ้ามัดหมี่ด้วยการประสมชื่อลายเดี่ยวเข้าด้วยกันโดยไม่มีคำใดคั่น เช่น ผ้ามัดหมี่ลายโพธิ์ศรี ประสมกับ ลายดอกแก้ว เป็นหมี่โพธิ์ศรีดอกแก้ว หรือผ้ามัดหมี่ลายโพธิ์ศรี ประสมกับ ลายหมากจับ เป็นหมี่โพธิ์ศรีหมากจับ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเป็นการนำชื่อลายมาวางเรียงกันโดยไม่มีการนำคำขยายบอกอาการมาคั่นเช่นในการตั้งชื่อของผ้าทอบ้านละหาน้ำ

แต่ในขณะที่วิธีการตั้งชื่อลวดลายผ้าที่เป็นที่นิยมและปรากฏในกลวิธีการตั้งชื่อจากงานวิจัยนี้และงานวิจัยของพิจิตรา พาณิชกุล (2547) ที่พบร่วมกัน คือลักษณะการตั้งชื่อแบบ "คำหลัก+คำขยาย" ซึ่งเป็นกลวิธีการตั้งชื่อลวดลายผ้าทอที่พบร่วมกันทั้งในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. การที่มีชื่อเรียกลวดลายผ้าในกลุ่มสัตว์ที่มีคำว่า "นาค" นำหน้าชื่อมากที่สุด คือ 8 ลาย แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมของชาวผู้ไทบ้านละหาน้ำมีความผูกพันกับธรรมชาติและมีความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับนาคซึ่งเป็นลักษณะที่ปรากฏร่วมกันในประเทศลุ่มน้ำโขง สอดคล้องกับ จริญญา ชัยประทุม (2556) ที่ศึกษาผ้าทอของเมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและกล่าวถึงลายนาคว่า เป็นลายสำคัญของกลุ่มวัฒนธรรมไต สื่อถึงคติความเชื่อเรื่องพญานาค ซึ่งปรากฏให้เห็นทั่วไปทั้งในไทยและลาว เช่นเดียวกันกับชนิดา ตั้งถาวรสิริกุล (2541) ที่ศึกษาเรื่องสื่อสัญลักษณ์ ผ้าลาวเวียงจันทน์ได้กล่าวถึงโครงสร้างลายผ้าลาวเวียงจันทน์ที่มีลวดลายนาคว่าสื่อถึง ดิน น้ำและความสมบูรณ์ รวมถึงเป็นสัญลักษณ์ของชายและหญิงและการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ส่วนในงานของพิจิตรา พาณิชกุล (2547) ที่ศึกษาผ้าชิ้นมัดหมี่ของชาวไทพวนก็พบชื่อลายนาคเช่นกัน พิจิตราจัดให้ลายนาคเป็นลายที่สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับพุทธศาสนา โดยกล่าวว่า คนไทพวนเชื่อว่านาคเป็นสัตว์ในพุทธศาสนาและถือเป็นตัวแทนของความอุดมสมบูรณ์ สอดคล้องกับยศกร สิทธิศักดิ์ไพบูลย์ (2553) ที่ศึกษาชื่อลายผ้าแพรวาในภาษาผู้ไทตามแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ ที่กล่าวถึงนาคว่า ลายผ้าแพรวาที่มีลักษณะคล้ายลำตัวพญานาคมีทองนจะปรากฏอยู่บนผ้าแพรวาเกือบทุกผืน ชาวผู้ไทบ้านโพน อำเภอดงคำมวง จังหวัดกาฬสินธุ์ เชื่อว่า นาคเป็นสัตว์ที่คอยปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา จะเห็นได้จากทางขึ้นสิมหรือโบสถ์ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อว่าเป็นพญางูที่คอยให้น้ำ ทำให้ฝนตกตามฤดูกาล นอกจากนี้ในงานของพิษณุ เข้มพิลา และกฤษฎา ศรีธรรมมา (2550) ที่ศึกษาลวดลายผ้าห่อคัมภีร์ใบลานอีสานได้กล่าวถึงลักษณะความเชื่อของชาวอีสานผ่านการทอผ้าลวดลายนาคว่า นาคเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถดลบันดาลให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่เกษตรกร และพืชพรรณธัญญาหารได้ คนอีสานจึงนิยมทอผ้าลายนาคนำมาห่อใบลานเพราะเชื่อว่าจะได้รับอานิสงส์และผลบุญไปด้วย นอกจากนี้ลวดลายผ้าที่ปรากฏวัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคในภูมิภาคอื่น ๆ ในประเทศไทย มีปรากฏในงานวิจัยของณรงค์ เจนใจ และกรชนก สนิทวงศ์ (2565) ที่ศึกษาเอกลักษณ์ลวดลายผ้าทอบ้านวังผาและบ้านวังศิลา ตำบลสันมะค่า อำเภอบ้านดง จังหวัดเชียงราย ได้กล่าวถึงความหมายและลวดลายผ้าที่ชาวบ้านบ้านวังผาและบ้านวังศิลานิยมทอคือลวดลายที่เกิดขึ้นจากสัตว์สวยงามและสัตว์มงคล เช่นลายนาคน้อย นาคใหญ่ ที่สะท้อนความเชื่อของกลุ่มชนที่อยู่บริเวณลุ่มน้ำโขง ซึ่งเป็นถิ่นฐานเดิมของชาวบ้านก่อนจะย้ายมาตั้งรกรากที่อำเภอบ้านดง จังหวัดเชียงราย

สอดคล้องกับวิรินซอร์ พิมสาร (2559) ศึกษาเรื่องการออกแบบลายผ้าจากผ้าทอมือเมืองน่าน พบว่า ผ้าทอมือเมืองน่านจะเลียนแบบ ลวดลายจากธรรมชาติและเรขาคณิต ผู้ทอผ้าส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากชาวไทยลื้อ ซึ่งมีความเชื่อเรื่องพญานาค ที่เป็น สัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์จึงมีลวดลายพญานาคปรากฏอยู่ในผืนผ้าทอไทลื้อจนกลายเป็นเอกลักษณ์สำคัญอย่างหนึ่งของ ผ้าทอมือเมืองน่าน และนิตยา ฉัตรเมืองปัก (2555) ที่ศึกษาผ้าไหมมัดหมี่ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวว่า ผ้า ไหมมัดหมี่นาโพธิ์มีลายนาคเป็นลายหนึ่งในลายโบราณกลุ่มสัตว์ มีต้นแบบมาจากรูปนาคที่เขียนตามโบสถ์ต่าง ๆ อันสะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องสัตว์ชั้นสูงและความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้นผลการวิจัยที่กล่าวมานี้จึงช่วยยืนยันอีกประการหนึ่งว่าความเชื่อเรื่อง นาคที่ปรากฏผ่านลวดลายผ้าทอเป็นความเชื่อร่วมกันของประเทศในกลุ่มวัฒนธรรมไทหรือไทบริเวณลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะ ประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาและมีความเชื่อว่านาคคือตัวแทน ของความอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีการตั้งชื่อลายด้วยคำว่า “ตุ้ม” เป็นลำดับที่พบรองลงมา คือ 7 ลาย สะท้อนให้เห็นถึง การให้ความสำคัญกับสิ่งของเครื่องใช้ที่อยู่ในชีวิตประจำวันคือ “ลูกตุ้ม” มาตั้งเป็นชื่อของลวดลายผ้าด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปปรับใช้ในการศึกษาชื่อเรียกลวดลายผ้าทอ และลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่าน ลายผ้าทอในพื้นที่อื่น ๆ ได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปคือการศึกษารเปรียบเทียบลวดลายผ้าทอของประเทศ ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงในประเด็นภาษา การตั้งชื่อ การสร้างคำเรียก เป็นต้น

2.2 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปคือการศึกษารเปรียบเทียบลวดลายผ้าทอของประเทศ ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงในประเด็นภาพสะท้อนมิติทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในลวดลายผ้าทอ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จรัญ ชัยประทุม. (2556). ผ้าทอหลวงพระบาง: มิติทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 5(1), 129-156.
- ชนิดา ตั้งถาวรสิริกุล. (2541). *ลือสัญลักษณ์ผ้าลาวเวียงจันทน์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ณรงค์ เจนใจ และกรรณก สนิทวงศ์. (2565). เอกลักษณ์ลวดลายผ้าทอบ้านวังผาและบ้านวังศิลา ตำบลสันมะค่า อำเภอบ้านดุง จังหวัดเชียงราย. *วารสาร มจร การพัฒนาลังคม*, 7(3), 110-122.
- นิตยา ฉัตรเมืองปัก. (2555). *การศึกษาวิเคราะห์ผ้าไหมมัดหมี่อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พิจิตรา พาณิษฐ์กุล. (2547). *การศึกษาชื่อและระบบการทอขึ้นมัดหมี่ดั้งเดิมของคนไทพวนอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ตามแนววรรณคดีชาตินิพนธ์*. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชญ์ เข้มพิลา และกฤษฎา ศรีธรรมมา. (2550). *การศึกษาลวดลายผ้าทอคุ้มภักดิ์โบราณอีสาน*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคาม.
- ยศกร สิทธิศักดิ์ไพบูลย์. (2553). *การศึกษาชื่อลายแพรวาในภาษาผู้ไทยตามแนววรรณคดีชาตินิพนธ์*. *วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา) มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 10(1), 126-133.

- วิจิตร ภาณุพงศ์. (2555). *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 3 : ชนิดของคำ วลี ประโยค และสัมพันธ์สาร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- วรินชอร พิมสาร. (2559). *การออกแบบลายผ้าจากผ้าทอมืองน่าน*. ภาคนิพนธ์ ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิตศิลป์. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2549). *กว่าจะเป็นนักภาษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, กัญทิมา รักวงษ์วาน, มนสิการ เสงสุวรรณ และสิริวิมล ศุภกรศร. (2555). *บุคคลสำคัญและความคิดหลัก ในประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์: การเข้าถึงวัฒนธรรมโดยผ่านภาษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

Instructional Leadership of Teachers in Digital Age Affecting to the Student Quality in
School under Surin Primary Educational Service Area Office 2

มนตรี จิตจักร¹, ธันยาภรณ์ นวลสิงห์² และ หทัย น้อยสมบัติ³

Montri Chitchak¹ Thanyaporn Nualsing² and Hatai Noisombut³

Received: 31 พ.ค. 2566

Revised: 26 ต.ค. 2566

Accepted: 27 ต.ค. 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 2) ศึกษาคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลกับคุณภาพผู้เรียน และ 4) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครู จำนวน 317 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติการถดถอยพหุคูณมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) คุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 คือ ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเองและเพื่อนครูด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผู้เรียนด้วยเทคโนโลยี และด้านการใช้และพัฒนาหลักสูตรในยุคดิจิทัล โดยตัวแปรทั้ง 4 ร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน ได้ร้อยละ 23.30 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู, ยุคดิจิทัล, คุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
อีเมล: tongmontri.56814003001@reru.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
อีเมล: nui_thanya@yahoo.com

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อีเมล: hatainoi@gmail.com

¹ Master Student, Master of Education Program in Educational Administration, Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University, Email: tongmontri.56814003001@reru.ac.th

² Assistant Professor, Ph.D., Lecturer in Educational Administration Program, Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University, Email: nui_thanya@yahoo.com

³ Lecturer in Educational Administration Program, Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University, Email: hatainoi@gmail.com

Abstract

This research aimed 1) to study instructional leadership of teachers in digital age, 2) to study student quality in schools, 3) to study the relationship between instructional leadership of teachers in digital age and the student quality in schools, and 4) to study instructional leadership of teachers in digital age affecting the student quality in schools under Surin Primary Education Service Area Office 2. The samples were 317 teachers in schools under Surin Primary Education Service Area Office 2. Statistical analysis of the data involved percentage, mean, standard deviation and Pearson product-moment correlation, and Statistical Hypothesis testing used Stepwise multiple regression. The findings of the research revealed that; 1) The instructional leadership of teachers in digital age, Surin Primary Education Service Area Office 2 in overall was at high level. 2) The student quality in schools under Surin Primary Education Service Area Office 2 in overall was at the highest level. 3) The relationship between instructional leadership of teachers in digital age and the student quality in schools in overall was at moderate level positive ($r_{xy} = 0.478$) with the statistical significance at .01 level. 4) The four aspects of instructional leadership of teachers in digital age affecting to the student quality in schools under Surin Primary Education Service Area Office 2; the development of teachers' self-efficacy and colleges (X5), building a digital network for learning (X4), the development of learners with technology (X2), and the use and development of curriculum in the digital age (X3). The four variables predicted the percentage variance of student quality in schools at 23.30 with the statistical significance at .01 level

Keywords: Instructional Leadership of Teachers, Digital Age, Student Quality in Schools

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติให้มีความเจริญงอกงามทั้งกายใจและสติปัญญา อีกทั้งเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการผลักดันให้ประเทศชาติเกิดการพัฒนาดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) ที่มุ่งหวังให้คนไทยมีความสุข มีความปลอดภัย มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม และส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เพื่อเป็นการสนองนโยบายดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ 5 ปีแรก (พ.ศ. 2560-2564) ของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ซึ่งระยะแรกนี้จะเป็นการแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่ส่งสมานานไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนปัญหาทางการศึกษาของคนในชาติที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นทั้งในด้านวิชาการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อตอบสนองตลาดแรงงานทั้งในและนอกประเทศ กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการจัดการศึกษาได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ขึ้นโดยมีหลักการสำคัญ คือยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มุ่งเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ โดยส่งเสริมให้เด็กไทยได้รับการพัฒนาทักษะทางสมอง ทักษะทางสังคม ทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ ทักษะการทำงาน และทักษะการใช้ชีวิตที่พร้อมเข้าสู่การเป็นพลเมืองโลก ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งแผนดังกล่าวเปรียบเสมือนเข็มทิศของการพัฒนาการศึกษาให้มุ่งสู่การพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และเน้นประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559: 1)

ครูเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการศึกษา และการจัดการเรียนรู้ของครูขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ซึ่งองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ ต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อเป็นผู้ชี้แนะ หรือให้คำปรึกษาหารือ ให้ผู้เรียนปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง และเกิดความเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่พึงประสงค์ของสถานศึกษา ครูผู้มีภาวะผู้นำทางวิชาการนั้น ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธีรธร สุธีธร, สมชาย เทพแสง และสมบุญ บวรศิริรักษ์, 2559: 54-61) ซึ่งปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว จำเป็นที่ผู้คนที่ต้องเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาบุคคลในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะการวางรากฐานการพัฒนาชีวิต การพัฒนาศักยภาพ การดำรงชีวิตในสังคม ได้อย่างมีความสุข ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 ได้ให้ความสำคัญกับผู้เรียนที่ระบุว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ พัฒาตนเองได้ และให้ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่กำหนดวิสัยทัศน์ว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษา และเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21

ครูผู้สอนมีหน้าที่ชี้แนะให้ผู้เรียนได้รู้จักการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีระบบมีเหตุผล คิดเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้สูงสุด การจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัลนั้น ครูควรมีบทบาทในการเป็นผู้อำนวยการความสะดวก และชี้แนะแนวทางเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้แบบใหม่โดยการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบอินเทอร์เน็ต และสื่อเทคโนโลยี มีทักษะในการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อขยายองค์ความรู้ของครูตลอดเวลา มีความสามารถในการถ่ายทอดหรือขยายความรู้ของตนสู่ผู้เรียน ผ่านสื่อเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการแสวงหาและคัดเลือกเนื้อหา ความรู้หรือเนื้อหาที่ทันสมัยเหมาะสม และเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนผ่านทางสื่อเทคโนโลยี สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในฐานะที่เป็นผู้ผลิต ผู้กระจาย และผู้ใช้ความรู้ เป็นต้น (จินณวัตร ปะโคทั้ง, 2561: 18-19)

กล่าวได้ว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของครูเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ จนเป็นผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูจึงเป็นตัวบ่งชี้ความเป็นมืออาชีพของครู ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางปฏิรูปการศึกษาที่ได้ยกย่องให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง เป็นวิชาชีพแห่งความหวังและศรัทธาในการพัฒนาสังคมประเทศชาติ การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูจึงมีความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพครู ที่ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาและมีความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561: 25-41) กล่าวว่า คุณภาพผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะพิจารณาจากตัวบ่งชี้ต่าง ๆ ดังนี้ 1) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน คือ ความสามารถของผู้เรียนในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดในแต่ละระดับชั้น สามารถคิดจำแนกแยกแยะ ใคร่ครวญไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบคอบ โดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ความสามารถรวบรวมความรู้ได้ทั้งด้วยตัวเองและการทำงานเป็นทีม เชื่อมโยงองค์ความรู้ และประสบการณ์ มาใช้ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ อาจเป็นแนวความคิด โครงการ โครงงาน ชิ้นงาน ผลผลิต สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงานอย่างสร้างสรรค์และมีคุณธรรม มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา จากพื้นฐานเดิมในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ กระบวนการต่าง ๆ รวมทั้งมีความก้าวหน้าในผลการทดสอบระดับชาติ หรือผลการทดสอบ อื่น ๆ มีความรู้ทักษะพื้นฐานในการจัดการเจตคติที่ดีพร้อมที่จะศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้น การทำงานหรืองานอาชีพ 2) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน คือ คุณลักษณะของผู้เรียนที่มีพฤติกรรมที่แสดงออกของการเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม เคารพในกฎกติกา มีค่านิยมและจิตสำนึก ตามที่สถานศึกษากำหนดโดยไม่ขัด

กับกฎหมาย และวัฒนธรรมอันดีของสังคม มีความภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าของความเป็นไทย มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ วัฒนธรรม และประเพณีไทย รวมทั้งภูมิปัญญาไทย ยอมรับและอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้าน เพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนา ภาษาวัฒนธรรม ประเพณี รักษาสุขภาพกาย สุขภาพจิต อารมณ์และสังคม และแสดงออกอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข เข้าใจผู้อื่น ไม่มีความขัดแย้งกับผู้อื่น

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาที่มุ่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้มีคุณภาพ และหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล และคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ต่อไป

วัตถุประสงค์

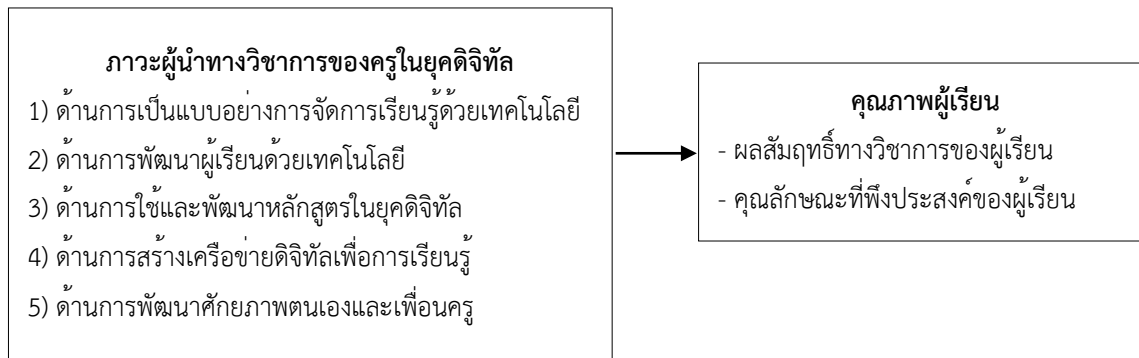
1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลกับคุณภาพผู้เรียน
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

กรอบแนวคิดและสมมติฐาน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดจากนักวิชาการเป็นกรอบแนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล จากการสังเคราะห์ตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการของครู จากนักวิชาการ และนักวิจัย Suranna and Moss (2002), Crowther et al (2002), Hoy and Hoy (2003), Richardson and Mackenzie (2006), Fullan (2008), The National Institute of Education (NIE) (2011), Le Duc Quang (2017), วิศิษฐ์ มุ่งนากลาง (2556), รัชฎาพร พิมพิชัย (2556), สุพจน์ ศรีนุตพงษ์ และพลสันต์ โพธิ์ศรีทอง (2556), สุคันทอน สิงพวงเพ็ด และคณะ (2559) จากการสังเคราะห์ตัวแปรภาวะผู้นำยุคดิจิทัลจากนักวิชาการ Ribble and Ross (2004), America Institute for Research: AIR (2009), International Society for Technology in Education: ISTE (2009), Hague and Payton (2010), Duickert (2016), Zhu (2016), Sheninger (2019), สมศักดิ์ จีวัฒนา (2555), มลิวลย์ ธรรมแสง (2558), สุกัญญา แซ่ม้อย (2558), ชุตริตัน กาญจนธนชัย (2562), กนกอร สมปราษฎ (2562), ดาวรรณ ถวิลการ (2564) โดยผลการสังเคราะห์ พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1) ด้านการเป็นแบบอย่างการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี 2) ด้านการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนยุคดิจิทัล 3) ด้านการพัฒนาหลักสูตรในยุคดิจิทัล 4) ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ 5) ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเองและเพื่อนครูกรอบแนวคิดคุณภาพผู้เรียน ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) ซึ่งมีองค์ประกอบ 2 ด้าน คือ 1) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน 2) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ดังภาพประกอบ 1

ตัวแปรพยากรณ์

ตัวแปรเกณฑ์

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

สมมติฐาน

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
2. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล อย่างน้อยสองด้านที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำนวน 1,787 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 317 คน ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 43) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็น ข้าราชการครูจำนวน 317 คน การสุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 จำแนกสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ออกเป็น 5 อำเภอ คือ อำเภอรัตนบุรี อำเภอท่าตูม อำเภอชุมพลบุรี อำเภอสนม และอำเภอโนนนารายณ์ ได้ประชากรอำเภอรัตนบุรี จำนวน 459 คน อำเภอท่าตูม จำนวน 485 คนอำเภอชุมพลบุรี จำนวน 400 คน อำเภอสนม จำนวน 253 คน และอำเภอโนนนารายณ์ จำนวน 190 คน

ขั้นที่ 2 เทียบสัดส่วนขนาดตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 317 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างอำเภอรัตนบุรี จำนวน 81 คน อำเภอท่าตูม จำนวน 86 คนอำเภอชุมพลบุรี จำนวน 71 คน อำเภอสนม จำนวน 45 คน และอำเภอโนนนารายณ์ จำนวน 34 คน และจัดทำตารางจำแนกประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเทียบสัดส่วนในแต่ละกลุ่มออกมาเพื่อทำการสุ่มอย่างง่ายให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่คำนวณได้ ดังตาราง 1

ตาราง 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

อำเภอในสังกัด สพป.สุรินทร์ 2	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
รัตนบุรี	459	81
ท่าตูม	485	86
ชุมพลบุรี	400	71
สนม	253	45
โนนนารายณ์	190	34
รวม	1,787	317

ขั้นที่ 3 สุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืนจากประชากรในแต่ละกลุ่มตามอำเภอรัตนบุรี อำเภอท่าตูม อำเภอชุมพลบุรี อำเภอสนม และอำเภอโนนนารายณ์ ตามจำนวนที่ต้องการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งแบ่ง ออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีการของ แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เกณฑ์การให้คะแนนมี 5 ระดับ ตามแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561: 25-41) ดังนี้

5 หมายถึง คุณภาพการประเมินประเด็นพิจารณาของมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียนอยู่ในระดับยอดเยี่ยม

4 หมายถึง คุณภาพการประเมินประเด็นพิจารณาของมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียนอยู่ในระดับดีเลิศ

3 หมายถึง คุณภาพการประเมินประเด็นพิจารณาของมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียนอยู่ในระดับดี

2 หมายถึง คุณภาพการประเมินประเด็นพิจารณาของมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลาง

1 หมายถึง คุณภาพการประเมินประเด็นพิจารณาของมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียนอยู่ในระดับกำลังพัฒนา

2.1 ร่างแบบประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลที่สร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้อง และให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุงเนื้อหา การใช้ภาษาให้ถูกต้องสมบูรณ์

2.2 ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมของตัวบ่งชี้จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องมีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านเทคโนโลยี จำนวน 9 ท่าน

2.3 นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้อง และให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุงเนื้อหา การใช้ภาษาให้ถูกต้องสมบูรณ์

2.4 ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด กำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ โดยต้องมีความเชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา และด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 5 ท่าน

2.5 ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยประเมินความสอดคล้องของนิยามศัพท์เฉพาะและข้อความถามของตัวแปรแต่ละตัว การใช้ภาษา (Wording) ให้เหมาะสม จากนั้นนำผลการประเมินที่ได้มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Congruence: IOC) โดยพิจารณาเลือกใช้ข้อความที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 70–72) โดยแบบสอบถามมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60–1.00

2.6 นำแบบสอบถามที่ได้รับการเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

2.7 นำแบบสอบถามที่ได้ มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของ Cronbach โดยแบบสอบถามควรมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 116–119) ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.984 และตอนที่ 3 คุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.867

2.8 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ขอหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ถึงโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

3.2 ติดต่อประสานงานกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับครูด้วยตนเอง เพื่อชี้แจงรายละเอียดและความมุ่งหมายของการวิจัย ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม จำนวน 317 ฉบับ และสามารถเก็บข้อมูลกลับคืนมาได้ 317 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

3.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ก่อนนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ และนำมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

4.1 วิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

4.2 วิเคราะห์ระดับ ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล และระดับคุณภาพผู้เรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.3 วิเคราะห์ระดับ คุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

สรุปผล

จากผลการวิจัย เรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อคุณภาพในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาลำดับ ได้แก่ ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ และด้านการเป็นแบบอย่างการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาลำดับ ได้แก่ ด้านการพัฒนาผู้เรียนด้วยเทคโนโลยี ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเองและเพื่อนครู และด้านการใช้และพัฒนาหลักสูตรในยุคดิจิทัล ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการเป็นแบบอย่างการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี	4.51	0.55	มากที่สุด
2. ด้านการพัฒนาผู้เรียนด้วยเทคโนโลยี	4.50	0.56	มาก
3. ด้านการใช้และพัฒนาหลักสูตรในยุคดิจิทัล	4.40	0.57	มาก
4. ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้	4.52	0.57	มากที่สุด
5. ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเองและเพื่อนครู	4.43	0.54	มาก
โดยรวม	4.47	0.56	มาก

2. ระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน

คุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน	4.46	0.47	มาก
2. ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน	4.58	0.49	มากที่สุด
โดยรวม	4.52	0.41	มากที่สุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลาง ($r_{xy} = 0.478^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเองและเพื่อนครู (X_5) มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ($r_{xy} = 0.360^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัล เพื่อการเรียนรู้ (X_4) มีความสัมพันธ์กันในระดับที่ต่ำ ($r_{xy} = 0.287^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ตัวแปร	Y	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5
X_1	.300 ^{**}	1.00	-	-	-	-
X_2	.313 ^{**}	.399 ^{**}	1.00	-	-	-
X_3	.341 ^{**}	.294 ^{**}	.296 ^{**}	1.00	-	-
X_4	.287 ^{**}	.296 ^{**}	.371 ^{**}	.578 ^{**}	1.00	-
X_5	.360 ^{**}	.284 ^{**}	.278 ^{**}	.250 ^{**}	.265 ^{**}	1.00
X	.478 ^{**}					

^{**} มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$)

4. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณโดยการคัดเลือกตัวแปรเพื่อพยากรณ์ ใช้วิธีแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน ทั้งหมด 4 ตัว คือ ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเองและเพื่อนครู (X_5) ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ (X_4) ด้านการพัฒนาผู้เรียนด้วยเทคโนโลยี (X_2) และด้านการใช้และพัฒนาหลักสูตรในยุคดิจิทัล (X_3) โดยรวมกันส่งผลได้ดีที่สุด 23.30 ดังตาราง 5

ตาราง 5 วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน เพื่อค้นหาตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสวรินทร์ เขต 3

โมเดล	ตัวแปรพยากรณ์	R	R ²	F	p
1	X ₅	0.360	0.130	70.045**	.000
2	X ₅ X ₄	0.443	0.197	57.414**	.000
3	X ₅ X ₄ X ₂	0.475	0.226	45.453**	.000
4	X ₅ X ₄ X ₂ X ₃	0.483	0.233	32.447**	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (p < .01)

5. การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน ตัวแปรที่ได้รับการเลือกเข้าสมการ คือ ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเองและเพื่อนครู (X₅) เป็นตัวพยากรณ์ สามารถพยากรณ์คุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสวรินทร์ เขต 2 ได้ดีที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนดิบ ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเองและเพื่อนครู (X₅) ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ (X₄) ด้านการพัฒนาผู้เรียนด้วยเทคโนโลยี (X₂) และด้านการใช้และพัฒนาหลักสูตรในยุคดิจิทัล (X₃) คือ .138, .104, .081 และ .058 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ .238, .212, .151 และ .096 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งสี่รวมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสวรินทร์ เขต 2 ได้ร้อยละ 23.30 ดังตาราง 6

ตาราง 6 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสวรินทร์ เขต 2

ตัวแปรพยากรณ์	B	S.E. _b	β	t	p
X ₅	.138	.025	.238	5.453**	.000
X ₄	.104	.021	.212	4.870**	.000
X ₂	.081	.024	.151	3.330**	.001
X ₃	.058	.027	.096	2.105*	.036

R = .483, R² = .233 a = 2.843

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (p < .01)

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p < .05)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเองและเพื่อนครู (X₅) ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ (X₄) ด้านการพัฒนาผู้เรียนด้วยเทคโนโลยี (X₂) และด้านการใช้และพัฒนาหลักสูตรในยุคดิจิทัล (X₃) โดยตัวแปรทั้งสี่รวมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสวรินทร์ เขต 2 ได้ร้อยละ 23.30 สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 2.843 + .138X_5 + .104X_4 + .081X_2 + .058X_3$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_y = .238 Z_{x_5} + .212 Z_{x_4} + .151 Z_{x_2} + .096 Z_{x_3}$$

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ได้ผลของการวิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 2 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่าต่ำ คือ 1) ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ และ 2) ด้านการเป็นแบบอย่างการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี และอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่าต่ำ คือ 1) ด้านการพัฒนาผู้เรียนด้วยเทคโนโลยี 2) ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเอง และเพื่อนครู และ 3) ด้านการใช้และพัฒนาหลักสูตรในยุคดิจิทัล ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 มีทัศนคติที่ดีมีความกระตือรือร้นต่อการทำงาน ยังเล็งเห็นความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงยุคสมัย จากอดีตสู่ยุคที่ต้องเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นสื่อเทคโนโลยีเพื่อให้ทันโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง และผู้เรียนที่มีความสนใจในเทคโนโลยีมากยิ่งขึ้น ทั้งยังตระหนักและเห็นความสำคัญของงานวิชาการว่าเป็นงานที่สำคัญต่อสถานศึกษา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของครู จากผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง อย่างเต็มศักยภาพ รวมทั้งเกิดความร่วมมือของครูในการพัฒนาศักยภาพตนเองและเพื่อนครูให้เท่าทันต่อความต้องการของผู้เรียน และทั้งในด้านผู้เรียนผู้สอนต้องเสริมสร้างคุณภาพผู้เรียนให้เท่าทันยุคเทคโนโลยีที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ชฎากาญจน์ เจริญชนม์ (2553: 40-43) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู เป็นความสามารถในการนำความรู้ ทักษะ ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิชาการ ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของผู้เรียนในที่สุด สามารถสังเกตเห็นได้ในการบริหารกิจกรรมทุกชนิดของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนา และส่งเสริมการเรียนการสอนให้ได้ผลดีดังนั้น ครูที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงจะสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2. คุณภาพผู้เรียน ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้เรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานในการวิจัยข้อสอง ที่กล่าวว่า คุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 อยู่ในระดับยอดเยี่ยม เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เนื่องมาจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลอย่างเคร่งครัด เกี่ยวกับการเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข มีการพัฒนารอบด้าน โดยเฉพาะมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีสุขภาพทางร่างกาย และจิตสังคม จัดให้มีมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีมาตรฐานที่เป็นเลิศ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 6 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ (หมายถึง สุขกาย สุขใจ) สติปัญญา ความรู้ (หมายถึง เป็นคนเก่ง) และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข (หมายถึง เป็นคนดีของครอบครัวและสังคม)” ได้จัดระบบโครงสร้างของกระบวนการจัดการศึกษา โดยยึดหลักมีเอกภาพ ด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งนี้ จะมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพไว้เพื่อให้สถานศึกษาสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้ให้ถือว่าระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและดำเนินการโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกิจกรรมหรือแนวปฏิบัติที่จำเป็นจะต้องดำเนินงาน เพื่อประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้รับการรักษาไว้และส่งเสริมเพิ่มพูนและรวมถึงกิจกรรมหรือแนวปฏิบัติใด ๆ ที่หากดำเนินการตามระบบและแผนที่วางไว้แล้วจะทำให้เกิดความมั่นใจว่าจะได้ผลผลิตทางการศึกษาที่มีคุณภาพตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัย ชนิษฐา ยศเมฆ (2560: 10) กล่าวว่า คุณภาพผู้เรียน เป็นคุณลักษณะของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขเช่นเดียวกับงานวิจัย พิษณุ ผิวทอง (2561: 85) กล่าวว่า คุณภาพผู้เรียน เป็นคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งแสดงออกถึงคุณธรรม จริยธรรม มีความกระตือรือร้น และมีความสามารถในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีความคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์ได้ มีสุนทรียภาพ รวมไปถึงการมี สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธิณี แซ่จีน (2561: 35) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับคุณภาพของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 โดยภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเชียร กันหาจันทร์ (2561: 92) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ทำให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัย สุตามาส ศรีนอก (2557: 138–165) ที่ได้ทำวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูส่งผลทางบวกต่อคุณภาพผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเชียร กันหาจันทร์ (2561: 132) ได้วิจัยความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน และด้านการใช้และพัฒนาสื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง กับคุณภาพผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนภาวะผู้นำทางวิชาการของครูด้านอื่น ๆ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับคุณภาพผู้เรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จากตัวแปรทั้งหมด 5 ตัวแปร มีตัวแปรที่ทดสอบแล้วส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 4 ตัวแปร สามารถนำมาอภิปรายตามลำดับได้ดังนี้

4.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเองและเพื่อนครู ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องจากการที่ครูในสถานศึกษามีความสนใจและความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและแสวงหาความรู้ และทักษะการปฏิบัติงานอย่างเป็นมืออาชีพด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล พร้อมกับการแนะนำการจัดการเรียนรู้ที่เน้นเทคโนโลยีให้กับเพื่อนครูอย่างมีความหลากหลาย การให้คำปรึกษา แนะนำ นิเทศ และถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่ผู้อื่น การมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงเพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเองและเพื่อนร่วมงานให้จัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ดิจิทัล

ต่าง ๆ เพิ่มประสิทธิภาพและการพัฒนาโรงเรียน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นเพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนางาน สอดคล้องกับงานวิจัย สุชาติ พันธก้อม (2563: 154–156) ได้กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพของตนเองเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของตนเอง ให้มีทักษะกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน โดยให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่เพื่อนครูเพื่อก่อให้เกิดพลังแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนอย่างมีคุณภาพ ยังช่วยสนับสนุนซึ่งกันและกันในการส่งเสริมและแก้ไขปัญหาของผู้เรียน ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งในการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อเพิ่มความสำเร็จให้กับผู้เรียนนั้น ต้องมีการพัฒนาสภาพแวดล้อมสำหรับการเรียนการสอนและการฝึกอบรมที่มีความสำคัญ ต่อการเรียนการสอน ศูนย์กลางของการพัฒนาการเรียนการสอนสิ่งสำคัญในการพัฒนาครูก็คือการตัดสินใจว่าครูมีความต้องการพัฒนาในวิชาชีพ ความเป็นมืออาชีพของครูช่วยให้ครูปฏิบัติหน้าที่เต็มความสามารถ โดยให้มีการพัฒนาและสนับสนุนวิชาชีพครูอย่าง ต่อเนื่องสอดคล้องกับมาตรฐาน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นผู้นำทางวิชาการจึงต้องพัฒนาครูแกนนำ ให้มีความสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพครูมากขึ้น จัดเวลาให้ครูได้อบรม พัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง และกำกับติดตามความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครูอยู่เสมอ (U.S. Department of Education, 2005: 25) การพัฒนาตนเองจนทำให้เกิดการเรียนรู้ และเกิดความเชี่ยวชาญ ในการใช้ทักษะการจัดการเรียนรู้พัฒนาผู้เรียน การสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น การทำงานอย่างเป็นระบบ ที่สำคัญที่สุดคือการนำองค์ความรู้ใหม่ด้านการเรียนการสอนมาเผยแพร่แก่เพื่อนครู และคอยที่เป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาให้กับเพื่อนครูในการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมทางเทคโนโลยีเพื่อให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน พร้อมทั้งสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน ให้ความช่วยเหลือและร่วมมือเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู ให้เพื่อนร่วมงานได้มุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด (ใหม่ ทูมสี, 2560: 197)

4.2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องจากการทำงานของครูที่ประสบความสำเร็จในพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัยและเผยแพร่องค์ความรู้ที่ประสบความสำเร็จของต่อเพื่อนครูเพื่อการขยายผลการจัดการเรียนรู้ที่จะนำไปพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติรัตน์ กาญจนธนะชัย (2562: 35–38) ได้กล่าวว่า ครูต้องแสดงออกถึงการร่วมกันทำงานด้วยความเต็มใจ โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการจัดการเรียนรู้ องค์ความรู้ และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเปิดเผย รวมถึงการเผยแพร่ในแบบดิจิทัลเพื่อสะดวกต่อครูที่สนใจเข้ามาศึกษาองค์ความรู้ ร่วมเป็นทีมงานที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหาของผู้เรียนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาใช้เป็นแนวทางด้านกลยุทธ์เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและวิธีการใหม่ในการเสริมสร้างคุณภาพผู้เรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และสอดคล้องกับงานวิจัย Joseph (2013: 43) ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนนั้นต้องมีลักษณะพิเศษ คือการพูดคุยกับเพื่อนครูเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและการเผยแพร่กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ทันสมัยเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียน ยังเป็นการสร้างเครือข่ายในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ยังสอดคล้องกับบทความของ สุพิชญ์ชญา มีแก้ว, นเรศ ชันธะริ และจิณณวัตร ปะโคทั้ง (2564: 1952–1963) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล พบว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลที่สำคัญหนึ่งนั้น คือการสร้างเครือข่ายเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบที่ครูต้องมีเพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูง เพราะเป็นส่งเสริมการร่วมกันทำงานด้วยความเต็มใจ มีความสัมพันธ์ระหว่างกันหลายด้าน และกระตุ้นผลการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลและทีมงานได้ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ มีส่วนร่วมในการสร้างและแบ่งปันความรู้สร้างความร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และเห็นความตระหนักร่วมกันเป้าหมายและแผนงานที่จะทำ และเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ เผยแพร่ข่าวสารในแบบดิจิทัลเพื่อนำไปใช้ในการบริหารงาน

4.3 ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล ด้านการพัฒนาผู้เรียนด้วยเทคโนโลยี ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องจากการส่งเสริมการมีประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนเพื่อให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาทักษะชีวิต การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี สุขภาพกายและสุขภาพจิต ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น และชุมชนการเรียนรู้ ที่กระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์และดิจิทัลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ และการรักษามาตรฐานที่สูงของผู้เรียน สอดคล้องกับ Anderson (2000: 154–156) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัลที่จะเกิดประสิทธิภาพ ต่อผู้เรียน ครูต้องพัฒนาผู้เรียนยุคใหม่ในโลกเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตามรูปแบบการเรียนรู้ (Learning style) ของแต่ละคน การเรียนรู้มีลักษณะเป็น Personalized ที่ตอบสนองความต้องการ ของผู้เรียนรายบุคคล ซึ่งมีหลายโรงเรียนที่มีความพร้อมในด้านเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ย่อมเกิดทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู ที่จะส่งเสริม การเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีนั้นได้ (นฤมล ทัดสา, 2564: 237–240) การเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดและเติบโตมากับเทคโนโลยี มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning) ที่ผู้เรียนแต่ละคนต่างมีเป้าหมายและวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน หน้าที่ของผู้สอนคือ โค้ชผู้เรียนให้เขาบรรลุเป้าหมายตามที่เขาต้องการ การประเมินผู้เรียนต้องเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (Assessment for learning) ประเมินขณะที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการประเมินที่เหมาะสม และมี ประสิทธิภาพ ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ (Creative feedback) สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นการส่งเสริมสนับสนุน และเป็นนั่งร้านการเรียนรู้ (Scaffolding) ประคับประคองผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และ ประสบความสำเร็จตามระดับความสามารถของตนเอง ชี้นำให้ผู้เรียนมองเห็นความสำเร็จในแต่ละขั้นของตนเอง (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2562: 1–6)

4.4 ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล ด้านการใช้และพัฒนาหลักสูตรในยุคดิจิทัล ที่ส่งผลต่อคุณภาพ ผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องจากการใช้และการพัฒนาหลักสูตรเป็นงานหลักของครูที่ต้องดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้บรรลุ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษาที่ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560) และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นให้มากที่สุด และเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของของผู้เรียนยุคดิจิทัล โดยมีครูเป็นผู้ปฏิบัติในการนำหลักสูตรไปใช้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ Jazzar and Algozzine (2007: 125) ได้กล่าวว่า มาตรฐานของเนื้อหาของหลักสูตรมีความเกี่ยวข้องกับความรู้ที่ผู้เรียนควรที่จะได้รับ ทักษะและประสบการณ์เป็นส่วนสำคัญ โดยถูกกำหนดให้เป็นมาตรฐานทางวิชาการ ครูจะต้องสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความสอดคล้องว่าหลักสูตรการสอน และการประเมินมีความสอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ ต้องแนะนำแนวปฏิบัติตามความสอดคล้องที่มีประสิทธิภาพ ครูควรศึกษา ขอบข่ายและลำดับของหลักสูตร แลกเปลี่ยนวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ ช่วยกันตรวจสอบประเด็นการประเมินและวิเคราะห์ ผลงานของผู้เรียนเพื่อให้ทราบความมีประสิทธิภาพของการสอน ทำให้มั่นใจว่ามีความสอดคล้องกับมาตรฐาน และเหมาะสมกับ ความต้องการของผู้เรียนที่อยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี กัญญารัตน์ แกรุ่น, วีระยุทธ ชาตะกาญจน์ และวีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ (2562: 54–69) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การใช้และการพัฒนาหลักสูตรเป็นเรื่องสำคัญในลำดับต้นของครู ที่จะช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้นั้น การจัดลำดับการพัฒนา การเรียนการสอนมีความสำคัญสูงสุด คือการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับความต้องการและบริบท จะส่งเสริมคุณภาพการสอน ที่เน้นวิธีการเรียนและการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับมาตรฐานชีวิต และการปฏิบัติงานในสถานศึกษา โดยเสนอแนะเพิ่มเติมว่าครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา กระบวนการจัดการเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถเรียนให้ได้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด

4.5 ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล ด้านการเป็นแบบอย่างการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี ไม่ส่งผลต่อ คุณภาพผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องจากการส่งเสริมให้ครูในสถานศึกษามีการเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก

และเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือมีความเป็นเลิศการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี เน้นการออกแบบกระบวนการเรียนการสอน และผลิตสื่อนวัตกรรมเชิงเทคโนโลยี ที่เป็นกระบวนการสอนให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่เอง และมีการวัดผลประเมินผลทั้งทักษะกระบวนการตามขีดความสามารถ ศักยภาพของผู้เรียน และผลผลิตจากการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการประเมินตามสภาพจริง พร้อมสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการฝึกพัฒนาผู้เรียนด้านอารมณ์ให้ผู้เรียนมีความรื่นรมย์ในการเรียนรู้ และการปรับปรุงกลยุทธ์การสอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์และศักยภาพของผู้เรียนแต่ยังไม่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียน แม้ว่า อิศระ ขอนบุรี (2563: 143) ได้กล่าวว่าการเป็นเป็นแบบอย่างการจัดการเรียนรู้ให้กับบุคคลอื่นได้ มีความเชี่ยวชาญด้านการสอน และการปฏิบัติการสอนที่ดี มีการปรับปรุงกลยุทธ์การสอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์และศักยภาพของผู้เรียนเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อนครูที่วัดได้ และเป็นการเปลี่ยนแปลงของสังคมครู ทำให้มีสิ่งต่าง ๆ ที่ครูจะต้องเรียนรู้เพิ่มขึ้นในเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิดโดยฝึกการคิดวิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล การใฝ่หาความรู้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาตนเอง และแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม และช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะการใช้ เทคโนโลยี ในการสร้างความรู้ และพัฒนางาน บูรณาการการใช้เทคโนโลยีกับการวิเคราะห์ปัญหาและการทำงานเป็นทีมพัฒนาคุณค่าทัศนคติ และจริยธรรมในเชิงบวกในการใช้เทคโนโลยีพัฒนาคุณภาพชีวิต แต่การเป็นแบบอย่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 นั้น ไม่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ซึ่งมีครูหลายคนที่มีอาวุโสสูงยังไม่พร้อมต่อการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ย่อมเกิดทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูมีความแตกต่างกันในหลายด้าน เช่น ความแตกต่างด้านเทคโนโลยี ความแตกต่างด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ความแตกต่างของคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์เทคโนโลยีอื่นที่ไม่เพียงพอต่อห้องเรียน และบางครั้งความแตกต่างเหล่านี้ทำให้ครูหลายคนไม่สามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ควรมีการจัดอบรมครูในการสร้างสื่อ ใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อใช้จัดการเรียนการสอน เพื่อให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร มีการส่งเสริมการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอน และพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน มีการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมเครือข่ายการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน (Le Duc Quang, 2017: 151–160)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งภาวะผู้นำด้านนี้ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ดังนั้นครูควรมีการพิจารณาและช่วยสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ที่จะช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของเพื่อนครูในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

1.2 จากการวิจัยพบว่าคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับยอดเยี่ยม เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และหน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษาควรที่จะมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน ศึกษาปัญหาของผู้เรียนในแต่ละโรงเรียน แล้วนำผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาปรึกษาเพื่อแก้ปัญหา เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพเรียนให้สูงขึ้น

1.3 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเองและเพื่อนครู ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผู้เรียนด้วยเทคโนโลยี และด้านการใช้และพัฒนาหลักสูตรยุคดิจิทัล ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน ดังนั้นหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดกิจกรรมส่งเสริมองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ

ของครูในยุคดิจิทัล 4 ด้าน รวมถึงมีนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาครู เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล ให้เป็นรูปธรรมและมีการกำกับติดตาม ประเมินผลการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรพัฒนารูปแบบการสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล ด้านการพัฒนาศักยภาพตนเองและเพื่อนครู ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผู้เรียนด้วยเทคโนโลยี และด้านการใช้และพัฒนาหลักสูตรยุคดิจิทัล

2.2 ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการถอดบทเรียน สังเกต สัมภาษณ์หรือการจัด กลุ่มสนทนา ในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพการสอนของครูในระดับสูง เพื่อนำเสนอต่อสาธารณชนให้ได้ เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงทราบปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ จากปรากฏการณ์จริง ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราชญ์. (2562). ภาวะผู้นำ: แนวคิด ทฤษฎีและการพัฒนา. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- กัญญรัตน์ แกรุ่น, วีระยุทธ ขาตะกาญจน์ และวีระวัฒน์ อุทัยรัตน์. (2562). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 30(2), 54-69.
- ชนิษฐา ยศเมฆ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงบประมาณทางการศึกษากับคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- จิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ. อุบลราชธานี: ศิริธรรม ออฟเซ็ท.
- ชฎากาญจน์ เจริญชนม์. (2553). ภาวะผู้นำทางวิชาการที่มีผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. รายงานการศึกษาอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชุดิรัตน์ กาญจนจงชัย. (2562). ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ดาวรรณ ฤทธิการ. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัล (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: ศูนย์นวัตกรรมการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีรธ สุธิธ, สมชาย เทพแสง และสมบูรณ์ บุรศิริรักษ์. (2559). ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูยุคใหม่. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 13(24), 54-61.
- นฤมล ทัดสา. (2564). กลยุทธ์การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ดุษฎีนิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- มลิวีย์ ธรรมแสง. (2558). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาเฉพาะความพิการ. วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต, 11(2), 7-6.

- พิษณุ ผิวทอง. (2561). การสังเคราะห์เนื้อหา งานวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนอาชีวศึกษา: การวิเคราะห์อภิมาน. ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยวัดผล และสถิติการศึกษา. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รัชฎาพร พิมพิชัย. (2556). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2562). ผู้นำวัตกรรมการหลักสูตรและการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- วิเชียร กันหาจันทร์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูกับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ร้อยเอ็ด: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- วิศิษฐ์ มุ่งนากลาง. (2556). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตตรวจราชการที่ 11. ดุษฎีนิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สมศักดิ์ จีวัฒนา. (2555). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสารของบุคลากรทางการศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2558). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี: การนำเทคโนโลยีสู่ห้องเรียนและโรงเรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(4), 216-224.
- สุคันทอน สิงพวงเพ็ด, สวัสดิ์ โพธิวัฒน์, ธวัชชัย ไพไหล และละม้าย กิตติพร. (2559). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิทยาลัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *Journal of Educational Administration Khon Kaen University*, 12(1), 168-176.
- สุชาติ พันธก้อม. (2563). ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุดามาส ศรีนอก. (2557). ปัจจัยสมรรถนะครูและทักษะชีวิตของนักเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุธินี แซ่จีน. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับคุณภาพของผู้เรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สุพจน์ ศรีนุดพงษ์ และพลสันต์ โพธิ์ศรีทอง. (2556). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสต์เทิร์นเอเชีย*, 3(2), 105-113.
- สุพิชญ์ญา มีแก้ว, นเรศ ชันธะรี และจิณณวัตร ปะโคทัง. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในยุคดิจิทัล โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์มจร*, 9(5), 1952-1963.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *แนวทางการประเมินคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ*. สำนักทดสอบทางการศึกษา กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ไหม่ ทุมสี. (2560). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อิสระ ขอนบุรี. (2563). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- American Institute for Research: AIR. (2009). *Evaluation of the school technology leadership initiative*. Washington DC: American Institutes of Research.
- Anderson, C. J. (2000). *Assessing Reading*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Crowther, F., Kaager, S. S., Ferguson, M., and Hann, L. (2002). *Developing teacher leaders: How teacher leadership enhances school success*. Thousand Oaks, California: Corwin Press.
- Duickert, J. (2016). *Digital leadership: Changing paradigms for changing times*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Fullan, M. (2008). *The Six Secrets of Change, What the Best Leaders Do to Help their organizations*. San Francisco: Wiley, John and Sons.
- Hague, C. and Payton, S. (2010). *Digital literacy the curriculum*. Bristol lab, International Society for Technology in Education (ISTE] (2007). Advancing Digital Age Learning, Iste.org.
- Hoy, A. W. and Hoy, W. K. (2003). *Instructional Leadership: A Learning - centered Guide*. New York: Allyn & Bacon.
- International Society for Technology in Education: ISTE. (2009). *National educational. technology standards for administrators*. Retrieved April 27, 2022, From www.hkedcity.net/article/ec-hot-post/23apr10/
- Jazzar, M. and Algozzine, B. (2007). *Keys to Successful 21st Century Educational Leadership*. Boston: Pearson Education.
- Joseph, C. (2013). Integrating School Leadership Knowledge and Practice Using Multimedia Technology: Linking National Standard, Assessment, and Professional Development. *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 16(1), 43-45.
- Le Duc Quang. (2017). *Model for developing academic leadership of teachers in teachers' colleges in the Central Region Socialist Republic of Vietnam*. Doctorate Thesis Doctor of Education Field of study: Educational Administration and Leadership. Sakon Nakhon: Sakon Nakhon Rajabhat University.
- Ribble, M. S. and Ross, T. W. (2004). Digital Citizenship: Addressing Appropriate Technology Behavior. *International Society for Technology in Education*, 32(1), 6-12.
- Richardson, A. and Mackenzie, S. (2006). Identified the Characteristics and Responsibilities of Teacher Leaders. *Africa Development*, 31(1), 50-65
- Sheninger, E. C. (2019). *Digital Leadership Changing Paradigms for Changing Times* (2nd ed.). California: A joint publication of Corwin ICLE.

- Suranna, K. J. and Moss, D. M. (2002). *Exploring teacher leadership in the context of teacher preparation*. Paper presented at the annual meeting of the Educational Research Association, New Orleans. LA. (ERIC Document Reproduction Service No. ED465751).
- The National Institute of Education (NIE). (2011). *A Teacher Education Model for the 21st Century*. Singapore: The National Institute of Education (NIE).
- U.S. Department of Education. (2005). *Leader and Leadership Process*. Boston: Irwin.
- Zhu, P. (2016). The plant cell. *Journal Description*, 18(9), 102.

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวัยรุ่นกับสังคมในวรรณกรรมเขมร เรื่อง ลูกคุณหนู (เด็กเศรษฐี)

The Relationship Between Teenage Characters and Society in Khmer Literature:

A Study of “The Rich Kid”

วัฒน์ชัย มั่นยิ่ง¹Watanachai Monying²

Received: 4 มี.ค. 2567

Revised: 4 มิ.ย. 2567

Accepted: 4 มิ.ย. 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวัยรุ่นกับสังคมรูปแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเขมร ประเภทวรรณกรรมวัยรุ่น เรื่อง ลูกคุณหนู ผู้วิจัยใช้การศึกษาด้วยทฤษฎีวรรณกรรมเป็นหลัก ส่วนในขั้นของการวิเคราะห์องค์ประกอบ ใช้แนวทางการวิเคราะห์วรรณกรรมของ กุหลาบ มลลิกะมาส จากการศึกษาพบความสัมพันธ์ 3 รูปแบบ คือ ความสัมพันธ์แบบเชิงบวก ความสัมพันธ์แบบธรรมดา และความสัมพันธ์แบบเชิงลบ โดยความสัมพันธ์ทั้ง 3 รูปแบบ เกิดจาก 3 สังคม คือ สังคมครอบครัว สังคมโรงเรียน และสังคมชาวเขมร ทั้งนี้จากการศึกษาพบความสัมพันธ์แบบเชิงลบมากที่สุด รองลงมา คือ ความสัมพันธ์แบบเชิงบวก และความสัมพันธ์แบบธรรมดา ตามลำดับ รูปแบบความสัมพันธ์ดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นรูปแบบการดูแลและการเลี้ยงดูเยาวชนในสังคม ทั้งยังเป็นแนวทางในการดูแลและการเลี้ยงดูเยาวชนได้อีกด้วย

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์, ตัวละครวัยรุ่นกับสังคม, วรรณกรรมเขมร

Abstract

This article aimed to investigate the relationship between teenage characters and various forms of society as depicted in the Khmer young adult novel, entitled “The Rich Kid.” The researcher mainly uses the study of literary texts. As for the component analysis step, the literary analysis method of Kulap Malli Kamas was used. The study found three types of relationships: positive, neutral, and negative. These three types of relationships emerged from three social contexts: family, school, and Khmer society. The study found that the most prevalent type of relationship was negative, followed by positive and neutral relationships. These relationship patterns reflect the ways in which youth are cared for and raised in society and can also serve as a guide for future youth care and upbringing.

Keywords: Relationship, Teenage characters and society, Khmer literature

¹ รองศาสตราจารย์ นาวาโท ดร., ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ อีเมล: Mim40424042@gmail.com

² Associate Professor Commander, Ph.D., Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Naresuan University
Email: Mim40424042@gmail.com

บทนำ

วรรณกรรมถือเป็นภาพแทนในการประกอบสร้างทั้งการปลูกฝังค่านิยมของสังคมและสะท้อนภาพปัญหาของสังคม ที่ผู้เขียนนำเสนอผ่านมุมมองของตนเอง ในแวดวงวรรณกรรมเขมร นอกจากจะกล่าวถึงเรื่องราวความรักแบบหนุ่มสาว (เขมรเสกเทศา) แล้ว วรรณกรรมวัยรุ่น (หฺกฺมฺลฺญฺญฺรฺ) เป็นวรรณกรรมอีกประเภทหนึ่งที่มีความนิยมอย่างแพร่หลาย เช่น เรื่องเด็กโรงเรียนต่างชาติ (เขมรเสกเทศา) พี่พี่งูเห่ายาว (กิตติเกสรเดชะ) ลูกช้างเหลืองของแม่ (กุศลวิญญูชนน) ฯลฯ เรื่องลูกคุณหนู (เขมรเสกเทศา) เป็นวรรณกรรมวัยรุ่นอีกเรื่องหนึ่งที่มีความนิยมในหมู่นักอ่านชาวกัมพูชา ปัจจุบัน (ค.ศ. 2021) วรรณกรรมเรื่องนี้ตีพิมพ์และจัดจำหน่ายเป็นครั้งที่ 6 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ยืนยันได้ว่าวรรณกรรมเรื่องนี้ เป็นที่นิยมและยอมรับอย่างกว้างขวางในหมู่นักอ่านชาวกัมพูชา

วรรณกรรมวัยรุ่นเรื่องลูกคุณหนู ประพันธ์โดย เหว่ ภาวรี (เขมร ภาวรี) นักเขียนชาวกัมพูชา เกิดในปี 1979 อาเภอสักกันดาล (เขมร ภาวรี) จังหวัดกันดาล (กัมพูชา) ต่อมาได้ย้ายมาอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร เธอชื่นชอบการอ่านหนังสือ และมักเล่าเรื่องที่ได้อ่านให้เพื่อนฟังเสมอ เหว่ ภาวรี จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยภูมิพนมเปญทางด้านภาษาฝรั่งเศส เมื่อจบการศึกษาได้เข้าทำงานที่สำนักพิมพ์ Sipar ตำแหน่งผู้ช่วยบรรณารักษ์ และได้เริ่มเขียนนวนิยายครั้งแรกนี้ โดยเรื่องลูกคุณหนูได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 2012

เนื้อหากล่าวถึงปัญหาของเด็กวัยรุ่นกับครอบครัว ซึ่งเป็นช่วงวัยที่กำลังจะเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่วัยรุ่น ผู้เขียนนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นกับทั้งร่างกายและความสับสนในจิตใจของตัวเอง และปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างตัวละครกับครอบครัวและสังคม ปมปัญหาที่ผู้เขียนนำเสนอนี้เป็นส่วนหนึ่งในความนิยมอันเนื่องมาจากมีส่วนสะท้อนจิตใจผู้อ่าน ดังที่ กุหลาบ มลลิกมาส (2546: 106-107) กล่าวว่าเนื้อเรื่องที่จำเป็นต้องมีการนำเสนอปมปัญหาที่มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับเนื้อหาที่น่าสนใจ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ผู้อ่านมีความรู้ความเข้าใจในชีวิตอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น นอกจากนี้เนื้อหาภายในเรื่องยังมีลักษณะของการชี้แนะเพื่อปลูกฝังค่านิยมของสังคมแก่วัยรุ่นและผู้ปกครอง ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งที่สำคัญของวรรณกรรมวัยรุ่น ดังที่ นิตยา วรรณศิริ (2562: 14-15) กล่าวว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นช่องทางหนึ่งที่ประกอบสร้างและปลูกฝังค่านิยมให้แก่เด็ก นอกจากนี้ ศรีณย์ภัทร บุญสุข (2563: 197) ได้กล่าวถึงลักษณะการสร้างปมปัญหาผ่านตัวละครเด็กในเรื่องสั้นว่า การสร้างตัวละครเด็กให้มีความเปราะบางไปจากมาตรฐานของสังคม หรือความคาดหวังของสังคม เพื่อชี้ให้เห็นถึงลักษณะการถูกรังแกจากอุดมการณ์รัฐ โดยเป็นการนำเสนอแนวคิดมิตรภาพท่ามกลางความขัดแย้ง ลักษณะดังกล่าวมาแล้วนี้ล้วนสะท้อนให้เห็นกลวิธีการนำเสนอปมปัญหาผ่านตัวละครกับสังคม ซึ่งลักษณะนี้อาจจะเป็นสิ่งที่เด็กช่วงวัยรุ่นต้องเผชิญเมื่อผู้อ่านอ่านแล้วจึงรู้สึกสะท้อนใจ

ทั้งนี้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ายังไม่มีผู้ที่ศึกษาวรรณกรรมเขมรประเภทวรรณกรรมวัยรุ่น โดยเฉพาะ เรื่อง ลูกคุณหนู มาก่อนไม่ว่าจะเป็นประเด็นใด พบเพียงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษางานวรรณกรรมเขมร โดยจากการศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มแรกศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าของวรรณกรรมเขมร เช่น ด้านภาพสะท้อนสังคม ประเพณี ความเชื่อของชาวเขมร ฯลฯ ดังเช่นการศึกษาของ ดวงสมร สิงห์ปรีชา (2541) ที่ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของนวนิยาย เรื่อง พระอาทิตย์ดวงใหม่ขึ้นเหนือแผ่นดินเก่า, บัญญัติ สาลี (2542) ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเขมร เรื่อง แร่น-แฉต, พรรณศิริ เดชมณเฑียร (2542) ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเขมร เรื่อง “คลื่นซัดทราย” (รลกลบอชสาจ), ศักดิ์ เพชรประโคน (2540) ศึกษาวิเคราะห์สังคม ประเพณี ความเชื่อของชาวเขมร จากวรรณกรรมเขมร เรื่อง ผกาสรโพน และสังกุมิ ละออง (2565) ศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและกลวิธีการนำเสนอในเรื่องเล่าผีเขมร

กลุ่มที่สองศึกษาองค์ประกอบของวรรณกรรมเขมร เช่น โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก กลวิธีการประพันธ์ ฯลฯ เช่นการศึกษาของ หงษ์ธาดา กล้าหาญ (2548) ศึกษานวนิยายเขมร เรื่อง “ลืมไม่ลง”, วรรัตน์ น้อยเล็ก (2556) ศึกษาศัพท์เรียกผู้หญิงในนวนิยาย

เขมรสมัยปัจจุบัน, วัฒนชัย หมั่นยิ่ง (2561) ศึกษาพินิจกลวิธีการประพันธ์นวนิยายเขมรเรื่อง ฆ้องฆาตรุชื้อ: (คืนตะวันฉาย) ของ ทัณ ภูมิกรกฎ (ปิล วัฒนารักษ์) และเพิร์ล โปมิล (2565) ศึกษานวนิยายเขมรแนวประจักษ์พยานวรรณกรรมสมัยเขมรแดง

จากลักษณะข้างต้นที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวรรณกรรมวัยรุ่นเรื่องลูกคุณหนู โดยจะศึกษากลวิธีผูกปมปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวัยรุ่นกับสังคม ประกอบด้วยสังคมภายในครอบครัวและสังคมภายนอกครอบครัว ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยขยายภาพของวัยรุ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมเขมรให้ชัดเจนขึ้น แต่จะยังสามารถทำให้เข้าใจและมองภาพของสังคมเขมรผ่านตัวละครวัยรุ่นในเรื่องสั้นเขมรได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวัยรุ่นกับสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมเขมรประเภทวรรณกรรมวัยรุ่น เรื่อง ลูกคุณหนู (เนกเก็ท)

กรอบแนวคิดและสมมติฐาน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษากรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวัยรุ่นกับสังคมในวรรณกรรมเขมร พบว่ายังไม่มีผู้ที่ศึกษาในลักษณะดังกล่าวมาก่อน ผู้วิจัยจึงศึกษากรอบแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรมวัยรุ่นจากการศึกษาของนักวิชาการชาวไทย โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรมวัยรุ่นหรือวรรณกรรมเด็กพบแนวทางในการศึกษา ดังนี้

ธรรมธัช ศรีวันทนิยกุล (2557) ศึกษาความวิตกกังวล ความฝัน และความปรารถนาในวรรณกรรมวัยรุ่นแนวเรื่องเล่าผีดูดเลือดของสเตเฟนี เมเยอร์ โดยวิเคราะห์การนำเสนอความกังวล ความฝัน ความปรารถนาของวัยรุ่นในสังคมอเมริกันร่วมสมัย และกลวิธีการประพันธ์ประเภทนวนิยายรักพาฝันแนวเหนือธรรมชาติ

ศิริพร ศรีวรกานต์ (2558) ศึกษาเรื่องการเชิดชูเสรีภาพทางความคิด และการแสดงออกในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง มือที่เต็มไปด้วยดวงดาวของราฟิค ขามิ โดยศึกษาจากวรรณกรรมเยาวชนภาษาเยอรมัน ผู้วิจัยเสนอว่าผู้ประพันธ์เน้น การนำเสนอแก่นเรื่องที่ว่าการเชิดชูเสรีภาพทางความคิด และการแสดงออกโดยเล่าเรื่องผ่านประสบการณ์ของตัวเอกที่เป็นเด็กวัยรุ่น

ชไมพร กุลบุตรดี และโสภี อุณหะยา (2564) ศึกษาลักษณะของวัยรุ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น เรื่อง “พ้อมหาแม่ทางเครื่อง ลูก (สาว) นักร้อง” ของ โชติ ศรีสุวรรณ โดยใช้แนวคิดลักษณะของวัยรุ่นและกลวิธีทางภาษา

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรมวัยรุ่น หรือวรรณกรรมเด็กพบแนวทางในการศึกษา การนำเสนอภาพของปัญหาของตัวละครวัยรุ่นที่สามารถศึกษาได้จากองค์ประกอบของงานวรรณกรรมที่สะท้อนให้เห็นลักษณะสำคัญที่ผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอ

เกี่ยวกับกรอบแนวคิดในการศึกษาวรรณกรรมวัยรุ่น ผู้วิจัยพบว่าการศึกษาในแนววรรณกรรมวิจารณ์ช่วยแสดงให้เห็นถึงลักษณะของสังคมที่ปรากฏผ่านการเล่าเรื่องของผู้ประพันธ์ได้เช่นกัน ดังที่ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2546: 94) กล่าวว่า วรรณกรรมสะท้อนภาพชีวิตและวัฒนธรรม แสดงลักษณะของสังคม ค่านิยมและอุดมคติของสังคม โดยในการศึกษาค้นคว้าผู้วิจัยจะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวัยรุ่นกับสังคมในวรรณกรรมเขมรโดยศึกษาจากเหตุการณ์ในเรื่องเป็นหลัก ซึ่ง กุหลาบ มัลลิกะมาส (2546: 100) กล่าวว่า เหตุการณ์ในเรื่อง คือ เรื่องที่เกิดขึ้นแก่ตัวละคร หรือพฤติกรรมของตัวละคร จากแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงภาพสะท้อนที่แสดงผ่านเหตุการณ์หรือพฤติกรรมของตัวละครออกมา นอกจากนี้โครงเรื่องเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสร้างปมปัญหาทำให้อ่านเรื่องน่าสนใจ โดย กุหลาบ มัลลิกะมาส (2546: 102) กล่าวถึงลักษณะของปมปัญหาที่ปรากฏในโครงเรื่องทั้งหมด 3 แบบ คือ ปมปัญหาของตัวละครกับคู่กรณี ปมปัญหาที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อม และ ปมปัญหาที่เกิดขึ้นภายในตนเองของตัวละคร

ดังนั้น ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวัยรุ่นกับสังคมในวรรณกรรมเขมร เรื่องลูกคุณหนู ผู้วิจัยจะการศึกษา ตัวบทวรรณกรรมเป็นหลัก ส่วนในขั้นของการวิเคราะห์องค์ประกอบจะใช้แนวทางการวิเคราะห์วรรณกรรมของ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2546: 100-103) ดังนี้

1. เหตุการณ์ในเรื่อง (Events or Incidents) คือ การศึกษาเรื่องที่เกิดขึ้นกับตัวละครหรือพฤติกรรมของตัวละคร
2. เนื้อเรื่อง (Story) คือ การศึกษาเหตุการณ์ต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นจนจบ และเหตุการณ์นั้นส่งผลต่อตัวละครอย่างไร
3. โครงเรื่อง (Plot) คือ การศึกษาเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญในเนื้อเรื่อง ซึ่งประกอบด้วย
 - 3.1 การอธิบายถึงสถานการณ์ในตอนเปิดเรื่อง (Exposition)
 - 3.2 ปัญหาเริ่มปรากฏ (Inciting moments)
 - 3.3 การดำเนินเรื่อง (Development)
 - 3.4 การที่ปัญหาได้รับการแก้ไข (Climax)
 - 3.5 การคลี่คลายเข้าสู่จุดจบ (Denouement and final suspense)
 - 3.6 จุดจบของปัญหา (Conclusion)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary research) โดยจะนำเสนอผลการศึกษาด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แปลวรรณกรรมเขมร เรื่อง ลูกคุณหนู (ເລກສຸກຸນ) บทประพันธ์ของ เห่ง ฎารี่ (ເທງ ຜາຣີ) จัดพิมพ์และเผยแพร่โดยสำนักพิมพ์ Sipar พนมเปญ ราชอาณาจักรกัมพูชา พิมพ์ครั้งที่ 4 ปี ค.ศ. 2017 เป็นภาษาไทย
2. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิดทฤษฎีทางการวิเคราะห์วรรณกรรมของ กุหลาบ มัลลิกะมาส และประวัติผู้ประพันธ์
3. วิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณกรรมตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่กำหนด
4. สรุปผลและอภิปรายผล

สรุปผล

คำว่า “สังคม” มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556: 1199) ว่า “คนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อกันตามระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน” ซึ่งจากคำนิยามดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าสังคมนั้นต้องประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง โดยจากศึกษาครั้งนี้จะมุ่งเน้นไปที่ความสัมพันธ์ของตัวละครวัยรุ่นที่มีความสัมพันธ์กับสังคมต่าง ๆ จากวรรณกรรมเป็นหลัก

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวัยรุ่นกับสังคมในวรรณกรรมเขมร เรื่อง ลูกคุณหนู (ເລກສຸກຸນ) สรุปผลการศึกษาได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ ความสัมพันธ์ของสังคมครอบครัว ความสัมพันธ์ของสังคมโรงเรียน และความสัมพันธ์ของสังคมชาวเขมร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สังคมครอบครัว

คำว่า “ครอบครัว” มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556: 230) ว่า “สถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามีภรรยา และหมายความรวมถึงลูกด้วย” ซึ่งจากคำนิยามดังกล่าวผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะตัวละครที่ปรากฏว่ามีครอบครัวในเนื้อเรื่องเท่านั้น โดยครอบครัวในที่นี้จะมุ่งเน้นเพียงสามี ภรรยา และลูก เท่านั้น แม้ว่า จะขาดบุคคลใดบุคคลหนึ่งก็จะถือว่าเป็นครอบครัวเช่นกัน เช่น ครอบครัวที่ประกอบด้วยสามีและภรรยา ครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อและลูก ครอบครัวที่ประกอบด้วยแม่และลูก เป็นต้น

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวัยรุ่นกับสังคมครอบครัวในวรรณกรรมเขมร เรื่อง ลูกคุณหนู พบ ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวัยรุ่นกับสังคมครอบครัว 4 ครอบครัว ดังนี้

1.1 ครอบครัวของลีณา (ลีณา)

ลีณาเป็นตัวละครหลักของวรรณกรรมเขมร เรื่อง ลูกคุณหนู ครอบครัวของลีณาประกอบด้วยพ่อ แม่ และลีณา ในครอบครัวนี้ตอนต้นเรื่องจะพบว่าความสัมพันธ์ของลีณากับแม่มีความขัดแย้งกัน ดังข้อความ

- ก๊อ ก๊อ ก๊อ ก๊อ เออ แม่ลูกคุณหนู เมื่อไรจึงจะตื่น ? เดียวไปเรียนสายนะ !
- รู้แล้วแม่ ! เรียกแล้วเรียกอีก ! หนูรู้เวลาหนูหอรอก ... (ฉันทอบด้วยความหงุดหงิด)
- เออ ! ถ้าแก่ขนาดนั้น ทำไมต้องให้แม่เรียกตั้งแต่อยู่ชั้นอนุบาลจนถึงระดับ 8 เล่า ! (แม่ฉันทันเสียง) (เทพกฤษฏ์, 2017: 6)

จากบทสนทนาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของแม่กับลูกที่เป็นความสัมพันธ์แบบเชิงลบที่แสดงผ่านการโต้แย้งกันด้วยถ้อยคำ อีกตอนหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์แบบเชิงลบระหว่างแม่กับลูก เช่น ลีณาไม่รู้แม่ของตนทำงานอะไรบ้าง รู้แค่เพียงว่าประกอบอาชีพอะไร และยังมองการกระทำของแม่ในแง่ลบ ดังข้อความ “แม่ของฉันทันเป็นบรรณารักษ์ที่หอสมุดแห่งชาติ ฉันทันไม่รู้แม่ของฉันทันทำอะไรบ้างในทำงานของแม่ แม่ไปทำงานสายทุกวันแต่ไม่เคยเห็นใครต่อว่าแม่เลย ส่วนฉันทันจะตื่นนอนสายไม่ได้เลย แม่หาเรื่องฉันทันตลอดเวลา” (เทพกฤษฏ์, 2017: 7) อย่างไรก็ตามแม้ว่าในตอนต้น เรื่อง ลีณา กับแม่ของเธอจะมีความสัมพันธ์แบบเชิงลบ แต่ในตอนท้ายความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกก็เริ่มที่จะดีขึ้น ดังเช่นตอนที่ลีณา มีประจำเดือนครั้งแรก แม่ของเธอได้เข้ามาอธิบายและสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเมื่อมีประจำเดือน ดังข้อความ

แม่ฉันทันพูดอย่างนุ่มนวลแล้วค่อย ๆ อธิบาย: ขึ้นแรกลูกต้องฉีกกระดาษที่ปิดอยู่ กับแผ่นสำลีนี้ออกก่อน...

แม่พูดไปด้วยทำไปด้วยแล้วแกล้งให้ฉันทันทำตามแม่โดยไม่แยแสสักคำเลย: ลีณา ลูกโตเป็นสาวเต็มตัวแล้ว ! เด็กผู้หญิงต้องถึงเวลามีเลือด เขาเรียกว่า “มีระดู” แต่คนแก่ ๆ สมัยโบราณมักเรียกว่า “มีประจำเดือน”

ฉันทันพยายามฟังแม่พูด เหมือนฟังครูอธิบายบทเรียนอย่างนั้นแหละ แม่พูดต่ออีก: เวลาที่มีระดู ลูกต้องพยายามอาบน้ำให้เนื้อตัวสะอาดและเปลี่ยนผ้าอนามัยนี้ทั้งด้วย...

แม่อธิบายดีมาก เพื่อป้องกันความบังเอิญเพราะฉันทันเคยเห็นผู้หญิง สาว ๆ ที่โรงเรียนของฉันทัน บางครั้งพวกเขาเดินเอากะเป๋ปิดกั้นคงจะเพราะเรื่องนี้แน่นอน

เย็นนี้ฉันทันนึกจากวันก่อน ๆ ทั้งหมด แม่ลูกเราทั้งสองพูดคุยกันถูกคอเป็นปีเป็นขลุ่ย ฉันทันถามแม่เกี่ยวกับเรื่อง “มีระดู” นี้อยู่นานมาก แล้วแม่ก็ไม่เบื่อบ่อยที่จะตอบคำถามของฉันทันเลย...

วันนี้แม่น่ารักกว่าวันอื่น ๆ ทั้งหมด คือ เหมือนเป็นแม่ที่ฉันทันรู้จัก มาตั้งแต่เด็กนั่นแหละ ฉันทันจำได้ เมื่อตอนเป็นเด็กฉันทันชอบวิ่งไปกอดแม่มาก แล้วฉันทันไม่อยากให้แม่ไปไหนห่างจากสายตาฉันทันเลยแม้แต่นาทีเดียว (เทพกฤษฏ์, 2017: 67-69)

จากบทสนทนาข้างต้นพบว่า ลีณามีทัศนคติต่อแม่ดีขึ้นเมื่อแม่เข้ามาพูดคุยด้วยถ้อยคำที่ดี ไม่ดุหรือต่อว่า อีกทั้งยังให้คำแนะนำในขณะที่ยังต้องการความช่วยเหลือ ทั้งนี้แม้ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะดีขึ้นแต่ก็มีเหตุการณ์ที่สร้างความไม่พึงพอใจให้ตัวละครลีณาเพิ่มเติม เช่น การที่แม่ไม่อนุญาตให้ไปทัศนศึกษากับเพื่อน แต่บังคับให้ไปเที่ยวกับครอบครัว หรืออีกตอนหนึ่งที่สร้างความไม่พึงพอใจให้กับลีณาอย่างมาก คือ เมื่อลีณาไปย้อมสีผมแต่แม่ของเธอไม่พอใจบังคับให้ลีณา ย้อมผมกลับและจับเธอตัดผม ดังข้อความ

เพียงแค่เห็นผมดำเงาของฉันทันที่เปลี่ยนเป็นสีทองแดงแก่ แล้วยังมีไฮไลต์เป็นข้อ ๆ สีครีมเท่านั้นเอง แม่ตำหนิ ปาว ๆ เหมือนเขาจุดประทัดเวลาตรุษจีน ฉันทันไม่กล้ามองหน้าแม่เลย เพราะหน้าแม่เหมือนยายบอบแก่ แก่โกรธฉันทันจนเกือบจะล้มลงไป แก่บุญช่วยด้วยความเดือดดาลต่อหังการทำให้ฉันทันเปลี่ยนสีผมเป็นสีดำแบบเดิมทันที แต่ฉันทันยังไม่ยอม ทันทันนั้นแม่จับมือฉันทันกระซกลากไปร้านทำผมที่อยู่ข้างบ้าน ฉันทันตัวไม่ยอมทำตามแม่ แล้วยังแถมร้องตะโกนดัง ๆ: ฉันทันยอมตาย !

แม้มิยอมแพ้ฉันเหมือนกัน แกว่งไปเปิดลิ้นชักโต๊ะแล้วดึงเอากรรไกรมาตัดผมฉันฉับ ๆ หนึ่งกำมือ ฉันสะดุ้งตกตะลึงแล้วร้องออกมาด้วยความโกรธเกรี้ยว

ฉันร้องไห้ดัง ๆ ฉันโกรธแม่จนพูดไม่ออก แม่ทิ้งตัวลงนั่งบนเก้าอี้ หอบมือสั่นแล้วตะคอกฉันดัง ๆ

ฉันไม่ตอบ รีบวิ่งไปห้องของฉันทันที ฉันเกือบจะทนกับคำพูดของแม่ไม่ได้ ทุก ๆ ครั้งจะคอยอ้างว่าไม่ให้ฉันเรียกแก้วแม่ คงคิดว่าฉันอยากเรียกมากจนกละมัง ! คอยดูเถาะ ฉันโกรธแม่มากที่สุดตั้งแต่เกิดมา ฉันคุมแค้นทุกเรื่องที่แม่ทำกับฉัน มาตลอดชีวิต (เนกสิริทูล, 2017: 102-104)

จากบทสนทนาข้างต้นพบว่าพฤติกรรมที่รุนแรงของแม่ ทำให้ตัวละครที่เป็นลูกเกิดการต่อต้านยิ่งขั้นทั้งยังสร้างความขัดแย้งให้ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามแม่ของสลิณาก็รู้สึกผิดที่ลงโทษลูกด้วยความรุนแรง จึงพยายามหาวิธีที่จะสมานรอยร้าวดังกล่าว ซึ่งสลิณเองก็รับรู้เช่นกัน ดังข้อความว่า “ฉันยิ่งจะโกรธแม่มากกว่าเดิมอีก ทุกครั้งที่ฉันทะเลาะกับแม่ แม่มักจะซื้อหรือทำอาหารที่ฉันชอบเสมอ แม่คงจะดียิ่งกว่าฉัน ! ฉันจึงมองลอดช่องถุงใหญ่ทั้งกลืนน้ำลายน่าจะได้เป็นถึงเลย” (เนกสิริทูล, 2017: 109) และ “ฉันรู้ว่าการไปทานอาหารนอกบ้านนี้เป็นแผนของแม่ที่จะปลอบใจฉัน หลังจากที่เธอทำผิดทำร้ายฉันเป็นแบบนี้ทุกครั้ง ! คือตบหัวแล้วลูบหลัง” (เนกสิริทูล, 2017: 119) เหตุการณ์ข้างต้นนั้นก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบเชิงลบระหว่างแม่กับลูกแม้ว่าจะมีเหตุการณ์ที่สร้างความสัมพันธ์แบบเชิงบวกบ้างแต่ความสัมพันธ์แบบเชิงลบก็ยังรุนแรงกว่า

ทั้งนี้ในตอนท้ายผู้ประพันธ์ได้นำเสนอภาพความสัมพันธ์แบบเชิงบวก เช่น ในตอนที่แม่ของสลิณต้องไปดูงานที่ต่างประเทศทำให้สลิณต้องอยู่กับพ่อเพียงสองคน ภาระหน้าที่ต่าง ๆ ที่แม่เคยทำจึงต้องตกมาอยู่ที่เธอและพ่อ จึงทำให้เธอเข้าใจความเหน็ดเหนื่อยของแม่ อีกทั้งการเว้นระยะของแม่และสลินาจึงก่อให้เกิดความคิดถึงมากยิ่งขึ้น ดังข้อความว่า “ระยะนี้ฉันจึงเข้าใจจิตใจแม่มากกว่าแต่ก่อน เข้าใจว่าเหตุใดแม่จึงบ่นฉันกับพ่อเก่งมากขนาดนี้ ? ก็แล้วใครจะทนได้ถ้าในบ้านมีคนทำงานเพียงคนเดียว ? แล้วอีกสองคนต้องสั่งจึงจะช่วยทำ !” (เนกสิริทูล, 2017: 143) และในท้ายที่สุดสลิณยอมที่จะเปิดใจพูดคุยกับแม่ ในขณะที่เดียวกันแม่ก็ยอมเปิดใจรับฟังลูกมากขึ้น ดังข้อความว่า “แม่ขา ! หนูอยากขอโทษแม่เกี่ยวกับเรื่องที่หนูต่อปากต่อคำกับแม่ ไม่ลดร้าวตอกแม่แต่คำเดียว แต่แม่ก็ควรให้เสรีภาพกับหนูบ้าง เช่น เรื่องการแต่งตัว การไว้ผม เป็นต้น ! นี่แหละเป็นคำขอเล็กน้อยของหนู” (เนกสิริทูล, 2017: 176) แม้ว่าจะเปิดใจคุยกันแล้วก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกก็ไม่ได้กลับจากลบเป็นบวก เพราะแม่ของเธอยังคงมีข้อห้ามข้อบังคับบางประการอยู่ดี แต่อย่างน้อยแม่ก็รับฟังและยอมรับความคิดเห็นของลูกมากขึ้น ดังข้อความว่า “ลูกเลย ! อะไรที่ฉันสงสัยอยู่ นั่นคือแม่ยังคงเป็นแม่และฉันก็ยังคงเป็นฉันเหมือนเดิม แล้วบางเวลาก็ใกล้ชิดกัน บางเวลาก็แยกกันเหมือนเดิม...” (เนกสิริทูล, 2017: 178) ข้อความดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกที่ดีขึ้นกว่าเดิม แม้ว่าจะไม่เป็นความสัมพันธ์แบบเชิงบวกเต็มร้อย แต่ก็ยังเป็นความสัมพันธ์ที่เข้าอกเข้าใจกันมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

อย่างไรก็ดีความสัมพันธ์ในครอบครัวของสลิณแม้ว่าเธอจะมีความสัมพันธ์แบบเชิงลบกับแม่ของเธอ แต่ความสัมพันธ์กับพ่อของเธอนั้นเป็นความสัมพันธ์ด้านบวกซึ่งแสดงออกผ่านพฤติกรรมของตัวละคร ดังข้อความ

ตอนที่ฉันจะลงจากรถมอเตอร์ไซด์พ่อบอกว่า:

- เลิกเรียนแล้วรีบกลับบ้านนะ ได้ยินไหม !
- ครับท่าน !

ฉันตอบพร้อมยกมือทำความเคารพ เหมือนนายทหารชั้นผู้น้อยที่ฟังคำสั่งของหัวหน้า พ่อหัวเราะแล้วก็ขี่มอเตอร์ไซด์ไปที่ทำงานของแก็ (เนกสิริทูล, 2017: 16)

จากบทสนทนาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของพ่อกับลูกที่มีความสัมพันธ์สนิทสนมกันมากพอที่จะหยอกล้อเล่นกันได้อย่างสนุกสนาน นอกจากนี้อีกตอนที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูกอย่างชัดเจน คือ ตอนที่สลิณไปเที่ยวทะเลกับครอบครัวโดยการขึ้นรถโดยสาร สลิณเลือกไปนั่งข้างพ่อและให้แม่นั่งคนเดียว ดังข้อความ “พ่อกับฉันนั่งเก้าอี้เลข 1 และ 2 แถวข้างซ้าย หลังคนขับรถ แม่นั่งแถวเดียวกับเราข้างประตูเข้าออกด้านขวามือ” (เนกสิริทูล, 2017: 83) ข้อความข้างต้นยังแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของสลิณนั้นสนิทสนมและไว้วางใจพ่อกว่าแม่ นอกจากนี้ในตอนทีสลิณกับแม่

ทะเลาะกันพ่อก็เป็นฝ่ายเข้ามาช่วยเหลือทำให้เรื่องราวสงบลง ดังข้อความว่า “พ่อพยักหน้าช้า ๆ แล้วเอามือลูบเส้นผมฉันแบบทะนุถนอม ถึงอย่างไรพ่อก็ยังคงติดกับฉัน ผิดกันไกลกับแม่ที่ร้ายกาจไม่มีเหตุผล ถ้าพอมมาถึงหน้าฉันนี่คิดเดียว บางทีอาจจะเข้าข้างฉันไปแล้ว แล้วแม่ก็ไม่มีทางมาตัดผมฉันด้วย” (เนกสิริทูล, 2017: 104) และ “พ่อยังคงช่วยปลอบใจฉันแล้วก็พยายามหาวิธีประสานรอยร้าว ระหว่างฉันกับแม่เหมือนเดิม ฉันสบายใจเวลาที่พ่อปลอบ แต่ฉันโกรธเวลาที่แกล้งบอกฉันว่าไม่ให้โกรธแม่” (เนกสิริทูล, 2017: 112) นอกจากนี้สื่อนี้ยังยอมรับฟังคำสอนของพ่อมากกว่าแม่ แม้จะเป็นเรื่องเดียวกันก็ตาม กล่าวคือ หากแม่เป็นผู้ว่ากล่าวตักเตือน สื่อนี้จะไม่ยอมรับฟัง แต่หากเป็นพ่อสื่อนี้จะยอมรับมากกว่า ดังข้อความ “ฉันก้มหัวให้พ่อทั้งน้ำตาเพราะเหตุผลของพ่อสามารถทำให้ฉันยอมรับได้ ไม่เหมือนแม่หรือท้ออะไรต่ออะไร อ้างตัวว่าเป็นแม่ ตะคอกใส่ฉันให้ฉันเคารพความคิดของแม่ แกล้งยอม” (เนกสิริทูล, 2017: 106)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าสื่อนี้กับพ่อจะมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แต่ในตอนแม่ของเธอไม่อยู่และเธอกับพ่อต้องดูแลตนเอง และดูแลบ้านก็ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งคู่เปลี่ยนไป ดังข้อความ “บางครั้งฉันบ่นใส่พ่อ พ่อตะคอกใส่ฉัน บางครั้งฉันโกรธพ่อ แล้วพ่อก็โกรธฉันด้วย เวลานี้เราสองคนพ่อลูกรู้จักการสวดภาวนาด้วยกันทะเลาะกันอยู่เรื่อย ๆ” (เนกสิริทูล, 2017: 143) แต่อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ของทั้งคู่ก็ยังเป็นความสัมพันธ์แบบเชิงบวก แม้ว่าจะมีเรื่องที่ทำให้ไม่เข้าใจกันบ้าง แต่กลวิธีในการสื่อสารของทั้งคู่ก็ทำให้เข้าใจซึ่งกัน

1.2 ครอบครัวของมารี (ยัถ)

ครอบครัวของมารีประกอบด้วยพ่อ แม่ มารี และนิตา (ธิดา) ในครอบครัวนี้ตอนต้นเรื่องพบความขัดแย้งของมารีกับนิตาผู้เป็นน้องสาว สองพี่น้องมักจะทะเลาะกันจนบางครั้งถึงขั้นไม่พูดคุยกันหรือทำร้ายร่างกายกันก็มี ดังข้อความ

มารีมีน้องสาวอีกคนหนึ่งชื่อนิตา ที่มีอายุ 11 ปี ทั้งสองคนทะเลาะกันไม่เคยเว้น ขอเพียงได้พบหน้ากันแล้วเดี๋ยวนี้มารีกับนิตาไม่พูดกันเลย ถึงแม้จะมีการชำระโทษจากพ่อแม่ของพวกเธอแล้วก็ตาม มารีบอกฉันว่าน้องสาวของเธอชอบอิจฉาเธอมาก ทุกครั้งที่พ่อแม่ของเธอซื้อของใหม่ ๆ มาให้พวกเธอ นิตามักจะเลือกและแย่งของของตัวเองชอบไปก่อนตลอด ถ้ามารีไม่ยอมให้นิตาจะหาเรื่องทะเลาะกันบางครั้งถึงขั้นตบตีก็มี (เนกสิริทูล, 2017: 18)

จากบทข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์แบบเชิงลบของพี่น้องที่ไม่ลงรอยกัน ไม่เพียงเท่านั้นมารีกับพ่อและแม่ของเธอก็ปรากฏความสัมพันธ์แบบเชิงลบเช่นเดียวกันกับสื่อนี้ ดังข้อความ “มารีไม่กล้าตัดผมเลยเพราะกลัวแม่จะจับโกนหัวฉัน” (เนกสิริทูล, 2017: 99) และ “ระหว่างทางมารีพยายามปลอบใจฉันไม่ให้ขุ่นเคืองใจอะไรเพราะพ่อแม่ของเธอก็หาเรื่องเธอมาเหมือนกัน แล้วไม่เพียงแค่นั้น พวกเขายังจะโกนผมอีกถ้าเธอกล้าไปทำสีผมในครั้งหลังอีก” (เนกสิริทูล, 2017: 114) จากข้อความจะพบว่ามารีนั้นไม่เพียงแต่แม่เท่านั้นที่มีความสัมพันธ์แบบเชิงลบ พ่อของมารีเองก็เช่นเดียวกัน ที่แสดงพฤติกรรมด้านลบต่อลูก ซึ่งผลการของการแสดงพฤติกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดการต่อต้านของมารี เช่น ทำให้มารีต้องโกหกพ่อแม่เพื่อที่จะได้ทำในสิ่งที่ตนต้องการ เช่น ตอนที่มารีมาบ้านสื่อนี้ มารีต้องโกหกแม่ว่าไปอ่านหนังสือแทนที่จะบอกความจริงว่าไปหาสื่อนี้ทำไม ดังข้อความ “- เออ รี ทำไมเธอถึงออกมาได้ ? (ฉันนึกได้เลยหนีไปถามมารี), - คือขี้ใจเลอะเท้าหาเรา แล้วเราก็ก่อนแล้วมาอ่านหนังสือที่บ้านเธอ (มารีบอก)” (เนกสิริทูล, 2017: 115)

1.3 ครอบครัวของฟาฏา (อุษ)

ครอบครัวของฟาฏาประกอบด้วยพ่อ แม่ ฟาฏา และ สุรา (ลูก) ในครอบครัวนี้ความสัมพันธ์ของพี่น้องก็ไม่ค่อยดีเท่าไร เพราะฟาฏากับสุราผู้เป็นน้องชายก็มักจะไม่ลงรอยกัน ดังข้อความ “เธอกับน้องชายก็ไม่ค่อยถูกกัน ฟาฏาทำงานที่บ้านมากกว่าน้องชาย เช่น ล้างจาน หุงข้าว ถูบ้าน พับเสื้อผ้า... สุราขี้เกียจมาก เพราะอ้างตัวว่าเป็นลูกชายคนเล็กแล้วได้แม่กับพ่อให้ท้าย” (เนกสิริทูล, 2017: 20) จากข้อความข้างต้นจะพบว่าความสัมพันธ์แบบเชิงลบระหว่าง ฟาฏากับสุรานี้ สาเหตุหนึ่งมาจากพ่อและแม่ของฟาฏาที่ให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว ทั้งฟาฏารู้สึกว่าไม่ยุติธรรมที่ต้องรับภาระหน้าที่ต่าง ๆ มากกว่าน้องชาย อย่างไรก็ตามแม้ฟาฏากับน้องชายจะมีความสัมพันธ์แบบเชิงลบต่อกัน แต่กับพ่อแม่แล้วฟาฏามีความสัมพันธ์แบบเชิงบวกต่อกัน ดังข้อความ “มีแต่ฟาฏาเท่านั้นที่สบายใจว่าทุกคน ไม่ว่าจะอยากเปลี่ยนผมทรงไหน

พ่อแม่ก็ไม่ว่าเหมือนฉันกับมารีด้วย คิดไปฉันก็อิจฉาเหมือนเดิม” (เนกสิริทูล, 2017: 99) จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการยอมรับหรือการได้รับอิสระจากครอบครัวโดยไม่มีแรงกดดันหรือข้อบังคับมาตีกรอบให้ ทำให้เกิดเป็นความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างพ่อแม่และลูก

1.4 ครอบครัวของฟูตี (ฟูตี)

ครอบครัวของฟูตีประกอบด้วยพ่อ แม่ พี่ชาย 2 คน และฟูตี ในครอบครัวนี้ความสัมพันธ์ของพี่น้องก็ไม่ค่อยดีเท่าไร โดยเฉพาะฟูตีกับแม่เนื่องจากฟูตีคิดว่าเป็นเพราะแม่จึงทำให้ฟูตีเป็นกะเทย เนื่องจากแม่ของฟูตีอยากมีลูกสาว ดังข้อความฟูตีมีพี่น้องสามคนล้วนแต่เป็นผู้ชายทั้งนั้น มันเป็นลูกคนสุดท้อง มันเคยบอกว่า พ่อแม่ของมันอยากได้ลูกสาวสักคนหนึ่งมาก ๆ ตอนตั้งท้องฟูตี แม่มันก็หวังเสมอว่าแกจะมีลูกสาว เพราะแกฝันว่ามีคนให้ลูกสาวน่ารักกับแกมาคนหนึ่งแล้วตั้งแต่เริ่มตั้งท้อง หน้าตาแกก็สดใสเปล่งปลั่งไม่ดำหม่นหมองเหมือนตอนท้องลูกชายสองคนของแกเลย แกไม่กล้าตีหมาแพหรือกินลูกหว่าเลย เพราะกลัวลูกในท้องแกจะมีผิวดำ แม้จะอัลตราซาวด์แล้วว่าเด็กในท้องนั้นเป็นผู้ชายก็ตาม แกยังคงคิดว่าหมอดูผิด ... แม่ฟูตีซื้อเสื้อผ้าขาวของเครื่องใช้สำหรับลูกสาวไว้ให้ฟูตี แล้วทันทีที่ฟูตีเกิดพ้นท้องออกมา แกจึงตัดใจเชื่อว่าฟูตีเป็นลูกชาย แต่ก็ยังมีอยู่บ่อยครั้งที่แกยังมีความเชื่อว่าฟูตีเป็นลูกสาว ด้วยเหตุนี้ฟูตีจึงโกรธแม่แบบตัดเป็นตัดตาย เพราะแกอยากมีลูกสาวมาก จึงทำให้ฟูตีมีจิตกริยาเป็นผู้หญิงแบบนี้ (เนกสิริทูล, 2017: 22-23)

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของฟูตีกับครอบครัวที่เป็นความสัมพันธ์แบบเชิงลบนอกจากเรื่องเพศสภาพไม่ตรงเพศกำเนิดที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบเชิงลบแล้ว ยังมีปัจจัยอื่น เช่น ฟูตีอยากเรียนเสริมสวยแต่ครอบครัวไม่สนับสนุนตามที่เธอสนใจ ดังข้อความ “ใครจะกล้า วันก่อนแม่ฉันตรวจกระเป๋ แกเห็นเข้า แกด่าฉันอยู่สองชั่วโมงนะ ! แกถามว่า ฉันไปเรียนหนังสือหรือไปเสริมสวย ? (ฟูตีบอกด้วยสีหน้าแห้ง)” (เนกสิริทูล, 2017: 29) ความกดดันและข้อห้ามของครอบครัวฟูตีทำให้ฟูตีต่อต้านและแอบไปเรียนเสริมสวยโดยที่ไม่ให้ครอบครัวรู้ บางครั้งถึงขั้นโกหกครอบครัวก็มี ดังข้อความฟูตีพยายามเรียนซ่อมผม ดัดผมและแต่งหน้าร้านเสริมสวยอย่างหนัก พ่อกับแม่ฟูตีไม่รู้เรื่องนี้เลย แล้วแกก็ไม่ถามพวกเราเกี่ยวกับเรื่องนี้ด้วย ฟูตีโกหกว่ามันไปเรียนกวตวิชาเตรียมสอบปีหน้า ความจริงฟูตีเรียนแต่กับพวกเรากันเองเท่านั้น ฉันกับฟูตีเรียนภาษาเขมรกับมารี และฟาภา ฟาภากับฟูตีสอนบทเรียนชีววิทยาให้ฉันกับมารี มารี ฟูตีและฟาภา เรียนฟิสิกส์เคมีกับฉัน (เนกสิริทูล, 2017: 180)

จากบทสนทนาแสดงให้เห็นพฤติกรรมของฟูตีตัวละครวัยรุ่นที่ต่อต้านครอบครัว แม้ว่าครอบครัวจะไม่เห็นด้วยแต่ฟูตีก็ยังแอบทำในสิ่งที่ตนเองต้องการ นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังแสดงเจตนาที่สนับสนุนให้ครอบครัวส่งเสริมลูกในสิ่งที่ลูกชอบผ่านตัวละครลิณา ดังเช่นในตอนท้ายของเรื่องลิณาพรรณนาถึงฟูตีและครอบครัว ดังข้อความ

เดี๋ยวนี้ฟูตีเก่งกว่าแต่ก่อนมาก มันดัดผมให้เขาได้หลายคนแล้ว นี่ก็เนื่องจากหัวหน้าช่างให้ออกาสทดลองดัดผมให้ลูกค้า ฟูตีก็ได้ดัดผมให้แม่ของฉัน ให้แม่มารีและแม่ฟาภาด้วย ทั้งแม่ฉัน แม่เพื่อนของฉันล้วนแต่เต็มอกเต็มใจชื่นชอบฝีมือฟูตีมาก แล้วพวกแกชื่นชมมันไม่ขาดปากเลยยกเว้นแต่แม่ฟูตี ที่อาภัพไม่รู้ว่าลูกของแม่คนนี้เก่งขนาดไหน แกรู้อย่างเดียว คือห้ามฟูตีเด็ดขาดเกี่ยวกับเรื่องไปเรียนเสริมสวยนี้ แต่พวกเราทั้งสี่คนหวังอยู่เสมอว่าแม่ของฟูตีจะเปิดไฟเขียวรับสิ่งที่ลูกแกชอบได้ในวันหนึ่ง ถ้ามีโอกาสดี ๆ พวกเราจะไปบอกแกตามตรงเกี่ยวกับความต้องการอันสำคัญของฟูตี (เนกสิริทูล, 2017: 182)

2. สังคมโรงเรียน

สังคมโรงเรียนเป็นอีกสังคมหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อตัวละครหลัก เนื่องจากเป็นสถานที่หลักอีกสถานที่หนึ่งในการดำเนินเรื่อง ในช่วงวัยรุ่นโรงเรียนเป็นสถานที่ที่วัยรุ่นใช้ชีวิตมากที่สุด เนื่องจากต้องมาเรียนหนังสือและทำให้ได้พบกับผู้คนที่มีมาจากสังคมครอบครัวที่แตกต่างกัน

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวัยรุ่นกับสังคมโรงเรียนในวรรณกรรมเขมร เรื่อง ลูกคุณหนูพบลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวัยรุ่นกับสังคมโรงเรียน 3 ลักษณะ ดังนี้

2.1 เพื่อนสนิท

เพื่อนสนิทของลีณามีทั้งหมด 3 คน คือ มารี พากา และ พูที ลีณาและเพื่อนสนิทมีความชอบในสิ่งเดียวกัน ดังข้อความ “พวกเราทั้งสี่คนนั่งโต๊ะเดียวกัน แล้วไปไหนมาไหนด้วยกัน ออกไปเล่นด้วยกันและกินของเปรี้ยว ๆ ด้วยกันพวกเราชอบเรื่องไร้สาระเช่น นิทานครู วิจารณ์ดารา-นักร้องเกาหลี...” (เนกสิริทูล, 2017: 19) และ “พวกเราถล่มติดกันแล้วตัดสินใจกันเป็นเอกฉันท์ว่าจะมุ่งตรงไปหางสรรพสินค้าต่อ พวกเราเดินดูกระเป๋า รองเท้าหนัง เสื้อผ้า เครื่องประดับอย่างสบายใจ... เมื่อรู้สึกเหนื่อยสักหน่อย พวกเราก็ก้าวเข้าไปกินไอศกรีม โอโฮ ! มันหวานเย็นถึงใจทีเดียว ! ไอศกรีมเย็น ๆ กับอากาศร้อน ๆ แบบนี้” (เนกสิริทูล, 2017: 102) ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อนที่ชอบในสิ่งเดียวกัน ทั้งยังเห็นพ้องต้องกันในการทำใด ๆ ร่วมกันเสมอ

นอกจากจะชอบในสิ่งเดียวกันแล้วทั้งหมดยังคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันเท่าที่จะช่วยได้ ทั้งยังคอยเป็นห่วงซึ่งกันและกันเสมอ เช่น ในตอนที่ ลีณาถูกบังคับให้ไปเกี่ยวกับครอบครัวจึงทำให้ไม่ได้ไปทัศนศึกษากับเพื่อน แต่เพื่อน ๆ ยังคงเป็นห่วงและส่งข้อความหาลีณาอยู่ตลอด ดังข้อความ

ใจฉันยังคงติดตามเพื่อน ๆ ฉันอยู่ดังเดิม พวกเขาไปตามทางหลวงหมายเลข 3 ส่วนฉันไปตามทางหลวงหมายเลข 4 คือ อยู่คนละฝั่งเลย ทำไมฉันไม่สามารถมองเห็นรถเพื่อน ๆ ที่ไปพนมโบโกโคหนอ ขณะที่กำลังคิด ทันใด เสียงโทรศัพท์ดังขึ้น “ติง ติง” สองครั้งในกระเป๋ากางเกง ฉันรีบเอามาดู โอ ! เป็นข้อความของมารี เธอถามฉันว่าถึงไหนแล้ว ? ส่วนพวกเขากำลังกินกล้วยเดี่ยว ฉันรีบตอบมารีไปว่ารถโดยสารของเราออกจากท่าอากาศยานนานาชาติพนมเปญ (เพนทิสตฺ) แล้ว ยังไม่ทันจะกดส่งข้อความทันใดเสียงข้อความดัง “ติง ติง” ขึ้นมาอีกครั้ง ครั้งนี้เป็นข้อความของติติ มันบอกว่ากล้วยเดี่ยวลูกชิ้นที่นั่นอร่อยมาก แล้วพวกมันทั้งสามคนนั่งร่วมโต๊ะกันกับครูซูซู ไม่เพียงเท่านั้นคุณครูซูซูยังเลี้ยงกล้วยเดี่ยวทุกคนที่อยู่ในโต๊ะเดียวกันอีกด้วย (เนกสิริทูล, 2017: 85)

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการที่เพื่อน ๆ มีความเป็นห่วง และให้กำลังใจกันในยามที่ลีณาต้องแยกจากกลุ่มเพื่อนสนิทไม่ได้อยู่ร่วมกันดังปรารถนา นอกจากนี้ในยามที่มีความทุกข์ลีณามักจะนึกถึงเพื่อน ต้องการระบายความทุกข์กับเพื่อนเสมอ ดังข้อความ “ฉันอยากโทรศัพท์ไปหามารีมากแต่ฉันรู้สึกแน่นในอกพูดไม่ออก แล้วฉันจะต้องทำอย่างไรเมื่อเจอหน้ามารี พูที พากา กับเพื่อน ๆ คนอื่น ๆ อีก ? แม้ทำให้ถึงทำร้ายกับฉันขนาดนี้ ?” (เนกสิริทูล, 2017: 107) ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการยอมรับและไว้วางใจเพื่อนสนิท ในตอนที่มีความทุกข์จึงนึกถึงกลุ่มเพื่อนสนิทเป็นอันดับแรก

2.2 เพื่อนร่วมห้อง

สังคมเพื่อนร่วมห้องพบว่าการกลั่นแกล้ง (Bully) โดยแสดงออกด้วยคำพูดหรือพฤติกรรมที่ก้าวร้าวต่อตัวละครวัยรุ่นด้วยกันเอง โดยเฉพาะตัวละครวัยรุ่นเพศหญิงและกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (กะเทย) เช่น ในตอนที่สุนทรี (สุษุ) กลั่นแกล้งพูทีด้วยคำพูด เพื่อนร่วมห้องทั้งชายและหญิงต่างสนุกสนานกับพฤติกรรมนั้น ดังข้อความ “พวกผู้หญิงพากันหัวเราะ ฮะ ฮะ ... ส่วนพวกผู้ชายพากันโห่เกรียวกราวไม่หยุด ... พวกนักเรียนชายชอบล้อเล่นและชอบแกล้งพูทีมาก พวกเขาเรียกพูทีว่า ‘น้อง ๆ’ หรือ ‘อีนาง’ หรือ ‘ที่รัก’ หรือ ‘แม่สาวดี’ ส่วนพวกผู้หญิง พวกเขาเรียกพูทีว่า ‘ติติ’ หรือ ‘ขติขติ’ ” (เนกสิริทูล, 2017: 21) (ขติขติ เป็นการเลียนเสียงคำว่า เขตย (เข็ญ) แปลว่า กะเทย เนื่องจากชื่อ “พูที” ภาษาเขมรเขียน ฮูจิ ออกเสียงว่า ลูติ /luu-tii/ จึงใช้เสียงเสียงพ้องดังกล่าวมาล้อเลียน) และอีกตอนหนึ่งในช่วงวาเลนไทน์ ปาดาหัวหน้าห้องซื้อดอกกุหลาบให้เพื่อนผู้หญิงทุกคนยกเว้นพูที จึงทำให้พูทีรู้สึกเสียใจ ดังข้อความ “ปาดาซื้อดอกกุหลาบให้เพื่อนผู้หญิงร่วมชั้นเรียนทุกคน พูทีโกรธปาดาที่ไม่ให้ดอกไม้กับนาง ก็เลยซื้อดอกกุหลาบแดงดอกหนึ่งให้ตัวเอง” (เนกสิริทูล, 2017: 45) พูทีปลอบใจตัวเองด้วยการซื้อดอกไม้ให้ตัวเองเพื่อที่จะได้มีดอกไม้เหมือนกับเพื่อนคนอื่น ๆ แต่ในที่สุดสุนทรีก็เอาดอกไม้มาให้แต่แทนที่จะเป็นดอกกุหลาบแต่กลับเป็นดอกบัว ดังข้อความ “ขณะนั้นสุนทรีถือดอกบัวขาวดอกหนึ่ง ที่มีโบผูกอย่างสวยงามเดินมุ่งมายังพวกเรา ฉัน มารีกับพากานึกแล้วก็จึงดันพูทีให้ยืนบังหน้าพวกเรา เมื่อมาถึงตรงหน้าพูที ทันใดนั้นสุนทรีก็เขย่ามือข้างหนึ่งยื่น

ดอกไม้ให้หนูที่ มีอีกข้างหนึ่งวางที่ทรงอก เขาหลับตาแล้วพูดอย่างอ่อนหวานราวกับพระเอกกำลังสารภาพรักกับนางเอกอย่างนั้นเลย” (เนกสิริทูล, 2017: 46) การแสดงออกของสุนทรี ต่อผู้ที่ถือเป็นการกลั่นแกล้งเนื่องจากดอกบัวเป็นดอกไม้ที่ในสังคมเขมนั้นใช้สำหรับให้พระ ไม่ได้ใช้สำหรับแสดงความรักเช่นเดียวกันกับสังคมไทย ซึ่งการให้ดอกไม้ในช่วงเทศกาลวาเลนไทน์มักจะให้ดอกกุหลาบมากกว่า แสดงให้เห็นเจตนาที่จะสื่อสารว่าผู้ที่นั้นต่างจากเพื่อนคนอื่น ๆ

ลักษณะการกลั่นแกล้งกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ หรือบุคคลที่มีความแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ ในสังคมมักเกิดขึ้นในโรงเรียน บางครั้งเกิดขึ้นเพื่อความสนุกสนาน แต่บางครั้งก็กลายเป็นการกลั่นแกล้งจนเกิดเป็นเหตุรุนแรงขึ้นได้ เนื่องจากผู้ที่ถูกระทำนั้นมักไม่พอใจที่จะถูกกลั่นแกล้ง หรือถูกแยกพวกออกจากสังคม แต่อย่างไรก็ดีในวรรณกรรมเขมร เรื่อง ลูกคุณหนู เป็นเพียงการกลั่นแกล้งเพื่อความสนุกสนานเฮฮาเท่านั้น อีกทั้งผู้ที่ก็มีเพื่อนสนิทที่คอยปกป้องเธอ

ทั้งนี้ นอกจากการกลั่นแกล้งกันในสังคมโรงเรียนแล้ว เพื่อนร่วมห้องของลีลาต่างคอยช่วยเหลือสนับสนุนกันโดยตลอด เช่น การมอบของขวัญในช่วงเทศกาล หรือการช่วยทบทวนเนื้อหาบางวิชาให้กับเพื่อน ลีลาเองก็เช่นกัน เธอเก่งวิชาฟิสิกส์-เคมีที่สุดในห้อง หากเพื่อนสงสัยหรือต้องการให้ช่วยทบทวนเธอก็ยินดี ดังข้อความ “ในชั้นเรียนถ้าใครไม่เข้าใจแบบฝึกหัด หรือสูตรฟิสิกส์-เคมี พวกเขามักจะมาถามหรือให้ฉันอธิบาย แล้วฉันก็ไม่รังเกียจที่จะช่วยอธิบายให้พวกเขาด้วย” (เนกสิริทูล, 2017: 120)

2.3 ครู

สังคมครูเป็นอีกกลุ่มหนึ่งในโรงเรียน ซึ่งในการศึกษารุ่นนี้มุ่งเน้นศึกษาที่ความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนเพียงเท่านั้น โดยในวรรณกรรมเขมร เรื่อง ลูกคุณหนู พบความสัมพันธ์ของนักเรียนกับครู 2 รูปแบบ คือ ความสัมพันธ์แบบธรรมดา กับความสัมพันธ์แบบเชิงบวก ดังนี้

2.3.1 ความสัมพันธ์แบบธรรมดา

ความสัมพันธ์แบบธรรมดาคือความสัมพันธ์ที่ไม่ลบและไม่บวก กล่าวคือเป็นความสัมพันธ์โดยทั่วไประหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งไม่มีความสนิทสนมหรือผูกพันเป็นพิเศษ ในบางครั้งนักเรียนอาจมีความรู้สึกกับครูในลักษณะเชิงลบเนื่องจากช่วงวัยที่แตกต่างกัน ทำให้ขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูพิพума (ติญม) ดังข้อความ

คุณครู “ชาววัง” สอนภาษาเขมร แล้วแกเป็นครูประจำชั้นของพวกเราตั้งแต่ปีก่อน ความจริงซื่อจริงของแก คือ พิพума แต่นักเรียนในชั้นทั้งหลายให้สมญานามว่า “ชาววัง ๆ” เพราะแกเป็นคนเจ้าระเบียบ และระมัดระวังเกินเหตุด้วย แกบอกนักเรียนว่าแกมีอายุ 30 กว่า ตั้งแต่เปิดเทอมปีก่อน แล้วพวกเราไม่รู้อายุจริงของแกเลย รู้แต่ 30 กว่า ๆ เท่านั้น แต่แกเอาใจใส่การสอนพวกเรามาก ถัดจากแม่ฉันก็คือแกนั่นเอง ชอบสอนนักเรียนทุกอย่าง ให้ทำความดีให้มาก ๆ “ต้องพยายามเรียนตั้งแต่ยังเด็ก อย่าเที่ยวเล่นปะปะ โดยเฉพาะเด็กผู้หญิง ส่วนเด็กผู้ชายต้องหลีกเลี่ยงให้พ้นยาเสพติด” มีบางประเด็นคือเหมือนว่าแกได้ “ก๊อปปี้” คำพูดของแม่มาอย่างนั้นล่ะ พวกแกพูดเหมือนกันว่า “ทำไมเด็กสมัยนี้สอนยากสอนเย็นอะไรอย่างนี้หนอ ? พวกเราไม่เหมือนรุ่นเราเลย ! ...” ถ้าแม่กับครูชาววังรู้จักกัน คงถูกใจกันแน่นอนเลย (เนกสิริทูล, 2017: 19-20)

จากข้อความพบว่านักเรียนมองว่าครูพิพumanั้นเหมือนกับแม่ เนื่องจากมักจะพร่ำสอนในเรื่องเดียวกันเป็นพิเศษ อีกทั้งนักเรียนที่มีความคิดต่อต้านกับสังคมครอบครัวยุคใหม่ เมื่อมาเจอครูที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับครอบครัวของตนเอง จึงทำให้เกิดความรู้สึกเฉยเมยไม่ได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษ อีกตัวอย่างหนึ่งคือครูที่ใช้ถ้อยคำไม่สุภาพ ซึ่งอาจจะถูกจารึกกับเด็กบางคน แต่กับเด็กนักเรียนบางคนก็ไม่ชอบ หรือรู้สึกเฉยเมยกับครูแบบนี้ ดังข้อความ

“คุณครูลู มานี้ เนื่องจากชื่อคุณครูไม่ค่อยจะไพเราะศิษย์ทุกคนในห้องจึงพร้อมใจกันเรียกชื่อคุณครูว่า คุณครู “ดอลล่าร์ ๆ” ว่ากันถึงเรื่องวิชาชั้นเรียนเหมือนไม่ค่อยจะสงบ แล้วพวกเราทั้งหมดก็ไม่ค่อยง่วงนอนเหมือนชั่วโมงเรียนอื่น ๆ เลย พวกผู้ชายโห่กรีดกราวเพราะการอธิบายแบบตลก ๆ และไม่ปิดบังของคุณครู ครูมันนี้ปากจัดที่สุด แกพูดแต่ละคำ

เหมือนว่าในชั้นเรียนมีแต่นักเรียนชาย อย่าว่าอะไรเลยมารีกับหาภาหรือแม้แต่ผู้ที่ก้อยหน้าแดงเช่นกัน ส่วนฉันนั้นเล่าฉันข้าหัวเราะตัวโยนไปกับพวกผู้ชายนั่นละ” (เนกสิริทูล, 2017: 56)

จากข้อความทั้งสองตัวอย่างแสดงให้เห็นทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อครูซึ่งพบทั้งทัศนคติเชิงลบและทัศนคติเชิงบวก แต่ทัศนคติเหล่านั้นไม่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียน กล่าวคือทัศนคติดังกล่าวเป็นเพียงความชื่นชอบและความไม่ชอบของนักเรียนบางคน แต่ไม่ส่งผลต่อปมปัญหาในเรื่อง ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งของเรื่อง ไม่ก่อให้เกิดจุดวิกฤติ และไม่มี การคลี่คลายปมปัญหา ดังนั้นลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงเป็นความสัมพันธ์แบบธรรมดา ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้เนื้อหาดำเนินไปอย่างราบรื่น

2.3.2 ความสัมพันธ์แบบเชิงบวก

ความสัมพันธ์แบบเชิงบวกกับครูเกิดขึ้นจากความเข้าใจซึ่งกันระหว่างครูกับนักเรียน รวมทั้งเกิดจากรูปร่างหน้าตาอันน่าพึงพอใจจึงทำให้นักเรียนหลงรัก ดังเช่น ลีมา หลงรักครูชีรุ (ณัฐ) เพราะหน้าตาเหมือนกับไอศกรีมที่เธอชอบ ดังข้อความ “คุณพระช่วย ! เกือบจะเป็นลมตั้งแต่ยังเช้า ! ฉันเย็นเฉียบที่ปลายนิ้วมือนิ้วเท้า ฉันจะต้องเสียเพราะกินของเปรี้ยวมากหรือ ? ไม่หรือ ฉันเหมือนจุกแน่นในท้องด้วย ครูฟิสิกส์-เคมีนี้หน้าตากับรูปร่างสง่างามเหมือนพี่เรน ของฉันมาก เกือบจะแยกไม่ออก หรือนางเครื่องบินจากเกาหลีมาสอนนะ ? ฉันหึกขานตัวเองจนเจ็บ ฉันจึงเชื่อว่า ไม่ใช่เป็นความฝันหรือ” (เนกสิริทูล, 2017: 33) และอีกตอนหนึ่ง ความว่า “ดิ่ง ดิ่ง” ดังขึ้นอีกแล้ว คราวนี้เป็นข้อความของหาภา หาภาเขียนมาว่าคุณครูคิดถึงฉันที่ไม่ได้มาเที่ยวพนมโบกโคดด้วยกัน แล้วบอกอีกว่าถ้าฉันไปด้วยไม่รู้ว่ากลุ่มเราจะสนุกกว่านี้ขนาดไหน ฉันอ่านแล้วอึ้งใจมากจริง ๆ ครูคงชอบฉันแน่เลย ! ทำไมแกถึงไม่มาขออนุญาตจากแม่ให้ฉันไปเที่ยวด้วย (เนกสิริทูล, 2017: 86)

นอกจากรูปร่างหน้าตาอันพึงประสงค์แล้วครูชีรุยังเป็นคนที่ใส่ใจนักเรียนเช่นตอนที่นักเรียนไม่เข้าใจวิชาฟิสิกส์-เคมี ก็สอนพิเศษเพิ่มเติมให้กับนักเรียนและยังให้คำปรึกษานอกเวลา ดังข้อความ “วันหนึ่ง ๆ ฉันพยายามค้นคว้าดูสูตรกับแก้ปัญหาแบบฝึกหัดชั้นสูง ๆ เพื่อไว้อธิบายเวลา แล้วเวลาที่ฉันไม่เข้าใจจุดไหนฉันก็โทรศัพท์หรืออีเมลถามคุณครูชีรุ” (เนกสิริทูล, 2017: 181) ครูชีรุจึงเป็นที่รักของนักเรียนทุก ๆ คน

3. สังคมชาวเขมร

ความสัมพันธ์ของตัวละครวัยรุ่นกับสังคมเขมรปรากฏในด้านของมุมมองของบุคคลทั่วไปที่มีต่อกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะกะเทย ดังตอนหนึ่งมีการพูดถึงลักษณะของสังคมเขมรที่มีต่อกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เช่นตอนที่ลีมาบอกพี่ว่าเธอแสดงเก่งน่าจะไปเป็นดารา แต่พี่ก็กลับปฏิเสธ ดังข้อความ “ไม่อยากไปเล่นละคร ให้เขาเรียกว่า นางกะเทย ๆ หรือ” (เนกสิริทูล, 2017: 26) จากข้อความแสดงให้เห็นว่าคนในสังคมเขมรมีความสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในแง่ลบ เนื่องจากมองว่าเป็นกลุ่มที่แปลกแยกจากคนกลุ่มใหญ่ในสังคม อีกทั้งสังคมเขมรเป็นสังคมแบบ “ปิตาธิปไตย” ซึ่งเน้นความสำคัญของเพศชายเป็นใหญ่ เมื่อเพศชายมีพฤติกรรมที่ผิดไปจากบรรทัดฐานของสังคม จึงถูกกีดกันด้วยวิธีต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามคนในสังคมบางกลุ่มก็ไม่ได้รู้สึกว่าการที่กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศแปลกแยก เช่นในร้านเสริมสวยที่พี่ไปเรียนทำผมทุกคนต่างให้การยอมรับและชื่นชอบพี่ ดังข้อความ “ในร้านมีผู้หญิงสาวรุ่น ๆ สวยงาม ผิวขาวผ่องแต่งตัวเซ็กซี่น่ารัก พวกเขาทันสมัยมาก บางคนแต่งหน้าแบบธรรมชาติ บางคนแต่งหน้าแบบเซ็กซี่ ส่วนทรงผมนั้นก็ไม่ต้องพูดถึงเลย คือสุดยอดทีเดียว ผมของพวกเขาดัดสั้น ๆ ทำโป่ง ๆ กับไฮไลท์สีแปลก ๆ น่าประทับใจมาก ฉันมองพวกเขาแบบแอบ ๆ มอง คุณทำงานในร้านกับเจ้าของร้านดูจะชอบพี่ที่กันทุกคน” (เนกสิริทูล, 2017: 60) จากข้อความแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์แบบเชิงบวกกับตัวละครวัยรุ่นที่มีความหลากหลายทางเพศ ดังนั้นโดยภาพรวมของสังคมชาวเขมรจึงมีทั้งความสัมพันธ์แบบเชิงลบและบวกกับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศซึ่งขึ้นอยู่กับกรณีใด

โดยสรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวัยรุ่นกับสังคมในวรรณกรรมเขมร เรื่อง ลูกคุณหนู พบความสัมพันธ์ทั้งหมด 3 รูปแบบ คือ ความสัมพันธ์แบบเชิงบวก ความสัมพันธ์แบบธรรมดา และความสัมพันธ์แบบเชิงลบ ดังนี้

ความสัมพันธ์แบบเชิงลบเกิดจากปัญหาความไม่เข้าใจกันอันเนื่องมาจากช่วงวัยที่แตกต่าง รวมทั้งวิธีการสื่อสารที่แตกต่างกัน การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว ปัญหาการแบ่งกลุ่มของผู้คนในสังคม ตลอดจนขาดการถกเถียงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จึงทำให้พัฒนาไปสู่ความสัมพันธ์แบบเชิงลบ สร้างแรงกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมอย่างมีนัยยะ ซึ่งสัมพันธ์กับความสัมพันธ์แบบเชิงลบเป็นหลัก โดยความสัมพันธ์แบบเชิงลบที่ปรากฏในเรื่องถูกสร้างผ่านองค์ประกอบของวรรณกรรม คือ โครงเรื่องและปมปัญหาของเรื่อง โดยเป็นส่วนขับเคลื่อนให้เนื้อหามีความเข้มข้น สร้างความสะเทือนใจให้กับผู้อ่านมากยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นส่วนที่ทำให้เนื้อเรื่องคลี่คลายลงในที่สุด

ความสัมพันธ์แบบธรรมดาเป็นความสัมพันธ์แบบทั่วไปที่ไม่เน้นที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเหนือกลุ่มใดเป็นพิเศษ เป็นความสัมพันธ์กันทางสังคมที่ไม่สร้างแรงกระตุ้น หรือผลกระทบอื่นใด แต่ยังคงเป็นแรงผลักดันให้สังคมก้าวไปอย่างต่อเนื่อง โดยความสัมพันธ์ในลักษณะดังนี้ถูกสร้างผ่านองค์ประกอบของวรรณกรรม คือ การดำเนินเรื่อง เป็นส่วนที่ไม่มีผลต่อปมปัญหาหรือการคลี่คลายปัญหาโดยตรง แต่เป็นส่วนที่ช่วยให้เกิดความน่าสนใจใคร่รู้ต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไปในเนื้อเรื่อง

ความสัมพันธ์แบบเชิงบวกเกิดจากการที่บุคคลหรือกลุ่มคนมีความชอบในสิ่งเดียวกัน ยอมรับในความคิดเห็นและการกระทำของกันและกัน การให้ความสำคัญ ดูแลเอาใจใส่ จึงก่อให้เกิดการยอมรับและไว้วางใจ โดยความสัมพันธ์แบบเชิงบวกเป็นแรงกระตุ้นและผลักดันสังคมให้ก้าวหน้าไปด้วยความสงบสุข โดยความสัมพันธ์เชิงบวกที่ปรากฏในเรื่องถูกสร้างผ่านองค์ประกอบของวรรณกรรม คือ การดำเนินเรื่องและการคลี่คลายปมปัญหา โดยเฉพาะการคลี่คลายปมปัญหาเป็นองค์ประกอบที่เด่นชัดที่ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของปมปัญหาที่ถูกผูกขึ้นตั้งแต่ต้นช่วยให้ผู้อ่านคลายความสงสัยทั้งยังช่วยให้อ่านเรื่องมีความเข้มข้นยิ่งขึ้น

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวัยรุ่นกับสังคมในวรรณกรรมเขมร เรื่อง ลูกคุณหนู พบว่าความสัมพันธ์แต่ละรูปแบบที่พบมีส่วนช่วยในการประพันธ์ทำให้อ่านมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยความสัมพันธ์แบบเชิงลบช่วยสร้างปมปัญหาและก่อให้เกิดการคลี่คลายปมปัญหาในที่สุด ทำให้อ่านเรื่องเกิดความน่าสนใจ กระตุ้นความใคร่รู้ของผู้อ่านให้ติดตามเนื้อเรื่องต่อไป ส่วนความสัมพันธ์แบบธรรมดาและความสัมพันธ์แบบเชิงบวกเป็นส่วนช่วยให้เนื้อหาดำเนินต่อไปอย่างไม่ต้องเครียดช่วยผ่อนคลายอารมณ์ของผู้อ่าน ดังนั้นความสัมพันธ์ทั้ง 3 รูปแบบที่ปรากฏล้วนเป็นส่วนหนึ่งของกลวิธีการประพันธ์ที่ทำให้เกิดความน่าสนใจกับเนื้อหาทั้งสิ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวัยรุ่นกับสังคมในวรรณกรรมเขมร เรื่อง ลูกคุณหนู พบความสัมพันธ์ 3 รูปแบบ คือ ความสัมพันธ์แบบเชิงบวก ความสัมพันธ์แบบธรรมดา และความสัมพันธ์แบบเชิงลบ โดยในเนื้อเรื่องพบความสัมพันธ์แบบเชิงลบมากที่สุด โดยพบทั้งสังคมครอบครัว สังคมโรงเรียน และสังคมชาวเขมร

ความสัมพันธ์แบบเชิงลบในสังคมครอบครัวเกิดจากปัญหาความไม่เข้าใจกันโดยมักเป็นปัญหาระหว่างพี่น้องและแม่ ทั้งนี้โดยเฉพาะระหว่างแม่กับลูกซึ่งมีช่วงวัยที่แตกต่างกัน รวมทั้งวิธีการสื่อสารทำความเข้าใจที่แตกต่างกันจึงทำให้เกิดเป็นความสัมพันธ์แบบเชิงลบขึ้น ทั้งนี้ความสัมพันธ์แบบเชิงลบเกิดขึ้นจากครอบครัวที่ขาดการอบรมเลี้ยงดูแบบชี้แจงเหตุผล (Inductive Child-Rearing Practices) จึงทำให้ลูกไม่เข้าใจถึงการกระทำของครอบครัว ตลอดจนขาดการถกเถียงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จึงทำให้พัฒนาไปสู่ความสัมพันธ์แบบเชิงลบ ซึ่งสอดคล้องกับ อูสา สุทธิสาร (2559: 107) ที่กล่าวว่าวัยรุ่นจะมีความสุขในครอบครัวที่ให้อิสระเสรีบนพื้นฐานของความเป็นเหตุและผล แต่จะมีความสุขกับครอบครัวที่ควบคุมพฤติกรรมของลูกโดยไร้ซึ่งคำอธิบาย โดยพฤติกรรมของพ่อแม่มีส่วนที่ทำให้ลูกเกิดปัญหาและมีพฤติกรรมขัดแย้งกับครอบครัว พฤติกรรมดังกล่าวนี้คือการต่อต้านครอบครัว โดยไม่ว่าครอบครัวจะพยายามสั่งให้ทำอะไร ลูกก็มักจะขัดขืนเสมอ ซึ่งในเรื่อง ลูกคุณหนู พบปัญหาในลักษณะนี้อยู่บ่อยครั้ง นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ได้เสนอวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวผ่านตัวละครลิณากับแม่ เช่น ในตอนที่ลิณามีประจำเดือนครั้งแรกแล้วแม่ให้ความสำคัญพร้อมค่อย ๆ อธิบายวิธีการดูแลตัวเองช่วงวัยรุ่นก็ทำให้ลิณารู้สึกว่าแม่เป็นคนน่ารัก

และไว้วางใจ หรืออีกตอนที่ลีณาเปิดใจคุยกับแม่ของเธอเพื่อขอให้แม่เปิดโอกาสในเธอทำในสิ่งที่ตนเองต้องการ แม่ของเธอจะไม่ได้ยินยอมทุกเรื่องแต่การรับฟังลูกมากขึ้น ก็ทำให้ลูกเกิดมุมมองต่อแม่ที่เปลี่ยนไป สอดคล้องกับปรางค์สุทิพย์ ทรงวุฒิสีล (2561: 284) กล่าวว่าวัยรุ่นต้องการการแนะนำ เอาใจใส่ และได้รับการยอมรับจากครอบครัว อย่างสนใจและใกล้ชิด

ความสัมพันธ์แบบเชิงลบในสังคมโรงเรียนและสังคมชาวเขมร เกิดจากปัญหาการแบ่งกลุ่มของผู้คนในสังคมที่มีทัศนคติว่าบุคคลที่แตกต่างจากตนนั้นเป็นคนละพวกกัน โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมักถูกสังคมผลักออกไปเป็นอันดับแรก แต่อย่างไรก็ดีในเรื่อง ลูกคุณหนู พบว่าลักษณะหรือแนวคิดดังกล่าวไม่ได้เป็นการใช้ความรุนแรงถึงขั้นขับไล่ออกจากสังคมหรือทำร้ายร่างกาย แต่เป็นการล้อเลียนเพื่อสร้างความสนุกสนานเท่านั้น หากแต่ปัญหาดังกล่าวอาจสร้างปมปัญหาให้กับผู้ที่ถูกระทำได้ ซึ่งในเรื่อง ลูกคุณหนู พบว่าปัญหาดังกล่าวได้รับการปกป้องโดยกลุ่มเพื่อน โดยเป็นความสัมพันธ์ของเพื่อนสนิทแบบกลุ่มย่อย (clique) (ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร, 2530: 173)

ถัดมาเป็นความสัมพันธ์แบบเชิงบวกในวรรณกรรมเขมร เรื่อง ลูกคุณหนู พบความสัมพันธ์แบบเชิงบวกในสังคมโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนสนิท เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่ต้องศึกษาเล่าเรียน จึงทำให้ต้องใช้เวลามากกว่าอยู่บ้าน อีกทั้งความสัมพันธ์แบบเชิงบวกดังกล่าวเกิดขึ้นกับเพื่อนสนิท เนื่องจากแต่ละคนมีความชอบในสิ่งเดียวกันและยอมรับในความคิดเห็นและการกระทำของเพื่อนแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับ อุสา สุทธิสาคร (2559: 109) ที่กล่าวว่ากลุ่มเพื่อนสนิทเป็นกลุ่มย่อยขนาดเล็กในสังคมเพื่อนทำให้แต่ละคนรู้จักนิสัยใจคอกันเป็นอย่างดี

ทั้งนี้นอกจากความสัมพันธ์แบบเชิงบวกกับกลุ่มเพื่อนสนิทแล้ว ยังปรากฏความสัมพันธ์แบบเชิงบวกกับครูบางคน ซึ่งเกิดจากการให้ความสำคัญกับเด็กนักเรียน ดูเลเอาใจใส่ จึงทำให้เด็กนักเรียนยอมรับและไว้วางใจ สอดคล้องกับอุสา สุทธิสาคร (2559: 14) ที่กล่าวว่าความเอาใจใส่ของครูช่วยกระตุ้นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับเด็กวัยรุ่นได้ ในขณะเดียวกันความสัมพันธ์แบบธรรมดาก็เกิดขึ้นกับครูที่ขาดการเอาใจใส่แก่นักเรียน ทำให้นักเรียนโดยเฉพาะวัยรุ่นขาดความสัมพันธ์กับครูได้เช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่าวัยรุ่นนั้นต้องการการยอมรับ การเอาใจใส่ รวมถึงการเปิดใจพูดคุยรับฟังปัญหาซึ่งกันและกัน เหตุดังกล่าวนี้จะช่วยให้วัยรุ่นเกิดการยอมรับ และมีความสุขในการใช้ชีวิต และเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีต่อไปในอนาคต

นอกจากนี้วรรณกรรมวัยรุ่นเรื่องลูกคุณหนู ยังช่วยสะท้อนภาพลักษณะความเป็นไปรวมถึงค่านิยมของผู้คนในสังคมเขมร ผ่านรูปแบบงานวรรณกรรมโดยการสร้างเป็นปมปัญหาต่าง ๆ ในเนื้อเรื่อง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องมือที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของสังคมเขมรที่ชัดเจน สอดคล้องกับศานติ ภักดีคำ (2558: 88) กล่าวถึงลักษณะเด่นของงานวรรณกรรมเขมรปัจจุบันว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยสะท้อนสภาพความเป็นจริงในสังคมอย่างเห็นชัด รวมไปถึงความคิดหรือโลกทัศน์แบบเขมร

อีกประการหนึ่งงานวรรณกรรมยังช่วยกำหนดกรอบของสังคมตามค่านิยมที่ต้องการ ดังที่วัฒน์ชัย หมั่นยั้ง (2561: 1) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของงานวรรณกรรมเขมรว่า เป็นส่วนหนึ่งในการปลูกฝังผู้อ่านในเรื่องค่านิยมรวมทั้งศีลธรรมที่ตามองที่สังคมเขมรคาดหวัง อีกทั้งยังพยายามกำหนดทิศทางให้กับสังคมเขมรเป็นไปตามกรอบดังกล่าว

วรรณกรรมวัยรุ่นเรื่องลูกคุณหนู แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวัยรุ่นกับสังคมรูปแบบต่าง ๆ ที่ถูกจำลองผ่านภาพในงานวรรณกรรมเขมร ซึ่งเป็นทั้งภาพสะท้อนปัญหาและเครื่องมือในการจัดการปัญหา เพื่อกำหนดทิศทางของพลเมืองกัมพูชาในอนาคตอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยนี้ ศึกษาเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวัยรุ่นกับสังคมในวรรณกรรมเขมร เรื่อง ลูกคุณหนู ซึ่งนอกจากนี้ยังมีประเด็นอื่นที่สามารถศึกษาเพิ่มเติม ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การวิจัยนี้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปบูรณาการกับการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมวรรณกรรมสำหรับเด็ก วรรณกรรมเขมร วรรณกรรมวัยรุ่น ฯลฯ

1.2 สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย หรือค้นคว้าเกี่ยวกับวรรณกรรมสำหรับเด็กได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 สามารถศึกษาการใช้คำศัพท์สแลงในวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่นได้

2.2 สามารถศึกษาองค์ประกอบของวรรณกรรมเขมรเพิ่มเติมได้

2.3 สามารถศึกษาภาพสะท้อนสังคมเขมรที่สื่อผ่านวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่นได้

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครวัยรุ่นกับสังคมในวรรณกรรมเขมร เรื่อง ลูกคุณหนู (เด็กหญิง) โดยได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

เอกสารอ้างอิง

- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2546). *วรรณคดีวิจารณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไข่มพร กุลบุตรดี และโสภี อุณหะยา. (2564). การศึกษาลักษณะของวัยรุ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมสำหรับเด็ก เรื่อง “พอมหาแม่ทางเครื่อง ลูก(สาว)นักร้อง” ของ โชติ ศรีสุวรรณ. *วารสารราชพฤกษ์*, 19(2), 56-63.
- ดวงสมร สิงห์ปรีชา. (2541). *พระอาทิตย์ดวงใหม่ขึ้นเหนือแผ่นดินเก่า: การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของนวนิยาย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเขมรศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธรรมธัช ศรีวันทนิยกุล. (2557). *จาก แรกรัศมีกาล สู่วัฒนธรรมา: ความวิตกกังวล ความฝัน ความปรารถนาในวรรณกรรมวัยรุ่นแนวเรื่องเล่าผีดูดเลือดของสเตเฟนี เมเยอร์*. วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตยา วรรณกิตร์. (2562). *วรรณกรรมสำหรับเด็ก* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: อินทนิล.
- บัญญัติ สาลี. (2542). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมเขมรเรื่องแรน-แณต*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเขมรศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประไพพรรณ ภูมิวิมลสาร. (2530). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรามาศสุทิพย์ ทรงวุฒิสกุล. (2561). *จิตวิทยาเด็กและวัยรุ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พรรณศิริ เดชมนเทียร. (2542). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมเขมรเรื่อง “คลื่นซัดทราย” (รลกลบกลุ่ด)*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเขมรศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เพ็ญโรจน์ โปธิล. (2565). *การศึกษานวนิยายเขมรแนวประวัติศาสตร์วรรณกรรมสมัยเขมรแดง*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทยและภาษาตะวันออก. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วนารัตน์ น้อยเล็ก. (2556). *การศึกษาคำศัพท์เรียกผู้หญิงในนวนิยายเขมรสมัยปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเขมรศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัฒนชัย หมั่นยิ่ง. (2561). *พินิจกลวิธีการประพันธ์นวนิยายเขมรเรื่อง ๗๗๗๗๗๗ (คืนตะวันฉาย) ของ ทัต ภูมิกัญ (ปัลลวันนารักษ์)*. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 15(1), 1-12.

ศรัณย์ภัทร์ บุญฮอก. (2563). เด็กคือผ้าขาว (?): ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเด็กกับสังคมที่นำเสนอผ่านเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์. *วารสารวรรณวิทัศน์*, 20(2), 173-201.

ศักดิ์ เพชรประโคน. (2540). *ผกาสรโพน: การศึกษาวิเคราะห์สังคม ประเพณี ความเชื่อของชาวเขมร*. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเขมรศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศานติ ภัคดีคำ. (2558). พัฒนาการวรรณกรรมเขมรสมัยใหม่. *รัฐมิถุ*, 36(2), 68-88.

ศิริพร ศรีวรรณต์. (2558). การเชิดชูเสรีภาพทางความคิดและการแสดงออกในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง มือที่เต็มไปด้วย
ดวงดาวของราฟิค ขามิ. *วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์*, 34(1), 105-126.

สัจภูมิ ละออ. (2565). *ภาพสะท้อนทางสังคมและกลวิธีการนำเสนอในเรื่องเล่าผีเขมร*. ดุษฎีนิพนธ์ ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาจารึกภาษาไทยและภาษาตะวันออก. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

หงษ์ลดดา กล้าหาญ. (2548). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์นวนิยายเขมรเรื่อง “ลืมนี่ไม่หลง”*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเขมรศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อุสา สุทธิสาคร. (2559). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

เบงซ์ ภาวี. (2017). *เบงซ์เบงซ์* (เดอะเบงซ์เบงซ์ 4). กรุงเทพฯ: sipar.

การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon สำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

A Development of Multimedia Courseware on Educational Innovations Using the Powtoon Program
for Students of the Graduate Diploma in Teaching Profession Program, Northern College

กรณัฐ รัตนยรรยง¹, ระเบียบ สิทธิชัย² และ บุษบา ชมิดทน์³

Koranut Ruttanayanyong¹ Rabiab Sittichai² and Busaba Schmidt³

Received: 17 ธ.ค. 2566

Revised: 6 เม.ย. 2567

Accepted: 9 เม.ย. 2567

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon ให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ $E_1/E_2 = 80/80$ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่มีต่อสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 34 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา สำหรับนักศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู 2) สื่อมัลติมีเดียเรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษาโดยใช้โปรแกรม Powtoon สำหรับนักศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง ที่มีต่อสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon สำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มีประสิทธิภาพ เท่ากับ $83.68/82.45$ เป็นไปตามเกณฑ์ ที่กำหนด ($E_1/E_2 = 80/80$) 2) ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59

องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ คือ นักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้สื่อมัลติมีเดียที่พัฒนาตามกระบวนการ พัฒนาสื่อการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Powtoon มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา มากขึ้น และมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย, โปรแกรม Powtoon, หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น อีเมล: Koranut@northern.ac.th

² อาจารย์ประจำหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น อีเมล: rabiabsit428@gmail.com

³ อาจารย์คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา อีเมล: anatta65@rmutl.ac.th

¹ Lecturer in Faculty of Education in Graduate Diploma Program in Teaching Profession, Northern College,
Email: Koranut@northern.ac.th

² Lecturer in Faculty of Education in Graduate Diploma Program in Teaching Profession, Northern College,
Email: rabiabsit428@gmail.com

³ Lecturer in Faculty of Business Administration and Liberal Arts RMUTL, Email: anatta65@rmutl.ac.th

Abstract

This research aimed to: 1) develop multimedia education innovation using the Powtoon program to achieve effectiveness according to the criterion $E_1/E_2 = 80/80$. 2) compare the learning outcomes of students before and after using multimedia education innovation with the Powtoon program. 3) investigate the satisfaction of students towards the educational innovation multimedia using Powtoon program. The sample group consisted of 34 Graduate Diploma in Teaching Profession program students at Northern College, semester 2 of academic year 2022, selected through simple random sampling. The instruments used in this research were: 1) A learning plan on educational innovation. 2) Multimedia materials on educational innovation using the Powtoon program. 3) A pre-test and post-test to evaluate learning outcomes. 4) A questionnaire on student's satisfaction towards learning with multimedia education innovation using the Powtoon program. The research findings indicated that: 1) The effectiveness of multimedia education innovation using the Powtoon program was achieved at 83.68/82.45, according to the specified criterion ($E_1/E_2 = 80/80$). 2) Post-learning learning outcomes were higher than pre-learning outcomes with multimedia education innovation using the Powtoon program, with statistical significance at the .05 level. 3) Students' satisfaction towards learning with multimedia educational innovation using the Powtoon program was at the highest level, with an average score of 4.59. Students who learned by using effective multimedia education innovation, Powtoon program, had have higher cognition in developing educational innovation and highest satisfaction towards teaching and learning management.

Keywords: Multimedia Development, Powtoon Program, Graduate Diploma Program in Teaching Profession

บทนำ

บทเรียนคอมพิวเตอร์ที่ใช้สื่อมัลติมีเดียมีบทบาทสำคัญต่อการผลิตสื่อการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ มีลักษณะเป็นสื่อประสม เช่น ข้อความ ภาพนิ่ง กราฟิก แผนภูมิ กราฟ วิดีทัศน์ ภาพเคลื่อนไหว และเสียง เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาบทเรียนหรือ องค์ความรู้ ในลักษณะที่ใกล้เคียงกับการสอนจริงสามารถดึงดูดความสนใจของนักศึกษาและกระตุ้นให้เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ คอมพิวเตอร์ช่วยสอนเป็นตัวอย่างที่ดี มีหลักการที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์หรือการโต้ตอบทันทีและให้ผลป้อนกลับ เป็นสื่อที่สามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างนักศึกษาสามารถที่จะประเมิน และตรวจสอบความเข้าใจของนักศึกษาได้ตลอดเวลา สามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งวิชาภาคทฤษฎีและปฏิบัติกับนักศึกษาทุกระดับ นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียน เรียนซ้ำได้บ่อยครั้ง ตามความสะดวกตามความสามารถของนักศึกษาแต่ละคน ช่วยลดเวลาในการเรียนรู้ รวมทั้งเวลาที่ใช้ในการสอนทำให้นักศึกษา ทุกคนได้รับความรู้ที่มีเนื้อหาเหมือน ๆ กัน ในขณะเดียวกันก็จะเป็นการส่งเสริมการสอนที่สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตัวเองของผู้เรียน ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะ การแก้ปัญหาอันเป็นการตอบสนองความต้องการของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป (Silva et al., 2022: 68) และถือเป็นกลยุทธ์สำหรับการพัฒนาความสามารถทางดิจิทัลพื้นฐาน ของครูได้นอกเหนือจากการได้รับชุด การสอน และชุดทักษะปรับปรุงการทำงานร่วมกัน และเรียนรู้ต่อไปในอนาคตที่มีประสิทธิภาพและอิสระมากขึ้น (Zhao, Pinto and Sánchez, 2021: 168)

สื่อมัลติมีเดียเป็นการนำคอมพิวเตอร์มาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เป็นสื่อการเรียน การสอนที่ใช้เทคโนโลยีให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา ซึ่งสามารถตอบสนองข้อมูลที่นักเรียนป้อนเข้าไปได้ทันทีเป็นการเสริมแรง ให้กับนักศึกษา ซึ่งบทเรียนมีทั้งตัวอักษร ภาพกราฟิก ภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหวและเสียงประกอบทำให้นักศึกษาสงเกต ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนหรือกระบวนการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้น หากนักศึกษาได้แสดงบทบาท

หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติมที่ และมีส่วนร่วมอยู่ตลอดเวลา โดยจัดสถานการณ์การเรียนรู้ให้เป็นกระบวนการของการมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive) กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าหากไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา กับบทเรียนแล้ว กระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ก็จะไม่เกิดขึ้น ซึ่งในบรรดาสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่จะทำให้นักศึกษาเกิดระบบการมีปฏิสัมพันธ์ได้นั้น คอมพิวเตอร์นับเป็นสื่อที่ทำให้นักศึกษามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และมีปฏิสัมพันธ์อยู่กับบทเรียนตลอดเวลาโดยเฉพาะอย่างยิ่งคอมพิวเตอร์ช่วยสอน โดยมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะการสื่อสารสองทางที่มีการตอบสนองต่อข้อมูลที่ผู้เรียนป้อนเข้าไปทันที อันเป็นการช่วยเสริมแรงที่รวดเร็วและเกิดความท้าทายแก่ผู้เรียน ซึ่ง กิดานันท์ มลิทอง (2559: 283) ยังกล่าวเสริมว่า ผู้เรียนยังสามารถควบคุมอัตราเร่งของการเรียนรู้ได้ตามความเร็วช้าของตนเองได้

ด้วยสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) Ministry of Public Health (2021: Online) ได้ออกประกาศและมีมาตรการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส อาทิ ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในพื้นที่ทั่วราชอาณาจักร โดยอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 กำหนดให้มีการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social distancing) สอดคล้องกับห้ามการใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนและสถาบันการศึกษาทุกประเภท เพื่อจัดการเรียนการสอน การสอบ ผีก่อบรม หรือการทำกิจกรรมใด ๆ ที่มีผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก เว้นแต่เป็นการดำเนินการสื่อสารแบบทางไกลหรือด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ และคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้เลื่อนวันเปิดเทอมภาคเรียนที่ 1 ไปเป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 ทำให้ประเทศไทยได้มีโอกาสทบทวนบทเรียนจากต่างประเทศ เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป และมีความสอดคล้องกับมาตรการป้องกันการระบาดของโรค ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communications Technology: ICT) แบบก้าวกระโดด สถานศึกษาและครูผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องส่งเสริมให้เด็กนักเรียน/นักศึกษาในทุกระดับ ได้มีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยการนำรูปแบบการเรียนการสอนที่มีการจัดทำสื่อและนวัตกรรมเครื่องมือต่าง ๆ ที่ทันสมัยมาใช้ สามารถถ่ายทอดให้นักเรียนได้เข้าใจและมีความรู้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ดังนั้น การนำรูปแบบการเรียนการสอนที่มีการจัดทำสื่อและนวัตกรรมเครื่องมือต่าง ๆ ที่ทันสมัยมาใช้ สามารถถ่ายทอดให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและมีความรู้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนแบบเดิมที่นั่งเรียนในชั้นเรียนแต่เป็นการเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยี (Technology-based learning) ซึ่งจะครอบคลุมวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ ซึ่งการใช้สื่อมัลติมีเดีย ในรูปแบบโปรแกรมสำเร็จรูปช่วยสอน เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาได้โดยที่สื่อมัลติมีเดีย (Multimedia) เป็นสื่อที่แสดงผลออกมาหลายรูปแบบตามที่โปรแกรมไว้

โปรแกรม PowToon เป็นแอปพลิเคชันซอฟต์แวร์หนึ่งที่จะช่วยให้ครู สามารถสร้างผลงานได้อย่างมืออาชีพ และไม่มีค่าใช้จ่าย และยังสามารสร้างข้อความ กราฟฟิก การ์ตูน คำอธิบายและการนำเสนอวิดีโอแบบเคลื่อนไหวที่หลากหลาย และสไลด์ และสามารถจัดหาสื่อการสอนที่เป็นเอกลักษณ์ให้กับครูและผู้เรียน เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของบทเรียนที่วางไว้ด้วยตนเอง (Semaan & Nour, 2018: 3) จุดเด่นของโปรแกรม Powtoon นอกจากจะช่วยลดการใช้เวลาของครูแล้ว PowToon มีฟีเจอร์อื่น ๆ อีก เช่นการเขียนด้วยลายมือ และเอฟเฟกต์ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ แล้ว ยังสามารถนำไปใช้กับกลุ่มการศึกษาทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ หรือกลุ่มอื่น ๆ ได้ (Anita & Kardenia, 2021: 1) นอกจากนี้จุดเด่นของ PowToon คือ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นวิดีโอประกอบการเรียนการสอน มีรูปแบบสำเร็จรูปให้เลือกใช้อย่างหลากหลาย สะดวกต่อการนำไปใช้ ผู้ใช้ไม่จำเป็นต้องมีทักษะในการออกแบบ ใช้งานง่ายโดยการลากและวาง สามารถแชร์ผลงานที่สร้างขึ้นได้ผ่านช่องทางโซเชียลเน็ตเวิร์กหรือรับอัปโหลดผลงานลง Youtube และสามารถส่งออกผลงานในรูปแบบไฟล์ PDF และ PPT

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น มีการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ซึ่งมีการจัดการเรียนรายวิชา GDIP 808 นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งเป็นรายวิชาที่นักศึกษาทุกคนต้องเรียนรู้ และฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง แต่เนื่องจากสถานการณ์ Covid-19 แพร่ระบาดอย่างหนัก ทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยความล่าช้า นักศึกษาไม่สามารถเดินทางไปเรียนในห้องเรียนที่วิทยาลัยจัดให้ได้ และโปรแกรม Powtoon เป็น Web Application

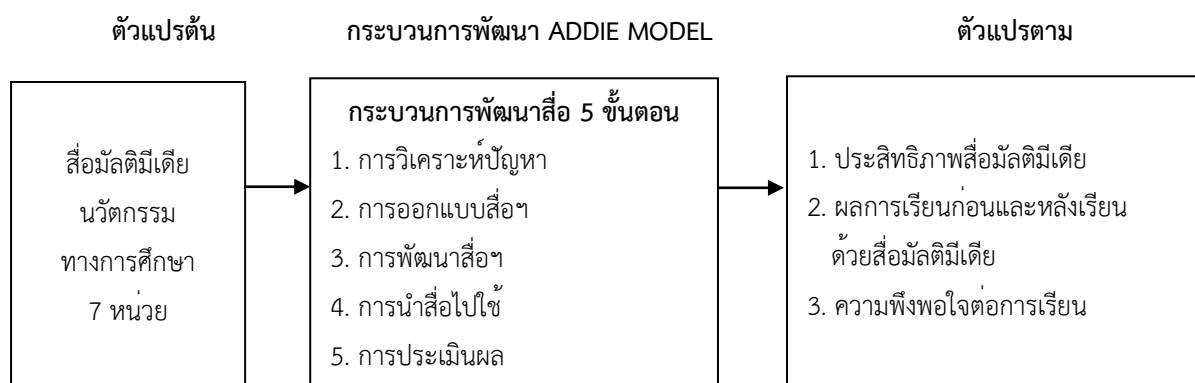
สำหรับการออกแบบสร้างสื่อการสอน เรื่องนวัตกรรมทางการศึกษา เป็นทางเลือกหนึ่งที่คณะผู้วิจัยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานี้ได้ อีกทั้งยังสามารถช่วยทบทวนและช่วยให้สื่อบัณฑิตในสิ่งที่อาจารย์ผู้สอนในหน่วยการเรียนรู้ก่อน ๆ ได้ ทำให้ไม่เสียเวลาการเรียนรู้ในหน่วยอื่น ๆ จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อให้ให้นักศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถเรียนรู้ได้หลาย ๆ รอบตามความต้องการ เป็นการพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ และผู้สอนยังใช้เป็นแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอีกทั้งยังใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียที่มีประสิทธิภาพในรายวิชาอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ E_1/E_2 (80/80)
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon สำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon สำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู

กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากตำราและเอกสารต่าง ๆ แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียของณัฐกร สงคราม (2554: 199-200) และแนวคิดของการออกแบบ ADDIE MODEL ของ Seels and Glasgow (1998) 5 ขั้นตอน มาประยุกต์ใช้เป็นการพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon สำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon สำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ปีการศึกษา 2565 จำนวน 4 ห้องเรียน รวม 120 คน วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น จังหวัดตาก

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) ได้มาโดยการจับสลากจากห้องเรียนจำนวน 4 ห้องเรียน ได้จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 34 คน ซึ่งจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์โดยใช้ Google Classroom และ Google meet

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา มีจำนวน 4 ชนิด ประกอบด้วย

2.1 รายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) รายวิชา GDIP 808 นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา สำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น จังหวัดตาก

2.2 สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon สำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู 1 ชุด จำนวน 7 หน่วยการเรียนรู้

การสร้างสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา

2.2.1 วิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ วิเคราะห์เนื้อหาสาระนวัตกรรมการศึกษา 7 หน่วยการเรียนรู้

2.2.2 การออกแบบ ออกแบบสื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการเรียน ลักษณะของผู้เรียน และถูกต้องตามหลักการออกแบบสื่อมัลติมีเดีย

2.2.3 การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษาโดยใช้โปรแกรม Powtoon ตามที่ออกแบบไว้ให้มีประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้ และให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพสื่อมัลติมีเดียที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้โปรแกรม Powtoon

2.2.4 นำไปใช้ โดยสื่อมัลติมีเดีย ที่สร้างโดยโปรแกรม Powtoon ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน Google Classroom

2.2.5 ประเมินสื่อมัลติมีเดีย โดย อาจารย์ผู้สอนประจำรายวิชา และนักศึกษา ประเมินด้านผู้สอน ด้านสื่อมัลติมีเดีย และด้านการนำความรู้ไปใช้

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 1 ชุด มี 30 ข้อ ดำเนินการโดย

2.3.1 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้นักศึกษาที่เรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon เป็นแบบทดสอบ ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อโดยให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม นำแบบทดสอบที่สร้างไปทดสอบกับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ

2.3.2 ตรวจให้คะแนนแบบทดสอบที่นำไปทดลอง (Try Out) กับนักศึกษากลุ่มตัวอย่างทำ โดยใช้ Zero One Method คือ ข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบ หรือตอบเกิน 1 คำตอบในข้อเดียวกันให้ 0 คะแนน

2.3.3 นำผลของคะแนนที่ได้จากการทดสอบ มาวิเคราะห์ความยาก (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายข้อ โดยใช้เทคนิค ร้อยละ 27 ของ Fan (1952: 6-32) เลือกแบบทดสอบเฉพาะที่มีความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.20-0.80 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20-1 จำนวน 30 ข้อ มาจัดทำแบบทดสอบฉบับจริง เพื่อใช้ในการทดสอบ

2.3.4 นำผลการทดสอบก่อน และหลังการเรียน ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขา วิชาชีพครู มาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้วยการทดสอบค่าที่ t-test แบบ t-Dependent (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 120-122)

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121-123) โดยใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอันดับ 5 ระดับ

การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121-125) ดังนี้

2.4.1 ศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ

2.4.2 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรม Powtoon เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา ด้านผู้สอน ด้านสื่อมัลติมีเดีย และด้านการนำความรู้ไปใช้ จำนวน 10 ข้อ

2.4.3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างเครื่องมือการวิจัย จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อกระทงคำถาม ความถูกต้องและความเหมาะสมในการใช้ภาษา โดยหาค่าดัชนี ความสอดคล้อง (Index of Congruence) ของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความแต่ละข้อ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.91

2.4.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) โดยวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

2.4.5 จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจเป็นฉบับที่สมบูรณ์เพื่อใช้เก็บข้อมูลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

3.1 บทบาทนักศึกษา ในการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon นักศึกษาทำกิจกรรม ดังนี้

3.1.1 นักศึกษาเรียนเนื้อหา ตามคู่มือการเรียนรู้รายวิชา GDIP 808 นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

3.1.2 นักศึกษาเรียนจากสื่อมัลติมีเดียในรายวิชา GDIP 808 นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา

3.1.3 นักศึกษาเรียนรู้ในห้องเรียนออนไลน์ ซึ่งผู้สอนนำเสนอเนื้อหาในชั้นเรียน Google Classroom ซึ่งมี สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ และนำเสนอผลงานทางห้องประชุมออนไลน์ Google meet

3.1.4 นักศึกษาแสดงความคิดเห็นกับเพื่อนและผู้สอน และประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดย ใช้สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon

3.2 บทบาทผู้สอนมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

3.2.1 ผู้สอนคอยให้คำชี้แจง และแนะนำนักศึกษาเมื่อนักศึกษาสงสัยหรือไม่เข้าใจ

3.2.2 ผู้สอนใช้คำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาคิดและตอบข้อคำถามเมื่อนักศึกษาปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนดในหน่วยการเรียนรู้

3.2.3 ผู้สอนต้องกระตุ้นให้นักศึกษามีความคิดที่หลากหลายและสนับสนุนให้นักศึกษามีการแลกเปลี่ยน ความพึงพอใจในลักษณะแลกเปลี่ยนกันเองระหว่างนักศึกษาในชั้นเรียนหรือกับผู้สอน

3.3 ระยะเวลาการเรียน

การเรียนรายวิชา GDIP 808 นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ใช้เวลาเรียนภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โดยมีการเรียน เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา ใช้เวลา 7 สัปดาห์

สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา ดังภาพประกอบ 2

3.5 การประเมินผลมีดังนี้

3.5.1 การประเมินประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยคณะผู้วิจัยนำโครงร่างสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียจำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระจำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนในระบบบอ์ลิเรียนนึ่ง (E-learning) จำนวน 1 คน ประเมินความสอดคล้อง

เชิงโครงสร้างและความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้แบบประเมินคุณภาพความสอดคล้อง และแบบประเมินโครงสร้างหลักสูตรเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence) และหาค่าเฉลี่ยแล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ภาพรวมเท่ากับ 0.88 ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี

3.5.2 การทดสอบก่อนเรียนและการทดสอบหลังเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ก่อนเรียนของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

3.5.3 สอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 34 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานดังนี้

4.1 การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon มีขั้นตอนการพัฒนาตามกระบวนการพัฒนาสื่อ 5 ขั้นตอน

4.1.1 การวิเคราะห์ปัญหาของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู และวิเคราะห์เนื้อหาการเรียนการสอน

4.1.2 การออกแบบสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา

4.1.3 การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา จำนวน 7 หน่วยการเรียนรู้

4.1.4 การนำสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้และทดสอบประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดย 1) ทดลองกับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู กลุ่มย่อยโดยที่นักศึกษาแต่ละคนมีความสามารถแตกต่างกันจำนวน 3 คน โดยแต่ละคนมีคะแนนทดสอบก่อนเรียนต่างกัน เพื่อหาข้อบกพร่องในด้านต่าง ๆ แล้วนำผลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไข 2) ทดลองกับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่เป็นกลุ่มที่ใหญ่ขึ้น โดยนักศึกษาแต่ละคนมีความสามารถที่ต่างกัน จำนวน 6 คน เพื่อทดสอบหาประสิทธิภาพ โดยนำสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษาไปทดลองใช้ และเปรียบเทียบกับการทำกิจกรรมฝึกปฏิบัติของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู และคะแนนทดสอบหลังการฝึกอบรมโดยใช้เกณฑ์ 80/80 (E_1/E_2) 3) ทดลองใช้จริงกับนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 34 คน ซึ่งเป็นนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ได้สุ่มไว้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

4.1.5 การประเมินผล ดำเนินการโดยทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 34 คน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon สำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู จำนวน 30 ข้อ ซึ่งแบบทดสอบมีค่าความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.46-0.87 และประเมินโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา ที่มีต่อการเรียนเรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon โดยแบบสอบถามความพึงพอใจ มีค่าระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

4.2 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์การแปลผล (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121-126) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

4.3 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon สำหรับนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

จำนวน นักศึกษา	คะแนนแบบทดสอบย่อยระหว่างเรียน				รวม (20 คะแนน)	คะแนน หลังเรียน (30 คะแนน)
	ครั้งที่ 1 (5 คะแนน)	ครั้งที่ 2 (5 คะแนน)	ครั้งที่ 3 (5 คะแนน)	ครั้งที่ 4 (5 คะแนน)		
34	145	143	144	137	569	841
E_1/E_2					83.68	82.45

จากตาราง 1 พบว่าประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon สำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น มีค่าประสิทธิภาพของกระบวนการเท่ากับ 83.68 และค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับ 82.45 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ $E_1/E_2 = 80/80$

4.4 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน ของนักศึกษหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่เรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	จำนวน	$\bar{x}$	S.D.	$\sum D$	t
ก่อนเรียน	34	14.09	1.86	272	16.74
หลังเรียน	34	24.74	1.94		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 2 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่เรียนด้วยโปรแกรม Powtoon เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา ก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย 14.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.86 หลังเรียน ด้วยโปรแกรม Powtoon มีค่าเฉลี่ย 24.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.94 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา สูงวก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

4.5 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Powtoon ในรายวิชา GDIP 808 นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

ตาราง 3 แสดงผลความพึงพอใจของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่มีต่อการเรียนรู้ โดยใช้โปรแกรม Powtoon เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา ในรายวิชา GDIP 808 นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านผู้สอน			
1. การเตรียมตัวและความพร้อมของผู้สอน	4.71	0.46	พึงพอใจมากที่สุด
2. การถ่ายทอดของผู้สอน	4.59	0.50	พึงพอใจมากที่สุด
3. สามารถอธิบายเนื้อหาได้ชัดเจนและตรงประเด็น	4.56	0.50	พึงพอใจมากที่สุด
รวม	4.62	0.48	พึงพอใจมากที่สุด
ด้านสื่อมัลติมีเดีย			
4. สื่อมัลติมีเดียการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Powtoon ทำให้เรียนเข้าใจมากยิ่งขึ้น	4.65	0.47	พึงพอใจมากที่สุด
5. ความเข้าใจในเรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา หลังการเรียน	4.59	0.50	พึงพอใจมากที่สุด
6. สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้	4.47	0.61	พึงพอใจมาก
รวม	4.58	0.52	พึงพอใจมากที่สุด
ด้านการนำความรู้ไปใช้			
7. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้	4.56	0.66	พึงพอใจมากที่สุด
8. สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่	4.59	0.61	พึงพอใจมากที่สุด
9. สามารถให้คำปรึกษาแก่เพื่อนร่วมงานได้	4.62	0.60	พึงพอใจมากที่สุด
10. มีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้	4.97	0.17	พึงพอใจมากที่สุด
รวม	4.59	0.62	พึงพอใจมากที่สุด
ภาพรวม	4.59	0.54	พึงพอใจมากที่สุด

จากตาราง 3 พบว่าความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียน เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา ที่เรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Powtoon ด้านผู้สอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ด้านสื่อมัลติมีเดีย มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ด้านการนำความรู้ไปใช้มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.62 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด และในภาพรวมทุกด้าน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

สรุปผล

การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon สำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น มีผลการดำเนินงาน ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon สำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence)

ของผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับดี มีค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) = 83.68 และค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) = 82.45 คือ $E_1/E_2 = 83.68 / 82.45$ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ $E_1/E_2 = 80/80$

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่เรียนโดยใช้โปรแกรม Powtoon เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา ก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย 14.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.86 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้โปรแกรม Powtoon มีค่าเฉลี่ย 24.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.94 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียน เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา ที่เรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Powtoon ด้านผู้สอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.48 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ด้านสื่อมัลติมีเดีย มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ด้านการนำความรู้ไปใช้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.62 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด และในภาพรวมทุกด้าน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon สำหรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น สามารถนำข้อค้นพบมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยการใช้โปรแกรม Powtoon มีประสิทธิภาพ $E_1/E_2 = 83.68/82.45$ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ ที่กำหนดไว้ $E_1/E_2 = 80/80$ ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างและพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ โดยการใช้โปรแกรม Powtoon ได้ดำเนินการตามวิธีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยการศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหา กำหนดวัตถุประสงค์แบบทดสอบ ที่นำมาวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทำให้อาณาที่ได้ตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามหลักสูตร และในการพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการสอน พบว่าผลการประเมินคุณภาพของสื่อมัลติมีเดียเรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon มีค่าประสิทธิภาพของกระบวนการเท่ากับ 83.68 และค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับ 80.45 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ $E_1/E_2 = 80/80$ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มย่อย เพื่อพิจารณา ความเข้าใจ และข้อผิดพลาดต่าง ๆ ก่อนนำไปใช้จริง ทำให้อสื่อมัลติมีเดีย เรื่องนวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์เหมาะสมกับการนำไปใช้กับการเรียนการสอนสอดคล้องกับคำกล่าวของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556: 1) ว่าประสิทธิภาพของสื่อหรือชุดการสอนที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นระดับ ที่ผลิตสื่อหรือชุดการสอนที่มีประสิทธิภาพถึงระดับนั้นแล้วสื่อชิ้นนั้นจะมีคุณค่าที่จะนำไปสอนนักเรียนและคุ้มค่าแก่การลงทุนผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก และเชมณัฐ มิ่งศิริธรรม (2559: 12) กล่าวว่า ในการนำสื่อการศึกษามาเป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนนั้น ผู้สอนจะต้องมีการมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาเพื่อให้นักศึกษา เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและเข้าใจง่ายขึ้น สื่อการศึกษาสร้างสรรค์ ควรใช้ควบคู่ไปกับเนื้อหา สารที่เน้นให้นักศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เน้นการผลิตสื่อที่แตกต่างไปจากสื่อเดิม ๆ เพื่อกระตุ้นความสนใจ ทำให้อสื่อการศึกษานั้น ๆ แตกต่างจากที่นักศึกษาเคยเห็นมา จะทำให้การตอบสนองการเรียนรู้ของนักศึกษาให้มากขึ้นด้วยระยะเวลาที่สั้นลงด้วยความแปลกใหม่และแตกต่างจากที่นักศึกษาเคยเห็นมา และสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงจันทร์ แก้วกพาน (2560: 1000-1003) ได้ศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ในการจัดการเรียนการสอน สำหรับนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 พบว่า การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการเรียนการสอน ทำให้นักศึกษามีแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 อยู่ในระดับมาก และเจตคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 อยู่ในระดับมากสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรศักดิ์ ญูจ่อหอ (2556: 64-70) ที่ได้พัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง

เทคนิคการขับร้องเพลง ชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุนารีวิทยา 2 จังหวัดนครราชสีมา ตามลำดับขั้นการพัฒนา ADDIE พบว่าบทเรียนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะของสื่อมัลติมีเดีย โดยการใช้โปรแกรม Powtoon มีจุดหมายที่แน่นอนว่าจะทำการฝึกทักษะด้านใด ใช้ภาษาง่าย ๆ และมีความน่าสนใจ เรียงลำดับจากง่ายไปยาก เหมาะสมกับวัยและความสามารถของนักศึกษา ตรงเนื้อหา จัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อดึงดูดความสนใจ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนและการใช้ภาษาให้มากที่สุด ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน สนใจเนื้อหาในบทเรียนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนิตา อุดมสิทธิพัฒนา ชาตรี เกิดธรรม และบุญเรือง ศรีเหรียญ (2558: 111-122) ที่ได้พัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการพัฒนาบทเรียนให้มีทั้งตัวอักษร ภาพ แสง สี เสียงและภาพเคลื่อนไหว มีเนื้อหาถูกต้องครบถ้วนตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ผ่านการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยก่อนนำไปทดลองใช้นั้น พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนิรุทธิ์ สติมัน และคณะ (2556: 38-45) ที่พัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง ดนตรีจีนชุมชนบางหลวง มีการนำเสนอเนื้อหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ทำให้ผู้เรียนสามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนเหมาะสม ประกอบด้วยมัลติมีเดีย มีการออกแบบหน้าจอที่เหมาะสม ง่ายต่อการใช้งานของผู้เรียน เนื่องจากบทเรียนประกอบด้วยรูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว และมีสีและขนาดตัวอักษรชัดเจน สวยงาม อ่านง่าย เหมาะสม มีเสียงดนตรีและเสียงเพลงประกอบ อีกทั้งยังประกอบด้วยตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียงบรรยาย เสียงดนตรีประกอบ จึงเป็นสื่อที่น่าดึงดูดใจของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างครบถ้วนทุกเนื้อหา และสามารถเรียนรู้ได้หลายครั้งตามความต้องการ เป็นผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เพิ่มขึ้น ช่วยให้เกิดความหลากหลายในการใช้คอมพิวเตอร์อันเป็นเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในแนวทางใหม่ ที่ทำให้การใช้คอมพิวเตอร์น่าสนใจและสร้างความสนใจ เพิ่มความสนุกสนานในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ทำให้มัลติมีเดียถูกนำมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนอย่างแพร่หลายทั้งในลักษณะสื่อประกอบการบรรยายของผู้สอนในชั้นเรียน และสื่อสำหรับนักเรียนนำไปใช้เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัจฉราพรรณ ปานศิลา และพรรณราย เทียมทัน (2563: 165-180) ที่พัฒนาบทเรียนมัลติมีเดีย เรื่อง การสร้างงานแอนิเมชัน สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า บทเรียนมัลติมีเดียมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E_1/E_2 80/80 เท่ากับ 81.60/84.76

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียน เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา ที่เรียนรู้โดยใช้โปรแกรม Powtoon ในภาพรวมทุกด้าน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.51 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉราพรรณ ปานศิลา และพรรณราย เทียมทัน (2563: 166-180) การพัฒนาบทเรียนมัลติมีเดีย เรื่องการสร้างงานแอนิเมชัน สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนมัลติมีเดีย มีความพึงพอใจต่อบทเรียนมัลติมีเดีย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 และสอดคล้องกับ ศิริวัฒน์ สิมาวาน (2563: บทคัดย่อ) ที่พบว่าความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อการสอนโปรแกรม Powtoon วิชาคณิตศาสตร์พื้นฐาน อาชีพ เรื่อง สถิติเบื้องต้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.70) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับอัญญุตาพรีย์ ศิลปนิลมาลัย และศรัณยวัฒน์ พลเรียงโพน (2558: 61-68) ที่ได้พัฒนาบทเรียนมัลติมีเดีย เรื่อง การสร้างผังงานด้วยโปรแกรม Microsoft Visio 2010 สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะการพัฒนาบทเรียนมัลติมีเดีย โดยอาศัยหลักการใช้สิ่งเร้าเพื่อให้เกิดการตอบสนองมีการเสริมแรงในขณะเรียน การนำเสนอเนื้อหาจะเป็นรูปภาพเคลื่อนไหว ข้อความ เสียง และนักเรียนสามารถทราบผลความก้าวหน้าของตนเองทันทีเมื่อตอบเสร็จ นักเรียนได้เรียนรู้

ถึงความสามารถของตนเอง และการแก้ไขข้อบกพร่องด้วย ถ้านักเรียนได้รับผลที่น่าพึงพอใจ จะช่วยให้การเรียนรู้ประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิระพันธ์ เสริมศิริ (2555: 100) ที่พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน ด้วยบทเรียนออนไลน์ผ่านระบบเครือข่าย (E-learning) กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีวิชาคอมพิวเตอร์พื้นฐาน รหัสวิชา ง21101 ชื่อหน่วย เรามาร่วมกันเรียนรู้คอมพิวเตอร์ดีกว่า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}=4.53$) ซึ่งสูงกว่า สมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบดังที่กล่าวมา มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 สื่อมัลติมีเดีย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งการสอนอาชีพ สอนทำงาน การเรียนการสอนในโรงเรียน สถาบันการศึกษา ขึ้นอยู่กับการปรับเปลี่ยนเนื้อหาตามความเหมาะสม

1.2 ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon นักศึกษา จะสนใจเรียนทำให้นักศึกษาได้ศึกษาภาคทฤษฎีเอง เพื่อเป็นการประหยัดเวลาลดขั้นตอนการสอนทำให้นักศึกษามีความเข้าใจ ภาคทฤษฎีได้ดีมากขึ้น ลดข้อผิดพลาดในภาคปฏิบัติจริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้โปรแกรม Powtoon ที่ส่งเสริม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรมีการศึกษาวิจัยในตัวแปรตามอื่น ความรู้ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา หรือตลอดจนรายวิชาที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองทางออนไลน์

2.2 ควรมีการพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย ในรายวิชาที่มีทักษะทางดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ในการใช้ เรียนรู้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กิดานันท์ มลิทอง. (2559). *สื่อการสอนและการบริหารจัดการเทคโนโลยีทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม. (2559). *การออกแบบสื่อการศึกษาสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิดา อุดมสิทธิพัฒนา, ชาตรี เกิดธรรม และบุญเรือง ศรีเหรียญ. (2558). การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 9(2), 111-122.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(1), 1-19.
- ณัฐกร สงคราม. (2554). *การออกแบบและพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงจันทร์ แก้วกาน. (2560). *การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ในการจัดการเรียนการสอน สำหรับนักศึกษา ครู วิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21*. รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ (Proceedings) การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 17, 1000-1008.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10) กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พิระพันธ์ เสริมศิริ. (2555). *การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ผ่านระบบเครือข่าย (e-Learning) วิชาคอมพิวเตอร์พื้นฐาน ง21101 ชื่อหน่วยเรามาร่วมกันเรียนรู้คอมพิวเตอร์ดีกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. สุรินทร์: โรงเรียนจอมพระประชาสรรค์.
- พรศักดิ์ นุญจจอหอ. (2556). การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง เทคนิคการขับร้องเพลงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุนารีวิทยา 2 จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*, 15(2), 64-70.

- ศิริวัฒน์ สิมานัน. (2563). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐานอาชีพ เรื่อง สถิติเบื้องต้น โดยใช้สื่อการสอนโปรแกรม Powtoon กับการสอนแบบปกติ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 สาขางานไฟฟ้ากำลัง วิทยาลัยเทคโนโลยีปัญญาภิวัฒน์ ปีการศึกษา 2563. นนทบุรี: เทคโนโลยีปัญญาภิวัฒน์.
- อนิรุทธิ์ สติมัน, สมหญิง เจริญจิตรกรรม, เอกนถุน บางท่าไม้ และนันทน์ เรืองฤทธิ์. (2556). การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้ เรื่อง ดนตรีจีนชุมชนบางหลวง. *วารสารศิลปากร ศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(1), 34-47.
- อัญญปารย์ ศิลปนิลมาลย์ และศรัณย์วัฒน์ พลเรียงโพน. (2558). การพัฒนาบทเรียนมัลติมีเดีย เรื่อง การสร้างผังงานด้วยโปรแกรม Microsoft Visio 2010 สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม*, 2(1), 61-68.
- อัจฉราพรรณ ปานศิลา และพรรณราย เทียมทัน. (2563). การพัฒนาบทเรียนมัลติมีเดีย เรื่อง การสร้างงานแอนิเมชันสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*. 11(1), 165-180.
- Anita, A. S. and Karden, A. (2021). The Effect of Using Powtoon Toward Students' Motivation in Writing. *ELP (Journal of English Language Pedagogy)*, 6(1), 1-13.
- Fan, C. T. (1952). *The Item Analysis Table*. New Jersey, Princeton: Educational Testing Services.
- Ministry of Public Health (MOPH). (2021). *Special Announcement Regarding the Coronavirus Disease 2019*. Department of Disease Control. Retrieved November 18, 2023, From <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/eng/announcement.php>
- Seels, B. and Glasgow, Z. (1998). *Making Instructional Design Decisions*. OH: Columbus. Prentice Hall.
- Semaan, C. and Nour, I. (2018). The Effect of Using Powtoon on Learning English as a Foreign Language. *International Journal of Current Research*, 10(2), 69263-69265.
- Silva Quiroz, J., Alario-Hoyos, C., Becerra Muñoz, J. and Delgado Kloos, C. (2022). *Innovative strategies for technology-mediated teaching-learning*. Retrieved November 20, 2023, From https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as_sdt=0%2C5&q=Innovative+Strategies+for+Technology-Mediated+Teaching-Learning&btnG=
- Zhao, Y., Pinto, A. and Sánchez, M. (2021). *Digital competence in higher education research: A systematic literature review*. *Computers Education*, 168, <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2021.104212>.

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ADDIE Model เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรม การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยของนักศึกษาครูชั้นปีที่ 2

Results of Learning Management by Using ADDIE Model to Develop Competencies in Learning Innovation Design for Early Childhood of Second Year Teacher Students

วิภารัตน์ อัมรัมย์¹, เบญจพร วรณูปถัมภ์², วิไลวรรณ ศิริเมษา³, กัลยา พวงมะลิ⁴ และ ธนากร เทียมตัน⁵
Wiparat Imram¹, Benchaporn Wannupatam², Wilaiwan Sirimeka³, Kanlaya Paungmali⁴
and Tanakorn Tiamtan⁵

Received: 27 ธ.ค. 2566

Revised: 10 มิ.ย. 2567

Accepted: 17 มิ.ย. 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาครูหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ADDIE Model กับเกณฑ์ที่กำหนด 2) เพื่อประเมินคุณภาพสื่อวัตกรรมการเรียนรู้หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ADDIE Model และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ADDIE Model กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาครูชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด จำนวน 32 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ADDIE Model จำนวน 5 แผน แบบประเมินสมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ แบบประเมินคุณภาพสื่อวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ADDIE Model การดำเนินการทดลองใช้ระยะเวลาสัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 20 ชั่วโมง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t แบบกลุ่มเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ADDIE Model อยู่ในระดับดี และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) คุณภาพสื่อวัตกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาครูหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ADDIE Model อยู่ในระดับดี และ 3) ความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ADDIE Model โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ADDIE Model, นวัตกรรมการเรียนรู้, สมรรถนะ

¹ อาจารย์ ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อีเมล: wiparatoiw1929@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำกลุ่มวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อีเมล: wbenchaporn@gmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อีเมล: Wilaiwan.sr@bru.ac.th

⁴ อาจารย์ ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อีเมล: Kanlaya.pm@bru.ac.th

⁵ อาจารย์ ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อีเมล: thanakorn.tt@bru.ac.th

¹ Lecture, Program in Early Childhood Education, Buriram Rajabhat University, Email: wiparatoiw1929@gmail.com

² Assistant Professor, Ph.D., Program in Curriculum and Instruction, Buriram Rajabhat University, Email: wbenchaporn@gmail.com

³ Assistant Professor, Program in Early Childhood Education, Buriram Rajabhat University, Email: Wilaiwan.sr@bru.ac.th

⁴ Lecture, Program in Early Childhood Education, Buriram Rajabhat University, Email: Kanlaya.pm@bru.ac.th

⁵ Lecture, Program in Early Childhood Education, Buriram Rajabhat University, Email: thanakorn.tt@bru.ac.th

Abstract

The objectives of this research were: 1) to compare the competencies in learning innovation design of teacher students after learning management by using the ADDIE Model with the specified criteria, 2) to evaluate the quality of media, learning innovation after learning management by using the ADDIE Model, and 3) to study the satisfaction of teacher students towards learning management by using the ADDIE Model. The Samples were 32 second-year students majoring in early childhood education, faculty of education, Buriram Rajabhat University, recruited through simple random sampling using a lottery method. The research instruments used for data collection were 5 lesson plans of learning management by using the ADDIE Model, competencies assessment forms of learning innovation design, quality assessment forms of learning innovation for early childhood, and satisfaction assessment forms of teacher students towards learning management using the ADDIE Model. The experimental implementation lasted for 4 hours per week, totaling 20 hours. Statistics used in analyzing data were mean, standard deviation, and one-sample t-test.

The research findings revealed that: 1) Competencies in learning innovation design after learning management by using the ADDIE Model was at a good level and significantly higher than the specified criteria, with statistical significance at the .05 level, consistent with the hypothesis. 2) The quality of learning innovation among teacher students after learning management using the ADDIE Model met the specified criteria and was at a good level. 3) Teacher students' satisfaction towards learning management using the ADDIE Model was at the highest level of satisfaction.

Keywords: ADDIE Model, learning innovation, Competencies

บทนำ

การพัฒนาสมรรถนะครูในประเทศไทยพัฒนาตามสมรรถนะ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน สมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู และสมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ ได้แก่ การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน การวิเคราะห์สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนภาวะผู้นำครู การสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553: 24-25) สมรรถนะจึงเป็นความสามารถของบุคคลในการนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะตนมาประยุกต์ใช้ในงาน หรือในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้จนประสบความสำเร็จ สมรรถนะจึงเป็นผลรวมของความรู้ ทักษะ เจตคติหรือคุณลักษณะที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงาน การแก้ปัญหา และการดำรงชีวิต สมรรถนะจะเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลมีโอกาสดำเนินการใช้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่ตนมีในการทำงาน การแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ จนเกิดความชำนาญ และความมั่นใจ ทำให้สามารถทำงานต่าง ๆ ได้สำเร็จ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562: 9-10) การที่จะพัฒนาสมรรถนะให้เกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความรู้ความสามารถของครูซึ่งเป็นบุคลากรทางการศึกษา ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีสมรรถนะตามที่หลักสูตรกำหนด โดยถ่ายทอดผ่านทางกระบวนการจัดการเรียนรู้การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตลอดจนการอบรมสั่งสอน ครูจึงมีความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับผู้เรียน และคุณภาพของครูมีความสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ดังนั้นครูต้องพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะของการเป็นครูมืออาชีพอยู่เสมอ เพื่อที่จะปรับตัวให้ก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ

ที่เกิดขึ้นในสังคมโลกอันนำไปสู่การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพให้แก่ผู้เรียน ดังนั้นการพัฒนาด้านการศึกษา และการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้หลากหลายนับว่าเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา ให้ผู้เรียนมีความสนใจ และสร้างแรงจูงใจในการเรียน ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ ในด้านทักษะความรู้และทักษะชีวิต ส่งเสริมการเป็นผู้นำ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อสร้างความพร้อมในการเป็นบุคลากรที่มีศักยภาพในการพัฒนาองค์กร และประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าต่อไป (สุภารัตน์ จงบุญลสิทธิ์, 2562: 669)

ปรัชญาการอุดมศึกษาไทยและระบบอุดมศึกษาใหม่ด้านการสร้างบัณฑิตและพัฒนากำลังคน ระบุว่า “การอุดมศึกษาไทย มุ่งสร้างบัณฑิตและพัฒนากำลังคนในทุกช่วงวัย (Lifelong Learning) ให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีสมรรถนะ (Competency) ที่จำเป็นรองรับสังคม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไปอย่างฉับพลัน (Disruption) ทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้เป็นอย่างดี รวมถึงเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) ของประเทศในระดับสากล และยกระดับ คุณภาพชีวิตของประชาชน ขณะเดียวกันการส่งเสริมความรักและภูมิใจในสถาบัน วัฒนธรรม และประเพณีที่ดีงามของชาติ ทั้งนี้ ให้การสร้างบัณฑิตและพัฒนา กำลังคนต้องทำร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและชุมชนอย่างใกล้ชิด” (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564: 2) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีหน้าที่ ในการพัฒนานักศึกษาคูให้มีความรู้ตามหลักหลักสูตรกำหนด ประกอบด้วย สมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ และสมรรถนะด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เมื่อสำเร็จการศึกษาต้องสามารถออกแบบและผลิตสื่อการสอนสำหรับเด็ก ปฐมวัย และสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยได้ (สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย, 2564: 4) สมรรถนะด้านการ ออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ เป็นสมรรถนะหนึ่งของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้สามารถ ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ จัดเป็นทักษะเชิงประยุกต์ (Apply skills) ที่ต้องผสมผสานทักษะต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การสร้างสรรค์นวัตกรรมนั้นเป็นความสามารถในการใช้ความรู้ (Knowledge) จินตนาการ (Imagination) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) ความร่วมมือ (Collaborative) ทำให้เกิดนวัตกรรมที่อาจอยู่ในรูปแบบของความคิด วิธีการ หรือสิ่งประดิษฐ์ ต่าง ๆ โดยอาจเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมดหรือใหม่เพียงบางส่วน และอาจใหม่ในบริบทใดบริบทหนึ่ง หรือในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง มีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) การคิดอย่างสร้างสรรค์ (Think creatively) 2) การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์ (Work creatively with others) 3) การสร้างนวัตกรรมให้เกิดผลสำเร็จ (Implement innovation) (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2562: 1-2) จึงกล่าวได้ว่าองค์ประกอบหลัก 3 ประการนั้น เป็นความสามารถของผู้เรียนซึ่งจะนำไปสู่การเป็นผู้มีสมรรถนะ ด้านการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้

จากการศึกษาแนวคิดนักการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบแอดดี (ADDIE model) (Kruse, 2008: 1, ศักดิ์เศรศ ประกอบผล, 2563: 17-30, วินัยชนันท์ นวลคำ และทัศนัท ชูโตศรี, 2562: 1782-1795) พบว่า การจัดการเรียนรู้ แบบแอดดี (ADDIE Model) เป็นรูปแบบการสอนอย่างหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะด้านการออกแบบสื่อวัตกรรม ซึ่งรูปแบบนี้เป็นวิธีการเชิงระบบที่ช่วยในการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง ประกอบด้วย กิจกรรม 5 ขั้นตอน ได้แก่ วิเคราะห์ (Analyze) ออกแบบ (Design) พัฒนา (Develop) นำไปใช้ (Implement) และประเมินผล (Evaluate) เมื่อพิจารณาให้ดีแล้วมีลักษณะ คล้ายกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบเริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหา (Analyze) การนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหา (Design) การเตรียมการแก้ปัญหา (Develop) การทดลองการแก้ปัญหา (Implement) และสุดท้ายประเมินแนวทางการแก้ปัญหาว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ (Evaluate) นอกจากนี้จากผลการวิจัยของ สมิตี อนันต์ปฏิเวธ, วารุณี ทับทิมทอง และอุไรวรรณ ชินมุข (2564: 64) พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบแอดดี (ADDIE Model) เป็นแนวคิด ที่ช่วยในการพัฒนาสื่อการสอน วิถีทัศน์ที่พัฒนาขึ้น เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพ อาจารย์สามารถนำมาใช้เป็นสื่อการสอน และให้ นักศึกษานำไปใช้เรียนรู้ได้ด้วยตนเองนอกเวลาที่จะส่งผลต่อการพัฒนาความรู้ให้กับนักศึกษา และจากผลการวิจัยของ วราภรณ์ ตริมงคล และคณะ (2566: 60) พบว่า การผลิตนิทานแอนิเมชันสามมิติสำหรับเด็กปฐมวัยตามกระบวนการ ADDIE Model ทำให้ สื่อนิทานแอนิเมชันมีประสิทธิภาพสามารถส่งเสริมพฤติกรรมการเลือกรับประทานอาหารของเด็กปฐมวัย จึงเป็นที่ยืนยันได้ว่า

รูปแบบการสอนแบบแอตตี (ADDIE Model) เป็นรูปแบบการสอนรูปแบบหนึ่งที่จะทำให้ได้สื่อนวัตกรรมที่มีคุณภาพและนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนได้จริง

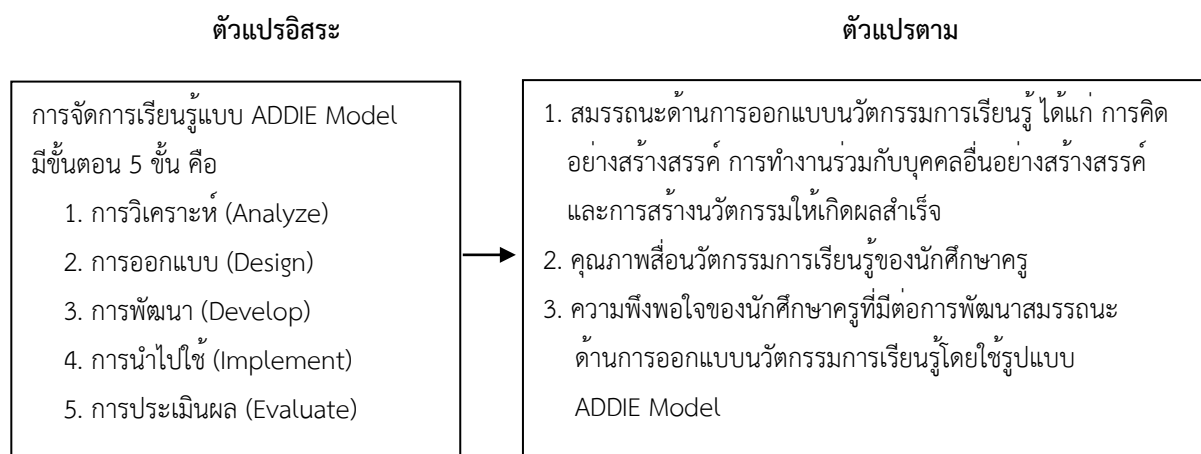
ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบจัดการเรียนรู้ในรายวิชาการวรรณกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นรายวิชาที่เน้นการลงมือปฏิบัติ โดยการออกแบบและผลิตสื่อวรรณกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาครูด้านการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาครูชั้นปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model เพื่อให้นักศึกษาสามารถออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปพัฒนาเด็กปฐมวัยได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาครูหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model กับเกณฑ์ที่กำหนด
2. เพื่อประเมินคุณภาพสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาครูหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model

กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยแสดงกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบ ADDIE Model ของแนวคิดของ Kruse (2008: 1) มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาการวรรณกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย ที่ประกอบด้วยกิจกรรมในการดำเนินงาน 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ (Analyze) 2) การออกแบบ (Design) 3) การพัฒนา (Develop) 4) การนำไปใช้ (Implement) และ 5) การประเมินผล (Evaluate) แนวคิดนี้ได้กำหนดเป็นตัวแปรต้น และแนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา (2562: 1-2) เกี่ยวกับทักษะในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียน ที่มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) การคิดอย่างสร้างสรรค์ 2) การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์ 3) การสร้างนวัตกรรมให้เกิดผลสำเร็จ ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดนี้ มากำหนดเป็นตัวแปรตาม ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยของนักศึกษาครูชั้นปีที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักศึกษาครูชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด จำนวน 66 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักศึกษาครูชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ดที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 32 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลาก (Lottery)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

2.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาการวรรณกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้รูปแบบ ADDIE Model เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ ดำเนินการทดลอง 5 สัปดาห์ จำนวน 5 แผน จำนวน 20 ชั่วโมง มีรายละเอียดประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ กิจกรรมที่ปฏิบัติในขั้นนี้ ได้แก่ 1) วิเคราะห์ผู้เรียน 2) วิเคราะห์เนื้อหา 3) การวิเคราะห์รูปแบบและวิธีการประเมินผล ขั้นที่ 2 การออกแบบ กิจกรรมที่ปฏิบัติในขั้นนี้ ได้แก่ 1) การออกแบบเนื้อหา ประกอบด้วย การเตรียมเนื้อหา การออกแบบเนื้อหาประเภทต่าง ๆ และการออกแบบข้อคำถามสำหรับการประเมิน 2) การออกแบบร่างหนังสือนิทาน 3) ออกแบบร่างภาพประกอบ 4) ออกแบบร่างเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ขั้นที่ 3 การพัฒนา กิจกรรมที่ปฏิบัติในขั้นนี้ ได้แก่ 1) นำโครงร่างนิทานให้อาจารย์ผู้สอนประเมินและให้ข้อเสนอแนะ 2) การปรับปรุงเนื้อหาตามคำแนะนำ 3) การสร้างนิทานฉบับสมบูรณ์ตามที่ได้ออกแบบไว้ ขั้นที่ 4 การนำไปใช้เป็นขั้นตอนการเผยแพร่วรรณกรรมนิทานสำหรับเด็กปฐมวัยที่สร้างขึ้น โดยการนำวรรณกรรมนิทานไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัย การนิเทศและให้คำแนะนำ ขั้นที่ 5 การประเมิน กิจกรรมที่ปฏิบัติในขั้นนี้ ได้แก่ 1) ประเมินคุณภาพของนิทานที่สร้างขึ้น 2) ประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยหลังการเล่านิทาน 3) ประเมินความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อกิจกรรมการเล่านิทาน ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 อยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้

2.2 แบบประเมินสมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ เป็นแบบประเมินที่มีประเด็นการประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างนวัตกรรมให้เกิดผลสำเร็จ มีค่าความเที่ยงตรง (IOC) อยู่ในช่วง 0.60-1.00

2.3 แบบประเมินคุณภาพสื่อวรรณกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นแบบประเมินคุณภาพชิ้นงานหรือผลงานของกลุ่มตามประเด็นการประเมินลักษณะของนิทานที่ดีสำหรับเด็กปฐมวัย (มานพ ถนอมศรี, 2546: 28-29, กระทรวงศึกษาธิการ, 2546: 10-17) ประกอบด้วย 4 ด้านคือ ด้านรูปเล่ม ด้านการจัดภาพ ด้านเนื้อหา ด้านภาษามีค่าความเที่ยงตรง (IOC) อยู่ในช่วง 0.60-1.00

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model แบบสอบถามความพึงพอใจ ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน และประกอบด้วย เพศ อายุ ตอนที่ 2 เป็นประเด็นการประเมิน 5 ด้าน ได้แก่ ความพึงพอใจด้านการสอน/ด้านบรรยากาศ/ด้านกิจกรรมการเรียนรู้/ด้านการวัดผลประเมินผล/ด้านประโยชน์ในการเรียนรู้ ว่าแต่ละด้านมีความถูกต้องเหมาะสมและทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจหรือไม่อย่างไร และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีค่าความเที่ยงตรง (IOC) อยู่ในช่วง 0.60-1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model ในรายวิชา 1072302 วรรณกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยได้ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model ตามแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สร้างขึ้น จำนวน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วัน คือ วันอังคาร เวลา 08.40-12.10 น. ใช้เวลา 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง

3.2 ดำเนินการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนขณะทำกิจกรรมเพื่อประเมินสมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้

3.3 ดำเนินการประเมินคุณภาพชิ้นงานหรือผลงานของกลุ่มโดยใช้แบบประเมินคุณภาพสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ ของนักศึกษาครูที่ได้จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model

3.4 ดำเนินการสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model หลังการจัดกิจกรรมเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model

3.5 รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาครูก่อนและหลัง การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่า t-test for one sample เทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50

4.2 วิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาครูหลังการจัดการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model โดยการหา ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สรุปผล

จากผลการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรม การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยของนักศึกษาครูชั้นปีที่ 2 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.56$, S.D. = 0.10) และสูงกว่าเกณฑ์ ($\bar{X} = 2.50$) ดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model กับเกณฑ์

รายการประเมิน	ผลประเมิน (N=32)		ระดับ ความสามารถ	t	P
	$\bar{X}$	S.D.			
ด้านการคิดอย่างสร้างสรรค์	2.37	0.22	พอใช้	-3.132	.004
ด้านการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์	2.75	0.17	ดี	8.394	.000
ด้านการสร้างนวัตกรรมให้เกิดผลสำเร็จ	2.57	0.16	ดี	2.675	.012
ค่าเฉลี่ยรวม	2.56	0.10	ดี	3.571	.001

*P< .05, df= 31

จากตาราง 1 พบว่า สมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สมรรถนะด้านการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นอย่างสร้างสรรค์ นักศึกษามีความสามารถในระดับดี ($\bar{X} = 2.75$, S.D.= 0.17) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด รองลงมาสมรรถนะด้านการสร้างนวัตกรรมให้เกิดผลสำเร็จ นักศึกษามีความสามารถในระดับดี ($\bar{X} = 2.57$, S.D.= 0.16) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์และสมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สมรรถนะด้านการคิดอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 2.37$, S.D.= 0.22) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์

2. ผลการวิเคราะห์คุณภาพสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาครูหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model กับเกณฑ์ที่กำหนด อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 0.49) ดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการประเมินคุณภาพสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาครูหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model

กลุ่มที่	รายการประเมิน								รวม		ระดับ คุณภาพ (รายการกลุ่ม)
	ด้านรูปเล่ม		ด้านการจัดภาพ		ด้านเนื้อหา		ด้านภาษา				
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
กลุ่มที่ 1	3.00	0.00	3.00	0.00	3.00	0.00	2.50	0.50	2.88	0.13	ดี
กลุ่มที่ 2	2.57	0.49	2.38	0.48	2.75	0.43	2.50	0.50	2.55	0.48	ดี
กลุ่มที่ 3	2.71	0.45	2.75	0.43	2.75	0.43	2.25	0.43	2.62	0.44	ดี
กลุ่มที่ 4	2.71	0.45	2.75	0.43	2.50	0.50	2.50	0.50	2.62	0.47	ดี
กลุ่มที่ 5	2.86	0.35	2.88	0.33	2.25	0.43	2.50	0.50	2.62	0.40	ดี
กลุ่มที่ 6	2.71	0.45	2.50	0.50	2.25	0.43	2.50	0.50	2.49	0.47	พอใช้
กลุ่มที่ 7	2.43	0.49	2.63	0.48	2.25	0.43	2.00	0.00	2.33	0.35	พอใช้
กลุ่มที่ 8	3.00	0.00	2.63	0.48	2.25	0.43	2.50	0.50	2.59	0.35	ดี
ผลรวมรายด้าน	2.75	0.34	2.69	0.39	2.50	0.39	2.41	0.86	2.59	0.49	ดี
ระดับคุณภาพ	ดี		ดี		ดี		พอใช้		ดี		

จากตาราง 2 ผลการประเมินคุณภาพสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาครูหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model ซึ่งเป็นการประเมินระดับคุณภาพของนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมบุรีรัมย์ จากการประเมินคุณภาพชิ้นงานหรือผลงานของกลุ่ม พบว่า คุณภาพสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาครูอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.59$, S.D.= 0.49) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านรูปแบบมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.75$) รองลงมาคือ ด้านการจัดภาพอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.69$) ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.50$) และด้านภาษาอยู่ในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 2.41$)

3. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model โดยรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.46) ดังตาราง 3

ตาราง 3 ความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model

รายการประเมิน	ผลการประเมิน		ระดับความพึงพอใจ
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการสอน	4.48	0.51	มาก
2. ด้านบรรยากาศ	4.72	0.44	มากที่สุด
3. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.60	0.47	มากที่สุด
4. ด้านการวัดผลประเมินผล	4.44	0.45	มาก
5. ด้านประโยชน์ในการเรียนรู้	4.68	0.43	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน	4.58	0.46	มากที่สุด

จากตาราง 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model ในรายวิชาการวรรณกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย พบว่า นักศึกษาครูมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model โดยรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D.= 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบรรยากาศ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D.= 0.44) รองลงมา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D.= 0.47) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D.= 0.46) ด้านการสอน ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D.= 0.51) และด้านการวัดผลประเมินผลความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D.= 0.45) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรม การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยของนักศึกษาครูชั้นปีที่ 2 อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการประเมินสมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาครูโดยรวมหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.56$, S.D. = 0.10) และสูงกว่าเกณฑ์ ($\bar{X} = 2.50$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่เป็นเช่นนี้เป็นเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย กิจกรรมในการดำเนินงาน 5 กิจกรรม ได้แก่ การวิเคราะห์ (Analyze) การออกแบบ (Design) การพัฒนา (Develop) การนำไปใช้ (Implement) และการประเมินผล (Evaluate) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ผู้วิจัยนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับรายวิชา มีรายละเอียดการจัดการเรียนรู้ในขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ กิจกรรมที่ปฏิบัติในขั้นนี้ ได้แก่ 1) วิเคราะห์ผู้เรียน 2) วิเคราะห์เนื้อหา 3) การวิเคราะห์รูปแบบและวิธีการประเมินผล ขั้นที่ 2 การออกแบบกิจกรรมที่ปฏิบัติในขั้นนี้ ได้แก่ 1) การออกแบบเนื้อหา ประกอบด้วย การเตรียมเนื้อหา การออกแบบเนื้อหาประเภทต่าง ๆ และการออกแบบข้อคำถามสำหรับการประเมิน 2) การออกแบบร่างหนังสือนิทาน 3) ออกแบบร่างภาพประกอบ 4) ออกแบบร่างเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ขั้นที่ 3 การพัฒนากิจกรรมที่ปฏิบัติในขั้นนี้ ได้แก่ 1) นำโครงร่างนิทานให้อาจารย์ผู้สอนประเมินและให้ข้อเสนอแนะ 2) การปรับปรุงเนื้อหาหนังสือตามคำแนะนำ 3) การสร้างนิทานฉบับสมบูรณ์ตามที่ได้ออกแบบไว้ ขั้นที่ 4 การนำไปใช้ เป็นขั้นตอนการเผยแพร่วรรณกรรมนิทานสำหรับเด็กปฐมวัยที่สร้างขึ้น โดยการนำวรรณกรรมนิทานไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัย การนิเทศและให้คำแนะนำ และขั้นที่ 5 การประเมินกิจกรรมที่ปฏิบัติในขั้นนี้ ได้แก่ 1) ประเมินคุณภาพของนิทานที่สร้างขึ้น 2) ประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยหลังการเล่านิทาน 3) ประเมินความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อกิจกรรมการเล่านิทาน นอกจากนี้ลักษณะการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในแต่ละขั้น ผู้สอนเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม กระตุ้นและให้การเสริมแรงให้ผู้เรียนแต่ละคน

เข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยกันลงมือปฏิบัติวางแผน และออกแบบ สร้างสรรค์นวัตกรรมหนังสือนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมบุรีรัมย์ โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อให้ได้ผลงานตามที่กลุ่มตนวางแผนไว้ และสามารถนำนวัตกรรมไปใช้ได้จริงกับเด็กปฐมวัยเป็นไปตามแนวคิด หลักการของ ADDIE Model ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติตามขั้นตอน ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการออกแบบพัฒนาที่เป็นระบบ 5 ขั้นตอน สอดคล้องกับคำกล่าวของ ไสว พักขาว และอาภาพร สิงห์ราช (2563: 304) ที่ว่า การสอนแบบ ADDIE Model เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมผู้เรียนให้สามารถใช้ชีวิตและทำงานอย่างประสบความสำเร็จในศตวรรษที่ 21 ต้องอาศัยครูที่ความคิดใหม่ มีทักษะกว้างขวาง และมีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูง ครูที่ทำหน้าที่ออกแบบการจัดการเรียนรู้ ควรเป็นผู้ที่มีความสามารถกำหนดเป้าหมายในการวางแผนการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจน มีความรู้พิเศษทางเทคโนโลยีนอกเหนือจากความรู้ในเนื้อหาวิชาและความรู้ในการจัดการเรียนรู้ ใช้กระบวนการเชิงระบบในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ภายใต้ความท้าทายเกี่ยวกับตัวผู้เรียนที่มีความหลากหลายและเลือกใช้เครื่องมือสำหรับจัดการเรียนรู้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภารัตน์ จงบุญสนิท (2562: 678) ได้ศึกษาการใช้รูปแบบการสอน ADDIE Model เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ผลจากการปรับการเรียนการสอนภาษาจีนโดยใช้ทฤษฎี ADDIE Model เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น ความขยัน และความพยายามในการเรียนภาษาจีนมากกว่าเดิม เช่น เข้าเรียนตรงต่อเวลา ส่งงานตามที่กำหนด มีการเตรียมตัวก่อนเรียน มีความพยายามในการท่องศัพท์มากยิ่งขึ้น จึงทำให้ผู้เรียนมีคะแนนเก็บระหว่างภาค คะแนนสอบกลางภาคและปลายภาคเพิ่มมากขึ้น เมื่อสิ้นสุดภาคการศึกษาผู้เรียนจึงมีผลการเรียนที่น่าพอใจ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ครูผู้สอนปรับตนเองในด้านวิธีการสอน นำผู้เรียนออกไปเปิดหูเปิดตาสร้างแรงบันดาลใจใหม่ ๆ สอนภาษาจีนจากเรื่องยากให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย ๆ ปัญหาที่เกิดจากตัวผู้เรียนก็ควรแก้ไขตรงจุดผลลัพธ์ที่ตามมาคือ ทำให้มีความสุขทั้งสองฝ่าย ผู้เรียนอยากเรียน ครูผู้สอนก็อยากสอน และสิ่งที่สำคัญในการเรียนภาษาจีน คือ ความใส่ใจของผู้สอน การพัฒนาเทคนิคการสอน และกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ภาษาจีน สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ภาษาจีนให้กับผู้เรียน ตลอดจนผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ได้กับชีวิตจริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ ตรีมงคล และคณะ (2566: 60-73) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของสื่อนิทานแอนิเมชันสามมิติเพื่อการบริโภคอาหารของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า จากการผลิตนิทานแอนิเมชันสามมิติสำหรับเด็กปฐมวัยตามกระบวนการ ADDIE Model ส่งผลให้นิทานแอนิเมชันสามมิติมีประสิทธิภาพ 80/80 ตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลการประเมินคุณภาพสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาครูหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model กับเกณฑ์ที่กำหนด เป็นการประเมินระดับคุณภาพของนิทานภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมบุรีรัมย์ จากผลงานของกลุ่ม ซึ่งเป็นผลการประเมินจากผู้สอน ครูผู้สอนระดับปฐมวัยในสถานศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม พบว่า คุณภาพสื่อ นวัตกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาครูอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 0.49) ที่เป็นเช่นนั้นเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model มีขั้นตอนที่ชัดเจนทำให้นักศึกษาครูได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบเป็นไปตามขั้นตอนที่ได้ออกแบบ และนอกจากนี้ แต่ละขั้นตอนผู้สอนมีการเตรียมเนื้อหาใบความรู้ และชี้แจงเนื้อหารายละเอียดต่าง ๆ ให้ผู้เรียนทราบก่อนล่วงหน้าทุกครั้ง และจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ความสนใจและเข้าใจในทุก ๆ กิจกรรมที่ผู้เรียนทำ ให้คำปรึกษาแนะนำทุกขั้นตอนในการออกแบบและพัฒนาหนังสือนิทาน สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียน มีสื่อประกอบการสอนหลากหลาย สร้างมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี กระตุ้นด้วยคำชมเพื่อเสริมสร้างกำลังใจ ผู้สอนกำหนดกิจกรรมที่ทำท้าทายความสามารถของผู้เรียน จึงทำให้ผู้เรียนไม่เกียติสัน สามารถแสดงศักยภาพออกมาได้อย่างเต็มที่ มีผลทำให้นิทานที่ออกแบบและพัฒนาคุณภาพเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ดังที่ สมจิต จันทรฉาย (2557: 245) ได้กล่าวว่า การเตรียมโครงสร้างเนื้อหาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ โครงสร้างของเนื้อหาที่ครูนำเสนอให้ผู้เรียนทราบก่อนเรียนนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงของสาระความรู้ต่าง ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมการสร้างความรู้ให้กับผู้เรียน และสอดคล้องกับแนวคิดของ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล (2562: 19) ที่กล่าวว่า การพัฒนาทักษะ และความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ท้าทายความคิดตอบสนองธรรมชาติ ความต้องการ และ

ความสนใจของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้ความคิดของตนเองมากที่สุด กระตุ้นให้ผู้เรียนหาเหตุผลมาสนับสนุนความคิดของตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชชัย สหพงษ์ (2563: 7-14) ได้ศึกษาผลการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมตามรูปแบบ ADDIE Model ในรายวิชาการพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมตามรูปแบบ ADDIE Model มีคุณภาพโดยรวม อยู่ในระดับดี และงานวิจัยของสุพัสชา คงเมือง และดวงพร โสมสุข (2563: 18-28) ได้ศึกษาผลการพัฒนาสื่อออนไลน์เพื่อเสริมทักษะการสอบภาษาอังกฤษ RMUTSV Test ออกแบบและพัฒนาสื่อออนไลน์โดยใช้รูปแบบการออกแบบบทเรียนของ ADDIE Model พบว่า การพัฒนาสื่อออนไลน์เพื่อเสริมทักษะการสอบภาษาอังกฤษ RMUTSV Test มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model ในรายวิชาการวรรณกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย พบว่า นักศึกษาครูมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model โดยรวม มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.46) ที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจาก การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ผู้สอนมีการออกแบบอย่างเป็นระบบ มีการเลือกวิธีการสอนให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา กำหนดกิจกรรมที่ทำท้าทายความสามารถของผู้เรียน ผู้มีโอกาช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกันและกันในกลุ่มเพื่อน และเมื่อมีข้อสงสัยหรือปัญหาที่สามารถปรึกษาหารือร่วมกัน นอกจากนี้ผู้สอนสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่เป็นกันเอง ไม่เคร่งเครียด กระตุ้นด้วยการเสริมแรงจากการใช้คำชมเชยทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่ง พิสิฐ เทพไกรวัล (2564: 10) กล่าวว่า การศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้การปฏิบัติและการสร้างแรงบันดาลใจไปพร้อมกัน กล่าวคือ จะไม่เป็นเพียงผู้รับ (Passive Learning) อีกต่อไป แต่ผู้เรียนต้องฝึกการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (Active Learning) โดยมีครูเป็น “โค้ช” ที่คอยออกแบบการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ได้ สอดคล้องผลงานวิจัยของกุลกนก จันทันติ (2560: 95) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักการออกแบบของ ADDIE Model ร่วมกับการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ เรื่องหลักการทำโครงการคอมพิวเตอร์ วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านนักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ ด้านการสอน ด้านบรรยากาศ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผล และด้านประโยชน์ที่ได้รับ ที่ผลเป็นเช่นนั้นมาจากการจัดกิจกรรมที่ครูผู้สอนมีการออกแบบอย่างเป็นระบบ มีการเลือกวิธีการสอน ให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา มีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนได้ร่วมมือกันเรียนรู้ ทำให้มีโอกาสช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มเพื่อน เมื่อมีข้อสงสัยก็สามารถซักถามปัญหากันอย่างอิสระและนักเรียนที่เรียนอ่อนก็สามารถเรียนรู้ได้จากการช่วยสอนทั้งจากเพื่อนและจากครู บรรยากาศการเรียนเป็นกันเองไม่เคร่งเครียดทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน ซึ่งจากการวิจัยในครั้งนี้ค้นพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบแอตตี (ADDIE Model) เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับครูผู้สอนที่จะนำไปพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่รวดเร็ว และทำให้สื่อมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาครูมีสมรรถนะด้านการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ ADDIE Model สูงขึ้น และนวัตกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบมีคุณภาพอยู่ในระดับดี ดังนั้น ครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาควรนำการจัดการเรียนรู้แบบ ADDIE Model ไปใช้และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 การจัดการเรียนรู้แบบ ADDIE Model ทำให้ผู้เรียนเกิดความท้าทาย สนุกสนานในการทำกิจกรรม ได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ดังนั้น ผู้สอนต้องมีความใส่ใจที่จะการพัฒนาผู้เรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือ

ปฏิบัติ มีเทคนิคการสอนที่หลากหลาย และสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ด้านการออกแบบพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ตลอดจนผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ได้กับชีวิตจริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ แบบ ADDIE MODEL ร่วมกับรูปแบบอื่น ๆ เช่น การสอนแบบโครงงาน การเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้ แบบ ADDIE MODEL ในการพัฒนาสมรรถนะด้านอื่น เช่น สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะด้านทำวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). *ประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่อง กำหนดปรัชญาการอุดมศึกษาไทยและระบบอุดมศึกษาใหม่ ด้านการสร้างบัณฑิตและพัฒนากำลังคน*. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 138 ตอน พิเศษ 144 ง, 2.
- กุลกนก ขึ้นวันดี. (2560). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักการออกแบบของ ADDIE MODEL ร่วมกับการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ เรื่องหลักการทำโครงงานคอมพิวเตอร์ วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธวัชชัย สหพงษ์. (2563). ผลการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมตามรูปแบบ ADDIE Model ในรายวิชาการพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนการสอน. *วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 7(2), 7-14.
- พิสิฐ เทพไกรวัล. (2564). บทบาทของครูกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 11(4), 10-22.
- วารภรณ์ ตรีมงคล, ประดิษฐา ภาษาประเทศ, อรพินท์ สุขยศ, กิตติมา บุญยศ, พรศิริ แสนตุ้ม และพัฒน์นรี จันทราภิรมย์. (2566). ผลการศึกษาประสิทธิภาพของสื่อนิทานแอนิเมชันสามมิติเพื่อการบริโภคอาหารของเด็กปฐมวัย. *วารสารคหเศรษฐศาสตร์*, 66(2), 60-73.
- วัชรภรณ์ ประภาสะโนบล. (2566). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูโดยใช้โครงงานเป็นฐาน ร่วมกับการสอนแบบสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 34(1), 144-161.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2562). *นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้*. สืบค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://www.curriculumandlearning.com>
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2562). *การพัฒนาทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม*. ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วันชนันท์ นวลคำและทัศนัท ชูโตศรี. (2562). *การพัฒนาแอปพลิเคชันส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาและทักษะชีวิตในนักเรียนแบบบูรณาการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ในการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษา ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ครั้งที่ 2. 19 มกราคม 2562. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. 1782-1795.
- ศักดิ์เครศ ประกอบผล. (2563). การออกแบบและพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนโดยใช้แอตตีโมเดลและแนวคิดของกายเอ. *วารสารครุศาสตร์สาร*, 14(1), 17-30.

- สถาพร พงษ์พิบูล. (2558). เอกสารประกอบการฝึกอบรม“คุณภาพผู้เรียน...เกิดจากกระบวนการเรียนรู้”. สืบค้นเมื่อ 4 กรกฎาคม 2566, จาก https://km.buu.ac.th/article/frontend/article_detail/141
- สมจิต จันทรฉาย. (2557). การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอน. นครปฐม: เพชรเกษมพรินติ้ง กรุ๊ป.
- สมดี อนันต์ปฏิเวธ, วารุณี ทับทิมทอง และอุไรวรรณ ชินมุข. (2564). การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์ตามแนวคิด ADDIE Model เรื่องการพยาบาลทารกเกิดก่อนกำหนดที่มีภาวะเสี่ยงสูง. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 14(4), 64-75.
- สาขาวิชาการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตรบัณฑิต (5 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564).
บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สุดารัตน์ จงบุญนสิทธิ์. (2562). การใช้รูปแบบการสอน ADDIE Model เพื่อการปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21. ในการประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ “มนุษยและสังคมศาสตร์นวัตกรรมสร้างสรรค์สังคม”. ครั้งที่ 2. 5-6 สิงหาคม 2562. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. 667-679.
- สุพัสชา คงเมือง และดวงพร โสมสุข. (2563). การพัฒนาสื่อออนไลน์เพื่อเสริมทักษะการสอบภาษาอังกฤษ RMUTSV Test. *วารสารวิชาการการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ*, 6(1), 18-28.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561.
กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือประเมินสมรรถนะครู*. (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *เข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับประชาชน และเข้าใจ หลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.
- ไสว พักขาว และอาภาพร สิงห์ราช. (2563). ครุภัณฑ์แบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 12(2), 302-315.
- Kruse, K. (2008). *Introduction to Instructional Design and the ADDIE Model*. Retrieved December 30, 2565, From <http://www.elearningguru.com/articles/art2>

รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

The Strategic Management Model of the Small Secondary Schools under the Secondary Educational Service Area Office 27

วัฒนา พลอาษา¹, วิชิต กำมันตะคุณ² และ สมใจ ภูมิพันธุ์³

Wattana Pholarsa¹, Wichit Khummantakun² and Somjai Pumipuntu³

Received: 19 ก.พ. 2567

Revised: 7 ส.ค. 2567

Accepted: 8 ส.ค. 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารเชิงกลยุทธ์ 3) พัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 และ 4) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ใช้การวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำนวน 192 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางเครชีและมอร์แกน และการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเป็นชั้นภูมิ เครื่องมือ ได้แก่ แบบประเมินองค์ประกอบและตัวชี้วัด แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และแบบประเมินรูปแบบฯ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารเชิงกลยุทธ์ มีองค์ประกอบ 6 ด้าน คือ 1.1 การวางแผนกลยุทธ์ 1.2 การประเมินสภาพโรงเรียน 1.3 การกำหนดทิศทางโรงเรียน 1.4 การกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน 1.5 การปฏิบัติตามกลยุทธ์โรงเรียน และ 1.6 การประเมินกลยุทธ์โรงเรียน 2) สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่สูงที่สุด 3 ลำดับแรก คือ การกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน การกำหนดทิศทางของโรงเรียน และการประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน 3) การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์ การประเมินสภาพแวดล้อม การกำหนดทิศทาง การกำหนดกลยุทธ์ การปฏิบัติตามกลยุทธ์ และการประเมินกลยุทธ์ และ 4) การประเมินรูปแบบ มีผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนากระบวนการ, การบริหารเชิงกลยุทธ์, โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก

¹ นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาดุขปฏิบัติ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

อีเมล: wattanaphol2507@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อีเมล: k_wichit@yahoo.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อีเมล: spumpun@hotmail.com

¹ Student, Doctor of Philosophy in Educational Administration Program, Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University, Email: wattanaphol2507@gmail.com

² Assistant Professor, Ed.D., Lecturer in Educational Administration Program, Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University, Email: k_wichit@yahoo.com

³ Assistant Professor, Ph.D., Lecturer in Educational Administration Program, Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University, Email: spumpun@hotmail.com

Abstract

The purposes of this research were to; 1) study components and indicators of strategic management, 2) study current and desirable conditions, and need assessment of strategic management of the small secondary schools under the Secondary Educational Service Area Office 27, 3) develop a model of strategic management of the small secondary schools under Secondary Educational Service Area Office 27, and 4) evaluate a model of strategic management of the small secondary schools under the Secondary Educational Service Area Office 27. Mixed methods research was employed. The samples were 192 informants that consisted of school directors, deputy directors and teachers in small secondary schools under the Secondary Educational Service Area Office 27. The sample size was determined by using the Krejcie and Morgan table and applied stratified random sampling. The research instruments were components and indicators evaluation form, current and desirable situations questionnaire, and strategic management model evaluation form. Statistics used in analyzing data were mean, standard deviation, and modified priority needs index. The results found that; 1) Six strategic management components consisted of 1.1 Strategic planning, 1.2 School condition assessment, 1.3 School direction setting, 1.4 School strategy formulation, 1.5 School strategy implementation and 1.6 School strategy assessment. 2) Current conditions in overall were at a high level, desirable conditions in overall were at the highest level. And the first three highest need for strategic management of small secondary schools were the school strategy formulation, setting school direction and evaluating school strategies. 3) The development of strategic management model of the small secondary schools under the Secondary Educational Service Area Office 27 consisted of 6 steps: strategic planning, environmental assessment, setting direction, strategy formulation, strategy implementation, and strategy evaluation, and 4) The model evaluation of the propriety and feasibility in overall were at the highest level.

Keywords: Process development, Strategic management, Small secondary school

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพคนเพื่อเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งประเทศไทยได้ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพคนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศโดยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีกระทรวงศึกษาธิการส่งเสริม สนับสนุน และจัดการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษา มีความรู้ ทักษะ คุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้พัฒนาระบบการจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561: 1-3)

ปัจจุบัน โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คน คิดเป็น ประมาณร้อยละ 50 ของโรงเรียนทั้งหมดในประเทศไทย และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้ส่วนใหญ่ มีสภาพปัญหาในการบริหารจัดการโรงเรียนที่คล้ายกัน ได้แก่ ปัญหาด้านการบริหารจัดการ เช่น อัตราครูต่อ นักเรียน และนักเรียนต่อห้องเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน ปัญหาด้านการเรียนการสอน เช่น ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดกิจกรรมเพราะสอนไม่ตรงสาขาที่จบการศึกษา ปัญหาด้านความพร้อมของปัจจัยสนับสนุน เช่น ได้รับการจัดสรรงบประมาณน้อย เนื่องจากใช้เกณฑ์จำนวนรายหัวของนักเรียน ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กได้รับการจัดสรรบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ครุภัณฑ์ไม่เพียงพอ และปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เช่น

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีบทบาทน้อยในการเข้าไปร่วมบริหารจัดการโรงเรียน และผู้ปกครองมีฐานะยากจนไม่สามารถสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนได้เท่าที่ควร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562: 12-15)

การบริหารการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญโดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้ได้ประโยชน์สูงสุดการดำเนินงานในเรื่องใดก็ตามจะสำเร็จลุล่วงต้องอาศัยกระบวนการบริหารงานที่ดีและหน้าที่ในการบริหารงานก็เป็นความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละแห่งว่าจะใช้กลยุทธ์อะไรในการบริหารงานสถานศึกษาของตนให้ประสบผลสำเร็จมีความเป็นเลิศในทุก ๆ ด้านกลยุทธ์ในการบริหารงานจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารทุกคนจะต้องมีและสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะการบริหารงานของโรงเรียนในทุก ๆ ด้านขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญอำนาจในการตัดสินใจอยู่ที่ผู้บริหาร ดังนั้นการใช้กลยุทธ์ในการบริหารงานโรงเรียนจึงเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพและประสิทธิผลสำเร็จ การนำหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา จะช่วยให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานตามที่ต้องการได้ ซึ่งการบริหารเชิงกลยุทธ์จะให้คำตอบพื้นฐานสำคัญแก่ผู้บริหาร คือ เราจะทำอะไร เราจะกระทำเพื่อใครเราจะต้องบรรลุเป้าหมายอะไร และเราจะบรรลุเป้าหมายอย่างไร (ชัตติยา ดั่งสำราญ, 2552: 8-11) ดังนั้น ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาจึงต้องนำระบบการบริหารเชิงกลยุทธ์มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และเป็นเครื่องมือที่จะดำเนินการศึกษา ตามภารกิจหลักในการบริหารงานในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย โดยมีขอบข่ายการบริหารงาน 4 งาน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปให้มีประสิทธิภาพ

การบริหารเชิงกลยุทธ์ในสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถานศึกษา ผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ไว้ดังนี้ Stahl and Grigsby (1997) ได้เสนอกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ไว้ 3 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดกลยุทธ์ 2) การนำกลยุทธ์ไปใช้ และ 3) การประเมินผลการควบคุมกลยุทธ์ นอกจากนี้ Certo and Peter (1991) ได้เสนอขั้นตอนการจัดการเชิงกลยุทธ์ไว้ 5 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environmental analysis) ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเป็นการระบุภาวะคุกคามและโอกาส ขององค์กรในปัจจุบัน และในอนาคตที่อาจมีอิทธิพลต่อความสามารถขององค์กรในการไปสู่เป้าหมาย 2) การสร้างทิศทางขององค์กร (Establishing organization direction) หรือ การกำหนดแนวรุก (Thrust) โดยตัวบ่งชี้ขององค์กร คือ พันธกิจ (Mission) วัตถุประสงค์ (Objective) 3) การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic formulation) หมายถึง กระบวนการออกแบบและเลือกกลยุทธ์ซึ่งนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร วิธีการที่ใช้ในขั้นนี้อาจทำได้โดยการวิเคราะห์คำถามวิกฤต (Critical question analysis) การวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อน-โอกาสอุปสรรค (SWOT analysis) 4) การใช้กลยุทธ์ในองค์กร (Implementing organizational strategy) ขั้นตอนนี้เป็นการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติซึ่งผู้บริหารต้องมีแนวคิดที่ชัดเจนในหลาย ๆ ประเด็น เช่น เมื่อใช้ยุทธศาสตร์ใหม่องค์กรจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงมากเพียงใด จะดำเนินการกับวัฒนธรรมองค์กร อย่างไร เพื่อเป็นหลักประกันว่าการใช้กลยุทธ์นี้จะประสบผลสำเร็จ และขั้นตอนที่ 5 การควบคุมกลยุทธ์ (Strategic control) ขั้นตอนนี้เน้นที่การควบคุมและประเมินกลยุทธ์การจัดการที่ใช้เพื่อพิสูจน์และรับรองคุณภาพของกลยุทธ์การจัดการ David (1997) กล่าวว่าไว้ว่ามี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) หมายถึง การนำข้อมูลและความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและภายใน และการกำหนดทิศทางขององค์กรมาจัดทำเป็นกลยุทธ์ในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการประเมินและคัดเลือกกลยุทธ์ใดที่มีความเหมาะสมกับองค์กรมากที่สุด ซึ่งการจัดทำกลยุทธ์นั้นผู้จัดการต้องพึงระลึกเสมอว่าเป็นการกำหนดแนวทางวิธีการและกิจกรรมต่างๆขององค์กรเพื่อช่วยให้องค์กรสามารถบรรลุถึงวิสัยทัศน์และพันธกิจที่กำหนดเอาไว้โดยนำเอาปัจจัยทั้งภายนอกและภายในมาพิจารณาประกอบ 2) การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ (Strategic Implementation) หมายถึง เมื่อโอกาสได้กำหนดทิศทางขององค์กรวิเคราะห์ปัจจัยด้านต่างๆและจะทำกลยุทธ์แล้วจะต้องนำกลยุทธ์ที่ได้วางแผนจัดทำและคัดเลือกไว้มาดำเนินการประยุกต์ปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้

ความสามารถในการปฏิบัติตามกลยุทธ์ขององค์การเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการบริหารเชิงกลยุทธ์ 3) การประเมินกลยุทธ์ (Strategic Evaluation) หมายถึงการทบทวนกลยุทธ์ที่นำไปใช้ การประเมินระดับความสำเร็จของกลยุทธ์และแผนรวมถึงการปรับปรุงแก้ไขกลยุทธ์ได้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ต่อการดำเนินงานนอกจากนี้ Thompson and Strickland (2001) ได้ให้ความหมายการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic management) หมายถึง ขั้นตอนของการบริหารที่ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ การกำหนดจุดประสงค์ การกำหนดกลยุทธ์ และการปฏิบัติตามกลยุทธ์ การบริหารเชิงกลยุทธ์จึงเริ่มจากวิสัยทัศน์ จุดประสงค์และการกำหนดกลยุทธ์ แล้วบริหารให้เหมาะสม นักวิชาการไทยได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ไว้ดังนี้ สุพานี สฤกษ์วานิช (2553: 18-22) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ไว้ 3 ขั้นตอนคือ 1) การกำหนดแผนกลยุทธ์ (Strategic Formulation) หรือการวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) 2) การนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategic Implementation) 3) การติดตามและประเมินผลกลยุทธ์ (Strategic Evaluation and Control) ในทำนองเดียวกัน พสุ เดชะรินทร์ และชัยวัฒน์ หลุทัยพันธ์ (2553: 31) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Analysis) 2) การกำหนดทิศทางขององค์การ (Strategic Direction Setting) 3) การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) 4) การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ (Strategic Implementation)

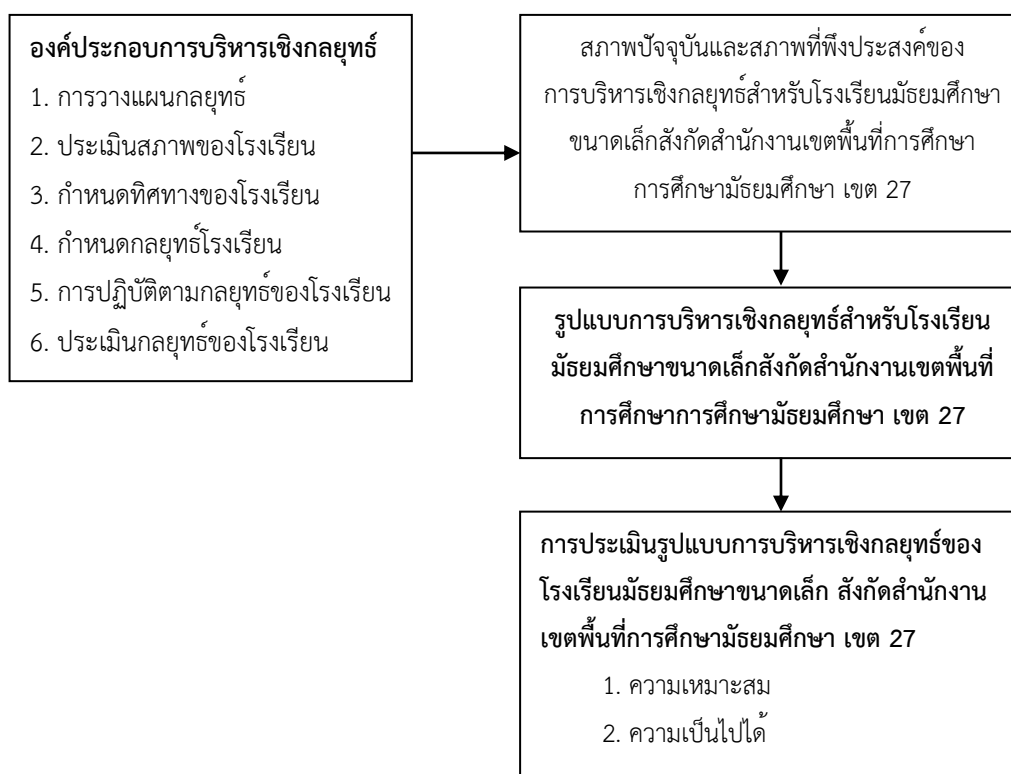
จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถบริหารให้เกิดประสิทธิผลได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารงานเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 27 เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารเชิงกลยุทธ์ให้เกิดประสิทธิผล โดยคำนึงถึงคุณภาพที่ได้มาตรฐาน ตามแนวการประกันคุณภาพการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปี พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 รวมทั้งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

กรอบแนวคิด

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาดำรง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสังเคราะห์แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ ของ Certo and Peter (1991: 10-14.), David (1997: 5-7), Michael and David (1997: 23), Thompson and Strickland (2001: 6), สุพานี สฤกษ์วานิช (2553: 18-22), พสุ เดชะรินทร์ และชัยวัฒน์ หลุทัยพันธ์ (2553: 31) เพื่อเป็นกรอบแนวคิดทางการวิจัยรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ ในครั้งนี้ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 มีขั้นตอนการวิจัย 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 และ ระยะที่ 3 การพัฒนาและประเมินรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยมีรายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำนวน 385 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จำนวน 192 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) และการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มการสุ่มแบบเป็นชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

2.1 แบบประเมินองค์ประกอบ

2.2 แบบสอบถาม สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเชิงกลยุทธ์ โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน 0.87 และ ค่าความเชื่อมั่นของสภาพที่พึงประสงค์ 0.92

2.3 แบบประเมินรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

3.1 ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก โดยมีขั้นตอนดำเนินการ คือ

3.1.1 สังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก โดยการศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ จากแนวคิด หลักการ ทฤษฎีของ Certo and Peter (1991: 10-14.), David (1997: 5-7), Michael and David (1997: 23), Thompson and Strickland (2001: 6), สุพานี สถงภูวนิช (2553: 18-22), พสุ เดชะรินทร์ และชัยวัฒน์ หฤทัยพันธ์ (2553: 31)

3.1.2 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยในระดับ 3.51 ขึ้นไป หรือ มีการแปลผลในระดับมาก ขึ้นไป

3.2 ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก โดยมีขั้นตอนดำเนินการ คือ

3.2.1 นำผลการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ได้จากระยะที่ 1 มาใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กแล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3.2.2 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก

3.3 ระยะที่ 3 การพัฒนาและประเมินรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก โดยมีขั้นตอนดำเนินการ คือ

3.3.1 ร่างรูปแบบและพัฒนารูปแบบ จากการศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 3 โรงเรียน ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารของโรงเรียน และการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครู จำนวน 12 คน โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลการศึกษาระยะที่ 1 และ ระยะที่ 2 ใช้ในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.3.1.1 ผลการศึกษาระยะที่ 1 ได้องค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์ 6 ด้าน คือ การวางแผนกลยุทธ์ การประเมินสภาพของโรงเรียน การกำหนดทิศทางของโรงเรียน การกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน การปฏิบัติตามกลยุทธ์ของโรงเรียน และการประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ทั่วไปโดยใช้องค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน เป็นเกณฑ์การสัมภาษณ์

3.3.1.2 ผลการศึกษาระยะที่ 2 ได้ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารเชิงกลยุทธ์โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 และได้นำด้านที่มีความต้องการจำเป็น

สูงสุด 3 อันดับแรก เพื่อเป็นประเด็นในการหาข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจงโดยเรียงลำดับจากความต้อการจำเป็นสูงสุด ไปหาความต้อการจำเป็นต่ำสุด 3 อันดับ ดังนี้ ด้านการกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน การกำหนดทิศทางของโรงเรียน และการประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน ตามลำดับ แล้วผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาไปประกอบการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ต่อไป

3.3.2 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

4.1 ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก วิเคราะห์ข้อมูลหาโดยการหาค่าเฉลี่ยของการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบ โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลตามเกณฑ์ต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51-5.00	ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51-4.50	ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51-3.50	ความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51-2.50	ความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00-1.50	ความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.2 ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้อการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก วิเคราะห์ข้อมูลค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้อการจำเป็นโดย

4.2.1 หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์

4.2.2 วิเคราะห์หาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้อการจำเป็นแบบปรับปรุง (Modified Priority Needs Index: PNI_{modified}) (สุวิมล ร่องวานิช, 2552: 275)

4.3 ระยะที่ 3 การพัฒนาและประเมินรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 วิเคราะห์ข้อมูลโดย

4.3.1 สร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และนำเสนอเป็นความเรียง

4.3.2 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 และแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนดดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.51-5.00	ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51-4.50	ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51-3.50	ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51-2.50	ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00-1.50	ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

สรุปผล

จากผลการวิจัย รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. องค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก เป็นกระบวนการบริหารองค์กรที่เน้นการมองระยะยาว โดยจะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง เพื่อให้การบริหารกลยุทธ์บรรลุวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์อย่างที่ต้องการ ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้านคือ

1.1 ด้านการวางแผนกลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์กร เพื่อกำหนดเป้าหมายระยะยาวที่จะบอกทิศทางขององค์กร

1.2 ด้านการประเมินสภาพของโรงเรียน หมายถึง กระบวนการประเมินสภาพปัญหา อุปสรรคของโรงเรียน จุดอ่อนและจุดแข็งของโรงเรียนซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดทิศทางและพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานของสถานศึกษาให้เหมาะสม

1.3 ด้านการกำหนดทิศทางของโรงเรียน หมายถึง กระบวนการกำหนดเป้าประสงค์ทั้งระยะสั้นและระยะยาว การกำหนดยุทธศาสตร์ แนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัด โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์ รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ที่ชัดเจน

1.4 ด้านการกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน หมายถึง กระบวนการกำหนดกลยุทธ์เป็นประเด็นย่อย ๆ ในการบริหารงานที่มีการออกแบบ และกำหนดแนวทางการเลือกกลยุทธ์ ที่สอดคล้องกับทิศทางขององค์กรในอนาคต มีการประเมินทางเลือกที่ดีหรือเหมาะสมที่สุดกับองค์กร และมีการตัดสินใจเลือกวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมขององค์กร สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้

1.5 ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์ของโรงเรียน หมายถึง กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี การจัดทำปฏิทินการปฏิบัติตามกลยุทธ์ของโรงเรียนอย่างชัดเจน การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบที่เหมาะสมและปฏิบัติงานตามขั้นตอนและปฏิทินที่กำหนด การร่วมมือกันปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันทันต่อเหตุการณ์ และการใช้แรงจูงใจและให้รางวัลในการดำเนินงาน

1.6 ด้านการประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน หมายถึง กระบวนการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานตามที่ได้ระบุไว้ในแผนกลยุทธ์ ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญอยู่เพื่อจะได้ดำเนินการแก้ไขให้เหมาะสม

2. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 มีผลการวิจัย ดังนี้

2.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารเชิงกลยุทธ์โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก โดยรวม

การบริหารเชิงกลยุทธ์ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การวางแผนกลยุทธ์	3.82	0.62	มาก	4.56	0.78	มากที่สุด
2. การประเมินสภาพโรงเรียน	3.76	0.72	มาก	4.44	0.75	มาก
3. การกำหนดทิศทางของโรงเรียน	3.70	0.45	มาก	4.51	0.54	มากที่สุด
4. การกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน	3.69	0.48	มาก	4.64	0.68	มากที่สุด
5. การปฏิบัติตามกลยุทธ์โรงเรียน	3.88	0.72	มาก	4.66	0.65	มากที่สุด
6. การประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน	3.79	0.67	มาก	4.60	0.61	มากที่สุด
โดยรวม	3.77	0.52	มาก	4.57	0.61	มากที่สุด

จากตาราง 1 สภาพปัจจุบันของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) และสภาพที่พึงประสงค์ของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.4.57$)

2.2 ความต้องการจำเป็นของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 แสดงดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนากระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก

การบริหารเชิงกลยุทธ์ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก	I	D	$PNI_{modified}$	ลำดับ
1. การวางแผนกลยุทธ์	4.56	3.82	0.19	5
2. การประเมินสภาพโรงเรียน	4.44	3.76	0.18	6
3. การกำหนดทิศทางของโรงเรียน	4.51	3.70	0.22	2
4. การกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน	4.64	3.69	0.26	1
5. การปฏิบัติตามกลยุทธ์โรงเรียน	4.66	3.88	0.20	4
6. การประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน	4.60	3.79	0.21	3

จากตาราง 2 ความต้องการจำเป็นของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ที่มีความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากความต้องการจำเป็นสูงสุด ไปหา ความต้องการจำเป็นต่ำสุด ดังนี้ การกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน การกำหนดทิศทางของโรงเรียน การประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน การปฏิบัติตามกลยุทธ์โรงเรียน การวางแผนกลยุทธ์ และการประเมินสภาพโรงเรียนตามลำดับ

3. การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 27

จากการศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 3 โรงเรียน โดยการศึกษาเอกสารของโรงเรียน และการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครู จำนวน 12 คน สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ประกอบด้วย 1.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์กร
1.2 การกำหนดเป้าหมายระยะยาวที่จะบอกทิศทางขององค์กร

3.2 ด้านการประเมินสภาพของโรงเรียน ประกอบด้วย 2.1 การประเมินสภาพปัญหา อุปสรรคของโรงเรียน จุดอ่อนและจุดแข็งของโรงเรียน 2.2 การกำหนดทิศทางและพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานของสถานศึกษาให้เหมาะสม

3.3 ด้านการกำหนดทิศทางของโรงเรียน ประกอบด้วย 3.1 การกำหนดเป้าประสงค์ทั้งระยะสั้นและระยะยาว
3.2 การกำหนดยุทธศาสตร์แนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัด 3.3 การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์ และ 3.4 การกำหนดเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์ ที่ชัดเจน

3.4 ด้านการกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน ประกอบด้วย 4.1 การกำหนดกลยุทธ์เป็นประเด็นย่อย ๆ ในการบริหารงาน
4.2 การใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

3.5 ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์ของโรงเรียน ประกอบด้วย 5.1 การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี 5.2 การจัดทำปฏิทินการปฏิบัติตามกลยุทธ์ของโรงเรียน 5.3 การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบที่เหมาะสมกับงาน 5.4 การร่วมมือกันปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายในทิศทางเดียวกัน 5.5 การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันทันต่อเหตุการณ์ และ 5.6 การใช้แรงจูงใจและให้รางวัลในการดำเนินงาน

3.6 ด้านการประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน ประกอบด้วย 6.1 การตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานตามที่ได้รับไว้ในแผนกลยุทธ์ 6.2 การแก้ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญอยู่

4. การประเมินรูปแบบการบริหารกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แสดงดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า Coefficient Variation (C.V.%) ในการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 27

รายการ	จำนวนผู้ประเมิน (N = 9)							
	ความเหมาะสม				ความเป็นไปได้			
	$\bar{X}$	S.D.	C.V.%	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	C.V.%	แปลผล
1. การวางแผนกลยุทธ์	4.56	0.56	12.07	มากที่สุด	4.39	0.58	13.17	มาก
2. การประเมินสภาพโรงเรียน	4.52	0.60	13.32	มากที่สุด	4.49	0.60	13.25	มาก
3. การกำหนดทิศทางของโรงเรียน	4.50	0.60	13.40	มาก	4.53	0.58	12.81	มากที่สุด
4. การกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน	4.48	0.52	11.72	มาก	4.54	0.55	12.07	มากที่สุด
5. การปฏิบัติตามกลยุทธ์โรงเรียน	4.51	0.56	12.33	มากที่สุด	4.60	0.56	12.18	มากที่สุด
6. การประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน	4.50	0.54	12.03	มาก	4.54	0.55	12.22	มากที่สุด
โดยรวม	4.51	0.52	12.48	มากที่สุด	4.52	0.54	12.62	มากที่สุด

จากตาราง 3 รูปแบบการบริหารกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก 6 ด้าน ความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) เมื่อเรียงลำดับด้านที่มีความเหมาะสมสูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้ การวางแผนกลยุทธ์ การประเมินสภาพโรงเรียน การปฏิบัติตามกลยุทธ์โรงเรียน การกำหนดทิศทางของโรงเรียน การประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน และ การกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน ตามลำดับ

ความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) เมื่อเรียงลำดับจากความเป็นไปได้สูงสุดไปต่ำสุด ดังนี้ การปฏิบัติตามกลยุทธ์โรงเรียน การกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน การประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน การกำหนดทิศทางของโรงเรียน การประเมินสภาพโรงเรียน และการวางแผนกลยุทธ์ ตามลำดับ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จากผลการวิจัยพบว่า ประกอบด้วย 6 ด้านคือ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านการประเมินสภาพ ของโรงเรียน ด้านการกำหนดทิศทางของโรงเรียน ด้านการกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์ของโรงเรียน และด้านการประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดเล็ก ทั้งนี้ อาจเนื่องจากทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการในการบริหารซึ่งต้องดำเนินการ อย่างเป็นระบบ จำเป็นต้องดำเนินการไปทั้ง 3 ด้าน ควบคู่กันอย่างครบถ้วน กล่าวคือ การวางแผนพัฒนา การนำไปปฏิบัติ และการติดตามประเมินทบทวน จึงจะทำให้การบริหารงานประสบความสำเร็จ สามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีแนวปฏิบัติงานในอนาคต ช่วยให้องค์กรลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินการ สร้างความเชื่อมั่นในการ ปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังสามารถตรวจสอบความสำเร็จของเป้าหมายได้และเกิดการ ประสานงานที่ดีในหมู่บุคลากร สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ วรทยา ธนพัฒนรุ่งโรจน์ (2559: 104-105) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารอยู่ใน ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ การกำหนดกลยุทธ์ของโรงเรียน การกำหนดทิศทางของโรงเรียน การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมของโรงเรียน และการควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์ของโรงเรียน

2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จากผลการวิจัยพบว่า

สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้ดังนี้ การประเมินสภาพโรงเรียน การวางแผนกลยุทธ์ การปฏิบัติตามกลยุทธ์โรงเรียน การประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน การกำหนดทิศทางของโรงเรียน และ การกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน ทั้งนี้ อาจเนื่องจากในสภาพปัจจุบันของสถานศึกษา ผู้บริหารและครูอาจจะบริหาร สถานศึกษาและจัดการเรียนการสอนไปตามปฏิทินการศึกษาตามปกติ ทำให้ไม่ได้เคร่งครัดกับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ เท่าที่ควร ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเชิงกลยุทธ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเรียงลำดับจากด้านที่ค่าเฉลี่ยสูง ไปหาต่ำ ได้ดังนี้ การกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน การปฏิบัติตามกลยุทธ์โรงเรียน การประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน การวางแผน กลยุทธ์ การกำหนดทิศทางของโรงเรียน และ การประเมินสภาพโรงเรียน ทั้งนี้ อาจเนื่องจากสถานศึกษาทุกแห่งมีแผนพัฒนา สถานศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี ที่ต้องดำเนินการ ดังนั้นสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเชิงกลยุทธ์จึงมีความเป็นสูง ในการนำแผนเหล่านั้นสู่การปฏิบัติ และมีการประเมินการใช้แผนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับสาคร สุขศรีวงศ์ (2551: 234) ได้กล่าวไว้ว่า องค์กรที่สามารถนำกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมจะอำนวยประโยชน์หลาย ประการ เช่น 1) สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ 2) สามารถกำหนดพันธกิจและเป้าหมายเชิงกลยุทธ์เพื่อเป็นแนวทาง

และเป้าหมายหลักขององค์กร รวมทั้งเป็นกรอบมิให้องค์กรเดินทางออกนอกวิถีที่ควรจะเป็น 3) ช่วยให้องค์กรประเมินสภาพแวดล้อมทางการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การสร้างกลยุทธ์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร 4) สามารถนำกลยุทธ์ที่สร้างไว้ดีแล้วไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลตามที่ประสงค์ 5) สามารถสร้างความได้เปรียบที่ยั่งยืนในการแข่งขัน

3. ความต้องการจำเป็นของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ที่มีความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากความต้องการจำเป็นสูงสุด ไปหาความต้องการจำเป็นต่ำสุด ดังนี้ การกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน การกำหนดทิศทางของโรงเรียน การประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน การปฏิบัติตามกลยุทธ์โรงเรียน การวางแผนกลยุทธ์ และการประเมินสภาพโรงเรียนตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของสถานศึกษา กำหนดกรอบและทิศทางที่ชัดเจน ซึ่งเป็นการตัดสินใจและการกำหนดวางแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสภาพปัจจุบัน สามารถตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา โดยการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานจริงกับผลการดำเนินงานที่ต้องการ อีกทั้งช่วยลดความเสี่ยงและเป็นการสร้างความพร้อมให้แก่สถานศึกษาในการรับมือกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพร ละม้ายแข และทัศนะ ศรีปัตตา (2565: 66-76) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษากระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร พบว่าการศึกษากระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายชั้นพบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกชั้นเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือชั้นการกำหนดกลยุทธ์ชั้นการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ชั้นการประเมินและควบคุมกลยุทธ์ และชั้นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม

4. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับความเหมาะสมจากด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้ดังนี้ การวางแผนกลยุทธ์ การประเมินสภาพโรงเรียน การปฏิบัติตามกลยุทธ์โรงเรียน การกำหนดทิศทางของโรงเรียน การประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน และการกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน ความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับความเหมาะสมจากด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้ดังนี้ การปฏิบัติตามกลยุทธ์โรงเรียน การกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน การประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน การกำหนดทิศทางของโรงเรียน การประเมินสภาพโรงเรียน และการวางแผนกลยุทธ์ ทั้งนี้ อาจเนื่องจาก ด้านการวางแผนกลยุทธ์ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ทุกรายการ และพบว่าการวิเคราะห์ประเมินปัจจัยภายนอกแต่ละประเด็นว่า เป็นโอกาสหรืออุปสรรคต่อการดำเนินงานของสถานศึกษามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด 1 และการศึกษาประเด็นปัจจัยภายนอกทั้งอดีตและปัจจุบันที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา ครอบคลุมด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจด้านการเมืองและกฎหมายมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านการประเมินสภาพโรงเรียน มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ทุกรายการ และพบว่าได้นำประเด็นที่วิเคราะห์แล้วมาจัดเรียงและแยกเป็นด้านโอกาสและอุปสรรค ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีความเหมาะสมที่สุดได้นำประเด็นที่วิเคราะห์แล้วมาจัดเรียงและแยกเป็นด้าน โอกาสและอุปสรรค ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านการกำหนดทิศทางของโรงเรียนมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ทุกรายการและพบว่ารายการมีการวิเคราะห์ทบทวนภารกิจหลัก อำนาจหน้าที่ในปัจจุบันของสถานศึกษา แล้วกำหนดภารกิจที่คาดหวังสำหรับอนาคตและด้านการได้

กำหนดสถานภาพในอนาคตของสถานศึกษาที่ต้องการ ซึ่งมีความเป็นไปได้โดยพิจารณาจาก ข้อมูลย้อนอดีตและมองปัจจุบัน ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในมีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านการกำหนดกลยุทธ์ของโรงเรียน มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ทุกรายการ และพบว่ามีการจัดลำดับ ที่ความสำคัญของกลยุทธ์ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับดีมาก และมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย เป้าหมาย และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านการปฏิบัติตามกลยุทธ์โรงเรียนมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ทุกรายการ และพบว่ารายการจัดเก็บข้อมูล สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานที่เป็นปัจจุบันทันเหตุการณ์ เพื่อพร้อมใช้งานอยู่เสมอ และรายการผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมระดมความคิดในการดำเนินงานตามกลยุทธ์ของสถานศึกษามีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านการประเมินกลยุทธ์โรงเรียน มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ทุกรายการ และพบว่ารายการจัดเก็บข้อมูล สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานที่เป็นปัจจุบันทันเหตุการณ์ เพื่อพร้อมใช้งานอยู่เสมอ และรายการผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมระดมความคิดในการดำเนินงานตามกลยุทธ์ของสถานศึกษามีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

จากผลการวิจัยการประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ของของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดเล็กสอดคล้องกับอมรรตน์ เกื่อนทอง (2554) ทำการวิจัยเรื่องการบริหารเชิงกลยุทธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักเขตพื้นที่ การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา เป็นรายด้านพบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ การจัดทำกลยุทธ์ การปฏิบัติตามกลยุทธ์ และการประเมินผลและการควบคุม 2) ประสิทธิภาพของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาประสิทธิภาพผลของโรงเรียน เป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ การมีจิตมุ่งต่อ องค์การ ด้านการบูรณาการ และด้านการปรับตัวและยังสอดคล้องกับขันติยา ดวงสำราญ (2552) ศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหาร กลยุทธ์สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) วางแผนกลยุทธ์ 2) ประเมินสภาพของโรงเรียน 3) กำหนดทิศทางของโรงเรียน 4) กำหนดกลยุทธ์ ของโรงเรียน 5) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ของโรงเรียนและ 6) ประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน ซึ่งมีความเหมาะสม ถูกต้อง เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์ด้านการกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน มีสภาพปัจจุบันที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และมีสภาพที่พึงประสงค์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และมีความจำเป็นสูงสุด ดังนั้นสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดกิจกรรม หรือโครงการเพื่อส่งเสริมการบริหารเชิงกลยุทธ์ด้านการกำหนดกลยุทธ์โรงเรียนเป็นอันดับแรก และส่งเสริมสนับสนุนการ พัฒนาด้านการกำหนดทิศทางของโรงเรียน และด้านการประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียนที่มีความต้องการจำเป็นรองลงมา ตามลำดับ นอกจากนี้ผู้วิจัยขอเสนอแนะตามองค์ประกอบหลักที่เรียงลำดับจากองค์ประกอบที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด ไปต่ำสุด ดังนี้

1.1.1 การกำหนดกลยุทธ์โรงเรียน มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด ดังนั้นสถานศึกษา และหน่วยงานต้น สังกัดควรระดมความคิดของผู้มีส่วนร่วมในการระบุงการบริการ และผลผลิต โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับการบริการและผลผลิต หลักที่สถานศึกษาจะพัฒนาขึ้นมา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของวิสัยทัศน์/ระบุแผนงานโครงการ/กิจกรรม ผลที่จะได้รับ และการ ปฏิบัติที่ต้องเกิดขึ้นตามกลยุทธ์ เพื่อสร้างแรงผลักดันให้บรรลุวิสัยทัศน์/มีผังการปฏิบัติงานกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จชัดเจน

สามารถใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ/มีการคิดค้นนวัตกรรมกำหนดกลยุทธ์ที่ท้าทาย เพื่อสร้างผลงานที่ดีเยี่ยม (best practice) ของสถานศึกษา

1.1.2 การกำหนดทิศทางของโรงเรียน มีค่าความต้องการจำเป็นลำดับที่สอง ดังนั้นสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดควรมีการวิเคราะห์บทบาทภารกิจหลัก อำนาจหน้าที่ในปัจจุบันของสถานศึกษา แล้วกำหนดภารกิจที่คาดหวังสำหรับอนาคต/วิสัยทัศน์ของสถานศึกษาระบุภาพหรือความคาดหวังในอนาคตที่ชัดเจน ท้าทาย กระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจในการนำสู่ความเป็นจริง/ได้จัดกลุ่มภารกิจหลักของสถานศึกษา วิเคราะห์ความเชื่อมโยงประสานระหว่างกลุ่มภารกิจต่างๆ และความ สัมพันธ์รูปแบบโครงสร้างของสถานศึกษา/ได้กำหนดสถานภาพในอนาคตของสถานศึกษาที่ต้องการ ซึ่งมีความเป็นไปได้โดยพิจารณาจาก ข้อมูลย้อนอดีต และมองปัจจุบัน ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน/มีการจัดเรียงลำดับที่ความสำคัญของภารกิจที่ได้พิจารณาแล้ว เพื่อแสดงให้เห็นงานหลักด้านต่าง ๆ

1.1.3 การประเมินกลยุทธ์ของโรงเรียน มีค่าความต้องการจำเป็นลำดับที่สาม ดังนั้นสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดควรจัดทำสรุปผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ/กำหนดวิธีวัด และเครื่องมือในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานครอบคลุมตัวชี้วัด/บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักในความสำคัญของการติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน/จัดทำแผนและปฏิทินการกำกับ ติดตามและประเมินผล/รายงานผลให้ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยงานต้นสังกัดและสาธารณชนทราบ

1.1.4 การปฏิบัติตามกลยุทธ์โรงเรียนมีค่าความต้องการจำเป็นลำดับที่สี่ ดังนั้นสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดควรผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้มีส่วนร่วมระดมความคิดในการดำเนินงานตามกลยุทธ์ของสถานศึกษา/ในการปฏิบัติงานมุ่งสู่ประสิทธิภาพ คุณภาพ นวัตกรรม และความพึงพอใจของผู้ปกครอง/ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ตามปฏิทินปฏิบัติงาน/สร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา/จัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน ถูกต้อง ชัดเจน และครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษา

1.1.5 การวางแผนกลยุทธ์ มีค่าความต้องการจำเป็นลำดับที่ห้า ดังนั้นสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดควรมีการวิเคราะห์ด้านสังคมและวัฒนธรรม เช่น จำนวนประชากร ระบบการศึกษา ขนบธรรมเนียม แนวโน้มสังคม การคมนาคม การสื่อสาร อาชีพ/มีการวิเคราะห์ด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และภูมิปัญญาท้องถิ่น/มีการวิเคราะห์ภารกิจที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติ แล้วจัดเรียงลำดับที่ความสำคัญ/มีการวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจ อาชีพของประชาชน และรายได้ของท้องถิ่น/มีการวิเคราะห์ด้านการเมืองและกฎหมาย ได้แก่ รัฐธรรมนูญ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ หลักสูตร นโยบายรัฐบาล และนโยบายหน่วยงานต้นสังกัด กฎหมาย ระเบียบต่างๆ

1.1.6 การประเมินสภาพโรงเรียน มีค่าความต้องการจำเป็นลำดับสุดท้าย ดังนั้นสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดควรวิเคราะห์ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา การมอบอำนาจ การกระจายอำนาจในการบริหารจัดการของสถานศึกษาและการประชาสัมพันธ์/ได้ระดมความคิดเรียงลำดับที่ประเด็น แยกเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน ของสถานศึกษา/วิเคราะห์ประสิทธิภาพทางการเงิน ได้แก่ ความพอเพียง ความคล่องตัวในการเบิกจ่ายเงิน การระดมทรัพยากร และการใช้จ่ายทรัพยากรของสถานศึกษา/วิเคราะห์ด้านบุคลากร ได้แก่ ปริมาณและคุณภาพของบุคลากรในสถานศึกษา/วิเคราะห์โครงสร้างสถานศึกษา ในการให้บริการการศึกษา และคุณภาพด้านวิชาการของนักเรียน

1.2 ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมของรูปแบบ และค่าเฉลี่ยของความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นควรสร้างหรือจัดทำคู่มือการบริหารเชิงกลยุทธ์ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและสถานศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผลการวิจัยมาจากการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษามัธยมศึกษาขนาดเล็ก ดังนั้น ควรศึกษาเปรียบเทียบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษาขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ

2.2 ผลการวิจัยได้ทราบถึงรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ ดังนั้น ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งสถานศึกษาของรัฐและสถานศึกษาเอกชน

เอกสารอ้างอิง

- ชัตติยา ดวงสำราญ. (2552). รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. *คุณนิตินพนธ์ ปรัชญาคุณนิตินพนธ์* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐพร ละม้ายแข และทัศนะ ศรีปัตตา. (2565). การศึกษากระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(12), 66-76.
- พสุ เดชะรินทร์ และชัยวัฒน์ หลุยส์พันธ์. (2553). การวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรทยา ธนพัฒนรุ่งโรจน์ (2559). การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. *วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2551). การจัดการ: จากมุมมองนักบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: พี.ไอ.เบอร์พริ้นท์.
- สุพานี สฤณภูวนิช. (2553). การบริหารเชิงกลยุทธ์: แนวคิด และทฤษฎี (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2552). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). รายงานประจำปี 2562. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- อมรรัตน์ เกื่อนทอง. (2554). การบริหารเชิงกลยุทธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์. *วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- Certo, S. C. and Peter, J. P. (1991). *Strategic Management: Concept and Applications*. Singapore: McGraw-Hill.
- David, F. R. (1997). *Strategic Management*. New Jersey: Pearson Prentice-Hall.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Michael, J. S. and David, W. G. (1997). *Strategic Management: Total Quality and Global Competition*. MA: Blackwell.
- Thompson, A. J. and Strickland, A. J. (2001). *Strategic Management: Concept and Cases*. Boston: McGraw-Hill.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน มาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ในกลุ่มจังหวัด ร้อยแก่นสารสินธุ์

Academic Leadership of School Administrators Affecting the Effectiveness of
World-Class Standard Primary Schools in Roi-Kaen-Sara-Sin Provincial Cluster

นรากร จิมากร¹และ ยิวธิดา ชาปัญญา²

Narakorn Jimakorn¹ and Yuvathida Chapanya²

Received: 6 ก.ค. 2566

Revised: 29 พ.ย. 2566

Accepted: 30 พ.ย. 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา 2) ศึกษาประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา และ 4) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 302 คน จำแนกเป็น ผู้บริหาร 12 คน และครู 290 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรง เท่ากับ 0.858 มีค่าความเชื่อมั่นทั้ง 2 ตัวแปร คือ 0.941 และ 0.922 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพของโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการนิเทศการสอน (X_5) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย (X_2) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน (X_6) ด้านการสร้างนวัตกรรมทางวิชาการ (X_3) และด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู (X_4) ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนที่ระดับสถิติ .01 ร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของประสิทธิผลของโรงเรียน ได้ร้อยละ 72.10 เขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนได้ ดังนี้

$$Y' = .877 + .254X_5 + .185X_2 + .210X_6 + .186X_3 + .120X_4$$

$$Z'y = .206Z_{X_5} + .162Z_{X_2} + .173Z_{X_6} + .159Z_{X_3} + .101Z_{X_4}$$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล, กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

อีเมล: Narakorn1208@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อีเมล: chapana.chapana@hotmail.com

¹ Master Student, Master of Education Program in Educational Administration, Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University, Email: Narakorn1208@gmail.com

² Assistant Professor, Ed.D., Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University, Email: chapana.chapana@hotmail.com

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the academic leadership of school administrators of world-class standard primary schools 2) to study the effectiveness of world-class standard primary schools 3) to study the relationship between academic leadership of school administrators and the effectiveness of world-class standard primary schools, and 4) to study the academic leadership of school administrators affecting the effectiveness of world-class standard primary schools. The samples were 302 informants that divided into 12 school administrators and 290 teachers. The research instrument used for data collection was a five-point rating scale questionnaire with the validity at 0.858 and reliabilities of 2 variables at 0.941 and 0.922 respectively. The statistical methods employed in the data analysis were percentage, mean, standard deviation, Pearson Product Moment Correlation Coefficient and Stepwise Multiple Regression analysis.

The research findings were as follows; 1) The level of academic leadership of school administrators in overall was high. 2) The level of effectiveness of world-class standard primary schools in overall was high. 3) The relationship between academic leadership of school administrators and the effectiveness of world-class standard primary schools, in overall, was high positive ($p < .01$) with statistical significance at 0.1 level. And 4) the academic leadership of school administrators included 5 aspects: teaching supervision (X_5), setting vision, mission and goals (X_2), supporting teaching and learning environment (X_6), creating academic innovation (X_3) and supporting progress in the teaching profession (X_4). These predictors affected the effectiveness of world-class standard primary schools with statistical significance at .01 level and predicted the school effective variation at 72.10%. The prediction equations could be written as follow;

The regressive equation in the form of raw score:

$$Y' = .877 + .254X_5 + .185X_2 + .210X_6 + .186X_3 + .120X_4$$

The regressive equation in the form of standard score:

$$Z'y = .206Z_{X_5} + .162Z_{X_2} + .173Z_{X_6} + .159Z_{X_3} + .101Z_{X_4}$$

Keywords: Academic Leadership of School Administrators, Effectiveness of World-Class Standard Primary Schools, Roi-Kaen-Sara-Sin Provincial Cluster

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์และพัฒนาการที่รวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างมากจนเกิดภาวะวิกฤติทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมืองและด้านการศึกษาโดยเฉพาะปัญหาในการบริหารและจัดการศึกษาที่ยังไม่สามารถพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป รวมทั้งไม่สามารถพัฒนาและสร้างสรรค์สังคม ประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าได้ในสังคมโลก รัฐจึงได้ใช้นโยบายในการปฏิรูปการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550: 2) ในการนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่แสดงเจตนารมณ์ชัดเจนที่จะนำการศึกษาที่มีคุณภาพมาสู่คนไทยทุกคนอย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นการระบุนิติของประชาชนในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ที่มีคุณภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การระบุนิติคุณภาพ

การศึกษาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมการเสริมสร้างความรู้ และปลูกฝังประชาธิปไตยและการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น (สำนักปฏิรูปการศึกษา, 2545: 6) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดพันธกิจหลักในการพัฒนาส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เป็นบุคคล ที่มีความรู้ คู่คุณธรรม มีความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการพัฒนาสู่คุณภาพระดับสากล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561: 7)

โรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนมุ่งให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เทียบเคียงมาตรฐานสากล ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก พัฒนาระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และการจัดการด้วยระบบคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานสากล (สำนักงานบริหารงานมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2555: 2-3) ผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล จากรายงานการวิจัย เรื่องผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยสำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี พ.ศ. 2563 พบว่า 1) การดำเนินการตามแนวทางการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก 2) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เทียบเคียงมาตรฐานสากล พบว่า ในภาพรวมครูโรงเรียนมาตรฐานสากล มีการปฏิบัติด้านการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านคุณภาพของครู มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 3) คุณลักษณะของนักเรียนพบว่า 3.1) ด้านความเป็นเลิศวิชาการ ในภาพรวมนักเรียนโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยผลการทดสอบระดับชาติ O-NET สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติทุกรายวิชาและทุกชั้นปี 3.2) ด้านสื่อสารสองภาษา ในภาพรวมนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง 3.3) ด้านก้าวหน้าทางความคิด ในภาพรวมนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง 3.4) ด้านผลิตงานอย่างสร้างสรรค์ ในภาพรวมนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง 3.5) ด้านร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก ในภาพรวมนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละด้านส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในระดับปานกลาง

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกุญแจสำคัญในการนำพาไปสู่ความสำเร็จขององค์กร เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารองค์กร เพราะในการจะประสบผลสำเร็จขององค์กรนั้น จำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีประสบการณ์สามารถใจผู้ร่วมปฏิบัติงาน มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความทุ่มเทให้กับการพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ (นพพล ศุภวิทย์เจริญกุล, 2560: 51) ภาวะผู้นำทางวิชาการ จึงนับว่ามีความสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการเน้นกิจกรรมการเรียนการสอน แก่ไขการจัดการเรียนการสอนเป็นความสามารถโน้มน้าวใจหรือชักนำบุคคลในโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจและตระหนักในจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา การส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย นำความรู้ทักษะต่าง ๆ มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่กำกับติดตามให้บุคคลทำงานเป็นระบบ และแนวประสานงานให้ความสะดวก สร้างความเชื่อมั่น ความนับถือ กำลังใจและความอบอุ่นในการร่วมงาน ดูแลให้ความช่วยเหลือให้ผู้ร่วมงานสามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ (เพ็ญญา พลัณณิม, 2559: 14) ซึ่งสอดคล้องกับที่ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ (2560: 24) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อคุณภาพการสอนของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จะต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ ใช้โอกาสใช้ความเป็นผู้นำอย่างเต็มศักยภาพและหันมาทุ่มเทให้กับงานบริหารสถานศึกษาเป็นหลัก ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์กร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรได้

จากผลการดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากลดังที่กล่าวมาข้างต้นพบว่ามีบางด้านที่มีผลอยู่ในระดับปานกลาง เพื่อให้เป็นการยกระดับผลการดำเนินงานดังกล่าวและให้สอดคล้องกับภาพความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ซึ่งจะสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนยกระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาได้อย่างถูกต้อง บริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มประสิทธิผลของสถานศึกษา และพัฒนา

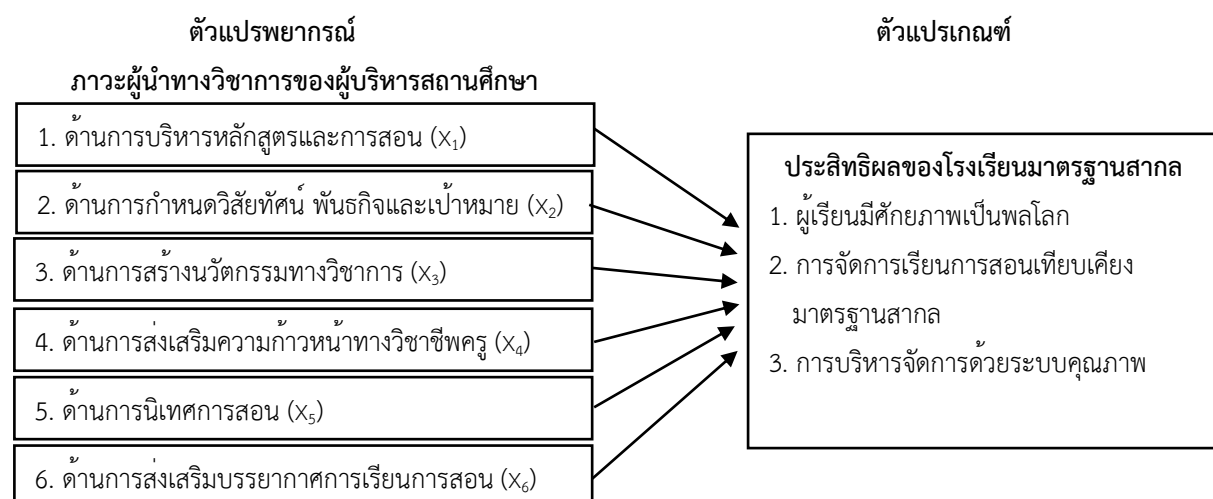
ให้ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะภาวะผู้นำที่เอื้อต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษา หรือสนับสนุนส่งเสริม ตลอดจนการพัฒนาให้บุคลากร ในสถานศึกษาโดยเฉพาะกับผู้บริหารสถานศึกษาทุกสังกัด ให้สามารถบริหารงานของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาในกลุ่มจังหวัด ร้อยแก่นสารสินธุ์
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ในกลุ่มจังหวัด ร้อยแก่นสารสินธุ์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาในกลุ่มจังหวัด ร้อยแก่นสารสินธุ์
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ในกลุ่มจังหวัด ร้อยแก่นสารสินธุ์

กรอบแนวคิดและสมมติฐาน

ในการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ จากการศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน ดังนี้ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2551), โกศิษฐ์ เปลรินทร์ (2552), ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553), ดำรง มูลป้อม (2557), เพ็ญพักตร์ ภูศิลป์ (2557), ศิริพงษ์ กลั่นไพฑูรย์ (2564), Bossert (1988), Krug (1992), McEwan (1998), Weber (2002) และ Glickman (2007) ผู้วิจัยได้เลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ระดับ 5 ขึ้นไปจำนวน 5 ด้าน และ พิจารณาจากความสำคัญและสอดคล้องกับยุคปัจจุบันจำนวน 1 ด้าน รวม 6 ด้าน เป็นองค์ประกอบของตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ 1) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน 2) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย 3) ด้านการสร้างนวัตกรรมทางวิชาการ 4) ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู 5) ด้านการนิเทศการสอน และ 6) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา โดยอิงแนวทางการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award-TQA) ซึ่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการประเมิน คือ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2555: 1-2) ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล และ 3) ด้านบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ดแก่นสารสินธุ์ทั้งหมด 21 โรงเรียน ปีการศึกษา 2564 จำนวนทั้งสิ้น 1,464 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ดแก่นสารสินธุ์ จำนวน 302 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร 12 คน และครู 290 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan และได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วนตามจังหวัดที่ตั้งของโรงเรียน มีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร ครู ตามจังหวัดที่ตั้งของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาในกลุ่มจังหวัดร้อยเอ็ดแก่นสารสินธุ์ โดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan ได้จำนวน 302 คน แบ่งเป็นผู้บริหาร 12 คน และครู 290 คน

ขั้นตอนที่ 2 เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีจับสลากแบบใส่คืนตามจำนวนที่คำนวณจนครบ 302 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับเพศ อายุ ตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน 2) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย 3) ด้านการสร้างนวัตกรรมทางวิชาการ 4) ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู 5) ด้านการนิเทศการสอน และ 6) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของ Likert's Scale เกณฑ์การให้คะแนนมี 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง ผู้บริหารมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ผู้บริหารมีการปฏิบัติในระดับมาก

3 หมายถึง ผู้บริหารมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ผู้บริหารมีการปฏิบัติในระดับน้อย

1 หมายถึง ผู้บริหารมีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดตัวเลือกไว้ 5 ระดับตามวิธีการของ Likert's Scale เกณฑ์การให้คะแนนมี 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีประสิทธิผลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูในโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .945 แยกเป็นตัวแปร

พหุคูณเท่ากับ 0.941 และตัวแปรเกณฑ์เท่ากับ 0.922 และมีค่าความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญทั้งฉบับ เท่ากับ 0.858 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของ Cronbach โดยแบบสอบถามควรมีค่าความเชื่อมั่น ตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดำเนินการ ดังนี้

3.1 ขออนุญาตเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ถึงโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บ รวบรวมข้อมูล

3.2 ติดต่อประสานงานกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับครูด้วยตนเอง เพื่อชี้แจง รายละเอียดและความมุ่งหมายของการวิจัย ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม จำนวน 302 ชุด และสามารถเก็บข้อมูลกลับคืนมาได้ 302 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

3.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ก่อนนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล ในลำดับต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ และนำมาดำเนินการวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

4.1 วิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

4.2 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำผลที่วิเคราะห์ได้แปลความหมาย รายข้อ รายด้านและความหมายในภาพรวม โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของกลุ่มดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 121)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง โรงเรียนมีประสิทธิผลอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง โรงเรียนมีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง โรงเรียนมีประสิทธิผลอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง โรงเรียนมีประสิทธิผลอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง โรงเรียนมีประสิทธิผลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน มาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง โดยนำค่าที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 137) แปลความหมายดังนี้

≥ 0.81	หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก
0.61–0.80	หมายถึง มีความสัมพันธ์ในระดับสูง
0.41–0.60	หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
0.21–0.40	หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
≤ 0.20	หมายถึง มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

การอธิบายทิศทางความสัมพันธ์นี้ ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเป็นบวก แสดงว่าตัวแปรสองตัวแปร มีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางเดียวกัน ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเป็นลบ แสดงว่าตัวแปรสองตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน ในทิศทางตรงกันข้าม และถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับศูนย์ แสดงว่าตัวแปรสองตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กัน

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียน มาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

สรุปผล

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการสร้างนวัตกรรม ทางวิชาการ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ด้านการนิเทศการสอน และด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูตามลำดับ ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ในภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การบริหารหลักสูตรและการสอน (X_1)	4.19	0.51	มาก
2. การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย (X_2)	4.20	0.61	มาก
3. การสร้างนวัตกรรมทางวิชาการ (X_3)	4.21	0.63	มาก
4. การส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู (X_4)	4.17	0.64	มาก
5. การนิเทศการสอน (X_5)	4.18	0.66	มาก
6. การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน (X_6)	4.24	0.65	มาก
โดยรวม	4.20	0.54	มาก

2. ประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาในกลุ่มจังหวัด ร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียง มาตรฐานสากล และด้านการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ตามลำดับ ดังตาราง 2

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ในภาพรวมและรายด้าน

ประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา (Y)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ผู้เรียนมีศักยภาพเป็นพลโลก	4.25	0.65	มาก
2. การจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล	4.24	0.63	มาก
3. การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ	4.23	0.52	มาก
โดยรวม	4.24	0.53	มาก

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ในกลุ่มจังหวัด ร้อยแก่นสารสินธุ์ มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก ($r_{xy}=.849$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านแต่ละด้านกับประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ในกลุ่มจังหวัด ร้อยแก่นสารสินธุ์ พบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r_{xy}=.648-.787$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตาราง 3

ตาราง 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ในกลุ่มจังหวัด ร้อยแก่นสารสินธุ์

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	Y	ระดับความสัมพันธ์
X ₁	1.000	-	-	-	-	-	.648**	สูง
X ₂	.728**	1.000	-	-	-	-	.732**	สูง
X ₃	.652**	.734**	1.000	-	-	-	.743**	สูง
X ₄	.642**	.718**	.738**	1.000	-	-	.757**	สูง
X ₅	.635**	.705**	.728**	.806**	1.000	-	.787**	สูง
X ₆	.624**	.688**	.701**	.770**	.812**	1.000	.767**	สูง
X	-	-	-	-	-	-	.849**	สูงมาก

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณโดยการคัดเลือกตัวแปรเพื่อพยากรณ์ใช้วิธีแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการนิเทศการสอน (X₅) เป็นตัวพยากรณ์สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 61.80 เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย (X₂) เข้าไปมีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 68.00 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 6.20 เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน (X₆) เข้าไปมีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 70.30 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 2.30 เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ด้านการสร้างนวัตกรรมทางวิชาการ (X₃) เข้าไปมีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 71.80

เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 1.50 และเมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู (X_4) เข้าไปมีอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 72.10 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 0.30 ดังตาราง 4

ตาราง 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อค้นหาตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียน
มาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

โมเดล	ตัวพยากรณ์	R	R ²	F	P
1	X_5	.620	.618	488.984	.000**
2	X_5, X_2	.682	.680	320.387	.000**
3	X_5, X_2, X_6	.706	.703	238.359	.000**
4	X_5, X_2, X_6, X_3	.722	.718	192.591	.000**
5	X_5, X_2, X_6, X_3, X_4	.726	.721	156.592	.000**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. การวิเคราะห์สมการการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ คือ ด้านการนิเทศการสอน (X_5) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย (X_2) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน (X_6) ด้านการสร้างนวัตกรรมทางวิชาการ (X_3) และด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู (X_4) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ .254, .185, .210, .186 และ .120 ตามลำดับ

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ
ประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

ตัวแปรพยากรณ์	β	b	SE _b	t	p
X_5	.206	.254	.050	4.124	.000**
X_2	.162	.185	.044	3.706	.000**
X_6	.173	.210	.047	3.711	.000**
X_3	.159	.186	.044	3.592	.000**
X_4	.101	.120	.049	2.056	.041*

$$R = .726 \quad R^2 = .721 \quad a = .877$$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการนิเทศการสอน (X_5) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย (X_2) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน (X_6) ด้านการสร้างนวัตกรรมทางวิชาการ (X_3) และด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู (X_4) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ .254, .185, .210, .186 และ .120 ตามลำดับ โดยทั้งห้าตัวแปรล้วนมีความแปรปรวนของประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ ได้ร้อยละ 72.10 สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = .877 + .254X_5 + .185X_2 + .210X_6 + .186X_3 + .120X_4$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'y = .206Z_{X5} + .162Z_{X2} + .173Z_{X6} + .159Z_{X3} + .101Z_{X4}$$

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ในกลุ่มจังหวัด ร้อยแก่นสารสินธุ์ มีประเด็นที่สำคัญสามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในกลุ่มจังหวัด ร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้วางนโยบาย โดยกำหนดเป้าหมายให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยได้ออกแบบและกำหนดหลักสูตรการพัฒนาก่อนแต่งตั้งผู้อำนวยการสถานศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการสอดคล้องกับแนวคิดของจรัส อติวิทยากรณ์ (2554: 14) กล่าวไว้ว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการจะแสดงออกให้ครูได้รับรู้อย่างชัดเจน ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญในการสร้างอิทธิพลหรือการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานเชื่อถือยอมรับและศรัทธา ให้เกิดความร่วมมือต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอนของครู ให้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้ได้มาตรฐานการศึกษابรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพิพัฒน์ พงษ์ วิเศษ (2561: 78) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีแนวนโยบายและเจตนารมณ์ เกี่ยวกับโรงเรียนมาตรฐานสากลไว้ว่าผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ อันหมายถึง เป็นคนดีเป็นคนเก่งเป็นคนที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่าและมีความสุข บนพื้นฐานของความเป็นไทยภายใต้บริบทสังคมโลกใหม่ รวมทั้งเพิ่มศักยภาพและความสามารถในการระดับสูงด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการสื่อสาร เพื่อการพึ่งตนเองและเพื่อสมรรถนะในการแข่งขัน อีกทั้ง โรงเรียนต้องยกระดับคุณภาพสูงขึ้นสู่มาตรฐานสากล ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิชุดา เมฆบุตดา, ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์ และเทพรังสรรค์ จันทรังษี (2563: 125) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละด้านกับประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ พบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิพัฒน์ พงษ์ วิเศษ (2561: 6) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 5 ด้านประกอบด้วย ด้านการนิเทศการสอน ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านการสร้างนวัตกรรมทางวิชาการ และด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสถาบันการศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นสิ่งแสดงถึงคุณภาพของสถานศึกษาที่ดำเนินโดยผ่านเครือข่ายบุคคลและตามบทบาทขององค์กร (Hoy & Miskel, 2001: 614) ในปัจจุบันภาวะผู้นำทางวิชาการมีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิผล เนื่องจากเป็นภาวะผู้นำที่คำนึงถึงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน อันเป็นภาระหลักของงานวิชาการของโรงเรียน โดยขวัญจิตต์ เนียมเกตุ (2552: 42) ได้กล่าวว่าผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะผู้ที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการย่อมสามารถพัฒนางานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีคุณภาพตามที่ต้องการ ทั้งนี้ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของโรงเรียนมาตรฐานสากลนั้น ได้ถูกกำหนดชัดเจนในด้านคุณภาพของผู้บริหารโรงเรียนโดยกำหนดให้ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership) ที่มีผลเป็นที่ประจักษ์เป็นที่ยอมรับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550: 14) ด้วยเหตุนี้ ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากล สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิมลสิริ มั่งธานี (2559: 112) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิเคราะห์สมการพหุคูณ พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูอย่างชัดเจนสนับสนุนให้ครูศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและสนับสนุนให้ครูพัฒนานวัตกรรมการสอนเพื่อพัฒนางานเพิ่มมากขึ้น

1.2 ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมให้มีการสร้างนวัตกรรมเผยแพร่ทั้งในประเทศและต่างประเทศนำวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) มาใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนอีกทั้งต้องสามารถแสวงหาระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความเป็นเลิศในการจัดการศึกษาโดยสามารถบริหารจัดการได้อย่างคล่องตัวตามสภาพความต้องการ

1.3 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการนิเทศการสอน ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมาย ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านการสร้างนวัตกรรมทางวิชาการ และด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมและพัฒนาระบบบรรยากาศการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้คณะครูและนักเรียนได้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัด

สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีความปลอดภัยและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ชุมชนผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยมุ่งพัฒนาด้านการนิเทศการสอน ซึ่งเป็นด้านที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษามากที่สุด

2.2 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาในด้านอื่น นอกจากตัวแปรด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ

2.3 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา ในโครงการมาตรฐานสากล

เอกสารอ้างอิง

- โกศิษฐ์ เปลรินทร์. (2552). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ขวัญจิตต์ เนียมเมศ. (2552). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จรัส อติวิทยากรณ์. (2554). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ดำรง มูลป้อม. (2557). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กเขตตรวจราชการที่ 11 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษาและภาวะผู้นำ. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นพพล ศุภวิทยาเจริญกุล. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชัยภูมิ เขต 2. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. ชัยภูมิ: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- เพ็ญภา พลัฒิม. (2559). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- เพ็ญพักตร์ ภูศิลป์ (2557). องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาในสังกัด มหาวิทยาลัยราชภัฏ. ดุษฎีนิพนธ์ ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- พิพัฒน์พงษ์ วิเศษ. (2561). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 3. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2551). *การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วิชุดา เมามุดดา, ศิกันต์ เพียรธัญญกรณ์ และเพ็ชรสรรค์ จันทวังษ์. (2563). *ประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิมลสิริ มังธานี. (2559). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศิริพงษ์ กลั่นไพฑูรย์. (2564). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ดุษฎีนิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสถานศึกษา. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษา พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). *แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2555). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Bossert, A. (1988). *Leadership in organization*. Eagle wood Cliffs. New Jersey: Prentice Hall.
- Glickman, C. (2007). *Supervision and instruction: A developmental approach* (2nded.). Boston: Allyn & Bacon.
- Hoy, W. K. and Miskel, C. G. (2001). *Educational Administration. Theory - Research-Practice* (4th ed.). Singapore: McGraw-Hill.
- Krug, R. E. (1992). *Leadership and performance beyond expectations*. New York: Free Press.
- McEwan, E. K. (1998). *Seven Steps to Effective Instructional Leadership*. California: Corwin Press.
- Weber, J. (2002). *Leading the Instructional Program*. School Leadership: Handbook for Excellence.

การพัฒนากระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาตามกรอบ PISA ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

Developing of Mathematical Process for Solving Problem according to the PISA framework with Problem based Learning Activity for Mathayomsuksa 4 Students

จิราณุวัฒน์ เหมชีวา¹ และ กัญญารัตน์ โคจร²

Jiranuwat Permcheewa¹ and Kanyarat Cojorn²

Received : 6 ก.พ. 2567

Revised : 23 พ.ค. 2567

Accepted : 25 พ.ค. 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน ให้มีประสิทธิภาพ 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 39 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบวัดกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา และ 3) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test for one sample

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานมีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 86.50/82.65 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2) กระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหานักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน, กระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop a problem-based lesson plan with an efficiency of 75/75, 2) to compare the Mathematical process for solving problem using problem-based learning activities against the 75 percent criteria and 3) to compare learning achievements using problem-based learning activities against the 75 percent criteria. The samples were 39 students of Mathayomsuksa 4 in the 1st semester of 2023 academic year at Mahasarakham University Demonstration School (Secondary) which were obtained

¹ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อีเมล: jiranuwat0307@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อีเมล: kanyarat.c@msu.ac.th

¹ Master Student, Master of Education Program in Teaching of Science and Mathematics, Mahasarakham University,
Email: jiranuwat0307@gmail.com

² Associate Professor, Ed.D., Faculty of Education, Mahasarakham University, Email: kanyarat.c@msu.ac.th

by cluster random sampling. The research instruments included 1) learning management plans, 2) the Mathematical process for solving problem and 3) learning achievement test. Statistics used in this study consisted of percentage, means, standard deviation and one sample t-test.

The research findings were as follows; 1) The learning activities using the learning activities based on problem-based learning had an effective (E_1/E_2) of 86.50/82.65 which were higher than the specified criteria. 2) The Mathematical process for solving problem of the student was higher than the specified threshold of 75 percent with the statistically significant at the .05 level. 3) The learning achievement of the students were higher than the specified threshold of 75 percent with the statistically significant at the .05 level.

Keywords: Problem-based learning, Mathematical process for solving problem, Learning achievement

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มีความคิดที่ริเริ่มสร้างสรรค์ คิดเป็นระบบ มีเหตุผล มีแบบแผน ช่วยให้คาดการณ์วางแผน ช่วยตัดสินใจในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 40-45) คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่สำคัญเป็นอย่างมากเพราะเป็นพื้นฐานของวิชาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐศาสตร์และวิชาอื่นๆ คณิตศาสตร์เป็นกลไกหรือปัจจัยสำคัญอันดับต้น ๆ ที่จะทำให้ตลาดแรงงานไทยมีแรงงานที่มีพื้นฐานที่ดี สำหรับเด็กการเตรียมความพร้อมความรู้พื้นฐาน ในด้านดังกล่าว ก็ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ชีวิตการทำงานในอนาคตได้ (สุภัตรา ทรัพย์อุปการ, 2562: 1) แสดงให้เห็นว่าแม้ว่าคณิตศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นพื้นฐานที่สามารถต่อยอดกับศาสตร์อื่น ๆ ได้ แต่การเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในประเทศไทยยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรและมีผลการทดสอบโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (PISA) ที่ยังตามหลังต่างประเทศอยู่ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566: 57-59)

PISA (Programme for International Student Assessment) คือ โครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ ริเริ่มโดยองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาในการเตรียมความพร้อมให้ประชาชนมีศักยภาพหรือ ความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยจะประเมินสมรรถนะการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy) โดยการประเมิน “การรู้เรื่องคณิตศาสตร์” จะประเมินความรู้และทักษะทางคณิตศาสตร์ที่ไม่ได้เน้นความรู้ เนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ที่เรียนตามหลักสูตรในโรงเรียน แต่เน้นการนำคณิตศาสตร์ที่ได้เรียนมาใช้ในสถานการณ์ของชีวิตจริง โดยนักเรียนจะต้องขยายความรู้จากที่เรียนมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริง ในบริบทต่าง ๆ ที่หลากหลาย ซึ่งมีกรอบโครงสร้างการประเมินกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา ครอบคลุมองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ 2) การใช้หลักการและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา 3) การตีความ และประเมินผลลัพธ์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566: 57-59)

ผลการประเมินทักษะของนักเรียนในระดับนานาชาติ (PISA) จากการศึกษาในปี ค.ศ. 2012 และ ค.ศ. 2018 ด้านคณิตศาสตร์นักเรียนไทยมีผลการประเมินต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ OECD และในปี ค.ศ. 2022 โดยมีคะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์ 394 คะแนน และเมื่อเทียบกับคะแนนเฉลี่ยนานาชาติ 472 คะแนน ซึ่งคะแนนอยู่ต่ำกว่าระดับค่าเฉลี่ยของ OECD (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2566: 30-31) สะท้อนให้เห็นถึงว่า เด็กไทยมีผลการทดสอบ

ที่ค่อนข้างน้อยกว่าประเทศที่เข้าร่วมการทดสอบอื่น ๆ โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ที่มีอันดับลดลงในทุก ๆ ปี เมื่อจำแนกผลการประเมินตามกระบวนการทางคณิตศาสตร์ใน PISA 2022 ยึดตามกรอบการประเมิน PISA 2018 ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2562-2564 ในระดับประเทศ พบว่ามีคะแนนรายวิชาคณิตศาสตร์ เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 26.73, 25.46 และ 24.47 ตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาผลการประเมินจะมีคะแนนเฉลี่ยลดลง (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2564: 1) ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2562-2564 พบว่า มีคะแนนรายวิชาคณิตศาสตร์เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 30.76, 31.15 และ 29.59 ตามลำดับ และจากรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฝ่ายวิชาการของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 (โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามฝ่ายมัธยม, 2565: 5-6) ในรายวิชาคณิตศาสตร์ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 73.58 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2560: 10-15) จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการเรียนการสอนในวิชาคณิตศาสตร์ที่ต่ำ ซึ่งเหตุผลอาจมีหลายประการ เช่น จากการสัมภาษณ์นักเรียนกล่าวว่าไม่ชอบวิชาคณิตศาสตร์เนื่องจากเป็นวิชาที่ยากเกินไป ไม่สามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนขาดทักษะการแก้ปัญหา นักเรียนบางกลุ่มอาจจะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นเหตุผลใหญ่ที่การเรียนการสอนในวิชาคณิตศาสตร์ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบวิธีการสอนของ PISA ทั้งหมด 6 ด้าน เพื่อเป็นแนวทางในกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาและมีการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้แก่ การเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Teaching) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนรู้แบบช่วยเหลือกัน (Collaborative Learning) การเรียนรู้โดยการค้นคว้าอิสระ (Independent Investigation Learning) การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-based Learning) และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning หรือ PBL) ผู้วิจัยสนใจการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อศึกษากระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เนื่องจาก เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกความเป็นจริง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการทักษะในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นรูปแบบการสอนที่เน้นการแก้ปัญหาจากชีวิตประจำวันหรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน เน้นตัวสาระความรู้และมุ่งเน้นที่ผู้สอนเป็นสำคัญ การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานนั้นใช้นักเรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งที่ใช้ปัญหาจริงหรือสถานการณ์จำลองเป็นตัวเริ่มต้นกระตุ้นการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการคิด นักเรียนทำงานโดยใช้ปัญหาเป็นศูนย์กลาง (พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์, 2544: 10-11) โดยขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้และสรุป ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบ ขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557: 2-4) ซึ่งการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้นจะช่วยพัฒนากระบวนการทางคณิตศาสตร์ทั้ง 3 ด้าน (ฉวีวรรณ แก้วไพฑูริ, 2559: 3-10) ในขั้นกำหนดปัญหาและขั้นทำความเข้าใจกับปัญหาจะช่วยให้นักเรียนระบุประเด็นสิ่งที่สถานการณ์สนใจรวมถึงวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหากับคณิตศาสตร์ที่จะมาใช้ในการแก้ปัญหาลงมือหาวิธีการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ของนักเรียนนั้นดีขึ้นขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้าและขั้นสังเคราะห์ความรู้จะช่วยให้นักเรียนได้วิธีการดำเนินการแก้ไขในแต่ละสถานการณ์ได้หลากหลายแล้วนำมาสังเคราะห์ให้เป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งเป็นการพัฒนาด้านการใช้หลักการและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา ขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ ขั้นนำเสนอและประเมินผลงานจะช่วยให้นักเรียนบอกถึงความเหตุเป็นผลของผลลัพธ์ที่ได้และสรุปเป็นองค์ความรู้ของนักเรียนที่จะช่วยพัฒนาการตีความและประเมินผลลัพธ์

ทางคณิตศาสตร์ให้ดียิ่งขึ้น การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับความเชื่อว่าจะทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาได้ (วัลลี สัตยาศัย, 2551: 2-3)

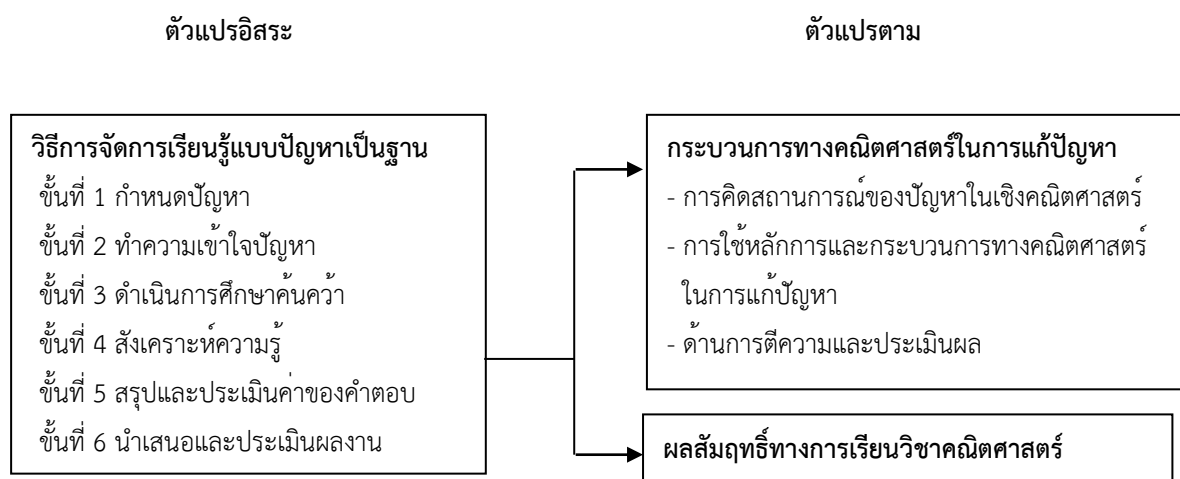
ผู้วิจัยจึงสนใจในการพัฒนากระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน 6 ขั้นตอน เพื่อพัฒนากระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องความสัมพันธ์และฟังก์ชัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพร้อยละ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหานักเรียน โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75

กรอบแนวคิด

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแสดงกรอบแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2557: 2-4) โดยมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจปัญหา ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบ และขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน เพื่อศึกษากระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยแสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ดังภาพประกอบ 1 ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยการพัฒนากระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหตามกรอบ PISA ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 3 ห้อง ได้แก่ ห้อง 4/3, 4/4 และ 4/5 เนื่องจากประชากรมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่ไม่แตกต่างกัน โดยผู้วิจัยได้นำผลการเรียนเฉลี่ยสะสมวิชาคณิตศาสตร์ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 มาทดสอบหาค่า F-test ว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ที่ไม่แตกต่างกัน รวมนักเรียนทั้งหมด 116 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้อง 4/3 รวมนักเรียนทั้งสิ้น 39 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้หน่วยสุ่มเป็นห้องเรียน เนื่องจากมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่ไม่แตกต่างกัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยประกอบด้วย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความสัมพันธ์และฟังก์ชัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานจำนวน 10 แผนการจัดการเรียนรู้ใช้เวลา 10 ชั่วโมง หากคุณภาพด้านความเหมาะสม (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 121) มีผลการประเมินระหว่าง 4.36 ถึง 4.58 ซึ่งผลการประเมินอยู่ระดับเหมาะสมมากถึงเหมาะสมมากที่สุด

2.2 แบบวัดกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาเรื่อง ความสัมพันธ์และฟังก์ชัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 4 สถานการณ์ โดยต่อสถานการณ์มีคำถามย่อย 9 ข้อ โดยพิจารณาการวัดกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาทั้งหมด 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ 2) การใช้หลักการและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา 3) การตีความ และประเมินผลลัพธ์ โดยนำแบบวัดกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหามาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งได้ค่า 0.80 ถึง 1.00 มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.21 ถึง 0.36 มีค่าความยาก อยู่ระหว่าง 0.58 ถึง 0.75 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.86

2.3 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ความสัมพันธ์และฟังก์ชัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยนำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งได้ค่า 0.60 ถึง 1.00 ความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.41 ถึง 0.78 ค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.22 ถึง 0.52 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.80

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ความสัมพันธ์และฟังก์ชัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการจัดห้องเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 ห้องเรียน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

3.2 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนของแผนการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน จำนวน 10 แผน

จากตาราง 1 พบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) ของแผนการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เท่ากับ 86.50 ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 82.65 ดังนั้นแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานมีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 86.50/82.65 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาหลังเรียนด้วยวิธีการกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานกับเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยผู้วิจัยได้หาคะแนนกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา โดยวัดจากแบบวัดกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา แบบอัตนัยจำนวน 4 สถานการณ์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ 2) ด้านการใช้หลักการและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และ 3) ด้านการตีความและประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ และรวมทุกด้าน จากนั้นเปรียบเทียบคะแนนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม โดยใช้สถิติ One sample t-test ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงการเปรียบเทียบกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน กับเกณฑ์ร้อยละ 75

ความสามารถในกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา	n	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ร้อยละ 75	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
ด้านการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์	39	24	18	20.97	1.31	9.20*	.00
ด้านการใช้หลักการและกระบวนการทางคณิตศาสตร์	39	24	18	21.21	1.03	18.96*	.00
ด้านการตีความและประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์	39	24	18	18.26	1.12	6.17*	.00
ผลรวมทั้ง 3 ด้าน	39	72	54	60.46	2.37	17.02*	.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน รวมทุกด้านมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 60.46 คิดเป็นร้อยละ 83.97 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อวิเคราะห์คะแนนด้านการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 20.97 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 88.35 ด้านการใช้หลักการและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ย 21.21 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 88.35 และด้านการตีความและประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ คะแนนเฉลี่ย 18.26 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.18 ซึ่งทั้งสามด้านมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยวิธีการกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย 5 ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อ จากนั้นเปรียบเทียบคะแนนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม โดยใช้สถิติ One sample t-test ดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์หลังเรียนด้วยวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ
ปัญหาเป็นฐาน กับเกณฑ์ร้อยละ 75

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ ร้อยละ 75	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์	39	30	22.50	24.79	3.61	3.97*	.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ
ปัญหาเป็นฐานคะแนนเฉลี่ย 24.79 คิดเป็นร้อยละ 82.65 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.50/82.65 หมายความว่า คะแนนจากใบกิจกรรมกลุ่มและแบบทดสอบย่อย จำนวน 10 แผน
มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 86.50 และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากที่ได้เรียนจนครบทุกแผนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 82.65 เห็นได้ว่า
แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้
เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาได้ดำเนินการสร้าง
แผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น
พื้นฐานพุทธศักราช 2551 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามเนื้อหาที่ได้วิเคราะห์ไว้ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความถูกต้อง
เหมาะสม ความชัดเจน จากผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้
(Try-Out) กับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4/5 จำนวน 40 คน แล้วปรับปรุงข้อบกพร่อง แล้วจึงนำไปใช้ทดลองจริงกับกลุ่ม
ตัวอย่างกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 39 คน เพื่อเก็บ
รวบรวมข้อมูล แล้วนำข้อมูลจากการทดลองจริงไปหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่ามีประสิทธิภาพ
86.50/82.65 เป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้ ซึ่งมีประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ และแผนการจัดการกิจกรรมการ
เรียนรู้ที่สร้างขึ้นมุ่งเน้นสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันมากระตุ้นความสนใจ ใช้กระบวนการกลุ่มในการทำ
ความเข้าใจกับปัญหา ร่วมสังเคราะห์ปัญหา และสร้างองค์ความรู้ ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม ทำ
ให้นักเรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียนการสอน โดยครูใช้คำถามกระตุ้นความคิดในการแก้ปัญหอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการใช้
สื่อใบกิจกรรมมาช่วยในการเรียนการสอนเป็นลำดับขั้นตอน ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจมาก
ยิ่งขึ้น แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องให้นักเรียนได้การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เน้นกระบวนการคิด
ที่เริ่มต้นจากปัญหา และใช้กระบวนการกลุ่มปฏิบัติอย่างเป็นระบบจะทำให้นักเรียนสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ (ชบา
เมืองจิน, 2565: 89-93) อีกทั้งแผนการจัดการเรียนรู้ต้องมีความทันต่อเหตุการณ์สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงที่นักเรียนดำเนิน
อยู่มีการเชื่อมโยงความรู้เข้าสู่ชีวิตประจำวันและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง และยังทำให้นักเรียนเกิดความสนใจอยากรู้

อยากเห็นเกิดการคิดค้นด้วยตนเอง ใช้เหตุและผลมาช่วย ในการพัฒนาการคิด กระตุ้นนักเรียนให้ใช้ความสามารถประเมินได้ว่าผู้สอนได้สอนตามวัตถุประสงค์ที่ไว้ไว้หรือไม่ (เฉลิมวุฒิ ศุภสุข, 2563: 41-53) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วริศรา อ้นเกษ (2562 : 292-295) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่ามีประสิทธิภาพ เท่ากับ 77.27/76.17 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิพงษ์ พันจันทร์ (2563: 30-32) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์แบบปัญหาเป็นฐาน ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความสัมพันธ์และฟังก์ชัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่ามีประสิทธิภาพเท่ากับ 78.56/77.59 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. กระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาจำแนกรายด้านและโดยรวมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งนักเรียนมีคะแนนกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาโดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 60.46 จากคะแนนเต็ม 72 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.97 เนื่องจากการพัฒนากระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหานี้ให้นักเรียนได้รู้จักสถานการณ์ปัญหาจริงในชีวิตประจำวัน โดยครูผู้สอนกระตุ้นให้นักเรียนสืบค้นด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม เป็นคนช่างสังเกต ช่างสงสัย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม พยายามหาข้อสรุปและได้สืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทำให้นักเรียนมีการคิดอย่างเป็นระบบนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ โดยครูยกตัวอย่างสถานการณ์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนเข้าสู่บทเรียน โดยให้นักเรียนตั้งประเด็นคำถามในสถานการณ์ที่ครูยกตัวอย่างภายในกลุ่ม ทำให้เกิดความสนใจในการเรียนและกล้าแสดงความคิดเห็น เกิดการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาให้เหมาะสมก่อนนำสู่การสรุปที่ถูกต้อง โดย PBL แต่ละขั้นตอนมุ่งเน้นให้สามารถแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในชีวิตจริงได้ (วรวิทย์ ต้นชนะเทวินทร, 2563: 29-34) โดยนักเรียนนำความรู้และประสบการณ์จากการทำกิจกรรมมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นระบบ การที่นักเรียนได้เผชิญปัญหาร่วมกันเป็นกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานี้อย่างชัดเจน ได้เห็นทางเลือกและวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหานั้น นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการคิดและกระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดี ซึ่งกระบวนการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในห้องเรียน และการสังเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน จะทำให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ PBL เป็นการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ใช้สถานการณ์ปัญหาที่สอดคล้องกับชีวิตจริง มีความซับซ้อนและมีแนวทางการหาคำตอบที่หลากหลายเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้นักเรียนพยายาม วิเคราะห์ แก้ปัญหา และหาข้อสรุปด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม และการอภิปรายในชั้นเรียน โดยครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน (Cerezo, 2004: 109-110) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้จากการเรียนรู้โดยผู้เรียนจะทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อค้นหาวิธีการแก้ปัญหา โดยจะบูรณาการความรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับกับการแก้ปัญหาเข้าด้วยกันการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจะมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะการเรียนรู้มากกว่าความรู้ที่ผู้เรียนจะได้มาและพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองได้ ปัญหาที่ผู้เรียนได้รับจะกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ อยากหาวิธีการที่จะนำมาแก้ปัญหาเพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้องและเมื่อผู้เรียนสามารถแก้ปัญหานั้นได้ก็จะทำให้ผู้เรียนจำเนื้อหาความรู้ได้นานขึ้น (เมธาวี พิมวัน, 2549: 85-89) การใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย ผู้สอนอาจนำผู้เรียนไปเผชิญกับปัญหาจริง หรือผู้สอนอาจจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานี้อย่างชัดเจน ได้เห็นทางเลือก และวิธีการที่หลากหลาย ในการแก้ปัญหานั้น รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ เกิดทักษะกระบวนการคิดและกระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ (วันชัย น้อยวงศ์, 2565: 54-66) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวพันธ์ เกษรอด (2563: 94-97) ได้ศึกษา ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและการสื่อสารด้านการเขียนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กานต์พิชชา งามชัด (2556: 101-102) ได้ศึกษา

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบ PBL: Promblem based Learning พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยใช้ รูปแบบปัญหาเป็นฐาน (PBL) มีคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่จากการเปรียบเทียบคะแนนกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา พบว่าคะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 20.97 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 87.39 ด้านการใช้หลักการและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 21.21 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 88.35 และด้านการตีความและประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.28 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.16 จะเห็นได้ว่าด้านการตีความและประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์มีคะแนนน้อยที่สุดเนื่องมาจากการตีความและประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์มีความซับซ้อนมาก นักเรียนจะต้องมีความรู้พื้นฐานเป็นอย่างดี มีการเชื่อมโยงระหว่างเหตุและผล เนื่องจากด้านการตีความสถานการณ์ปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ที่อ่อนกว่าอีกสองด้านที่เหลือ ครูจึงควรฝึกให้นักเรียนรู้จักทำความเข้าใจกับการตีความจากสถานการณ์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้ได้ เพราะถือเป็นหนึ่งในกระบวนการพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในการตีความหมายหรืออธิบายความหมายจากสถานการณ์ปัญหาให้ได้ผลลัพธ์ หรือข้อสรุปทางคณิตศาสตร์ แล้วตีความออกมาในบริบทของปัญหาในโลกจริง (สุชาติ ปัทมวิภาต, 2557: 36-39) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลกลานต์ ศรีธิ (2560: 105-118) พบว่า คะแนนที่ได้จากการจัดการเรียนรู้เป็นฐานที่ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์รวมทุกด้าน อยู่ในระดับดี ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 เมื่อพิจารณารายด้านตามองค์ประกอบโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ด้านการใช้หลักการและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ด้านการคิดสถานการณ์ของปัญหาในเชิงคณิตศาสตร์ และด้านการตีความและประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ ตามลำดับ

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ด้วยกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 24.79 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.65 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557: 2-4) ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ผู้สอนจัดสถานการณ์ต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมองเห็นปัญหา อยากรู้อยากเรียน ซึ่งนักเรียนสามารถกำหนดสิ่งที่เป็นปัญหาที่ได้ ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหาที่ต้องเรียนรู้ นักเรียนจะต้องสามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้ชัดเจน ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า นักเรียนกำหนดสิ่งที่ต้องเรียน ดำเนินการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ด้วยวิธีการหลากหลาย ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ นักเรียนนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อภิปรายผล และร่วมกันสังเคราะห์องค์ความรู้ ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบ นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปผลงานของกลุ่มตนเอง และประเมินผลงานว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด ทุกกลุ่มช่วยกันสรุปองค์ความรู้ในภาพรวม ขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน นักเรียนนำข้อมูลที่ได้นำจัดระบบองค์ความรู้และนำเสนอเป็นผลงาน โดยทุกกลุ่มและผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาร่วมกันประเมินผลงาน จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา ใช้เหตุผลในการคิดวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ปัญหา และสร้างองค์ความรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยครูผู้สอนส่งเสริมการคิด กระตุ้นความสนใจ ตรวจสอบความเข้าใจ รวมทั้งพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การสื่อสาร การอธิบายให้เหตุผลมาใช้ในการแก้ปัญหา ด้วยเหตุนี้ นักเรียนจึงมีผลการเรียนรู้ที่ดีเป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดและมีคะแนนผลการเรียนรู้เป็นไปตามเกณฑ์ จากเหตุผลดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้นักเรียนมีคะแนนจากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูง (ณัฐชตะ ใจตรง, 2565: 3-11) โดย โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนสามารถเรียนได้ตามศักยภาพของตนเอง มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และยังมีการร่วมกันแสดงความคิดเห็นของตนเองผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนได้ค้นคว้าวิธีการแก้ปัญหาโดยสามารถบูรณาการความรู้เข้าด้วยกัน (ธนาพร ผ่องแผ้ว, 2566: 40-52)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานทำให้เกิดภาวะงุนงงสงสัยและความต้องการที่จะแสวงหาความรู้เพื่อขจัดความสงสัย การให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาจริงหรือสถานการณ์ต่าง ๆ และร่วมกันคิด หาทางแก้ปัญหา จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ อันเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิต อีกทั้งยังมีชั้นทำความเข้าใจสถานการณ์ที่เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการกลุ่ม จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและสร้างความรู้ด้วยตนเอง (ทศนา ขัมมณี, 2558: 137-138) ในขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มย่อย สมาชิกในกลุ่มจะช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้เหตุผลและพื้นฐานความรู้เดิมของสมาชิกเพื่อให้ได้แนวความคิด และข้อสนับสนุนเกี่ยวกับโครงสร้างของปัญหา สมาชิกของกลุ่มจะต้องระดมความคิดเกี่ยวกับกระบวนการ และกลไกที่เป็นไปได้ในการแก้ปัญหา นอกจากนั้นครูผู้สอนก็มีความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องเป็นผู้คิดสถานการณ์และคอยให้คำแนะนำกับนักเรียน (พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง, 2548: 37-40) จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนากระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาหนัน กองคำ (2561 : 140-144) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาพร บุตรมะระ (2564 : 214-218) ได้ศึกษา ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีผู้เรียนจำนวน 5 คนไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ที่ตั้งไว้ มาจากปัจจัยหลาย ๆ อย่างไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนไม่มีความตั้งใจ ไม่เรียนรู้ ไม่มีสมาธิ ไม่เกิดแรงบันดาลใจ และในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างจำกัด ผู้เรียนบางคนกล่าวว่าคำตอบที่ต้องการตอบมีผู้เรียนคนอื่นตอบไปแล้ว หรือในการทำกิจกรรมกลุ่มที่ละความสามารถคนเก่ง ปานกลาง และคนอ่อน ซึ่งส่วนใหญ่คนเก่งในกลุ่มจะเป็นผู้ทำงาน ทำให้นักเรียนกลุ่มนี้ไม่เข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนเท่าที่ควร พฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การเสนอสถานการณ์ปัญหา ผู้สอนควรนำเสนอสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันซึ่งมีแนวโน้มส่งผลกระทบต่อเนื่องในอนาคตข้างหน้า เพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงปัญหาในปัจจุบันและอนาคต และอาจมีสื่อทำให้ผู้เรียนเข้าใจสถานการณ์ปัญหาได้มากขึ้น เช่น ปัญหาจากสื่อสังคมออนไลน์

1.2 ควรปรับกิจกรรมในแต่ละแผนการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายของสถานการณ์เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหา ได้เห็นแนวทางในการนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่พบเจอในชีวิตจริง

1.3 ผู้สอนควรจัดกิจกรรมโดยยืดหยุ่นด้านเวลา ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งอาจมีการคาดเคลื่อนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่วางไว้ อาจปรับเปลี่ยนเวลาได้ตามความเหมาะสม

1.4 ควรจะพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแนวคิดทฤษฎีของคอนสตรัคติวิสต์ ที่จะช่วยส่งเสริมกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหาให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะในด้านการตีความและประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่มีความสามารถในการด้านการตีความและประเมินผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับ

ที่สามารถตีความผลลัพธ์ทางคณิตศาสตร์ ประเมินความเป็นเหตุเป็นผลของวิธีแก้ปัญหาวทางคณิตศาสตร์ และอธิบายความสมเหตุสมผลหรือข้อสรุปทางคณิตศาสตร์ในบริบทของปัญหาชีวิตจริงถูกต้องเพียงบางส่วนเท่านั้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบ Rubric ในการแปลผลข้อมูลของกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในการแก้ปัญหานักเรียน เพื่อกำหนดแนวทางในการตัดสินใจอย่างยุติธรรม ปราศจากความลำเอียง และความชัดเจนของข้อมูล

2.2 ควรทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับตัวแปรอื่นๆ เช่น ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กมลกานต์ ศรีธิ. (2560). การวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ เรื่อง ภาคตัดกรวย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 13(37), 105-118.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระคณิตศาสตร์* (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์แห่งประเทศไทย.
- กานต์พิชชา ขามซัด. (2556). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบ PBL*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ฉวีวรรณ แก้วไทรฮะ. (2559). *การพัฒนารูปแบบเครื่องมือการวัดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- เฉลิมวุฒิ ศุภสุข. (2563). การใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุกกร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการตั้งคำถามโครงงานวิทยาศาสตร์ของนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 14(3), 41-53.
- ชบา เมืองจีน. (2565). การพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ และความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สิ่งมีชีวิตในสิ่งแวดล้อม โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 16(2), 89-93.
- ณัฐชະ ใจตรง. (2565). การพัฒนากระบวนการทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWDL. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 16(1), 3-11.
- ทศนา แหมมณี. (2558). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 19)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนาพร ผ่องแผ้ว. (2566). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ความเข้มข้นของสารละลายเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดปทุมธานี. *วารสารการวิจัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน*, 3(1), 40-52.
- นพพันธ์ เถาะรอด. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและการสื่อสารด้านการเขียนทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 2(15), 94-97.
- นิภาพร บุตรมะ. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 18(3), 214-218.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปาหนัน กองคำ. (2561). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 12(3), 140-144.
- พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง. (2548). *บนเส้นทางที่สร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: เอส แอนด์ จี กราฟิค.
- พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์. (2544). *การสร้างและการพัฒนาแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์*. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- เมธาวี พิมวัน. (2549). *ชุดการเรียนรู้การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องพื้นที่ผิว ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์. นครนายก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามฝ่ายมัธยม. (2565). *รายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน*. มหาสารคาม: โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามฝ่ายมัธยม.
- วรวิทย์ ต้นชนะเทวินทร. (2563). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL). *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 10(4), 29-34.
- วิศรา อ้นเกษ. (2562). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 21(2), 292-295.
- วันชัย น้อยวงศ์. (2565). การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิจัยเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้*, 5(2), 54-66.
- วลลี สัตยาศัย. (2551). *การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักสูตรแบบการเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพฯ: บุ๊คเน็ต.
- วุฒิพงษ์ พันจันทร์. (2563). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์แบบอุปนัย ที่ส่งเสริมความสามารถในการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์เรื่องความสัมพันธ์และฟังก์ชัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 15(3), 30-32.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2564). *สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2564*. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2566, จาก www.onetresult.niets.or.th
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2566). *สรุปผลการประเมิน PISA 2022 วิทยาศาสตร์ การอ่าน และคณิตศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). *รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานทดสอบทางการศึกษา. (2560). *รายงานประจำปี 2560: ผลการทดสอบทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุชาติ บัณฑิต. (2557). การประเมินการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ของ PISA 2015. *วารสารมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 42(188), 35-39.
- สุภัทรา ทรัพย์อุการ. (2562). *มารู้จักระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (MIS) ให้มากขึ้นกันดีกว่า*. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2566, จาก <https://www.scimath.org/article-technology/item/10477-mis>

Cerezo, N. (2004). *Problem-Based Learning in the Middle School: A Research Case Study of the Perceptions of At-Risk Females*. *Research in Middle Level Education Online*. Retrieved May 27, 2022, from: <https://www.amle.org/Publications/PMLEOnline/tabid/101/Default.aspx>

การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการสอนของฮันเตอร์ (Hunter) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลเมืองเมยวดี อำเภอมะยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

Developing the Ability of Reading and Writing in Spelling Thai Language Words by Utilizing the Hunter's Model of Teaching for Grade 1 Students in Mueang Moeiwadee Kindergarten School, Moei Wadi District, Roi Et Province

ณัฐวดี ไชยทองศรี¹ และ วณิดา ผาเรนัต²

Natthavadee Chaithongsri¹ and Wanida Pharanat²

Received: 22 มี.ค. 2567

Revised: 9 มิ.ย. 2567

Accepted: 2 ก.ค. 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้การอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาไทยตามรูปแบบของฮันเตอร์ ให้มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) 75/75 2) เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านสะกดคำภาษาไทยหลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์กับเกณฑ์ร้อยละ 75 และ 3) เปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนสะกดคำภาษาไทยหลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์กับเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ของฮันเตอร์กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนอนุบาลเมืองเมยวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 จำนวน 16 คน ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ได้มาโดยใช้การสุ่มแบบง่าย เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนของฮันเตอร์ จำนวน 8 แผน 16 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านสะกดคำภาษาไทย จำนวน 10 ข้อ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนสะกดคำภาษาไทย จำนวน 10 ข้อ รูปแบบที่ใช้ในการวิจัย การทดลองแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียววัดเฉพาะหลังการทดลอง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบทีแบบกลุ่มเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 82.42/80.30 2) นักเรียนมีความสามารถในการอ่านสะกดคำภาษาไทย หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนมีความสามารถในการเขียนสะกดคำภาษาไทย หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความสามารถในการอ่าน, ความสามารถในการเขียน, รูปแบบการสอนของฮันเตอร์ (Hunter)

¹ นักศึกษาลัทธิศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อีเมล: pak-pp@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อีเมล: wanidapharanat@hotmail.com

¹ Master Student, Master of Education Program in Curriculum and Instruction Faculty of Education, Maha Sarakham Rajabhat University, Email: pak-pp@hotmail.com

² Associate Professor, Ph.D. Lecturer in Curriculum and Administration, Faculty of Education, Maha Sarakham Rajabhat University, Email: wanidapharanat@hotmail.com

Abstract

This research aimed to 1) study the effectiveness of learning management in Thai reading and writing spelling abilities according to the Hunter's model, with a target effectiveness of (E_1/E_2) 75/75; 2) compare the post-intervention reading spelling abilities in Thai against a criterion of 75% after learning management according to the Hunter's model; and 3) compare the post-intervention writing spelling abilities in Thai against a criterion of 75% after learning management according to the Hunter's model. The samples used in the research were 16 students from Grade 1, room 2, who are studying in the second semester of the academic year 2023 of Mueang Moeiwadi Kindergarten School, under the Roi Et Primary Educational Service Area Office 3, selected through simple random sampling. Research instruments were: 1) Eight teaching plans based on the Hunter's model, totaling 16 hours, 2) A test measuring Thai reading spelling ability with 10 items, and 3) A test measuring Thai writing spelling ability with 10 items. The research employed a single-group only post-test experimental design. Statistical analysis included mean, standard deviation, and single-group t-test.

The research findings revealed that: 1) The effectiveness of learning management according to the Hunter's model had an effectiveness of $E_1/E_2 = 82.42/80.30$; 2) The students have significantly higher ability in Thai word reading after the instructional intervention, exceeding the criterion of 75% at the statistical significance level of .05; and 3) The students have significantly higher ability in Thai word writing after the instructional intervention, exceeding the criterion of 75% at the statistical significance level of .05.

Keywords: Reading ability, Writing ability, Hunter's model

บทนำ

ภาษามีความสำคัญต่อประชาชนในชาติของทุกชาติทุกภาษา เพราะภาษาเป็นเครื่องมือสื่อความหมายติดต่อสื่อสารระหว่างคนในชาติ อีกทั้งภาษายังเป็นเครื่องมือสื่อความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ความต้องการ ความรู้รวมทั้งการถ่ายทอดวัฒนธรรมต่าง ๆ อีกด้วย และเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์และความผาสุกในชีวิตประจำวัน และดำเนินชีวิตประจำวันไปด้วยความราบรื่นในฐานะเราคนไทยจึงต้องช่วยกันศึกษาภาษาไทยให้แตกฉาน ใ้ให้ถูกต้องทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ช่วยกันอนุรักษ์หวงแหน ตลอดจนเผยแพร่ภาษาของเราให้เจริญรุ่งเรืองและเป็นมรดกตกทอดไปสู่ชนรุ่นหลังสืบไป เพื่อที่จะให้ชาวไทยได้ใช้ภาษาไทยได้ถูกต้อง (ประสพสุข ฤทธิเดช, 2559: 12-13)

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรม อันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจธุระ การงาน และดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสพการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี สุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่า ควรแก่การเรียนรู้อนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 37)

การอ่านเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญและจำเป็นอย่างมากในการดำรงชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน ยิ่งกว่าทุกสมัยที่ผ่านมา เพราะขณะนี้วิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงเจริญก้าวหน้ามากและเป็นไปอย่างรวดเร็ว

การติดต่อสื่อสารก็ยิ่งเพิ่มพูนความสำคัญในธุรกิจการงานเพิ่มมากขึ้น จนสภาพของสังคมกลายเป็นสังคมข่าวสาร (Information society) รวมทั้งข้อมูลต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันจะต้องอาศัยการอ่าน จึงสามารถเข้าใจและสื่อความหมายกันได้ถูกต้อง แม้จะมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดต่อสื่อสาร แต่ก็ไม่สามารถทดแทนการอ่านได้ (วรณีย์ โสมประยูร, 2553: 127)

นอกจากทักษะการอ่านมีความสำคัญแล้ว การเขียนเป็นทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญใช้ถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรม เพราะการเขียนเป็นหลักฐานที่ช่วยให้คนรุ่นหลังทราบความเป็นมาของอดีตจนถึงปัจจุบัน การเขียนจึงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ช่วยให้โลกเจริญก้าวหน้า จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลเมืองเมยวดี พบว่านักเรียนมีค่าเฉลี่ยผลสอบ RT (Reading Test : RT) 4 ปีย้อนหลัง เช่น ในปีการศึกษา 2562 มีผลสอบ RT รวมทั้งสองด้านคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 54.18 และในด้านการอ่านออกเสียง มีผลคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 52.78 ซึ่งรวมทั้งสองด้าน มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ต่ำกว่า ระดับเขต ระดับจังหวัด ระดับประเทศ และในตัวชี้วัดการอ่านตัวสะกดไม่ตรงตามมาตราและตรงตามมาตรา อยู่ในระดับคุณภาพปรับปรุง โดยในปีการศึกษา 2563 มีผลสอบ RT รวมทั้งสองด้านคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 71.58 และในด้านการอ่านออกเสียง มีผลคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 74.16 ซึ่งรวมทั้งสองด้าน มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าระดับเขต ระดับจังหวัด ระดับประเทศ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และอาจส่งผลต่อกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ อีกด้วย (โรงเรียนอนุบาลเมืองเมยวดี, 2565: 19-21)

การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ (Hunter) (วัชรฯ เล่าเรียนดี, ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์, 2560: 199-200) เป็นวิธีที่นักเรียนจะได้รับประสบการณ์โดยตรงจากการลงมือปฏิบัติอย่างแม่นยำและคงทน โดยมีครูคอยแนะนำ ช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด และมีขั้นตอนการตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนอย่างเป็นขั้นตอนซึ่งเป็นวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนในวัยเริ่มต้น นอกจากนั้นยังจัดเป็นวิธีสอนที่เหมาะสมกับเด็กก่อนที่ ต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ เหมาะสมกับการพัฒนาทักษะที่ต้องมีรูปแบบวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจน โดยครูจะต้องแสดงแบบให้นักเรียนเห็น เข้าใจชัดเจน จึงไม่เหมาะสมกับการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาคำรู้ ความคิด และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนยังต้องพัฒนาผู้เรียน ทั้งความรู้ ความคิด การปฏิบัติและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ จึงเป็นที่ยอมรับกันว่าการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ อีกรูปแบบหนึ่งซึ่งท้าทายครูผู้สอนในการทดลองใช้เพื่อการพัฒนาปรับปรุงงานในวิชาชีพครูได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชร ปฏิรูปวาที (2547: 75-76) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ด้านการอ่านและการเขียนคำใหม่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยวิธีการสอนตามรูปแบบการสอนของฮันเตอร์ และวิธีสอนตามปกติ ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้ด้านการอ่านและการเขียนคำใหม่สาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 วิธีสอนตามรูปแบบการสอนของฮันเตอร์ และวิธีสอนตามปกติ พบว่าแตกต่างกันโดยผลต่างคะแนนของนักเรียนที่วิธีสอนตามรูปแบบการสอนของฮันเตอร์ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนตามปกติ ทั้งด้านการอ่านและการเขียนคำ

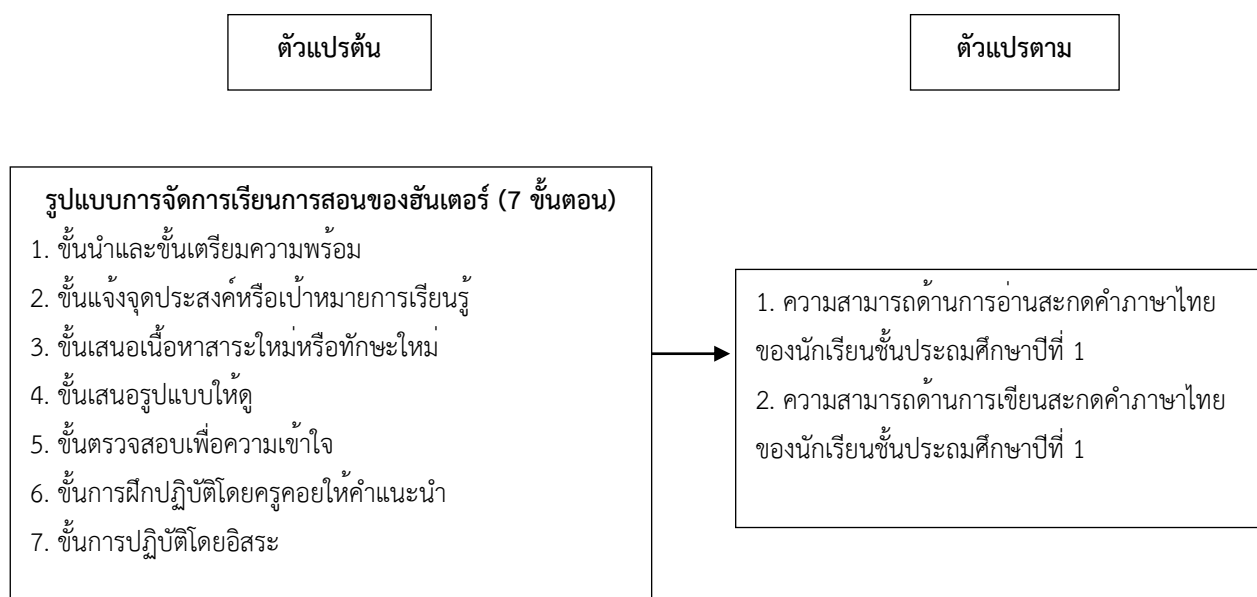
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ครูมีบทบาทมากกว่าผู้เรียน ดังนั้น ในขั้นตอนการฝึกปฏิบัติโดยครูแนะนำให้นักเรียนช่วยกันฝึกให้นักเรียนที่เรียนดีจับผู้ฝึกกับนักเรียนที่เรียนอ่อน หรือจัดกิจกรรมกลุ่มเล็กให้ช่วยกันเรียนรู้และฝึกปฏิบัติเพิ่มเติม โดยครูคอยดูแลการฝึก ให้กำลังใจและเสริมแรง นอกจากนั้นยังจัดเป็นวิธีสอนที่เหมาะสมกับเด็กเรียนอ่อนที่ต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ จะสอดคล้องกับหลักการสอนที่มีประสิทธิภาพของ Brophy มากที่สุด Davis and Thomas (1989, อ้างถึงใน วัชรฯ เล่าเรียนดี, ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และ อรพิน ศิริสัมพันธ์, 2560: 200) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยได้จึงสนใจการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ มาทดลองใช้เพื่อพัฒนาความสามารถ ด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้การอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาไทยตามรูปแบบของฮันเตอร์ (Hunter) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านสะกดคำภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ (Hunter) กับเกณฑ์ร้อยละ 75
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนสะกดคำภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ (Hunter) กับเกณฑ์ร้อยละ 75

กรอบแนวคิด

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแสดงกรอบแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการสอนตามรูปแบบของฮันเตอร์ (Hunter) (วีรรา เล่าเรียนดี และคณะ, 2560: 199-200) มาประยุกต์เป็นตัวแปรต้น 7 ด้าน ได้แก่ 1) ขั้นนำและขั้นเตรียมความพร้อม 2) ขั้นแจ้งจุดประสงค์หรือเป้าหมายการเรียนรู้ 3) ขั้นเสนอเนื้อหาสาระใหม่หรือทักษะใหม่ 4) ขั้นเสนอรูปแบบให้ดู 5) ขั้นตรวจสอบเพื่อความเข้าใจ 6) ขั้นการฝึกปฏิบัติโดยครูคอยให้คำแนะนำ และ 7) ขั้นการปฏิบัติโดยอิสระ ตัวแปรตาม 2 ด้าน ได้แก่ 1) ความสามารถในการอ่าน 2) ความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิด การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาไทย โดยใช้รูปแบบการสอนของฮันเตอร์ (Hunter) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง แบบกลุ่มเดียววัดเฉพาะหลังเรียน one-group posttest only design มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลเมืองเมยวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 2 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 30 คนที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนอนุบาลเมืองเมยวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 จำนวน 16 คนที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนของฮันเตอร์ (Hunter)

ผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบการสอนของฮันเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยผ่านการประเมินหาคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยใช้ Rating scale 5 ระดับ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ .71 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.54 อยู่ในระดับคุณภาพเหมาะสมมากที่สุด

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านสะกดคำภาษาไทย จำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.23-0.69 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90

2.3 แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนสะกดคำภาษาไทย จำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.20-0.53 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยทำการปฐมนิเทศนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเริ่มจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.2 ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาความสามารถด้านการและการเขียนสะกดคำภาษาไทย ด้วยรูปแบบของฮันเตอร์ (Hunter) จำนวน 8 แผน 16 ชั่วโมง ที่ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ ทดลองใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจนครบ โดยระหว่างการทดลองมีการทดสอบย่อยและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปวิเคราะห์หาค่าคะแนนร้อยละของคะแนนกระบวนการ

3.3 เมื่อนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมจนครบตามที่กำหนดแล้วนำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านสะกดคำภาษาไทย และแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการเขียนสะกดคำภาษาไทยหลังเรียนมาใช้ประเมินกับนักเรียนหลังเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดในการเก็บรวบรวมข้อมูลการดำเนินการวิจัย มาวิเคราะห์ตามหลักการทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการทดสอบสมมติฐานและสรุปผล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลค่าประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบฮันเตอร์ (Hunter) (E1/E2) 75/75

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบหลังการจัดการเรียนรู้พัฒนาความสามารถด้านการอ่านสะกดคำภาษาไทยตามรูปแบบของฮันเตอร์ (Hunter) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กับเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติทดสอบที่แบบกลุ่มเดียว (one Sample t-test)

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบหลังการจัดการเรียนรู้พัฒนาความสามารถด้านการเขียนสะกดคำภาษาไทยตามรูปแบบของฮันเตอร์ (Hunter) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กับเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบทีแบบกลุ่มเดียว (one Sample t-test)

สรุปผล

1. ผลการหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ (Hunter) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลเมืองเมยวดี ดังตาราง 1

ตาราง 1 การหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ (Hunter)

ประสิทธิภาพ	คะแนนเต็ม	($\bar{x}$)	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	160	131.88	13.80	82.42
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	20	16.06	3.108	80.31
ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ E_1/E_2 เท่ากับ 82.42 / 80.31				

ผลการหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ (Hunter) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลเมืองเมยวดีมีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 82.42/80.31 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75

2. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ทดสอบทีแบบกลุ่มเดียว วัดเฉพาะหลังการจัดการเรียนรู้ (one Sample t-test) ดังตาราง 2

ตาราง 2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ทดสอบทีแบบกลุ่มเดียว วัดเฉพาะหลังการจัดการเรียนรู้ (one sample t-test) ด้านการอ่านสะกดคำภาษาไทย

เกณฑ์	N	($\bar{x}$)	S.D.	t
7.5	16	8.13	1.67	1.499

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ทดสอบทีแบบกลุ่มเดียว วัดเฉพาะหลังการจัดการเรียนรู้ (one Sample t-test) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้รูปแบบฮันเตอร์ (Hunter) มีความสามารถด้านการอ่านสะกดคำภาษาไทยหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 (7.5) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ทดสอบที่แบบกลุ่มเดียว วัดเฉพาะหลังการจัดการเรียนรู้ (one Sample t-test) ดังตาราง 3

ตาราง 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ทดสอบที่แบบกลุ่มเดียว วัดเฉพาะหลังการจัดการเรียนรู้ (one sample t-test) ด้านการเขียนสะกดคำภาษาไทย

เกณฑ์	N	($\bar{X}$)	S.D.	t
7.5	16	7.94	1.69	1.034

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ทดสอบที่แบบกลุ่มเดียว วัดเฉพาะหลังการจัดการเรียนรู้ (one Sample t-test) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้รูปแบบฮันเตอร์ (Hunter) มีความสามารถด้านการเขียนสะกดคำภาษาไทย หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 (7.5) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการวิจัยพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. จากผลการหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ (Hunter) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลเมืองเมยวดีมี E_1/E_2 เท่ากับ 82.42/80.31 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ทั้งนี้เหตุผลเพราะ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบ โดยมีการศึกษาด้านโครงสร้างของหลักสูตร สภาพปัญหาของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ เพราะเป็นวิธีที่นักเรียนจะได้รับประสบการณ์โดยตรงจากการลงมือปฏิบัติอย่างแม่นยำและคงทน โดยมีครูคอยแนะนำ ช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด และมีขั้นตอนการตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนอย่างเป็นขั้นตอนซึ่งเป็นวิธีการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนในวัยเริ่มต้น นอกจากนั้นยังจัดเป็นวิธีสอนที่เหมาะสมกับเด็กก่อนที่ต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์เหมาะสมกับการพัฒนาทักษะที่ต้องมีรูปแบบวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจน โดยครูจะต้องแสดงแบบให้นักเรียนเห็น เข้าใจชัดเจน จึงไม่เหมาะสมกับการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ ความคิด และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนยังต้องพัฒนาผู้เรียน ทั้งความรู้ ความคิด การปฏิบัติและการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ จึงเป็นที่ยอมรับกันว่าจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งท้าทาย และถือว่าเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะนำมาพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมลพร พงษ์ประเสริฐ (2563: 92-97) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาไทย โดยรูปแบบการสอนของฮันเตอร์ ร่วมกับแบบฝึกทักษะ โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังต่อไปนี้ 1) เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ ร่วมกับแบบฝึกทักษะ 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ ร่วมกับแบบฝึกทักษะ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนอนุบาลวัดบางนางบุญ อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 20 คนที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ ร่วมกับแบบฝึกทักษะ 2) แบบฝึกทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านสะกดคำและการเขียนสะกดคำ และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการ

จัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของอินเทอร์เน็ต ร่วมกับแบบฝึกทักษะ รูปแบบที่ใช้ในการทดลองแบบกลุ่มทดลองหนึ่งกลุ่มมีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสถิติทดสอบที่แบบไม่อิสระต่อกัน (Dependent Samples t-test) ผลวิจัยพบว่า 1) ความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของอินเทอร์เน็ต ร่วมกับแบบฝึกทักษะ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของอินเทอร์เน็ต ร่วมกับแบบฝึกทักษะ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

2. จากผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ทดสอบที่แบบกลุ่มเดียว วัดเฉพาะหลังการจัดการเรียนรู้ (one sample t-test) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้รูปแบบอินเทอร์เน็ต มีความสามารถด้านการอ่านสะกดคำภาษาไทย หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ สมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบชัดเจน และมีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ จนทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งจากการทำกิจกรรมกลุ่มและใบงานเดี่ยว และนอกจากนี้ยังมีการทบทวนความรู้ของผู้เรียนผ่าน แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านสะกดคำภาษาไทย ที่ถูกสร้างขึ้นและผ่านการหาคุณภาพของเครื่องมือ จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ก่อนจะนำมาใช้ทดสอบผู้เรียนในท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ทุกแผน สอดคล้องกับแนวคิดของ วรณี โสมประยูร (2553: 127) เพราะการอ่านจะช่วยส่งเสริมให้คนแสวงหาข้อมูลเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และพัฒนาสติปัญญาอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากความคิดเห็นของนักวิชาการหลายท่านที่มีต่อความสำคัญของการอ่านดังที่ จีรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ (2556: 2) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านมีความสำคัญเพราะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจสังคม และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ส่งเสริมให้ผู้อ่านมีพัฒนาการในความรู้และความคิด มองโลกที่กว้างไกล เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงจันทร์ ศรีสุทธา (2561: 101-102) ที่ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและทักษะการเขียนสะกดคำสระเสียงยาวตามแนวคิด Brain-based Learning ร่วมกับชุดนิทานส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพของชุดนิทานส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำสระเสียงยาว มีประสิทธิภาพ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้รูปแบบอินเทอร์เน็ต จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาพัฒนาความสามารถด้านการอ่านสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

3. จากผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์ทดสอบที่แบบกลุ่มเดียว วัดเฉพาะหลังการจัดการเรียนรู้ (one sample t-test) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้รูปแบบอินเทอร์เน็ต มีความสามารถด้านการเขียนสะกดคำภาษาไทย หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งอาจมาจากการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลาย มีทั้งการใช้กิจกรรมกลุ่ม และใบงานรายบุคคล และการออกแบบใบงานที่ให้นักเรียนสามารถบูรณาการได้ทั้งการอ่านและการเขียนเข้าด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับ วรณี โสมประยูร (2554: 146) ได้กล่าวว่าการเขียนเป็นรากฐานที่สำคัญในการเรียนวิชาต่าง ๆ ถ้านักเรียนมีทักษะการเขียนที่ดีแล้วก็จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาอื่น ๆ ดีตามไปด้วย ดังที่ ฟองจันทร์ สุขยั้ง และคณะ (2553: 136) กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนสรุปได้ว่า ในสมัยโบราณการเขียนมีความสำคัญในฐานะเป็นหลักฐานในการบันทึกความรู้ ความคิด ความเชื่อ สภาพสังคม ถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้และเข้าใจชีวิตของบรรพบุรุษ เป็นการเขียนระบายอารมณ์ ความรู้สึก หรือเพื่อแสดงภูมิปัญญาของผู้เขียน แต่ปัจจุบันการเขียนมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือแสดงความคิดเห็น ความรู้ อารมณ์ ความรู้สึก และแสดงภูมิปัญญาของมนุษย์ นอกจากนี้ จีรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ (2556: 51) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรปฎิรูปาวที (2547: 75-76) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ด้านการอ่านและการเขียนคำใหม่ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยวิธีการสอนตามรูปแบบการสอนของอินเทอร์เน็ต และวิธีสอนตามปกติ ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้ด้านการอ่านและการเขียนคำใหม่สาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 วิธีสอนตามรูปการณสอนของฮันเตอร์ และวิธีสอนตามปกติ พบว่าแตกต่างกันโดยผลต่างคะแนนของนักเรียนที่วิธีสอนตามรูปการณสอนของฮันเตอร์ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนตามปกติ ทั้งด้านการอ่านและการเขียนคำ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้รูปแบบฮันเตอร์ จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาพัฒนาความสามารถด้านการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยรูปแบบการสอนของฮันเตอร์ (Hunter) อาจมีการปรับลดหรือขยายเวลาในการจัดการเรียนรู้ โดยมีการยืดหยุ่นตามสถานการณ์ความพร้อมของนักเรียน

1.2 การสอนอ่านและเขียนสะกดคำ ครูควรตระหนักว่า การสอนแจกลูกสะกดคำที่ถูกต้องนั้น จะต้องเป็นการออกเสียง เพราะฉะนั้นการสอนในแต่ละครั้งไม่ควรใช้เวลานานเกินไป เพราะจะทำให้เด็กเหนื่อยและรู้สึกเบื่อหน่าย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ (Hunter) ร่วมกับแบบฝึกทักษะ

2.2 ควรมีการศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียนโดยวิธีการสอนด้วยรูปแบบของฮันเตอร์ (Hunter) เปรียบเทียบกับการสอนในรูปแบบอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และอัมพร ทองใบ. (2556). *การอ่านและการเขียนทางวิชาการ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ประสพสุข ฤทธิเดช. (2559). *นวัตกรรมการศึกษาการสอนภาษาไทย*. มหาสารคาม: อภิชิตการพิมพ์.
- พัชรี ปฏิวาที. (2547). *การเปรียบเทียบผลการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ด้านการอ่านและการเขียนคำใหม่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยวิธีการสอนตามรูปแบบของฮันเตอร์ และวิธีการสอนตามปกติ*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิมลพร พงษ์ประเสริฐ. (2563). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ร่วมกับแบบฝึกทักษะ*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พองจันทร์ สุขยิ่ง และคณะ. (2553). *หนังสือเรียนภาษาไทยหลักภาษาและการใช้ภาษา ม.1*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- โรงเรียนอนุบาลเมืองเมยวดี. (2565). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2565*. ร้อยเอ็ด: งานประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โรงเรียนอนุบาลเมืองเมยวดี.
- วรรณิ์ โสมประยูร. (2553). *เทคนิคการสอนภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้าวิชาการ.
- วรรณิ์ โสมประยูร. (2554). *การสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วัชรรา เล่าเรียนดี, ปรมณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2560). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษา*. นครปฐม: เพชรเกษมพรินติ้ง กรุ๊ป.

แสงจันทร์ ศรีสุทธา. (2561). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำสระเสียงยาวตามแนวคิด *Brain-based Learning* ร่วมกับชุดนิทานส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านแม่น (เชียงแสนประชานุสาสน์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวและระยะสั้นระหว่างความเหลื่อมล้ำทางรายได้ กับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา กรณีศึกษา ประเทศไทย

The Long-Run and Short-Run Equilibrium Relationships between Income Inequality and Educational Inequality: A Case Study of Thailand

อาณา หมัตต์¹ และ พงศภัค แซ่เลี้ยว²

Arna Mad-ad¹ and Pongsapak Saeliow²

Received: 10 ก.พ. 2567

Revised: 5 เม.ย. 2567

Accepted: 10 เม.ย. 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างความเหลื่อมล้ำทางรายได้และการศึกษา 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวและระยะสั้นระหว่างความเหลื่อมล้ำทางรายได้กับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทย ซึ่งใช้ข้อมูลทุติยภูมิตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503-2564 โดยแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้ 1) การทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผล 2) การทดสอบดุลยภาพระยะยาว และ 3) การทดสอบดุลยภาพระยะสั้น ผลการศึกษา พบว่า ความเหลื่อมล้ำทางรายได้และทางการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลซึ่งกันและกัน และจากการทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพ พบว่า ตัวแปรทั้งสองที่ใช้ในการศึกษามีความสัมพันธ์กันเชิงดุลยภาพระยะยาวและดุลยภาพระยะสั้น ดังนั้นจึงสรุปผลการศึกษาได้ว่า เมื่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทยเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน เนื่องจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีฐานรายได้ปานกลาง ทำให้รายได้ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่กับกลุ่มคนที่มีรายได้สูง เป็นผลทำให้ประชาชนกลุ่มเปราะบางที่มีรายได้น้อยไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานทางการศึกษาได้ ดังนั้น รัฐบาลควรทำนโยบายภาษีที่มีลักษณะในการส่งเสริมการแบ่งปันรายได้ และการให้สวัสดิการทางสังคมที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มที่มีรายได้ต่ำ

คำสำคัญ: ความเหลื่อมล้ำทางรายได้, ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา, ความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพ

Abstract

This paper aimed 1) to examine the causal relationship between income inequality and educational inequality and 2) to investigate the long-term and short-term equilibrium relationships between income inequality and education inequality in Thailand by using secondary data from 1960 to 2021. In this study, we utilized 1) The granger causality test, 2) The cointegration test, and 3) The error-correction model (ECM) to estimate this relationship. The results indicated that income inequality and educational inequality had

¹ นิสิตคณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา จังหวัดสงขลา 90000 อีเมล: 631071431@tsu.ac.th

² อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา จังหวัดสงขลา 90000 อีเมล: Pongsapak.s@tsu.ac.th

¹ Student, Faculty of Economics and Business Administration, Economics Program, Department of Economics, Thaksin University, Songkhla Campus, Songkhla Province, Email: 631071431@tsu.ac.th

² Lecturer, Faculty of Economics and Business Administration, Economics Program, Department of Economics, Thaksin University, Songkhla Campus, Songkhla Province, Email: Pongsapak.s@tsu.ac.th

a causal relationship with each other. From the equilibrium relationship test found that both variables used in the study showed the long-term and short-term equilibrium relationships. To clarify, an increase in Thailand's income inequality will increase Thailand's educational inequality and vice versa. As the economic structure of Thailand is classified as a middle-income country, the majority of income is concentrated among high-income individuals. This leads to vulnerable people with low incomes being unable to access basic educational rights. Therefore, the government should implement tax policies to promote income redistribution and provide appropriate social welfare for low-income groups.

Keywords: Income inequality, Education inequality, Equilibrium relationship

บทนำ

จากบริบททางสังคมในปัจจุบัน ปัญหาทางประชากรรายได้ต่ำ ถือเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม ซึ่งเป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจจากนักเศรษฐศาสตร์ทั่วโลก โดย Crossman (2021: 2) ได้นิยามความหมาย “ความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม” เป็นการแบ่งชนชั้นทางสังคม การเข้าถึงทรัพยากรและสิทธิพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ทำให้หลายประเทศทั่วโลกต้องประสบวิกฤตทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ซึ่งได้มีการสำรวจจากวรรณพงษ์ ดุรงค์เวโรจน์ (2564: ออนไลน์) พบว่า ประเทศที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สูงจะมีระดับความเหลื่อมล้ำทางรายได้สูงเช่นเดียวกัน เช่น จีนและอินเดีย ซึ่งหากพิจารณาในกลุ่มทวีปเอเชียจะพบว่า ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีระดับความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่สูงจัดอยู่ในอันดับที่ 103 ของโลก (Credit Suisse, 2022) เป็นผลมาจากกลุ่มคนรวยที่สุดร้อยละ 1 ของประเทศ ถือครองทรัพย์สินมากกว่าร้อยละ 58 ของประเทศ ในขณะที่กลุ่มคนที่ยากจนที่สุดร้อยละ 40 มีทรัพย์สินรวมกันเพียงร้อยละ 1.9 จากทั้งหมด (สามารถ จันทร์สุรย์, ศุภกร ศุภการเกษตร และอภิชาติ มหาราชเสนา, 2564: 115) ทั้งนี้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้จะเป็นแรงกดดันที่ทำให้ปัญหาความยากจนรุนแรงขึ้นโดยเฉพาะกลุ่มที่มีรายได้ต่ำ

การศึกษาถือเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของประชาชนทุกประเทศ ผ่านการยกระดับคุณภาพชีวิตทางการศึกษาโดยมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรภายในประเทศ เนื่องจาก บุคลากรถือเป็นผลผลิตทางการศึกษาที่เข้าไปแทรกตัวอยู่ในทุกมิติของสังคม (ทิพย์พาพร ดันติสุนทร, 2562: 6-7) จากข้อมูลสถิติ พบว่า รายได้ถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษา เนื่องจาก คนจนในประเทศไทยมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 3000 บาทต่อคนต่อเดือน โดยครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนต้องแบกรับภาระของรายจ่ายด้านการศึกษาสูงกว่าครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจนสูงถึง 4 เท่า (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2563: 13) ปัญหาเหล่านี้เป็นผลทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสูงขึ้นซึ่งได้รับการยืนยันจากข้อมูลของมูลนิธิยุวพัฒน์ (2566: 2) พบว่า เด็กในพื้นที่ชนบทหรือเด็กในพื้นที่ห่างไกลความเจริญต้องเผชิญหน้ากับกับดักความยากจน เนื่องจากนักเรียนที่มีฐานะยากจนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2563 จำนวน 2.1 ล้านคนเป็น 2.5 ล้านคนในปี พ.ศ. 2564 (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2565: 2-3) ดังนั้น การขับเคลื่อนนโยบายที่ทำงานบนฐานของความรู้จำเป็นวางรากฐานทางสังคมโดยอ้างอิงทรัพยากรคนเป็นหลัก

จากการศึกษาของทิพย์พาพร ดันติสุนทร (2562: 2) พบว่า การเข้าถึงการศึกษาของคนในสังคมอย่างน้อย 1 ปี สามารถสร้างรายได้สูงถึงร้อยละ 10 โดยครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำที่สุดร้อยละ 20 ของประเทศมีโอกาสศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 5 ของประชากรในกลุ่มรายได้เดียวกัน เป็นผลทำให้ประเทศไทยไม่สามารถผลิตกำลังแรงงานที่มีทักษะขั้นสูงให้มากกว่าร้อยละ 20 ของกำลังแรงงานทั้งหมดในประเทศไทยได้ (สามารถ จันทร์สุรย์ และคณะ, 2564: 116-117) เป็นผลทำให้ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องวางเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายใน

และระหว่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลุ่มคนที่มีรายได้น้อยให้สามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาด้านวิชาชีพ (สหประชาชาติ, 2566: 2) จากการทบทวนวรรณกรรมเบื้องต้น ในการศึกษา มัทยา บุตรงาม (2555: 61-65) พบว่า ความเหลื่อมล้ำทางรายได้และทางการศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และนอกจากนี้ในการศึกษา Ali and Asfaw (2023: 267) และ Shen and Zhao (2023: 881) ได้ทำการศึกษาความเหลื่อมล้ำทางรายได้และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจผลการศึกษาพบว่าความเหลื่อมล้ำทางรายได้มีแนวโน้มที่จะขัดขวางการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจถ้าหากประเทศใดที่มีฐานรายได้ที่ต่ำจะได้รับผลกระทบที่รุนแรงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่มีฐานรายได้ที่สูง

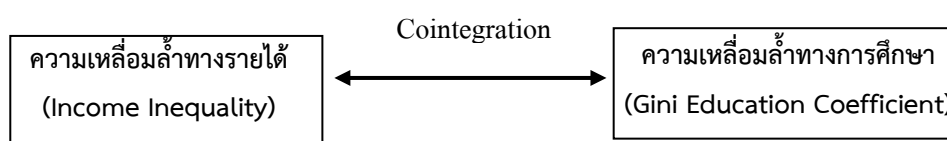
จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำทางรายได้กับตัวแปรทางเศรษฐกิจเช่น การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอัตราเงินเฟ้อระดับการศึกษารวมไปถึงการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เป็นต้นแต่ในการศึกษาในอดีตยังไม่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์เชิงคุณภาพระยะยาวและระยะสั้นระหว่างตัวแปรความเหลื่อมล้ำทางรายได้และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจึงนำไปสู่ปัญหาข้างต้นนำไปสู่คำถามวิจัยที่ว่าความเหลื่อมล้ำทางรายได้และทางการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงคุณภาพในระยะสั้นและระยะยาวหรือไม่โดยผลการศึกษาค้นนี้ภาครัฐบาลสามารถนำข้อมูลไปออกแบบนโยบายให้มีความเหมาะสมและแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างความเหลื่อมล้ำทางรายได้และการศึกษา โดยใช้การทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผล
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์คุณภาพระยะสั้นและระยะยาวระหว่างความเหลื่อมล้ำทางรายได้กับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยใช้การทดสอบการปรับตัวในระยะยาวและการทดสอบการปรับตัวในระยะสั้น

กรอบแนวคิดและสมมติฐาน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแสดงกรอบแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีความเหลื่อมล้ำทางรายได้และทางการศึกษาของมัทยา บุตรงาม (2555: 18-19) และแนวคิดของวรวิธ บุญทวนวงศ์ (2562: 17) มาประยุกต์ใช้เป็น ชื่อต้นตัวแปรต้น คือ ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และชื่อต้นตัวแปรต้น คือ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยแสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำทางรายได้กับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

สมมติฐาน

1. ความเหลื่อมล้ำทางรายได้และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลซึ่งกันและกัน
2. ความเหลื่อมล้ำทางรายได้และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามีความสัมพันธ์คุณภาพระยะยาวและระยะสั้นซึ่งกันและกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้จะใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่มีลักษณะเป็นภาคอนุกรมเวลา (Time series) ของประเทศไทยเป็นข้อมูลรายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503-2564 เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนผ่านโครงสร้างทางรายได้ จากรายได้ต่ำเป็นรายได้ปานกลาง โดยสืบค้นข้อมูลจากธนาคารโลก (ธนาคารโลก, 2566) และได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป E-views เพื่อวิเคราะห์หาค่าทางสถิติตัวแปร ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลอง โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Unit Root Test) จะเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่มีลักษณะเป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data) ซึ่งส่วนใหญ่จะมีลักษณะไม่นิ่ง (non-stationary) จึงต้องมีการพิจารณาว่าข้อมูลที่ทำการศึกษานั้นมีลักษณะนิ่งหรือไม่ เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาสมการถดถอยที่ไม่แท้จริง (Spurious Regression) โดยมีการตั้งสมมติของ Augmented Dickey Fuller test (ADF Test) (Pesaran, 2007: 268) ดังนี้

$$H_0 : \gamma = 0$$

$$H_a : \gamma \neq 0$$

ถ้าหากในการศึกษาได้ทำการปฏิเสธ H_0 เมื่อ ค่าสถิติที่คำนวณได้มีค่ามากกว่าค่าวิกฤต แสดงว่า ตัวแปรมีลักษณะหยุดนิ่ง (Stationary) และหากยอมรับ H_0 เมื่อค่าสถิติที่คำนวณได้มีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤต แสดงว่า ตัวแปร X_t มีลักษณะไม่หยุดนิ่ง (non-stationary)

2.2 การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความเหลื่อมล้ำทางรายได้กับทางการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลกันหรือไม่ซึ่งจะทดสอบในรูปแบบของ Granger Causality Test (Granger, 1969) ดังนี้

$$\Delta Gini_t = \alpha_0 \sum_{i=1}^p \alpha_i \Delta Gini_{t-i} + \sum_{i=1}^p \beta_i \Delta Edu_{t-i} + e_t$$

$$\Delta Edu_t = \alpha_0 \sum_{i=1}^p \alpha_i \Delta Edu_{t-i} + \sum_{i=1}^p \delta_i \Delta Gini_{t-i} + e_t$$

โดยที่ $Gini$ คือ ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และ Edu คือ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ϕ_j = Cointegrating Parameter และ $\varepsilon_{i,t}$ คือ Error Term

2.3 การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ดุลยภาพระยะยาวระหว่างตัวแปรความเหลื่อมล้ำทางรายได้กับทางการศึกษา โดยการใช้การทดสอบ Cointegration test โดยมีขั้นตอนการทดสอบ ดังนี้ 1) ทดสอบตัวแปรในแบบจำลองว่ามีลักษณะเป็น Non-stationary หรือไม่โดยใช้วิธี ADF test 2) การประมาณสมการถดถอยด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (ordinary least square: OLS) 3) นำส่วนที่เหลือ (residuals) ที่ประมาณได้จากข้อ 2 มาทดสอบว่ามีลักษณะนิ่งหรือไม่เป็นการทดสอบส่วนที่เหลือ (residuals) มีรูปแบบสมการ (Engle, 1987) ดังนี้

$$Edu_t = \alpha_0 + Gini_{i,t} + \varepsilon_{i,t} + \sum_{i=1}^p \phi_j \varepsilon_{i,t-j}$$

$$Gini_t = \alpha_0 + Edu_{i,t} + \varepsilon_{i,t} + \sum_{i=1}^p \phi_j \varepsilon_{i,t-j}$$

2.4 การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ดุลยภาพระยะสั้นระหว่างตัวแปรความเหลื่อมล้ำทางรายได้กับทางการศึกษา โดยการใช้การทดสอบ Error Correction Model ซึ่งมีรูปแบบสมการ (Engle, 1987: 251-276) ดังนี้

$$\Delta Gini_{i,t} = \alpha_0 + \beta_t \Delta (Edu_t) + \gamma \varepsilon_{i,t} + \mu_t$$

$$\Delta Edu_{i,t} = \alpha_0 + \beta_i \Delta(Gini_t) + \gamma \varepsilon_{i-t} + \mu_t$$

โดยที่ $\Delta Gini$ คือ การเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำทางรายได้, ΔEdu คือ การเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา, γ คือ Speed of adjustment, ε_{i-t} คือ Error Term และ μ คือ ค่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสุ่ม

สรุปผล

ในการศึกษาครั้งนี้จะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย 1) การทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Unit root test) 2) การทดสอบความเป็นเหตุเป็นผลกันของความเหลื่อมล้ำทางรายได้กับทางการศึกษา (Granger Causality Tests) 3) การทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว (Cointegration) 4) การทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะสั้น (Error Correction Model)

ตาราง 1 การทดสอบความเป็นเหตุเป็นผล (Granger Causality Test) ระหว่างความเหลื่อมล้ำทางรายได้กับทางการศึกษา

ตัวแปร	ค่าสถิติ (F-test)	ความล่าช้า (lag)	ADF	ผลการทดสอบ
Gini → Edu	3.194**	2	0.0001***	Stationary
Edu → Gini	4.854***	2	0.0002***	Stationary

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตาราง 1 ผลการทดสอบความนิ่งของข้อมูลโดยใช้เทคนิคของ Augmented Dickey-Fuller test (ADF-test) (Pesaran, 2007: 268) พบว่า ตัวแปรที่นำมาทดสอบทั้งหมดมีค่า ADF test at level มีค่าน้อยกว่าค่าวิกฤตของ MacKinnon ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 แสดงให้เห็นว่า แบบจำลองที่ใช้ในการทดสอบมีลักษณะเป็น Stationary ดังนั้น ตัวแปรที่นำมาทดสอบทั้งหมดไม่มี Unit root test หรือข้อมูลมีลักษณะนิ่งที่ระดับ I (0) ในการทดสอบความเป็นเหตุเป็นผล ระหว่างความเหลื่อมล้ำทางรายได้ (Gini) กับทางการศึกษา (Edu) จากการศึกษาพบว่า ความเหลื่อมล้ำทางรายได้กับทางการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลซึ่งกัน ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ ดังนั้น ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ (Gini) เป็นตัวกำหนดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และจากผลการศึกษาเราสามารถสรุปข้อมูลเบื้องต้นได้ดังนี้ ตัวแปรที่นำมาศึกษาทั้งสองตัวแปรมีลักษณะนิ่ง (Stationary) ส่งผลให้ตัวแปรไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์มิใช่แท้จริง (Spurious Relationship) และสามารถทำการศึกษาค่าความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาวและระยะสั้น ได้ดังตาราง 2 และตาราง 3

ตาราง 2 การทดสอบดุลยภาพระยะยาวระหว่างความเหลื่อมล้ำทางรายได้ (Gini) กับทางการศึกษา (Edu)

ตัวแปรตาม	ค่าคงที่	ตัวแปรอิสระ	Durbin-Watson	ADF (residual)	R ²
Gini	46.05	0.225*** Edu	1.85	-3.152***	0.091
Edu	81.20	11.40*** Gini	2.14	-5.98***	0.140

*** ระดับนัยที่ 0.01

จากตาราง 2 จากผลการศึกษาผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบของตัวแปร จะพบว่า ค่าอำนาจในการพยากรณ์แบบจำลอง (R²) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.091 และ 0.140 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า ค่าอำนาจในการพยากรณ์แบบจำลอง

ค่อนข้างต่ำ เนื่องจาก ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับตัวแปรความเหลื่อมล้ำทางรายได้และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพียงเท่านั้น เพื่อที่จะตอบคำถามของงานวิจัยในครั้งนี้ นอกจากนี้เมื่อทำการพิจารณาเพิ่มเติม พบว่า การเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ (Gini) จะมีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (Edu) หมายความว่า เมื่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้เพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มขึ้น 11.40 คะแนน และในขณะเดียวกันเมื่อความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำทางรายได้เพิ่มขึ้น 0.225 คะแนน ตามลำดับ และหากพิจารณาเกณฑ์ในการยอมรับหรือเกณฑ์ความเหมาะสมของแบบจำลอง พบว่า แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษามีความเหมาะสม เนื่องจาก ไม่พบว่ามีปัญหา Autocorrelation และมีค่า Durbin-Watson อยู่ระหว่าง 1.85–2.14 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2546) และหากทำการพิจารณาเพิ่มเติมพบว่า ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว (Cointegration) กันจริงหรือไม่ ผลการศึกษา พบว่า จากการทดสอบความนิ่งของส่วนที่เหลือจากการถดถอย (Residual) ด้วยวิธี Augmented Dicky Fuller test ผลการศึกษาพบว่า ค่า ADF-Test of residual ของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ (Gini) มีค่าเท่ากับ -3.152 และ ADF-Test of residual ของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (Edu) มีค่าเท่ากับ -5.98 แสดงว่า ค่าส่วนที่เหลือจากการถดถอย (residual) มีลักษณะหนึ่ง ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 สามารถสรุปได้ว่าข้อมูลนั้นมีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว (คัทเลีย จิตรัตน์และสมพร บันโกษา, 2566: 264) ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ (Gini) กับทางการศึกษา (Edu) มีความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาว

ตาราง 3 การทดสอบดุลยภาพระยะสั้นระหว่างความเหลื่อมล้ำทางรายได้ (Gini) กับทางการศึกษา (Edu)

สมการ	Coefficient	R ²	Durbin-Watson
1	$D(Gini) = -0.064 + 0.155D(Edu)^{***} - 0.451\hat{\varepsilon}_{t-1}^{***}$ (0.7829) (3.03) (4.10)	0.24	2.38
2	$D(\ln_Gini) = -0.424 + 0.005D(\ln_Edu)^{***} - 0.351\hat{\varepsilon}_{t-1}^{***}$ (3.03) (4.10) (0.7829)	0.44	1.78
3	$D(Edu) = -0.238 + 0.1182 D(Gini)^{***} - 0.61\hat{\varepsilon}_{t-1}^{***}$ (2.7829) (4.33) (3.10)	0.31	1.81
4	$D(\ln_Edu) = -0.324 + 0.205D(\ln_Gini)^{***} - 0.57\hat{\varepsilon}_{t-1}^{***}$ (4.03) (3.14) (4.78)	0.35	1.90

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

สมการที่ 1 และ 3 เป็นสมการรูปแบบทั่วไป

สมการที่ 2 และ 4 เป็นสมการอัตราการเปลี่ยนแปลง (ln)

จากตาราง 3 จากผลการศึกษา พบว่า แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษามีความเหมาะสม เนื่องจาก ไม่พบว่ามีปัญหา Autocorrelation และมีค่า Durbin-Watson อยู่ระหว่าง 1.78 – 2.38 ในทั้ง 4 แบบจำลอง และผลการทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะสั้น (Error Correction Model) โดยการพยากรณ์ค่าสัมประสิทธิ์ของค่าความคลาดเคลื่อน (Error term) พบว่า แบบจำลองทั้ง 4 แบบจำลอง มีค่าสัมประสิทธิ์ของค่าความคลาดเคลื่อนติดลบ หมายความว่า เมื่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเกิดการรบกวน (shock) ไม่ว่าจะเกิดในด้านของอุปสงค์ (Demand shock) หรือด้านของอุปทาน (Supply shock) ที่ส่งกระทบต่อค่าคลาดเคลื่อนที่เบี่ยงเบนไปจากดุลยภาพ ค่าความคลาดเคลื่อนเหล่านั้นจะถูกปรับให้เข้าสู่ดุลยภาพเดิม โดยผู้วิจัยได้พยากรณ์ค่าความเร็วในการปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพเดิม (ในรูปแบบทั่วไปและรูปแบบของอัตราการเปลี่ยนแปลง)

ผลการศึกษาพบว่า ความเร็วในการปรับตัวเข้าสู่คุณภาพของตัวแปรความเหลื่อมล้ำทางรายได้ (Gini) จะมีความเร็วในการปรับตัวประมาณร้อยละ 35-45 และในส่วนของตัวแปรความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (Edu) (ในรูปแบบทั่วไปและรูปแบบของอัตราการเปลี่ยนแปลง) จะมีความเร็วในการปรับตัวประมาณร้อยละ 57-61 ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 แสดงว่าตัวแปรความเหลื่อมล้ำทางรายได้ (Gini) กับตัวแปรทางการศึกษา (Edu) มีความสัมพันธ์เชิงคุณภาพระยะสั้นซึ่งกันและกัน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาที่ 1 พบว่า ความเหลื่อมล้ำทางรายได้กับทางการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลซึ่งกันและกัน หมายความว่า ความเหลื่อมล้ำทางรายได้สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและทางการศึกษาสามารถอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ได้เช่นกันสอดคล้องกับการศึกษาของ Rahman et al. (2023: 236) ผลการศึกษาที่ 1 พบว่า ความเหลื่อมล้ำทางรายได้กับทางการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลซึ่งกันและกัน หมายความว่า ความเหลื่อมล้ำทางรายได้สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสามารถอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ได้เช่นกันสอดคล้องกับ Rahman et al. (2023: 236) และ Adegun et al. (2023: 75) ผลการศึกษาพบว่า กันไปเช่นในทวีปแอฟริกาเกิดปัญหาความไม่เท่าเทียมทางรายได้ที่สูงส่งผลให้เพศหญิงไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้ดังนั้นรัฐบาลแอฟริกาจึงมีนโยบายสนับสนุนทุนการศึกษาเพื่อให้ประชากรเพศหญิงมีระดับการศึกษาที่สูงซึ่งจะนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่ลดลง ซึ่งจากผลการศึกษาผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า จากบริบทของประเทศไทยที่มีลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีฐานรายได้ปานกลางทำให้รายได้ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่กับกลุ่มคนที่มีรายได้สูงเป็นผลทำให้ประชาชนกลุ่มเปราะบางที่มีรายได้น้อยไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานทางการศึกษาได้ แต่ในขณะเดียวกันการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาของเด็กที่อยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีการศึกษารองรับเพียงพอจะมีแนวโน้มไม่สามารถเข้าถึงการแข่งขันในตลาดแรงงานหรือทำงานที่ได้ผลตอบแทนในอัตราที่สูง

ผลการศึกษาที่ 2 พบว่า การเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทย (Gini) จะมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในทิศทางเดียวกัน (Edu) โดยที่ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ (Gini) และทางการศึกษา (Edu) มีความสัมพันธ์เชิงคุณภาพระยะยาวซึ่งกันและกัน ผลการศึกษาค้างนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Rahman et al. (2023: 236) และ Angeles et al. (2021: 784-789) พบว่า ความแตกต่างระหว่างความเหลื่อมล้ำทางรายได้จะส่งผลให้เกิดความแตกต่างทางการศึกษาของแต่ละบุคคล โดยได้ถูกขยายความเพิ่มเติมในการศึกษาของ Garcias and Kassouf (2021: 108-109) เปิดเผยว่า ประชากรเพศหญิงที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะได้รับรายได้ที่สูงตามระดับวุฒิทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม Deshpande, Goel and Khanna (2018: 340-342) เปิดเผยว่า ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาไม่ได้ส่งผลกระทบรุนแรงมากต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้ จากผลการศึกษาผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ประเทศไทยมีความแตกต่างของรายได้ระหว่างคนจนและคนรวยในสัดส่วนที่สูง ส่งผลให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันในลักษณะของการอุปถัมภ์และเครือข่ายทางด้านสังคมในอัตราที่สูง โดยเฉพาะการทุจริตคอร์รัปชันในด้านการศึกษาซึ่งเป้าหมายสำคัญที่ทุกประเทศมีความจำเป็นที่จะต้องขับเคลื่อน ดังนั้น หากประเทศไทยไม่ปรับโครงสร้างทางรายได้ก็จะส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างสูงในระยะยาวได้

ผลการศึกษาที่ 3 พบว่า ความเร็วในการปรับตัวเข้าสู่คุณภาพของตัวแปรความเหลื่อมล้ำทางรายได้ (Gini) จะมีความเร็วในการปรับตัวประมาณร้อยละ 35-45 และในส่วนของตัวแปรความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (Edu) (ในรูปแบบทั่วไปและรูปแบบของอัตราการเปลี่ยนแปลง) จะมีความเร็วในการปรับตัวประมาณร้อยละ 57-61 ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 แสดงว่า ตัวแปรความเหลื่อมล้ำทางรายได้ (Gini) กับตัวแปรความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (Edu) มีความสัมพันธ์เชิงคุณภาพระยะสั้นซึ่งกันและกันสอดคล้องกับ Azizah, Fauziyyah and Qoyum (2019: 53) พบว่า ความสัมพันธ์เชิงคุณภาพระยะสั้น

ของตัวแปรทั้งสองที่ใช้ในการศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางกันข้าม โดยตัวแปรจะมีการปรับเข้าสู่ดุลยภาพประมาณร้อยละ 86.50

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการศึกษา พบว่า การเปลี่ยนแปลงในตัวแปรความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทยทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว (Gini) จะมีผลกระทบในระดับที่สูงต่อการเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มขึ้นทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว (Edu) ในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น รัฐบาลควรส่งเสริมการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม โดยการออกนโยบายการเก็บภาษีแบบขั้นบันไดโดยให้ความสำคัญกับกลุ่มคนที่มีรายได้สูงเพื่อลดการกระจุกตัวของรายได้ภายในประเทศและจัดสรรงบประมาณที่ได้รับกระจายสู่ชุมชนหรือพื้นที่ทุรกันดาร เช่น การจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษารวมไปถึงคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่เพื่อเพิ่มรายได้ในกลุ่มประชากรในกลุ่มเปราะบาง เป็นผลทำให้กลุ่มคนที่มีการศึกษาในระดับต่ำสามารถเข้าสู่การแข่งขันในตลาดแรงงานได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้กับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเท่านั้น ซึ่งยังมีปัญหาความเหลื่อมล้ำในด้านอื่น ๆ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้กับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เช่น ความเหลื่อมล้ำทางชาติพันธุ์ ความเหลื่อมล้ำทางเพศสภาพ ความเหลื่อมล้ำเพราะถิ่นที่อยู่อาศัย ความเหลื่อมล้ำด้านอายุ เหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสวัสดิการแห่งรัฐ และความเหลื่อมล้ำในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งปัญหาทั้งหมดนี้ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจตามมา ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาความเหลื่อมล้ำในด้านอื่น ๆ ซึ่งความเหลื่อมล้ำที่กล่าวไปข้างต้นอาจส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเช่นเดียวกัน และในการศึกษานี้ทำการวัดความเหลื่อมล้ำด้วยค่าสัมประสิทธิ์จีนิเพียงอย่างเดียว ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาด้วยวิธีการวัดความเหลื่อมล้ำที่มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อเป็นการเปรียบเทียบผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งอาจทำให้ผลการศึกษามีความแตกต่างกัน

2.2 จากผลการศึกษา พบว่า ค่าอำนาจพยากรณ์ในแบบจำลอง (R^2) ค่อนข้างต่ำ เนื่องจาก ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพียงเท่านั้น ดังนั้น ในอนาคตหากต้องการพัฒนาบทความทางวิชาการฉบับนี้ ผู้วิจัยจำเป็นต้องเพิ่มตัวแปรอิสระในการศึกษาเพื่อนำมาอธิบายตัวแปรความเหลื่อมล้ำทางรายได้และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เช่น ดัชนีการทุจริตคอร์รัปชัน รายได้ประชาชาติรวมไปถึงดัชนีความเสถียรทางการเมือง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2546). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2563). *การศึกษาโลกสะท้อนไทย ความเหลื่อมล้ำที่ยังไม่หายไป*.

สืบค้นเมื่อ 7 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.the101.world/global-and-thai-education/>

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2565). *เปิดรายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา*. สืบค้นเมื่อ

7 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://thevisual.thaibps.or.th/equality/dropout/situation2022>

ศุภิสยา จิตรัตน์ และสมพร ปันโกษา. (2566). วิเคราะห์โอกาสในการทำกำไรจากกลยุทธ์ Pair Trading ในตลาดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ โดยการทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว. *In Rangsit Graduate Research Conference: RGRC*, 18, 261-273.

- ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2562). การลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.csdi.or.th/wp-content>
- ธนาคารโลก. (2566). ข้อมูลทุติยภูมิ. สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://data.worldbank.org/>
- มัทยา บุตรงาม. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มูลนิธิยุวพัฒน์. (2566). คลื่น “ความเหลื่อมล้ำ” ทางการศึกษา ชัดเด็กไทยให้หายไประหว่างทาง ความยากซ้ำเติม “เด็กหลุดจาก ระบบ”. สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.yuvabadhanafoundation.org/th>
- วรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์. (2564). ความเหลื่อมล้ำโลก (Global Inequality) และการเปลี่ยนแปลงหลังโควิด. สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.the101.com>
- วิรัช บัญฑิตวงศ์. (2562). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สหประชาชาติ. (2566). เป้าหมายที่ 10: ลดความไม่เสมอภาคภายในประเทศและระหว่าง. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2566, จาก <https://www.sdgmove.com/2021/05/25/>
- สามารถ จันทร์สุริย์, ศุภกร คุรุการเกษตร และอภิชาติ มหาราชเสนา. (2564). กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหา ความเหลื่อมล้ำและความยากจน. *วารสาร มจร การพัฒนาลังคม*, 6(1), 111-126.
- Adegun, E. A., Olasupo, S. F., Aransiola, I. J., Kalejaiye, T. G. and Aderemi, T. A. (2023). Role of Female Labour Participation in Reducing Income Inequality in ECOWAS Sub-Region. *Izvestiya. Journal of Economics, Management and Informatics*, 67(1), 60-79.
- Ali, A. K. and Asfaw, D. M. (2023). Nexus between inflation, income inequality, and economic growth in Ethiopia. *Plos one*, 18(11). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0294454>
- Angeles, A. C., Donaire, S. J., Reyes, R. B. and Cabauatan, R. (2021). The effect of gender inequality in education, labor force participation and economic opportunity on the income distribution of India. *Journal Studi Guru dan Pembelajaran*, 4(3), 781-794.
- Azizah, S. N., Fauziyyah, N. E. and Qoyum, A. (2019). Short-run and Long-run Relationship between Economic Growth, Foreign Direct Investment, Trade Liberalization and Education on Income Inequality: Evidence from Indonesia. *Journal of Islamic Finance*, 8, 047-055.
- Credit Suisse, (2022). Global Wealth Report 2023. Retrieved January 21, 2023, From <https://www.credit-suisse.com/about-us/en/reports-research/global-wealth->
- Crossman, A. (2021). The sociology of social inequality. Retrieved February 16, 2023, From <https://soc37.commons.gc.cuny.edu/wp-content/blogs>
- Deshpande, A., Goel, D. and Khanna, S. (2018). Bad karma or discrimination? Male–female wage gaps among salaried workers in India. *World Development*, 102, 331-344.
- Engle, R. F. and Granger, C. W. J. (1987). Cointegration and error correction: representation, estimation and testing. *Econometric*, 55(2), 251-276.
- Garcias, M. O. and Kassouf, A. L. (2021). Intergenerational mobility in education and occupation and the effect of schooling on youth’s earnings in Brazil. *Economic*, 22(2), 100-113.

- Granger, C. W. J. (1969). Investigating causal relations by econometric models and cross-spectral methods. *Econometric*, 37(3), 424-438.
- Kuznets, S. (1995). Economic Growth and Income Inequality. *American Economic Review*, 45(4), 1-28.
- Pesaran, M. H. (2007). A simple panel unit root test in the presence of cross-section dependence. *Journal of applied econometrics*, 22(2), 265-312.
- Rahman, A., Tanjung, A. A., Ramli, R. and Arif, M. (2023). Determinants of income inequality in a time perspective in Indonesia. *Economics Development Analysis Journal*, 12(2), 231-242.
- Shen, C. and Zhao, X. (2023). How does income inequality affect economic growth at different income levels? *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 36(1), 864-884.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อสร้างพลเมืองรัฐกิจสิ่งแวดล้อมผ่านรายวิชา ประชากรกับสิ่งแวดล้อม

Project-based Learning to Create Environmentally Literate Citizens through the Course on Population and Environment

ชลธิชา โรจนแสง¹, น้ำผึ้ง ท่าคอง² และ วิลาวรรณ ด่านสิริสุข³

Chonthicha Rojanasang¹, Nhumpung Thaklong² and Wilawan Dansirisuk³

Received: 23 ก.ค. 2566

Revised: 23 พ.ย. 2566

Accepted: 28 พ.ย. 2566

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันผ่านการรับรู้ของนักศึกษาในรายวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม 2) เพื่อศึกษาแนวทางการเรียนรู้แบบบูรณาการของนักศึกษาในการสร้างพลเมืองรัฐกิจสิ่งแวดล้อมผ่านรายวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม สำหรับวิธีการศึกษาใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการใช้โครงการเป็นฐานในการลงพื้นที่โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 3 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม จำนวน 59 คน ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2565 เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลครบถ้วนแล้วนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และนำเสนอสาระจากการศึกษาพบว่า นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น ปัญหาภาวะโลกร้อน ปัญหาขยะพลาสติก ปัญหาทรัพยากรดิน ปัญหาภาวะทางอากาศ และนักศึกษาได้นำเสนอแนวทางแก้ไขของปัญหาต่าง ๆ เช่น 1) การรีไซเคิลวัสดุต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2) การปลูกต้นไม้ทดแทนต้นไม้ที่ตัดไป เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า 3) การส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การปลูกป่า การกำจัดขยะที่ถูกต้อง 4) การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และ 5) การเลือกใช้พลังงานและเทคโนโลยีที่ดีต่อโลก ส่วนแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของนักศึกษาในโรงเรียน คือ จัดทำโครงการเศรษฐกิจพอเพียง มีการปลูกผักเพื่อนำผลผลิตนำไปทำอาหารกลางวันให้นักเรียน ส่วนอีกโครงการทำเกี่ยวกับการคัดแยกขยะเพื่อให้นักเรียนมีความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและการจัดการขยะ มีการแยกขยะและใช้ประโยชน์จากขยะเพื่อให้ปริมาณขยะโรงเรียนลดลง หลังจากทำทั้งโครงการเสร็จสิ้น โรงเรียนได้มีการต่อยอดของโครงการนักเรียนยังมีส่วนร่วมในโครงการเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป ทำให้มีผักรับประทานและนำไปขาย สร้างรายได้ให้เกิดขึ้น ส่วนการคัดแยกขยะ นักเรียนรู้จักขยะ คัดแยกก่อนการทิ้ง สร้างนิสัยการทิ้งขยะที่ให้กับนักเรียน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, โครงการเป็นฐาน, พลเมืองรัฐกิจสิ่งแวดล้อม

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

อีเมล: Chonthicha.thicha@gmail.com

² อาจารย์ ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

อีเมล: nhumpung.thaklong@gmail.com

³ อาจารย์ ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาการประถมศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

อีเมล: wilawan.d@sskru.ac.th

¹ Assistant Professor, Lecturer in Social Studies, Faculty of Education and Human Development, Sisaket Rajabhat University,

Email: Chonthicha.thicha@gmail.com

² Ph.D., Lecturer in Social Studies, Faculty of Education and Human Development, Sisaket Rajabhat University,

Email: nhumpung.thaklong@gmail.com

³ Ed.D., Lecturer in Elementary Education, Faculty of Education and Human Development, Sisaket Rajabhat University,

Email: wilawan.d@sskru.ac.th

Abstract

This research used qualitative method and the purposes were as follows: 1) To study the current environmental problems through students' perceptions in the course on Population and Environment. 2) To study the integrated learning approach of students in creating environmentally literate citizens through the course on Population and Environment. For the study method, qualitative research was used to collect data through structured interviews and using the project-based learning for field work at school. The sample group was the 59 third-year social studies students at Sisaket Rajabhat University enrolled in the course on Population and Environment in the second semester of the academic year 2022. The complete collected data were analyzed in terms of content and thematic analysis. From the study, it was found that the students had have cognition in current environmental problems such as global warming problem, plastic waste problem, soil resource problem and air pollution problem. The students presented the approaches for various environmental problem solving such as 1) Recycling various materials for maximum benefit 2) Planting trees to replace cut down trees, reforestation, for wildlife habitat 3) Promoting environmental conservation, reforestation, and proper garbage disposal. 4) Economical utilization of resources and 5) Choosing to use good energy and technology for the earth. The section of integrated learning management for students, the sufficiency economy project was created in school. Vegetables are planted for making school students' lunch. Another project was about garbage sorting in order to provide students with knowledge and awareness of the importance of garbage problem and handling. The waste separation and utilization to reduce the amount of school waste. After completing both students' projects, the school has continued the project. The school students have participated in the Sufficiency Economy Project; growing vegetables to eat and sell for making income. The garbage separation section, students have known about garbage and separated them before throwing away, and practicing the good behavior in garbage disposal for students.

Keywords: Learning Management, Project-based, Environmentally Literate Citizens

บทนำ

ความเป็นพลเมืองรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม ควรต้องมีความรับผิดชอบตนเองและสังคมเป็นหลัก พลเมืองที่ดีจึงมีความสำคัญ และเป็นกำลังในการสร้างความยั่งยืนให้แก่สังคมและประเทศ ความตระหนักในหน้าที่และสิทธิของการเป็นพลเมืองจะส่งผลให้ พลเมืองมีความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมที่ดีในที่อยู่อาศัย มีความผูกพันต่อถิ่นที่อยู่อาศัย จัดกิจกรรมสร้างความตระหนักในสิทธิ และหน้าที่ของพลเมือง เช่น กิจกรรมเลือกตั้ง กิจกรรมสาธารณะ กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (ถนอมศรี สิทธิเดช, 2561: 265-266) การเป็นพลเมืองรู้รักษ์สิ่งแวดล้อมควรจะพัฒนาคนโดยการระเบิดจากภายใน ที่เน้น “ปลูกคน” ก่อน “ปลูกป่า” เพื่อสร้างความเข้าใจสำนึกสิทธิในการรักษาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณลักษณะมุ่งอนาคต โดยสาระสำคัญ คือ ก่อนจะทำอะไร ต้องมีความเข้าใจก่อน เข้าใจภูมิประเทศ เข้าใจผู้คนหลากหลายมิติ ทั้งทางด้านกายภาพ จารีตประเพณีและวัฒนธรรม การสร้างปัญญาสังคมเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเข้าถึงประชาชน หากพลเมืองยังขาดความเข้าใจต้องสร้างปัญญาสังคมให้เยาวชนได้ เข้าใจ การพัฒนาพลเมืองให้มีคุณลักษณะมุ่งอนาคตจึงเป็นการสร้างความเข้มแข็งในภาพรวมของการพัฒนาประเทศและการเปลี่ยนแปลงโลก (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2561: 1505-1506) ดังนั้นการสร้างพลเมืองรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม อาจต้องเริ่มจากการปลูกฝังเรียนรู้

เรื่องสิ่งแวดล้อมให้เกิดความรักในธรรมชาติ เพื่อซึมซับให้รู้สึกถึงการที่เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ หลังจากนั้นเมื่อรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ทำให้รู้สึกอยากปกป้อง รักษาสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะเกิดขึ้นตามมา

ในสถานการณ์ปัจจุบัน วิกฤตที่กำลังเกิดขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ที่เลวร้ายกำลังสืบคลานเข้ามา แต่เดิมความสนใจต่อสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมสำหรับประชาชนทั่วโลกอาจดูน้อยมาก แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ภัยธรรมชาติในยุคปัจจุบัน ทำให้ต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม (เสรี วรพงษ์, 2561: 161-162) ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์กำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน ถือเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่รุนแรง จนเกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม และยอมรับกันว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นล้วนแต่เกิดจากกิจกรรมการดำรงชีวิตของมนุษย์ การแก้ไขปัญหาให้ประสบความสำเร็จเริ่มจากตัวมนุษย์อันเป็นต้นเหตุก่อน ได้แก่ การให้การศึกษา ทั้งการเรียนในระบบ การเรียนรู้นอกระบบ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและต่อคุณภาพชีวิต การสอนสิ่งแวดล้อมควรสอดแทรกเกี่ยวข้องกับทุกรายวิชา ผู้สอนควรต้องเข้าใจและตระหนักในสำคัญของสิ่งแวดล้อม และนำมาบูรณาการสอดแทรกในเนื้อหาและกิจกรรมในรายวิชาให้เหมาะสม (ฐากร สิทธิโชค, มัลลิกา ใจเย็น และวิฑูรย์ นิดสูงเนิน, 2563: 85-90)

การจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการหรือวิธีการใด ๆ ที่ผู้สอนนำมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดการพัฒนาตนในทุก ๆ ด้านอย่างเต็มศักยภาพ กุลิสรา จิตรขณาวณิช (2562: 2) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินงานของผู้สอนตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนรู้จนถึงการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ เกิดทักษะ และสมรรถนะต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ฌริตา เวชญาลักษณ์ (2561: 58) มองว่าการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรมุ่งเน้นที่การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เป็นบุคคลที่มีเครื่องมือในการสร้างความรู้ด้วยตนเองเป็นหลัก มีความสามารถในการสกัดและคัดกรองข้อมูลที่ควรเรียนรู้ ผู้สอนจึงควรมุ่งสอนเกี่ยวกับกระบวนการแสวงหาความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความอยากที่จะเรียนรู้ ที่เรียกว่ามีจิตแห่งวิทยาการ เกิดการรู้คิด สอนเกี่ยวกับการคิดขั้นสูง การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การจัดการแก้ไข ปัญหา การสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่น การสร้างเครือข่าย มีทักษะ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยได้เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ไอซีทีเป็นเครื่องมือในการช่วยแสวงหาความรู้ และนำมาสร้างองค์ความรู้ ฝึกวางแผนการทำงาน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการจัดการความรู้ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ รวมทั้งได้เรียนรู้วิธีการวิเคราะห์แนวโน้มและสามารถคาดการณ์ความเป็นไปในอนาคต

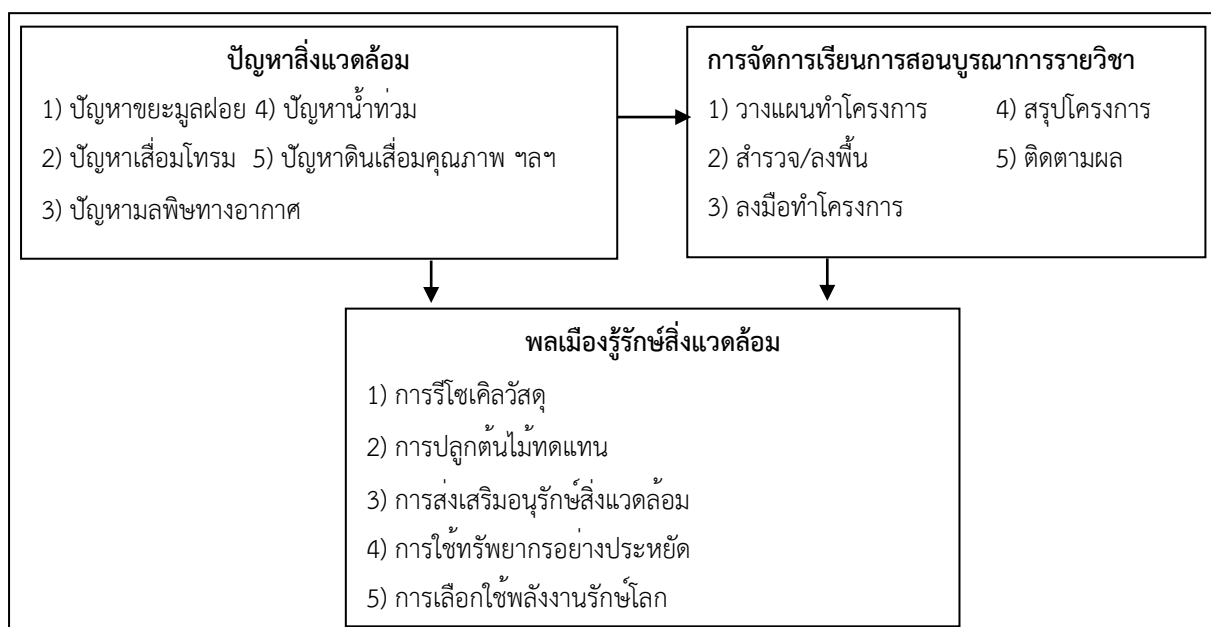
สำหรับรายวิชาประชากรและสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาเกี่ยวกับประชากร การกระจายตัวของประชากร การเปลี่ยนแปลงเข้าใจถึงสังคม วัฒนธรรม และขอบเขตสิ่งแวดล้อม การจัดการสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต และแนวทางการแก้ไขปัญหาสังคมที่สำคัญ ดังนั้นในรายวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น ปัญหาน้ำท่วม ปัญหามลพิษ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม เป็นต้น จึงได้มีการบูรณาการรายวิชาให้เข้ากับสภาพสังคม ซึ่งอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาได้ให้นักศึกษาเลือกปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยนักศึกษาจะมีการสำรวจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษที่เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น เรื่องของการทิ้งขยะไม่เป็นที่การแยกขยะก่อนทิ้ง หรือการกำจัดขยะให้ถูกวิธี เป็นต้น จากนั้นนักศึกษาจะมาวางแผนในการแก้ปัญหา หรือการให้ความรู้แก่นักเรียนในโรงเรียน โดยจุดประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนจากรายวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม คือ การตระหนักคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และการเป็นพลเมืองรักสิ่งแวดล้อม การลงพื้นที่ของนักศึกษา เกิดความคาดหวังในรายวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม ว่านักศึกษาจะเล็งเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม รู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังมีใช้ต่อไป ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันผ่าน การรับรู้ของนักศึกษา และแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในห้องเรียนกับพื้นที่จริงเพื่อให้นักศึกษาเป็นพลเมืองรู้รักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้นงานวิจัยจึงเป็นการมุ่งเน้นที่นักศึกษาสาขาวิชาสังคม ชั้นปีที่ 3 รายวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อมในการเก็บข้อมูล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันผ่านการรับรู้ของนักศึกษาในรายวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการเรียนรู้แบบบูรณาการของนักศึกษาในการสร้างพลเมืองรู้รักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านรายวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม

กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสังเคราะห์กรอบแนวคิดโดยใช้ 3 แนวคิด ได้แก่ 1) แนวคิดการจัดการเรียนรู้ ของเบญจวรรณ กี่สุขพันธ์ (2559) 2) แนวคิดพลเมืองโลก ของทิพย์พพร ตันตสุนทร (2558) และชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2545) และ 3) แนวคิดสิ่งแวดล้อม ของ เสรี วรพงษ์ (2561) นำมาประยุกต์เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองรู้รักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านรายวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ1 กรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อสร้างพลเมืองรู้รักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านรายวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 1-4 มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำนวน 226 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

การเก็บข้อมูลครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาประชากรและสิ่งแวดล้อม ในภาคปลาย ปีการศึกษา 2565 จำนวน 59 คน โดยวิธีการเจาะจง

2. เครื่องมือในการวิจัย

การเก็บข้อมูลวิจัยในครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และ 2) ใช้โครงการเป็นฐานในการจัดกิจกรรม

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

2.1.1 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามขอบเขตเนื้อหาที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

2.1.2 นำแบบสัมภาษณ์เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่

- 1) ดร.ขวัญดาว ปันทองพันธุ์ อาจารย์สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
- 2) ดร.ฉัตรธิดา หยุคง สังกัดโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ฝ่ายมัธยมศึกษา)
- 3) ดร.ศรีสกุล ชัยเวียง อาจารย์สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

2.1.3 ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของนักศึกษาในการสร้างพลเมืองรัฐกิจสิ่งแวดล้อม แบบมีโครงสร้างตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยนำข้อมูลการประเมิน (ค่าคะแนนการประเมิน) มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) โดยทำตารางการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องและพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป มีความเหมาะสมได้ผลค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม อยู่ในช่วง 0.6-0.83

2.1.4 นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างไปใช้ในการเก็บข้อมูล

2.2 โครงการเป็นฐาน ใช้โครงการเป็นฐานการลงพื้นที่โรงเรียน โดยนักศึกษาสามารถเลือกโรงเรียนและโครงการในการจัดกิจกรรม โดยมี 2 โครงการที่นักศึกษาจัดกิจกรรม ได้แก่ 1) โครงการเศรษฐกิจพอเพียง ณ โรงเรียนบ้านเพียนาม อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งโรงเรียนประสบปัญหาน้ำท่วมบริเวณพื้นที่ด้านหน้าและด้านหลังโรงเรียน ส่งผลกระทบไปยังแปลงผักด้านหลังโรงเรียนน้ำท่วมซึ่งเป็นระยะเวลานาน ทำให้ดินแข็งตัวและเสื่อมโทรมไม่สามารถปลูกผักได้ เมื่อนักศึกษาลงพื้นที่ทำให้นักศึกษาเล็งเห็นปัญหาและต้องการบูรณะพื้นที่ที่รกร้างบริเวณแปลงผักให้กลับมาใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย เพื่อนำผลผลิตสามารถนำไปทำอาหารกลางวันให้นักเรียน และ 2) โครงการฮาวทูทั้ง ฮาวทูคิด ฮาวทูแยก ณ โรงเรียนบ้านน้อยวิทยา อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ โรงเรียนประสบปัญหาน้ำท่วมทำให้มีปัญหายขยะตามมา และขาดจุดแยกขยะ ต้องได้รับการจัดการที่เหมาะสม ภายใต้หลักการลดปริมาณขยะและใช้ซ้ำ การกลับนำมาใช้ใหม่ และการผลิตพลังงาน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและการจัดการขยะ โดยแยกขยะและใช้ประโยชน์จากขยะและปริมาณขยะโรงเรียนลดลง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลวิจัย โดยการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันผ่านการรับรู้ของนักศึกษาในรายวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มจากแบบสัมภาษณ์นักศึกษาเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและแนวทางการแก้ไข โดยให้นักศึกษาเขียนเป็นรายบุคคล จากนั้นผู้วิจัยจะให้มีการจับกลุ่มในห้องเรียน โดยแบ่งเป็นกลุ่มละ 5 คน โดยจะใช้เป็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และให้นักศึกษามีการสนทนากันในกลุ่ม และสรุปเป็นแบบบันทึกสนทนากลุ่มในการนำเสนอปัญหาสิ่งแวดล้อมและแนวทางการแก้ไข จากนั้นให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของนักศึกษา ในการสร้างพลเมืองรัฐกิจสิ่งแวดล้อมผ่านรายวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม โดยใช้โครงการเป็นฐานในการลงพื้นที่โรงเรียน โดยมีโจทย์การบูรณาการพื้นที่กับรายวิชา คือ เนื่องจากช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน ปี 2565 จังหวัดศรีสะเกษเกิดอุทกภัยทั่วจังหวัด จึงทำให้ได้รับความเดือดร้อนโดยทั่วกัน รวมถึงโรงเรียนต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษด้วย ดังนั้นในรายวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อมจึงให้นักศึกษาลงสำรวจโรงเรียนที่ได้รับผลกระทบ และจัดแนวทางแก้ไขปัญหาของโรงเรียนที่เกิดขึ้น สำหรับชั้นปีที่ 3 ของสาขาวิชาสังคมศึกษา จะมี 2 ห้อง ดังนั้นจึงได้แบ่งนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม ในการลงพื้นที่แต่ละโรงเรียน และคัดเลือกพื้นที่โรงเรียนในการบูรณาการกับรายวิชาประชากร

กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งนักศึกษาลงสำรวจ มีการสัมภาษณ์คุณครูในโรงเรียนถึงปัญหาของโรงเรียน ความต้องการของโรงเรียนว่าต้องการให้พัฒนาในเรื่องอะไร การวางแผนการจัดการในแต่ละห้อง จัดทำโครงการ และมีการติดตามผลโครงการจากอาจารย์ผู้สอน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเนื้อหาการสนทนากลุ่มของนักศึกษาร่วมกับวิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic analysis) ในประเด็นเรื่องของการรับรู้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และแนวทางแก้ไข จากนั้นนำมาเขียนเป็นรูปแบบบรรยาย

4.2 ศึกษาแนวทางการเรียนรู้แบบบูรณาการของนักศึกษาโดยใช้โครงการเป็นฐานในการลงพื้นที่โรงเรียน โดยนำข้อมูลที่นักศึกษาลงโรงเรียน ตั้งแต่การวางแผนการจัดทำโครงการ และการติดตาม มาเขียนอธิบายเป็นรูปแบบการบรรยาย

สรุปผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหาร่วมกับการวิเคราะห์แก่นสาระ จากประเด็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง คณะผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นปัญหาของนักศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันตามที่นักศึกษาได้รับรู้และเห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงแนวทางแก้ไขปัญหา ไว้ 5 อันดับจากการนำเสนอของทุกกลุ่ม โดยคณะผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ประเด็นปัญหาเรื่องของสิ่งแวดล้อม

1.1 ภาวะโลกร้อน จากการรวบรวมข้อมูลของแต่ละกลุ่ม พบว่าปัญหาเรื่องของภาวะโลกร้อนเป็นประเด็นที่นักศึกษาให้ความสนใจมาก โดยมองว่าปัจจุบันปัญหาดังกล่าวได้สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้คนเป็นจำนวนมาก โดยนักศึกษาได้อธิบายเพิ่มเติมว่า “ผมว่าปัญหาโลกร้อนเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญ เพราะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง เช่น บ้านผมปกติไม่เคยท่วมถึง แต่เมื่อปีก่อนที่น้ำท่วมครีบาจารย์ น้ำไม่รู้ว่ามาจากไหนน้ำท่วมทั้งหมด ทั้งนาทั้งสวน ของที่ปลูกไว้ตายไปหมด ผมว่าปัญหาที่เกิดขึ้น คือ เรื่องของภาวะโลกร้อน การเปลี่ยนแปลงของอากาศที่มันเปลี่ยนแปลงไป หน้าหนาวแต่ละปีก็หนาวบ้างไม่หนาวบ้าง แต่ทุกวันนี้ไม่รู้อากาศเปลี่ยนไปบางที่อยู่ดี ๆ ฝนตกลงมา ผมว่าปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดขึ้นมา คือ ตัวของมนุษย์” จากสิ่งที่นักศึกษาสะท้อนมาได้ ทำให้ได้ทราบถึงกระบวนการความคิดและความเข้าใจของปัญหาในเรื่องของสิ่งแวดล้อมของนักศึกษา ปัจจัยที่ทำให้เกิดขึ้นมา และผลกระทบของปัญหาที่ตามมาว่ามีผลอย่างไรต่อผู้คน หรือชุมชน

1.2 ปัญหามลภาวะทางอากาศ ปัญหามลภาวะทางอากาศที่เกิดขึ้น มีผลต่อสุขภาพของผู้คนมากมาย มลภาวะทางอากาศอาจเป็นได้ทั้ง PM 2.5 หรืออากาศเป็นพิษทั้งจากควันรถยนต์ ควันบุหรี่ แต่ปัจจุบัน PM 2.5 เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อผู้คนเป็นจำนวนมาก ทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ และผลกระทบที่ตามมา คือ การเจ็บป่วยและโรคเมะเร็งปอด นอกจากนี้ควันพิษจากรถยนต์ยังผู้คนใช้รถยนต์กันมากขึ้น ทำให้เกิดผลกระทบเรื่องของมลพิษที่มากขึ้นเช่นกัน โดยนักศึกษาได้ยกเคสจากเรื่องของ PM 2.5 ทางภาคเหนือขึ้นมา โดยมีการยกตัวอย่างให้เห็นภาพของสิ่งที่เกิดขึ้น “หนูคิดว่าปัญหานี้เป็นปัญหาทุกปีภาคเหนือต้องเจอทุกปี พวกเราเห็นถึงปัญหาได้จากทางช่องทางออนไลน์ หรือสื่อต่าง ๆ ที่จะลงให้เห็นถึงปัญหา และแนวทางการแก้ไขที่ไม่สามารถจะแก้ไขได้มากเท่าที่ควร” จากที่นักศึกษายกตัวอย่างขึ้นมา ทำให้เห็นถึงสภาพปัญหาเรื่องของมลภาวะทางอากาศที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของผู้คน รวมถึงเรื่องของสุขภาพที่เกิดความเจ็บป่วยร่วมด้วย

1.3 ปัญหาขยะ การทิ้งขยะไม่ถูกที่ หรือการไม่แยกขยะก่อนที่จะทิ้ง การไม่นำขยะบางชนิดที่สามารถกลับนำมาใช้ใหม่อีกครั้งนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทำให้ส่งผลกระทบต่อปัญหาเรื่องขยะ เช่น การมีขยะที่ล้นเมือง การนำขยะบางชนิดไปกำจัดไม่ถูกต้อง หรือถูกวิธีการ สามารถสร้างความเสียหาย และผลเสียต่อผู้คนหรือชุมชนได้ ดังเช่นนักศึกษาได้ยกตัวอย่าง “ปัญหาขยะที่หนูเห็นมากที่สุด คือ การทิ้งขยะไม่ถูกต้องตามถังขยะที่เขียนป้ายไว้ บางสถานที่จะมีป้ายเขียนบอกว่าเป็นขยะอะไรให้เราแยกก่อนทิ้ง แต่ว่าบางคนทิ้งขยะลงในถังเดียวกัน ทั้งที่มันเป็นขวดน้ำ ซึ่งเป็นขยะรีไซเคิลได้ แต่ไม่ทิ้งให้ถูกถัง แล้วพอคนอื่น ๆ เห็นจะทำตาม

อาจจะเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาได้” จากสิ่งที่นักศึกษาสะท้อนทำให้เห็นถึงการรับรู้ปัญหาของนักศึกษาที่ได้ประสบพบเจอและสะท้อนให้เห็นภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ในประเด็นของสิ่งแวดล้อม

1.4 ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้เกิดผลกระทบที่ตามมามากมาย ทั้งเรื่องของพื้นที่ไม่ถูกต้องตามฤดูกาล ป่าไม้ลดลง ป่าไม้ถูกทำลาย มนุษย์ไม่สามารถเข้าไปในป่าเพื่อหาอาหาร ขณะเดียวกันสัตว์ป่าไม่มีที่อยู่อาศัย ทำให้สัตว์ป่าต้องออกมาข้างนอก และอาจจะมากิน หรือมาทำลายผลผลิตของผู้คนที่ปลูกไว้ เป็นการสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้คน สิ่งเหล่านี้เป็นผลกระทบของการตัดไม้ทำลายป่า โดยนักศึกษาได้อธิบายเพิ่มเติมว่า “ในอดีตเรามีพื้นที่ป่าเยอะมาก พื้นที่ป่าไม้เราอุดมสมบูรณ์ ฝนตกต้องตามฤดูกาล แต่ปัจจุบันป่าไม้ลดลง ผู้คนเริ่มมีการลักลอบตัดไม้มากขึ้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อมนุษย์และสัตว์ป่าที่ต้องพึ่งพาป่าไม้” จากที่นักศึกษายกตัวอย่างได้สะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และส่งผลกระทบต่อผู้คนและสัตว์ป่า

1.5 ปัญหามลพิษทางน้ำ ได้ส่งผลกระทบต่อผู้คนไม่ว่าจะเป็นเรื่องของน้ำเน่าเสีย การทิ้งขยะลงแม่น้ำ บางครั้งก็ผู้คนอาศัยอยู่ใกล้กับแม่น้ำลำคลอง ทำให้ทิ้งขยะลงแม่น้ำ โดยไม่รู้จักร่วมกันรักษาความสะอาด ทำให้ไม่สามารถใช้น้ำในการอุปโภคและบริโภคได้ นอกจากนี้การทำเกษตรกรรมทำให้เกิดปัญหาเรื่องของมลพิษทางน้ำได้ด้วยเช่นกัน เนื่องจากบางครั้งมีการใช้สารเคมีในการทำเกษตร และสารเคมีดังกล่าวสามารถปนเปื้อนไปกับแม่น้ำได้ ทำให้ไม่สามารถนำน้ำดังกล่าวมาใช้ในการอุปโภคบริโภค

2. แนวทางการแก้ไขปัญหาสังแวดล้อมต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

2.1 การส่งเสริมการปลูกต้นไม้ให้มากขึ้นเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ควรมีการส่งเสริมเรื่องของการปลูกต้นไม้ที่มากขึ้น เพื่อให้ป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ และจะทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ขณะเดียวกันมนุษย์และสัตว์ป่าสามารถใช้ประโยชน์จากป่าไม้ได้ การส่งเสริมการปลูกต้นไม้ควรมีการปลูกฝังการรักษาทรัพยากรธรรมชาติตั้งแต่เด็ก เพื่อที่จะให้ทราบถึงภัยที่ร้ายแรง หากว่าทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายลงไป

2.2 การสร้างแหล่งกักเก็บน้ำภายในชุมชนของตนเอง ในชุมชนอาจจะมีการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อนำมาใช้อุปโภคหรือบริโภคในช่วงที่เกิดภาวะขาดแคลนน้ำ หรือน้ำไม่พอใช้ สามารถใช้ประโยชน์ของแหล่งกักเก็บน้ำได้ เช่น การสร้างฝายกั้นน้ำ หรือการสร้างเขื่อนในพื้นที่เพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน เช่น เรื่องของการเกษตร ทำให้มีน้ำใช้ตลอดปี ขณะเดียวกันผลประโยชน์ที่จะได้จากการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำคือ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของคนในชุมชน หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ด้วยเช่นกัน

2.3 การลดการสร้างมลพิษทางอากาศและอื่น ๆ เช่น การเปลี่ยนจากใช้รถยนต์ส่วนตัวที่มี มาเป็นการใช้รถขนส่งบริการสาธารณะ เมื่อผู้คนใช้รถขนส่งมากขึ้น ปริมาณรถจะมีการลดลงตามการใช้ นอกจากนี้การลดการเผาสิ่งต่าง ๆ จะช่วยลดมลพิษทางอากาศน้อยลง เช่น การเผาหญ้าหรือวัชพืช การเผาขยะต่าง ๆ ทำให้ช่วยลดปัญหาได้ เช่น นักศึกษายกตัวอย่างการกำจัดขยะ “ถ้าเรารู้จักการทำลายขยะที่ถูกต้องตามวิธีการ ขยะชนิดไหนสามารถฝังกลบ นำกลับมาแปรรูปเป็นสินค้าชนิดใหม่ จะช่วยลดเรื่องของปัญหามลพิษทางอากาศได้” จากที่นักศึกษาสะท้อนกลับมาเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาก็ได้เกิดขึ้น และช่วยรักษาสังแวดล้อมอีกทาง

2.4 การใช้ซ้ำสำหรับสิ่งของที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัด ในการนำมาใช้ซ้ำ นอกเหนือจากการใช้ถุงผ้า หรือการนำถุงพลาสติกมาใช้ซ้ำ ๆ เพื่อเป็นการลดพลังงานโลกร้อนได้แล้ว การใช้เสื้อผ้าที่มีอยู่โดยไม่จำเป็นต้องซื้อบ่อย ๆ เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรได้อีกทางหนึ่ง เพื่อเป็นการลดการผลิตสิ่งของเหล่านี้ และไม่สร้างภาระให้กับโลก ดังเช่นที่นักศึกษายกตัวอย่างการใช้สิ่งของที่นำกลับมาใช้ใหม่ “โดยปกติถ้าหนูไปซื้อของตามห้างสรรพสินค้า เมื่อก่อนจะซื้อถุงพลาสติกใบละ 1 บาทนำมาใส่ของกลับไปทิ้ง แต่พอมาคิดว่าต้องซื้อถุงใส่ของทุกครั้งรู้สึกเสียเงิน ดังนั้นทุกวันนี้ถ้าไปซื้อของในห้าง จะเอาถุงพลาสติกที่เคยซื้อมาไปด้วย เมื่อจ่ายเงินเรียบร้อยแล้วจะนำถุงใบเดิมมาใส่ของกลับไปหาค่ะ” จากสิ่งนี้เป็นสิ่งที่นักศึกษาช่วยอนุรักษ์และรักษาสังแวดล้อม

2.5 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควรเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัว ในประเด็นดังกล่าวนักศึกษามีมุมมองว่า ในครอบครัวอาจต้องปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่คนในครอบครัวเป็นอันดับแรก เช่น พ่อแม่ควรเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับลูก เพื่อที่ลูกสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากพ่อแม่ไปปฏิบัติตาม เช่น การทิ้งขยะให้ถูกต้อง การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด การดูแลรักษา

ต้นไม้ ช่วยรดน้ำ สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ซึมซับจากสิ่งที่เห็น และนำไปปฏิบัติ และนอกจากนี้เมื่อนักศึกษามาที่มหาวิทยาลัย หรือมีน้องที่ไปโรงเรียน และได้รับการปลูกฝัง อบรมสั่งสอนจากคุณครู หรืออาจารย์ จะช่วยให้เข้าใจถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม และตระหนักถึงผลกระทบที่ตามมา จะทำให้เกิดจิตสำนึกในการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น จากความเข้าใจของนักศึกษาต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันนักศึกษามองถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ 1) ภาวะโลกร้อน 2) ปัญหามลภาวะทางอากาศ 3) ปัญหาขยะ 4) ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า และ 5) ปัญหามลพิษทางน้ำ ทั้งนี้ นักศึกษาได้นำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น 1) การส่งเสริมการปลูกต้นไม้ให้มากขึ้นเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม 2) การสร้างแหล่งกักเก็บน้ำภายในชุมชนของตนเอง 3) การลดการสร้างมลพิษทางอากาศและอื่น ๆ 4) การใช้ซ้ำสำหรับสิ่งของที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ และ 5) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควรเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัว

การศึกษาแนวทางการเรียนรู้แบบบูรณาการของนักศึกษาในการสร้างพลเมืองรัฐกิจสิ่งแวดล้อมผ่านรายวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน ปี 2565 จังหวัดศรีสะเกษเกิดอุทกภัยทั่วทั้งจังหวัด ดังนั้นในรายวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อมจึงมีโจทย์ให้นักศึกษาลงสำรวจโรงเรียนที่ได้รับผลกระทบ เพื่อที่จะนำมาบูรณาการกับรายวิชาโดยใช้โครงการเป็นฐาน ซึ่งในรายวิชาดังกล่าวได้มีนักศึกษาจำนวน 2 ห้อง คือ ปี 3 ห้อง 1 และปี 3 ห้อง 2 โดยให้นักศึกษาแต่ละห้องต้องมีการประชุมวางแผนกันในช่วงปี จากนั้นมีการสำรวจพื้นที่โรงเรียน เพื่อดูปัญหาและวางแผนช่วยกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา ซึ่งสามารถแบ่งโครงการที่นักศึกษาทำได้ 2 โครงการ ได้แก่ 1) ปี 3 ห้อง 1 ได้จัดทำโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ณ โรงเรียนบ้านเพียนาม และ 2) ปี 3 ห้อง 2 ได้จัดทำโครงการฮาวทูทิ้ง ฮาวทูคัด ฮาวทูแยก ณ โรงเรียนบัวน้อยวิทยา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) สำหรับปี 3 ห้อง 1 ได้จัดทำโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ณ โรงเรียนบ้านเพียนาม อำเภอเมืองศรีสะเกษ ด้วยสภาพพื้นที่บริเวณที่ตั้งโรงเรียนเป็นที่ราบลุ่มติดกับแม่น้ำมูลทำให้ประสบปัญหาน้ำท่วมบริเวณพื้นที่ด้านหน้าและด้านหลังโรงเรียนส่งผลกระทบไปยังแปลงผักด้านหลังโรงเรียนน้ำท่วมขังเป็นระยะเวลานานทำให้ดินแข็งตัวและเสื่อมโทรมไม่สามารถปลูกผักได้ ทางโรงเรียนไม่ได้พัฒนาพื้นที่ดังกล่าวให้กลับมาใช้ประโยชน์จนกลายเป็นพื้นที่รกร้าง เมื่อนักศึกษาลงพื้นที่ทำให้นักศึกษาเล็งเห็นปัญหาและต้องการบูรณะพื้นที่รกร้างบริเวณแปลงผักให้กลับมาใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย เพื่อนำผลผลิตสามารถนำไปทำอาหารกลางวันให้แก่นักเรียน ซึ่งในปัจจุบันมีนักเรียนมีทั้งหมด 103 คน สำหรับขั้นตอนการทำงานของนักศึกษามีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดประชุมห้อง เพื่อชี้แจงการทำโครงการและทำการลงพื้นที่สำรวจ หลังจากให้นักศึกษาได้รับมอบหมายงานจากอาจารย์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว มีการจัดประชุมเพื่อวางแผนโครงการ และสำรวจพื้นที่ตามที่กำหนดไว้ โดยนักศึกษาได้มีการสำรวจโรงเรียนหลายแห่ง แต่เนื่องจากบางโรงเรียนอยู่ไกล จึงต้องหาพื้นที่ใกล้และเดินทางได้สะดวก ดังนั้นจึงเลือกที่โรงเรียนบ้านเพียนามเนื่องจากไม่ไกลจากมหาวิทยาลัย และสามารถเดินทางไปทำกิจกรรมได้ เมื่อได้พื้นที่แล้ว จึงดำเนินงานขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 จัดประชุมห้องเพื่อชี้แจงหลังจากลงพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่พบร่วมกันและวางแผนการดำเนินงานพบว่าโรงเรียนเป็นที่ราบลุ่มติดกับแม่น้ำมูลทำให้ประสบปัญหาน้ำท่วมบริเวณพื้นที่ด้านหน้าและด้านหลังโรงเรียนส่งผลกระทบไปยังแปลงผักด้านหลังโรงเรียนน้ำท่วมขังเป็นระยะเวลานานทำให้ดินแข็งตัวและเสื่อมโทรมไม่สามารถปลูกผักได้ ทางโรงเรียนไม่ได้พัฒนาพื้นที่ดังกล่าวให้กลับมาใช้ประโยชน์จนกลายเป็นพื้นที่รกร้าง ดังนั้นจึงจะทำพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ปลูกผักให้กับนักเรียน และแจ้งภาระหน้าที่และดำเนินการแบ่งฝ่ายให้แต่ละคนรับผิดชอบ เช่น ฝ่ายเตรียมพื้นที่ปลูกผัก ฝ่ายจัดซื้ออุปกรณ์ ฝ่ายการให้ความรู้เรื่องผักกับนักเรียน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 ลงพื้นที่เพื่อดูสถานที่จริงและสนทนาปรึกษากับทางโรงเรียน ดำเนินการปรึกษากับอาจารย์ในรายวิชาชั้นนี้นักศึกษาได้ไปติดต่อประสานงานกับทางโรงเรียน โดยคุณครูได้เล่าถึงปัญหาว่า “โรงเรียนเป็นที่ราบลุ่มติดกับแม่น้ำมูลทำให้ประสบปัญหาน้ำท่วมบริเวณพื้นที่ด้านหน้าและด้านหลังโรงเรียน สิ่งที่ยากจะให้อยู่ คือ อยากทำแปลงผักเป็นสวนเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักเรียน เพื่อจะสามารถนำผักมาทำอาหาร ลดค่าใช้จ่ายในเรื่องของอาหารกลางวัน” เมื่อได้ข้อมูลดังกล่าว นักศึกษาได้นำข้อมูลมาปรึกษากับอาจารย์ และอาจารย์อนุมัติในการทำโครงการนี้

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการตามขั้นตอนและทุกคนรับผิดชอบหน้าที่ตามที่วางแผนไว้ นักศึกษาลงมือปฏิบัติโครงการ โดยทำตามขั้นตอนที่วางแผน และทำหน้าที่มอบหมายของแต่ละคน โดยทุกคนได้ร่วมมือช่วยกันทำโครงการกันทุกคน

ขั้นตอนที่ 5 ดำเนินการตามเวลาที่กำหนด มีการดำเนินงานตามเวลาที่กำหนด หลังจากลงมือปฏิบัติเรียบร้อยแล้ว นักศึกษายังต้องมาดูแลพืชผักสวนครัว และแบ่งหน้าที่กันในการรดน้ำผัก กิจกรรมโครงการจะเรียบร้อยเมื่อผักมีผลผลิตออกมา ให้กับนักเรียนในการทำอาหาร และอาจารย์เข้ามาตรวจเยี่ยมและให้คำแนะนำ

ขั้นสุดท้าย ขั้นสรุปโครงการ นักศึกษามีการสรุปโครงการเป็นรูปเล่มรายงานให้กับอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้เห็นถึง กิจกรรมขั้นตอนการทำงาน

2) ส่วนปี 3 ห้อง 2 จัดโครงการฮาวทูทั้ง ฮาวทูคัด ฮาวทูแยก ณ โรงเรียนบ้านน้อยวิทยา อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ สภาพปัญหาคือ โรงเรียนบ้านน้อยวิทยายู่ติดกับแม่น้ำมูล ทำให้ประสบปัญหาน้ำท่วมและมีปัญหาขยะตามมา โรงเรียนยังขาด จุดแยกขยะ ต้องได้รับการจัดการที่เหมาะสม คือ 1) การลดและการคัดแยก ณ แหล่งกำเนิด 2) การเก็บรวบรวม 3) การจัดเก็บ 4) การขนส่ง 5) การแปรรูป และ 6) การกำจัดหรือทำลายที่ถูกต้องเหมาะสมตามหลักสุขาภิบาล ภายใต้หลักการลดปริมาณ ขยะและใช้ซ้ำ การกลับนำมาใช้ใหม่ และการผลิตพลังงาน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา และการจัดการขยะ โดยแยกขยะและใช้ประโยชน์จากขยะ เพื่อให้ปริมาณขยะโรงเรียนลดลง และให้นักเรียนเห็นความสำคัญ ของการคัดแยกขยะในโรงเรียน สำหรับขั้นตอนการทำงาน

ขั้นตอนที่ 1 จัดประชุมห้อง เพื่อชี้แจงการทำโครงการและทำการลงพื้นที่สำรวจ หลังจากให้นักศึกษาได้รับมอบหมาย งานจากอาจารย์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว มีการจัดประชุมเพื่อวางแผนโครงการ เพื่อสำรวจพื้นที่ตามที่กำหนดไว้ แต่สำหรับกลุ่มนี้มีเพื่อนใน ห้องหนึ่งคนเสนอโรงเรียนบ้านน้อยวิทยา เนื่องจากโรงเรียนดังกล่าวเป็นโรงเรียนที่นักศึกษาเคยเรียนสมัยมัธยม และโดนผลกระทบจาก น้ำท่วม จึงได้เสนอเพื่อน ๆ และได้ลงพื้นที่เข้าไปดู นอกจากนี้โรงเรียนอยู่ไม่ไกลจากมหาวิทยาลัย จึงเลือกพื้นที่ดังกล่าว ในการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 2 จัดประชุมห้องเพื่อชี้แจงหลังจากลงพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาที่พบร่วมกันและวางแผนการดำเนินงาน พบว่าโรงเรียนบ้านน้อยวิทยายู่ติดกับแม่น้ำมูล ทำให้ประสบปัญหาน้ำท่วมและมีปัญหาขยะตามมา โรงเรียนยังขาดจุดแยกขยะ ต้องได้รับการจัดการที่เหมาะสม ดังนั้นจะทำจุดตั้งถังขยะ ธนาคารขยะ ให้กับทางโรงเรียน และแจ้งภาระหน้าที่และดำเนินการ แบ่งฝ่ายให้แต่ละคนรับผิดชอบ เช่น ฝ่ายเตรียมพื้นที่ ฝ่ายปรับปรุงภูมิทัศน์ ฝ่ายติดตั้งถังขยะในแต่ละจุด เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 ลงพื้นที่เพื่อดูสถานที่จริงและสนทนากับทางโรงเรียน ดำเนินการปรึกษากับอาจารย์ในรายวิชา ชั้นนี้นักศึกษาได้ไปติดต่อประสานงานกับทางโรงเรียน โดยคุณครูได้พานักศึกษาเยี่ยมชมโรงเรียน เพื่อให้เห็นภาพปัญหาที่แท้จริง โดยคุณครูกล่าวว่า “โรงเรียนอยู่ติดกับแม่น้ำมูล ทำให้ประสบปัญหาน้ำท่วมและมีปัญหาขยะตามมา อยากจะกำจัดที่ขยะที่มีมา อยากมีธนาคารขยะ มีจุดทิ้งขยะแต่ละจุด ถึงในการคัดแยกขยะ” เมื่อได้ข้อมูลดังกล่าว นักศึกษาได้นำข้อมูลมาปรึกษากับอาจารย์ และอาจารย์อนุมัติในการทำโครงการนี้

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการตามขั้นตอนและทุกคนรับผิดชอบหน้าที่ตามที่วางแผนไว้ นักศึกษาลงมือปฏิบัติโครงการ โดยทำตามขั้นตอนที่วางแผน และทำหน้าที่มอบหมายของแต่ละคน โดยทุกคนได้ร่วมมือช่วยกันทำโครงการกันทุกคน

ขั้นตอนที่ 5 ดำเนินการตามเวลาที่กำหนด โดยช่วยกันทำงานทั้งหาซื้อถังธนาคารขยะ การทำจุดแยกขยะแต่ละที่ ให้เรียบร้อย เมื่อทำงานทุกอย่างเป็นไปตามเป้าหมาย อาจารย์จะเข้ามาเยี่ยมและให้คำแนะนำ

ขั้นสุดท้าย ขั้นสรุปโครงการ นักศึกษามีการสรุปโครงการเป็นรูปเล่มรายงานให้กับอาจารย์ผู้สอน เพื่อให้เห็นถึงกิจกรรม ขั้นตอนการทำงาน

ดังนั้น แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของนักศึกษาในการสร้างพลเมืองรู้รักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านรายวิชาประชากร กับสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นให้นักศึกษาได้รับความรู้ในห้องเรียนและสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน จากกระบวนการรายวิชา ประชากรกับสิ่งแวดล้อม ทำให้นักเรียนในโรงเรียนที่นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมมีความรู้ใน 2 ประเด็น คือ 1) เรื่องการคัดแยกขยะ

นักเรียนสามารถแยกขยะได้ เช่น ขยะเปียก ขยะแห้ง หรือขยะอันตราย ซึ่งนักเรียนสามารถนำประโยชน์ที่ได้รับกลับไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ในเรื่องขยะ และ 2) ในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง นักเรียนสามารถปลูกผักในโรงเรียนเพื่อนำมารับประทาน เป็นอาหารกลางวัน หรือถ้าผักที่ปลูกมีเยอะสามารถนำไปขาย นำเงินมาใช้จ่ายซื้อของต่าง ๆ ได้ และนักเรียนจะมีผักรับประทาน ตลอด ลดค่าใช้จ่ายผู้ปกครองในเรื่องของอาหารกลางวัน

อภิปรายผล

จากการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันผ่านการรับรู้ของนักศึกษาในรายวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันผ่านการรับรู้ของนักศึกษา พบว่านักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยมีปัญหาสิ่งแวดล้อมที่นักศึกษาคิดว่าเป็นผลกระทบต่องานมากที่สุด 5 ปัญหา คือ 1) ภาวะโลกร้อน 2) ปัญหามลภาวะทางอากาศ 3) ปัญหาขยะ 4) ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า และ 5) ปัญหามลพิษทางน้ำ ขณะเดียวกันนักศึกษาได้นำเสนอแนวทางแก้ไขของปัญหาต่าง ๆ เช่น 1) การส่งเสริมการปลูกต้นไม้ให้มากขึ้นเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม 2) การสร้างแหล่งกักเก็บน้ำภายในชุมชนของตนเอง 3) การลดการสร้างมลพิษทางอากาศและอื่น ๆ 4) การใช้ซ้ำสำหรับสิ่งของที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ และ 5) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควรเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัว จากการรับรู้และการเสนอแนวทางการแก้ไข ปัญหาของนักศึกษา สอดคล้องกับงานศึกษาของชัยภัทร ศรีทุมมา (2566: 34-35) ที่ศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชน ทรัพย์ไพรวัลย์ ตำบลวังทอง จังหวัดพิษณุโลก สภาพปัญหาพื้นที่ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ และการจัดการขยะ ซึ่งมีความสอดคล้องกับมุมมองของนักศึกษาที่มองประเด็นในเรื่องปัญหาทางน้ำ และเรื่องขยะที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หรืองานของธเนศ เกษศิลป์ และชนันนา รอดสุทธิ (2561: 283-284) ที่มองแนวทางการปลูกจิตสำนึก และสร้างพฤติกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่นักเรียน มองว่า ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ควรมีการส่งเสริมความรู้ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมร่วมด้วย เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับนักเรียน เช่นเดียวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของ นักศึกษาที่มองว่า ครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยปลูกฝังการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเช่นเดียวกัน และในช่วงท้ายของ รายวิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อทดสอบความรู้ ความเข้าใจของนักศึกษา อาจารย์จะมีการสอบวัดและประเมินผลจาก สิ่งที่ได้เรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียนร่วมด้วย

2. ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของนักศึกษาในการสร้างพลเมืองรู้รักษ์สิ่งแวดล้อมผ่านรายวิชา ประชากรกับสิ่งแวดล้อม นักศึกษาได้ทำ 2 โครงการ สำหรับปี 3 ห้อง 1 ได้จัดทำโครงการเศรษฐกิจพอเพียง ณ โรงเรียนบ้านเพียนาม อำเภอเมืองศรีสะเกษ เป็นการบูรณาการพื้นที่รกร้างบริเวณแปลงผักให้กลับมาใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย เพื่อนำผลผลิตสามารถนำไป ทำอาหารกลางวันให้นักเรียน ส่วนปี 3 ห้อง 2 จัดโครงการฮาวทูทิ้ง ฮาวทูคัด ฮาวทูแยก ณ โรงเรียนบ้านอ้อยวิทยา อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ จัดการปัญหาขยะหลังน้ำท่วม เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและการจัดการขยะ โดยแยกขยะและใช้ประโยชน์จากขยะ เพื่อให้ปริมาณขยะโรงเรียนลดลง ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานของ สุภากร สิทธิโชค (2559: 117-118) ที่มองว่าการศึกษาสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญ เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้น จนเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ตระหนักและห่วงใยในสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมในการป้องกันและปรับปรุง สภาพแวดล้อมให้มีสภาพที่ดีขึ้น หรืองานของ Hawthorne and Alabaster (1999: 25), Rachman and Muchtar (2018: 346) มองประเด็นเรื่องของพลเมืองด้านสิ่งแวดล้อมในทิศทางเดียวกันว่า พลเมืองควรมีส่วนร่วมในการปกป้องและการจัดการสิ่งแวดล้อม ตระหนักถึงคุณค่าของแต่ละบุคคลในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมช่วยกันรับผิดชอบ ดังนั้นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ทุกฝ่ายควรมีส่วนช่วยกันดูแล ไม่ควรเป็นภาระของใครคนใดคนหนึ่ง เช่นเดียวกับงานของรัตติกร โสมสมบัติ อุทัย บุญประเสริฐ และพิณสุดา สิริธรรงศรี (2563: 1110-1111) ที่มองประเด็นว่าการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยกระบวนการ

ทางการศึกษาทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะและเจตคติที่ดีนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมที่ดี เช่นเดียวกับรัตติกโร โสมสมบัติ (2562: 185-202) ที่ศึกษารูปแบบการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา อาชีวศึกษาเอกชน พบว่า การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาอย่างยั่งยืน ควรมีองค์ประกอบในเรื่องของหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการมีส่วนร่วม ที่จะช่วยให้เกิดการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากร ทรัพยากรของชาติ จุงพันธ์ และณฤพจน์ พุฒวันนะ (2563: 115-116), รุ่งนภา ตาดเงิน ชรินมั่งคั่ง และแสง แสนบุตร (2564: 53-54) ที่มองว่า การใช้กิจกรรมที่เน้น ประสบการณ์จริงของครู นักเรียน ชุมชน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกัน จะทำให้ บรรลุเป้าหมายความสำเร็จได้ หรืองานของชัยภัทร ศรีทุมมา (2565: 189-198) ที่ได้มีการศึกษาจัดกิจกรรมเรื่อง “ความจริงแล้ว ผมคือ...วัยรุ่นหัวใจสีเขียว” เกิดผลลัพธ์ที่ดีทั้งตัวผู้สอน ผู้เรียน และค้นพบว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของมีชีวิต ควรมีการช่วยกันดูแล อนุรักษ์ธรรมชาติไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากการจัดกิจกรรมของนักศึกษาทั้ง 2 ห้อง พบว่านักเรียนในโรงเรียนให้ความสนใจเกี่ยวกับโครงการที่นักศึกษา ได้ลงพื้นที่จัดกิจกรรม ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสามารถจะต่อยอดการจัดกิจกรรมในโรงเรียนต่อไปได้ในประเด็นของเรื่อง สิ่งแวดล้อม นอกเหนือจากเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงและขยะที่มีการจัดกิจกรรม

1.2 อาจารย์ควรแนะนำการจัดกิจกรรมโดยใช้โครงการเป็นฐานอย่างละเอียด พร้อมยกตัวอย่างการจัดกิจกรรม ให้กับนักศึกษาก่อนลงมือปฏิบัติจริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการขยายผลการศึกษาในเรื่องของสิ่งแวดล้อมไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง

2.2 ควรประยุกต์ศาสตร์ความรู้ในรายวิชา ๆ เข้ากับประเด็นสิ่งแวดล้อม และศึกษาทั้งในชุมชน และโรงเรียน เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

เอกสารอ้างอิง

กุลิสรา จิตรชญาณนิช. (2562). *การจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฐากร สิทธิโชค. (2559). การจัดการกระบวนการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 11(ฉบับพิเศษ), 177-197.

ฐากร สิทธิโชค, มัลลิกา ใจเย็น และวิทวัส นิดสูงเนิน. (2563). *แนวทางการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษา*. สุพรรณบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3.

ชลิดา จุงพันธ์ และณฤพจน์ พุฒวันนะ. (2563). วิธีการจัดการเรียนการสอนสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาโรงเรียนในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารหน่วยวิจัยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม เพื่อการเรียนรู้*, 11(1), 115-130.

- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2561). การถ่ายทอดองค์ความรู้ศาสตร์พระราชของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง
วิถีเขียวของผู้เรียนในพื้นที่โครงการหลวงภาคเหนือของไทย. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(1),
1503-1521.
- ชัยภัทร ศรีทุมมา. (2565). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมสมรรถนะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4*.
วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชัยภัทร ศรีทุมมา (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมสมรรถนะหลักของนักเรียนช่วงชั้น
ที่ 4 ในชุมชนทรัพย์ไพรวัลย์ ตำบลวังทอง จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*, 8(1), 34-49.
- ชัยอนันต์ สมุทรวณิช. (2545). *คู่มือการเรียนการสอนพลเมือง – พลโลก การบูรณาการการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง*
ตามแนวทางรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- ณิรดา เวชญาติลักษณ์. (2561). *หลักการจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณอมศรี สิทธิเดช. (2561). การมีส่วนร่วมภาคพลเมืองในการปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*,
12(2), 262-270.
- ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2558). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายการศึกษา.
- ธเนศ เกษศิลป์ และชนันนา รอดสุทธิ. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ใกล้คลองสาธารณะ: กรณีศึกษาโรงเรียนที่ปึงกรวิทยาพัฒนา (ทวีวัฒนา)
ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 10(3), 283-296.
- เบญจวรรณ กิสุขพันธ์. (2559). *หลักการและแนวคิดการจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- รัตติกโร สมสมบัติ, อุทัย บุญประเสริฐ และพินสุดา สิริธรรังศรี. (2563). รูปแบบการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษา
เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในวิทยาลัยอาชีวเอกชน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(3), 1110-1124.
- รัตติกโร สมสมบัติ. (2562). รูปแบบการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในสถานศึกษา
อาชีวศึกษาเอกชน. ดุษฎีนิพนธ์ ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิต.
- รุ่งนภา ตาดเงิน ชรินทร์มั่งคั่ง และแสง แสนบุตร. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้บูรณาการสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมทักษะ
ความเป็นพลเมืองสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนอุดมดรุณี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*
มหาวิทยาลัยพะเยา, 9(2), 53-71.
- เสรี วรพงษ์. (2561). สิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ*, 1(1), 161-176.
- Hawthorne, M. and Alabaster, T. (1999). Citizen 2000: development of a model of environmental citizenship.
Global Environmental Change, 9(1), 25-43.
- Rachman, F. and Muchtar, A. S. (2018). *Sustainable Development Discourses on Construction of Citizen*
Participation in Community Care for Environment. Annual Civic Education Conference (ACEC 2018),
346-349.

บทความวิชาการ

กรอบอนุสัญญาองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเข้าสู่วิถีชุมชน: การจัดการสิ่งแวดล้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ตำบลหนองหลวง อำเภอสเลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

The United Nations Framework Convention on Climate Change into Community Ways:
Environmental Management of Stakeholders in Nong Luang Subdistrict, Selaphum
District, Roi Et Province

ชนาใจ หมั่นไธสง¹, ปิ่นบุญญา ลำมะนา² และ รียา เด็ดขาด³

Chanajai Muenthaisong¹, Pinbunya Lammana² and Riya Detkard³

Received: 1 พ.ย. 2566

Revised: 22 ม.ค. 2567

Accepted: 26 ม.ค. 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการจัดการสิ่งแวดล้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในพื้นที่ตำบลหนองหลวง อำเภอสเลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จากการทำอนุสัญญาองค์การสหประชาชาติ ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ประเทศไทยกับพันธกิจในการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการจัดการสิ่งแวดล้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ตำบลหนองหลวง อำเภอสเลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า เมื่อประเทศต่าง ๆ ได้ลงนามให้การรับรองอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือ UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change) เป็นอนุสัญญา ที่ต้องการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีสาเหตุมาจากภาวะเรือนกระจก แต่เนื่องจากอนุสัญญานี้ ไม่มีสภาพบังคับจึงทำให้เกิดพิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) และความตกลงปารีส (Paris Agreement) ตามลำดับ ประเทศไทยกับพันธกิจในการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พบว่า ภายใต้กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ไทยได้กำหนดเป้าหมายแผนการดำเนินงานลดก๊าซเรือนกระจกที่เหมาะสมของประเทศ NAMAs (Nationally Appropriate Mitigation Actions) เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคพลังงานและขนส่งอย่างน้อย 7% ภายในปี ค.ศ. 2020 การจัดการสิ่งแวดล้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ตำบลหนองหลวง อำเภอสเลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาคีเครือข่ายที่ดำเนินการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, จังหวัดสกลนคร, การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน

¹ รองศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อีเมล: chanajaim@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อีเมล: pinbunya.1144@gmail.com *Corresponding Authors

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อีเมล: riyadetk@reru.ac.th

¹ Associate Professor, Ph.D., Lecturer in Public Administration, Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat University, Email: chanajaim@gmail.com

² Lecturer In Law, Faculty of Law and Politic., Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat Universit, Email: pinbunya.1144@gmail

³ Lecturer In Law, Faculty of Law and Politics. Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat Universit, Email: riyadetk@reru.ac.th

Abstract

This article aimed to study climate change and environmental management of local stakeholders in Nong Luang Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province. According to the United Nations Framework Convention on Climate Change, the mission of Thailand in dealing with climate change and environmental management of local stakeholders in Nong Luang Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province. The results of the study found that the countries which had signed and ratified the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). It is the convention of solving the problem on climate change that was caused by the greenhouse effect. However, as this convention did not force, the Kyoto Protocol and the Paris Agreement were created. The mission of Thailand in dealing with climate change under the United Nations Framework Convention on Climate Change, Thailand had set appropriate targets for the country's greenhouse gas reduction action plan (NAMAs-Nationally Appropriate Mitigation Actions) in order to reduce greenhouse gas emissions in the energy and transportation sectors at least 7% by the year 2020. The environmental management of stakeholders in the area of Nong Luang Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province was the collaboration of stakeholders in the community to exchange knowledge with network partners that operate in environmental management and natural resources and environmental conservation.

Keywords: Climate Change, Clean Province, Community Environment Management

บทนำ

องค์การสหประชาชาติได้ตระหนักถึงความสำคัญในด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก อันสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในมิติทางธรรมชาติและจากมิติทางกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ กิจกรรมต่าง ๆ เป็นพลวัตรที่เชื่อมโยงไปถึงการพัฒนา ทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศและการแข่งขันในระดับสากล (กระทรวงการต่างประเทศ, 2554: 1) สิ่งเหล่านี้ได้ส่งผลต่อการเกิดภาวะโลกร้อน และการเกิดก๊าซเรือนกระจก ทั้งนี้ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะมาจากกิจกรรมในชีวิตประจำวันของมนุษย์ หรือในระดับอุตสาหกรรม เช่น กิจกรรมขุดขี้เถ้าและของเสีย กิจกรรมการใช้ประโยชน์จากที่ดินและเกษตรกรรม กิจกรรมกระบวนการผลิตและการใช้ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและกิจกรรมการใช้พลังงานในภาคอุตสาหกรรม เป็นต้น จากสถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการประชุมการจัดทำกรอบอนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยองค์การสหประชาชาติ ในปี ค.ศ. 1990 (กฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2563: 4) และมีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ. 1994 (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) (United Nations, 2023: 1)

จากการที่ประเทศไทยต้องมีความร่วมมือระหว่างประเทศในทุกรูปแบบ ทำให้ต้องตระหนักถึงความร่วมมือในด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเช่นกัน โดยเฉพาะประเด็นของการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อมาประเทศไทยได้เข้าร่วมให้สัตยาบันในพิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2545 (Ministry of Natural Resources and Environment, 2566: 93) ทำให้ต้องมีพันธกิจในความร่วมมือระหว่างประเทศในมิติดังกล่าว การขับเคลื่อนในภาครัฐได้ปรากฏในมาตรการการขับเคลื่อนการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกภายใต้นโยบายประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) (การุณย์ ชัยวนิชย์, 2564: 3) ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนได้มีการทำงานเพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นระบบ (UNFCCC, 2020: 3) อีกทั้งกระทรวงพลังงานได้ประกาศแผนอนุรักษ์พลังงาน 20 ปี (พ.ศ. 2554 – 2573) มีเป้าหมายลดความเข้มข้นการใช้พลังงาน (energy intensity) ลงร้อยละ 25 และแผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก 10 ปี (พ.ศ. 2555–2564) มีเป้าหมายที่จะใช้พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือกให้ได้ร้อยละ 25 ในปี พ.ศ. 2564 (กระทรวงการต่างประเทศ, 2557: 1)

จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการขยะซึ่งได้ปรากฏอยู่ในเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ด ในระยะ 20 ปี (2566-2585) ที่ต้องการให้จังหวัดมีการจัดการขยะอย่างเป็นระบบและต้องการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมทั้งแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเพื่อเข้าสู่การเป็นจังหวัดสะอาด (กลุ่มยุทธศาสตร์และข้อมูล, 2565: 1) สำหรับพื้นที่ตำบลหนองหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ให้ความสำคัญต่อการลดสถานะโลกร้อน โดยสนับสนุนซื้อกล้าไม้ หรือไม้ผลพันธุ์ดี ปลูกลูกไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่ปลูกป่าวิทยาศาสตร์ลดสถานะโลกร้อน ดำเนินการตามศักยภาพและความพร้อมของแต่ละหมู่บ้านตามลำดับ (เทศบาลตำบลหนองหลวง, 2562: 1) อีกทั้งเป็นพื้นที่ที่ได้รับการสนับสนุนทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและสถาบันอุดมศึกษา เพื่อสนับสนุนองค์ความรู้และเพื่อให้เกิดหลักปฏิบัติที่ถูกต้องในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน ดังนั้น บทความนี้จึงต้องการศึกษา การมีส่วนร่วมในชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างไร

ผลการศึกษา

1. กรอบอนุสัญญาว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยองค์การสหประชาชาติ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) พิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) และความตกลงปารีส (Paris Agreement)

จากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ณ กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2535) ประเทศต่าง ๆ ได้ลงนามให้การรับรองอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือ UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change) (United Nations, 2023) เป็นอนุสัญญา ที่ต้องการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีสาเหตุมาจากภาวะเรือนกระจก โดยในทศวรรษหน้าโลกจะร้อนขึ้น ประมาณ 0.2 ถึง 0.5 องศาเซลเซียสต่อทศวรรษ ทำให้ระดับน้ำทะเลสูงขึ้นถึง 20 เซนติเมตร ภายใน พ.ศ. 2573 และอาจสูงขึ้น 65 เซนติเมตรภายในปลายศตวรรษหน้า (เยาวันรณ พลายมาต, มปป.) สำหรับอนุสัญญา มีแนวทางดังนี้ 1) หลักการไม่ก่อให้เกิดอันตราย (No-Harm Principle): เป็นหลักการภายใต้กฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ในการ ป้องกัน บรรเทา และควบคุมความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมของรัฐอื่น 2) หลักการป้องกัน ไว้ก่อน (Precautionary Principle): กำหนดให้ประเทศภาคีไม่ควรดำเนินการใด ๆ หรือออกนโยบาย หรือมาตรการใดที่อาจ ก่อให้เกิดความเสี่ยงหรือเป็นเหตุให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 3) หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle): เป็นหลักการที่กำหนดให้ผู้ก่อให้เกิดมลพิษมีหน้าที่รับผิดชอบในการจ่ายค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจาก มลพิษนั้น กำหนดให้ประเทศที่พัฒนาแล้วต้องเป็นประเทศที่มีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่กลุ่มประเทศ กำลังพัฒนาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อลดปริมาณก๊าซเรือนกระจก และค่าใช้จ่ายในการปรับตัวเพื่อรับมือ กับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 4) หลักการรับผิดชอบร่วมกันในระดับที่แตกต่างกัน (Common but Differentiated Responsibilities): กำหนดให้ทุกประเทศควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ร่วมกัน และมีระดับความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน ภายใต้หลักการนี้มีการแบ่งกลุ่มประเทศออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มประเทศ ในภาคผนวก 1 (Annex I) คือ กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรม กลุ่มประเทศองค์การเพื่อความร่วมมือ ทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) และกลุ่มประเทศที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลงสู่ระบบเศรษฐกิจเสรี (Economics in Transition: EIT) 2) กลุ่มประเทศในภาคผนวก 2 (Annex II) คือ ประเทศพัฒนาแล้วในกลุ่มประเทศองค์การเพื่อความร่วมมือ ทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) แต่ไม่รวมกลุ่มประเทศที่อยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลงสู่ระบบเศรษฐกิจเสรี และ 3) กลุ่มประเทศ นอกภาคผนวก คือ ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศด้อยพัฒนา 5) หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Principle): กำหนดให้ประเทศภาคีมีสิทธิและหน้าที่ในการสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน (กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2563: 5-11, United Nations, 1992: 1)

ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเข้าร่วมเป็นรัฐภาคีอนุสัญญาเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2537 กรอบอนุสัญญาวาดำเนินการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยองค์การสหประชาชาติ มีวัตถุประสงค์ คือ รักษาระดับความเข้มข้นของก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศให้คงที่ และอยู่ในระดับที่ไม่รบกวนระบบภูมิอากาศและปลอดภัยจากการแทรกแซงจากกิจกรรมของมนุษย์ นอกจากนี้ยังกำหนดให้กลุ่มประเทศพัฒนาแล้วต้องลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก แต่อนุสัญญานี้ ไม่ได้กำหนดสภาพบังคับเอาไว้สำหรับกรณี ที่กลุ่มประเทศพัฒนาแล้วไม่สามารถปฏิบัติตามได้ จนทำให้กลุ่มประเทศเหล่านี้ละเลยพันธกรณีดังกล่าว (ศุภวิชญ์ พ่วงสุวรรณ, 2564: 3)

ดังนั้น จึงต้องการสภาพบังคับเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา ส่งผลให้เกิดพิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) และความตกลงปารีส (Paris Agreement) (United Nations (2023) โดยความตกลงดังกล่าวเป็นฉบับล่าสุดที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564–2573 โดยประเทศภาคีจะต้องจัดทำนโยบายและแผน เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของข้อตกลงฉบับนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนด และให้ประเทศที่พัฒนาแล้วต้องให้ความช่วยเหลือสนับสนุนประเทศที่กำลังพัฒนา เพื่อให้สามารถบรรลุข้อตกลง อีกทั้งยังกำหนดให้ประเทศภาคีสามารถแสดงเจตจำนง หรือเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยการจัดทำเอกสาร Nationally Determined Contributions: NDCs ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ แผนการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก วิธิตำเนินการลดการปล่อยก๊าซการประเมินผล และปริมาณก๊าซฯ ที่ลดลงได้ เป็นต้น (ศุภวิชญ์ พ่วงสุวรรณ, 2564: 3, UNFCCC, 2020: Online)

2. ประเทศไทยกับพันธกิจในการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

จากการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสมัยที่ 26 (COP26) ที่เมืองกลาสโกว์ ประเทศสกอตแลนด์ โดยเป้าหมายในการจัดการการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ คือ จำกัดอุณหภูมิเฉลี่ยโลกไม่ให้เกิน 1.5 องศาเซลเซียส หรือไม่เกิน 2 องศาเซลเซียส ก่อนถึงปี ค.ศ. 2100 ในการประชุมครั้งนี้ สหราชอาณาจักร ต้องการให้ทุกประเทศตั้งเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ให้ได้ภายในปี ค.ศ. 2050 พร้อมทั้งยกเลิกการใช้ถ่านหินโดยเปลี่ยนไปใช้พลังงานไฟฟ้า และการอนุรักษ์ป่าไม้ สำหรับประเทศกำลังพัฒนายังคงต้องการสนับสนุนงบประมาณรายปีจากประเทศพัฒนาแล้ว จำนวน 1 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อช่วยปรับตัวรับมือกับอุณหภูมิโลกที่สูงขึ้น (บีบีซีไทย, 2564: ออนไลน์)

ในปัจจุบัน ไทยปล่อยก๊าซเรือนกระจกออกในปริมาณราว 0.72% ของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั่วทั้งโลก จากการจัดลำดับขององค์กร Climate Watch ในปี ค.ศ. 2018 ไทยเป็นประเทศที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากเป็นอันดับที่ 20 ของโลก หรือคิดเป็นปริมาณ 0.8% ของก๊าซเรือนกระจกที่มีการปล่อยทั่วโลก ส่วนประเทศที่ปล่อยมากเป็นอันดับ 1 ของโลกคือจีนที่ (19.19%) รองลงมา คือ สหรัฐอเมริกา (18.13%) (บีบีซีไทย, 2564: ออนไลน์)

ภายใต้กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ไทยได้กำหนดเป้าหมายแผนการดำเนินงานลดก๊าซเรือนกระจกที่เหมาะสมของประเทศ (NAMAs-Nationally Appropriate Mitigation Actions) เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคพลังงานและขนส่ง อย่างน้อย 7% ภายในปี ค.ศ. 2020 แต่ทว่าในปี ค.ศ. 2019 ไทยสามารถลดก๊าซเรือนกระจกได้แล้ว 17% ซึ่งเกินเป้าหมายที่ตั้งไว้กว่า 2 เท่า และก่อนเวลาที่ได้กำหนดไว้มากกว่า 1 ปี

นอกจากนี้ไทยยังได้จัดส่งการมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนดขึ้น (Nationally Determined Contributions - NDC) ฉบับปรับปรุงปี ค.ศ. 2020 และจัดทำแผนงานต่าง ๆ ในระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น ล่าสุดได้ส่งยุทธศาสตร์ระยะยาวในการพัฒนาแบบปล่อยก๊าซเรือนกระจกระดับต่ำให้กับที่ประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (UNFCCC) โดยไทยเป็นประเทศแรก ๆ ที่จัดทำยุทธศาสตร์นี้ เพื่อให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอน ภายในปี ค.ศ. 2050 และบรรลุเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ได้ในปี ค.ศ. 2065 และด้วยการสนับสนุนทางการเงินและเทคโนโลยีอย่างเต็มที่และเท่าเทียม รวมถึงการเสริมสร้างขีดความสามารถจากความร่วมมือระหว่างประเทศ และกลไกภายใต้กรอบอนุสัญญาฯ ประเทศไทยอาจสามารถยกระดับขึ้นเป็นร้อยละ 40 ได้ ซึ่งจะทำให้การปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิของไทยเป็นศูนย์ได้ภายในปี ค.ศ. 2050 (บีบีซีไทย, 2564: ออนไลน์)

ทั้งนี้ ประเทศไทยได้จัดให้มีแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2566-2570) ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการขับเคลื่อนการแก้ไขภาวะมลพิษจากขยะที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความเดือดร้อน และสุขภาพอนามัยของประชาชนได้อย่างจริงจังต่อเนื่อง ทันท่วงทีการพัฒนาประเทศ และการเปลี่ยนแปลงบริบทในระดับประเทศ และระดับโลกครอบคลุมการจัดการขยะ 4 ประเภท คือ ขยะมูลฝอยชุมชนของเสียอันตรายชุมชน มูลฝอยติดเชื้อ และกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย และเป็นกรอบอ้างอิงทิศทางการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบูรณาการและขับเคลื่อนการจัดการขยะ ภายใต้บริบทที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล พันธกรณีระหว่างประเทศ

สาระสำคัญของแผนปฏิบัติการดังกล่าวเป็นไปโดยสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals (SDGs) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ซึ่งตามเป้าหมายที่ 12 ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals (SDGs) ในเรื่องการสร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการบริโภคและผลิตที่ยั่งยืน ได้แก่ เป้าหมายการลดขยะเศษอาหารของโลกครึ่งหนึ่งในระดับค้าปลีกและผู้บริโภคและลดการสูญเสียอาหารจากกระบวนการผลิตและห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงการสูญเสียหลังการเก็บเกี่ยว ภายในปี 2573 การบรรลุเรื่องการจัดการสารเคมี และของเสียทุกชนิดตลอดวงจรชีวิตของสิ่งเหล่านั้น ด้วยวิธีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตามกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่ตกลงกันแล้ว และลดการปลดปล่อยสิ่งเหล่านั้นออกสู่อากาศ น้ำ และดิน อย่างมีนัยสำคัญ เพื่อจะลดผลกระทบทางลบต่อสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุดภายในปี 2563 และลดการผลิตของเสีย โดยการป้องกัน การลด การแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ และการนำมาใช้ซ้ำ ภายในปี 2573 ในส่วนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ในมิติความยั่งยืนของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม หมายความว่า 10 ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ โดยมีกลยุทธ์ในการพัฒนาหลายประการที่น่าสนใจซึ่งทำให้เห็นถึงระบบและกระบวนการปฏิบัติขององค์การในระดัชมุขมนอันเป็นรากฐานอย่างชัดเจน ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการขยะอย่างเป็นระบบตลอดห่วงโซ่ในระดัชมุขมน สนับสนุนการลดและคัดแยกขยะอย่างเป็นระบบในชุมชน ส่งเสริมให้เกิดกลไกการคัดแยกขยะก่อนทิ้งเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ โดยให้ความสำคัญกับการนำมาเป็นวัสดุในการผลิตในชุมชนและเป็นวัตถุดิบให้โรงงาน ส่งเสริมการแปรรูปขยะมูลฝอยและวัตถุดิบที่เหลือจากกระบวนการผลิตเป็นพลังงาน สร้างชุมชนต้นแบบที่มีความสามารถในการคัดแยกขยะและนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สร้างรายได้ โดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติจากส่วนเหลือของกระบวนการผลิตให้เกิดประโยชน์ที่หลากหลายปราศจากเศษเหลือและของเสียจากอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และขยะอาหาร เพื่อให้เกิดความคุ้มค่า ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ การไหลของวัสดุ เพื่อบริหารจัดการของเหลือจากการผลิตและการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาระบบกลไกหมุนเวียนใช้ประโยชน์เศษเหลือในภาคอุตสาหกรรม เศรษฐกิจเกษตร ลดการสูญเสียที่เกิดขึ้นในขั้นตอนก่อนถึงผู้บริโภคและขยะอาหาร รวมถึงการพัฒนาแพลตฟอร์มเพื่อเชื่อมโยงผู้ประกอบการเศรษฐกิจหมุนเวียนให้สามารถเข้าถึงองค์ความรู้และนวัตกรรม ตลอดจนปรับปรุงกฎระเบียบให้สนับสนุนการนำของเสียจากอุตสาหกรรมที่ยังมีประโยชน์ให้สามารถนำกลับมาใช้ได้

เป้าหมายการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565–2570) ภายในปี 2570 กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนเอาไว้ 6 ประการ ได้แก่ 1) ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง 2) ขยะบรรจุภัณฑ์มีการนำกลับมาใช้ประโยชน์ 3) การลดปริมาณขยะอาหารเทียบจากปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน 4) ของเสียอันตรายชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง 5) มูลฝอยติดเชื้อได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง และ 6) กากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายเข้าสู่ระบบการจัดการอย่างถูกต้อง

แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ครอบคลุมการจัดการขยะ 4 ประเภท คือ ขยะมูลฝอยชุมชนของเสียอันตรายชุมชน มูลฝอยติดเชื้อ และกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย ประกอบด้วย 3 มาตรการ ได้แก่

มาตรการที่ 1 การจัดการขยะที่ต้นทาง เช่น ส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการจัดการขยะที่ต้นทาง ศึกษาองค์ประกอบขยะมูลฝอยชุมชน ศึกษาองค์ประกอบขยะมูลฝอยชุมชน กำหนดระบบการคัดแยก

ขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางตามประเภทที่สอดคล้องกับรูปแบบ หรือเทคโนโลยีการกำจัดขยะมูลฝอย ณ ปลายทาง และออกกฎระเบียบเพื่อใช้เป็นแรงจูงใจและบทลงโทษ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภค

มาตรการที่ 2 การเพิ่มประสิทธิภาพระบบกำจัดขยะ ด้วยการยกระดับการกำจัดขยะให้ครอบคลุมพื้นที่ ปรับปรุงพื้นที่ชุมชนเก็บรวบรวม และสถานที่หรือโรงงานกำจัดขยะให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและมีประสิทธิภาพมากขึ้น พัฒนาและยกระดับมาตรฐานของผู้รับกำจัด ผู้รวบรวม และการจัดระบบรับซื้อของเก่า กำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดกับสถานที่มีการดำเนินงานการจัดการขยะและกากของเสียที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม

มาตรการที่ 3 การพัฒนาเครื่องมือบริหารจัดการขยะ เช่น พัฒนากฎหมายให้ครอบคลุมการจัดการที่ต้นทางตามวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Product Life Cycle) สนับสนุนให้ผู้ผลิต (Brand Owner) สินค้าอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวันใช้บรรจุภัณฑ์ที่มีสัดส่วน Post Consumer Recycled (PCR) และมีจุดเติมผลิตภัณฑ์เพื่อส่งเสริมการใช้บรรจุภัณฑ์ซ้ำ (Refill Station) ตลอดจนการปรับปรุงกฎระเบียบให้เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมจุดเติมผลิตภัณฑ์ (กรมควบคุมมลพิษ, 2562: ออนไลน์)

3. การจัดการสิ่งแวดล้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนพื้นที่ตำบลหนองหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

3.1 บริบทของชุมชน

เทศบาลตำบลหนองหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด มีพื้นที่ 14,375 ไร่ หรือ 23 ตารางกิโลเมตร สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบ พื้นที่ส่วนมากอุดมสมบูรณ์ อาชีพหลักของคนในชุมชน คือ การทำนา หลังจากทำนาแล้วจะประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร คือการปลูกพืชผักหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อไว้บริโภคในครัวเรือนและปลูกเพื่อขาย เช่น การปลูกหน่อไม้ฝรั่ง ผักบุ้ง ผักกวางตุ้ง หอม กระเทียม มะเขือ ฯลฯ บางส่วนทำการค้าขายและไปรับจ้างนอกพื้นที่ นอกจากนี้ประชาชนยังเลี้ยงสัตว์ เช่น โค-กระบือ สุกร เลี้ยงเป็ด ไก่ และสัตว์อื่น ๆ เพื่อบริโภค และการค้าขายเพิ่มรายได้

พื้นที่ตำบลหนองหลวงแบ่งออกเป็น 2 เขต รวม 9 หมู่บ้าน จำนวนประชากรในเขตตำบลหนองหลวง 768 ครัวเรือน แยกเป็น ชาย 1,609 คน หญิง 1,509 คน รวมประชากร 3,121 คน เฉลี่ยความหนาแน่นของประชากร 135 คน/ตร.กม. (23 ตร.กม. หรือ 14,375 ไร่) ประชากรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18-59 ปี มีจำนวน 1,963 คน สถานศึกษาในชุมชนมีจำนวน 3 แห่ง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลประจำตำบล/หมู่บ้าน 1 ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่เป็น “ครัวเรือนแห่งกลาง” ในชุมชนมีผู้สูงอายุเป็นจำนวนมาก และสภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุ (เทศบาลตำบลหนองหลวง, 2564: ออนไลน์)

3.2 การจัดการสภาพแวดล้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน

ด้วยลักษณะภูมิประเทศในพื้นที่ตำบลหนองหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นที่ราบสูง ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ทำนา ไม่มีป่าไม้ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่จึงเป็นไปโดยไม่ซับซ้อนหรือลำบากมากนัก ประกอบกับจำนวนประชากรในชุมชนมีจำนวนน้อย ทำให้ปริมาณขยะหรือสิ่งเหลือใช้ในชุมชนมีปริมาณน้อยตามไปด้วย การจัดการสภาพแวดล้อมจัดการสภาพแวดล้อมภายในชุมชนในอดีตก่อนที่จะประชาชนในชุมชนจะได้รับความรู้จากหน่วยงานเป็นไปลักษณะต่างคนต่างจัดการ โดยแต่ละบ้านหรือครัวเรือนมีจำนวนสมาชิกประมาณ 2-5 คน ขยะที่เกิดจากครัวเรือนจึงมีจำนวนน้อยตามไปด้วย หากมีเศษอาหารเหลือทิ้ง ประชาชนก็มักนำไปให้เป็นอาหารสัตว์หรือเทลงบริเวณโคนต้นไม้ใหญ่ ครัวเรือนที่มีถังพลาสติก หรือถังที่ไม่ใช้แล้วที่มีขนาดใหญ่พอสมควรก็จะนำมาดัดแปลงใช้เป็นถังขยะอินทรีย์โดยเลือกถังที่มีฝาปิดมาเจาะรูหรือตัดกันถัง ขุดหลุมขนาดความลึก 2 ใน 3 ส่วนของความสูงของถังและนำเอาถังที่เจาะรูหรือตัดกันแล้วใส่ลงในหลุม เมื่อมีเศษขยะอินทรีย์ก็นำมาทิ้งลงในถังและปิดฝาให้มิดชิด ทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ เมื่อเต็มถังแล้วจึงทำการกลบฝังดินให้เรียบร้อยแล้วย้ายถังไปยังบริเวณอื่น สำหรับเศษใบไม้ใบหญ้าก็จะนำไปใช้เลี้ยงสัตว์หรือนำไปถมไว้บริเวณโคนต้นไม้ใหญ่เพื่อให้ย่อยสลายเป็นปุ๋ย ใบไม้บางประเภทที่มีสารอินทรีย์สูง เช่น ใบกำมะปู้ ก็จะเก็บรวบรวมแยกไว้เพื่อนำไปผสมดินปลูกหรือหมักเป็นปุ๋ยเพื่อจำหน่าย การกำจัดขยะอินทรีย์ในชุมชนจึงเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สำหรับขยะอื่น ๆ ที่ไม่สามารถ

ย่อยสลายได้ และไม่สามารถนำไปจำหน่ายได้ ประชาชนก็มักจะรวบรวมแล้วนำมาเผาทำลายที่ละเล็กละน้อยซึ่งเป็นการลดภาระการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลและยังไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ขยะบางประเภทที่พอจะมีราคา เช่น ขวดแก้ว ขวดพลาสติก กระดาษ เครื่องใช้ไฟฟ้าหรือเฟอร์นิเจอร์เก่า เหล็กสังกะสีเก่า ซึ่งมีพ่อค้ารับซื้อของเก่าหรือรับซื้อขยะเข้ามารับซื้อในชุมชนเป็นครั้งคราว ประชาชนก็จะแยกขยะประเภทนั้นไว้อย่างหยาบ ๆ เพื่อรอจำหน่าย ทำให้พ่อค้ากดราคา เมื่อขายขยะได้ราคาต่ำ ชาวบ้านก็ไม่มีแรงจูงใจที่จะแยกขยะต่อไป

สภาพแวดล้อมในบริเวณชุมชน เช่น ริมถนนที่มีต้นไม้หรือหญ้าขึ้นปกคลุมหนาแน่น ในอดีตประชาชนมักใช้วิธีการเผา เพื่อไม่ให้ต้นไม้หรือหญ้านั้นรกแล้วเข้ามาในพื้นที่ผิวถนนซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อผู้ที่สัญจรไปมา ในส่วนของที่นา หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้วเสร็จ ประชาชนก็มักจะเผาเพื่อทำลายตอซังข้าวและวัชพืชในที่ดินเพื่อให้สะดวกต่อการเตรียมหน้าดินเพื่อปลูกพืชต่อไป

ภายหลังจากที่ประชาชนในชุมชนได้รับความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมจากหน่วยงานรณรงค์ของผู้เขียนที่ได้ลงพื้นที่ทำกิจกรรมด้านการให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนพบว่า ประชาชนมีความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อมรวมถึงการร่วมมือกันของคนในชุมชน เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในชุมชนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การใส่ใจในอาณาบริเวณของที่พักอาศัยของตน การตระหนักรู้ในการคัดแยกขยะ โดยเฉพาะการคัดแยกขยะอันตรายของเสียอันตราย เช่น หน้ากากอนามัยที่ใช้แล้ว ยา ถ่าน หลอดไฟ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องใช้กระบวนการจัดการอย่าง “การมีส่วนร่วมจัดการสิ่งแวดล้อม และวัสดุเหลือใช้อย่างถูกวิธี” กระบวนการนี้ยังถือว่าจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับประชาชนเพราะเป็นการให้ความรู้ควบคู่กับกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่ ได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีโดยร่วมเรียนรู้วิธีการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนอย่างมีส่วนร่วมไปพร้อมกันซึ่งจะก่อให้เกิดการเสริมสร้างความสามัคคีและความมีวินัยของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

ในกระบวนการจัดเก็บและแยกขยะ พบว่า ประชาชนสามารถจัดการและแยกขยะอย่างเป็นสัดส่วนมากขึ้น โดยเมื่อมีหน่วยงานลงไปให้ความรู้ และจัดซื้อถุงผ้าตาข่ายให้สำหรับใช้เก็บรวบรวมขวดพลาสติก กระป๋องอะลูมิเนียมและขวดแก้ว ซึ่งเป็นวัสดุที่สามารถนำมาล้างทำความสะอาด คัดแยกและนำไปขายได้ในราคาที่สูงขึ้น หรืออาจนำไปประดิษฐ์เป็นของใช้หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าได้ และเพิ่มจำนวนถังขยะมีฝาปิดมิดชิดให้แก่ครัวเรือนต่าง ๆ ในชุมชน ทำให้จำนวนครัวเรือนที่จัดการได้อย่างเหมาะสมและถูกสุขลักษณะมีจำนวนเพิ่มขึ้น กระบวนการเสริมสร้างองค์ความรู้นี้ทำให้ชุมชนได้สภาพแวดล้อมที่ดีโดยร่วมเรียนรู้วิธีการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและได้สามารถนำองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการวัสดุเหลือใช้ในชุมชนเพื่อทำการแยกเก็บวัสดุเหลือใช้ในครัวเรือนได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น

ภาพประกอบ 1 การใช้ถุงตาข่ายในการเก็บรวบรวมขยะในชุมชน

ขยะที่สามารถนำกลับไปใช้ใหม่หรือนำไปแปรรูปประดิษฐ์เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่มมูลค่าได้ เช่น ขวดแก้ว ขวดพลาสติก กระดาษ กระจกพลาสติก ประชาชนส่วนใหญ่ก็รู้จักการนำวัสดุเหล่านี้กลับมาใช้ใหม่หรือเพิ่มมูลค่าอย่างถูกวิธีโดยคำนึงถึงความปลอดภัยและความเหมาะสมในการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป โดยเมื่อซื้อผลิตภัณฑ์หรือได้บรรจุภัณฑ์มาครั้งแรกและใช้งานเสร็จก็จะนำกลับมาใช้ซ้ำ เช่น ขวดน้ำดื่ม เมื่อซื้อมาและดื่มหมดแล้วก็นำมากรอกน้ำเพื่อนำไปใช้รดน้ำผัก หรือใช้เป็นภาชนะสำหรับปลูกผักหรือต้นไม้ขนาดเล็ก หรือนำไปตัดเป็นส่วนเพื่อใส่วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ตามความเหมาะสม กระจกพลาสติกเมื่อใส่ของกลับมาแล้ว ถ้ายังไม่อยู่ในลักษณะสะอาด ก็จะเก็บถุงนั้นไว้ใช้สิ่งของอื่นต่อ แต่หากถุงนั้นสกปรกแล้ว ก็รู้จักนำไปล้างทำความสะอาดเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ หรือจะรวบรวมแล้วนำไปทิ้งอย่างถูกวิธี สำหรับขวดแก้ว เช่น ขวดบรรจุเครื่องดื่มชูกำลัง เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยารักษาโรค ประชาชนก็รู้จักที่จะล้างทำความสะอาดแล้วนำกลับมาใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้หรือจะเก็บรวบรวมไว้เพื่อรอคนรับซื้อของเก่ามารับซื้อหรือให้เทศบาลตำบลมาเก็บรวบรวมไปเพื่อจัดการอย่างถูกวิธีต่อไป

การจัดการกับขยะที่เป็นของเสียอันตราย เช่น หลอดไฟ ถ่าน แบตเตอรี่ น้ำยาล้างห้องน้ำ ผลิตภัณฑ์เคมีภัณฑ์ต่าง ๆ ผลจากการให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่พบว่า ประชาชนจำนวนไม่น้อยไม่ทราบว่าขยะเหล่านี้เป็นของเสียอันตรายที่หากทิ้งหรือกำจัดไม่ถูกวิธีแล้ว นอกจากจะก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมแล้วยังจะก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอีกด้วย ประชาชนจึงไม่ได้แยกไว้อย่างชัดเจนจากขยะประเภทอื่น บ้างก็นำไปวางทิ้งไว้บริเวณบ้านเพื่อรอพ่อค้ามารับซื้อ แต่เมื่อได้รับความรู้จากหน่วยงานแล้ว ประชาชนก็รู้จักแยกขยะอันตรายเหล่านี้ออกจากขยะประเภทอื่น เก็บให้พ้นมือเด็กและรวบรวมไว้ในถุงดำแล้วติดป้ายว่า“ขยะพิษ” เพื่อเก็บรวบรวมไว้เพื่อส่งมอบให้แก่เทศบาลไปจัดการทำลายอย่างถูกวิธีเช่นกัน

สำหรับการจัดการสภาพแวดล้อมในบริเวณชุมชนบริเวณที่มีต้นไม้หรือหญ้าขึ้นปกคลุมหนาแน่น ประชาชนก็ปรับเปลี่ยนวิธีการจากการเผาเป็นการกำหนดจัดกิจกรรมในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ให้ทุกคนชุมชนมีส่วนร่วมจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยการตัดแต่งต้นไม้ ต้นหญ้าที่อยู่บริเวณริมถนนและในสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนให้เรียบร้อย ก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ เป็นระเบียบและปลอดภัย ลดการเผาทำลายเศษซากกิ่งไม้ใบไม้ที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมและทำลายสุขภาพของคนในชุมชนด้วยการทำให้กิ่งหรือท่อนไม้มีขนาดเล็กซึ่งนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น หรือทำให้สามารถย่อยสลายได้เร็วขึ้นโดยไม่ต้องเผา นอกจากจะเป็นกิจกรรมที่ช่วยปรับแต่งสภาพแวดล้อมของชุมชนให้มีความเรียบร้อย สะอาดและปลอดภัยสำหรับคนในชุมชนและผู้อื่นแล้วยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความรักความสามัคคีและวินัยของคนในชุมชนด้วย

ภาพประกอบ 2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสภาพแวดล้อม

การเสริมสร้างและการกระตุ้นเตือนชุมชนเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้และเข้าใจถึงความสำคัญในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างมีส่วนร่วม โดยเริ่มต้นสิ่งใกล้ตัว คือ ชยะ และสิ่งของเหลือใช้ โดยรู้ว่าขยะอันตรายที่จะต้องจำแนกหรือแยกประเภทไว้ ไม่ควรเผาทำลายเนื่องจากจะก่อให้เกิดอันตราย นอกจากนี้ ชุมชนยังตระหนักถึงการมีส่วนร่วมจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาการเผาอ้อย ปัญหาสัตว์ปศุสัตว์ของชาวบ้าน เป็นต้น นำไปสู่การสะสมความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ทำให้สามารถเจรจาพูดคุยเพื่อระงับข้อพิพาทอย่างสมานฉันท์ได้ ทั้งนี้ องค์ความรู้ที่ชุมชนได้รับในการจัดการสิ่งแวดล้อมยังได้ขยายผลไปยังเยาวชนในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง นับได้ว่าชุมชนเข้าสู่การปรับเปลี่ยนแนวคิดและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในชุมชนของตนเอง การเสริมสร้างชุดแนวคิดนี้เป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งจากชุมชนเอง หน่วยงานภาครัฐและสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ การจัดวางบทบาทของชุมชนที่มีต่อประเด็นนี้ได้ทำให้เกิดการวางบทบาทที่เป็นรูปธรรมตั้งแต่การเข้าร่วมกิจกรรม การส่งเสริมให้บุคลากรของตนเองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน ก่อให้เกิดกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่การคัดแยกขยะ การตระหนักรู้ ในเรื่องขยะอันตราย การยอมรับ “ถุงดำช่วย” สิ่งเหล่านี้สำหรับแนวคิดบางคน อาจคิดว่าเป็นเรื่องธรรมดา แต่สำหรับชาวบ้านนี้อาจนับได้ว่า เป็นเรื่องที่เหนือความคาดหมาย เพราะลำพังการจัดการคุณภาพชีวิตให้เพียงพร้อมด้านปัจจัยสี่อาจเป็นเรื่องลำบากในบางครัวเรือน การที่มีหน่วยงานนำสิ่งเหล่านี้ลงในชุมชน อาจถือได้ว่าเป็นเรื่องที่เติมเต็มความสะดวกในชีวิตและนำมาซึ่งรายได้ในครัวเรือนผ่านการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจนำขยะในชีวิตประจำวันมาเข้าสู่กระบวนการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนในที่สุด

บทสรุป

กรอบอนุสัญญาองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเข้าสู่วิถีชุมชน: การจัดการสิ่งแวดล้อมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ตำบลหนองหลวง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ด แม้ว่ากรอบดังกล่าวจะเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศ และมีสภาพบังคับให้นานาชาติต้องเข้ามามีบทบาทต่อความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศร่วมกัน สำหรับประเทศไทยจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบในบทบาทระหว่างประเทศและที่สำคัญความรับผิดชอบนี้ได้ถูกปักหมุดไว้ในนโยบายประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) เช่นกัน

ทั้งนี้ จังหวัดร้อยเอ็ดได้มีมาตรการเพื่อรองรับพลวัตนี้ ซึ่งปรากฏอยู่ในยุทธศาสตร์จังหวัดเพื่อให้ได้เป็น “จังหวัดสะอาด” ยุทธศาสตร์เหล่านี้ส่งผลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องสอดประสานโดยดำเนินการตามนโยบายและในพื้นที่ตำบลหนองหลวง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดร้อยเอ็ด ได้เป็นพื้นที่ที่หน่วยงานภาครัฐ ได้ลงไปให้องค์ความรู้และดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ชุมชนแห่งนี้ครอบคลุมครัวส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนแอ่งกลาง ในพื้นที่มีเพียงโรงเรียนประถมศึกษาเท่านั้น การที่ชุมชนเปิดรับกิจกรรมต่าง ๆ ถือว่าเป็นการเคลื่อนไหวของชุมชนที่น่าสนใจ เนื่องจากการที่ชุมชนจะแสวงหา “ถุงดำช่วย” สำหรับใช้เก็บรวบรวมขวดพลาสติก กระบองอะลูมิเนียมและขวดแก้ว ในบางครัวเรือน ถุงดำช่วย อาจเป็นของฟุ่มเฟือยเกินกำลังที่ชาวบ้านจะจัดหามาใช้ การตอบรับของชุมชนเช่นนี้อาจเป็นภาพสะท้อนในระดับชุมชนที่เพิ่มความเป็นไปได้ต่อการรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีต่อนานาชาติในด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

กิตติกรรมประกาศ

บทความทางวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการส่งเสริมความรัก ความสามัคคี และวินัยของชาติ ประจำปี 2566 โดยคณะนิติรัฐศาสตร์ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการต่างประเทศ. (2557). *การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ*. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566, จาก <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcd6215e39c306001051f?cate=5d5bcb4e15e39c306000684f>
- กระทรวงการต่างประเทศ. (2554). *การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ*. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.mfa.go.th/th/content/>
- การุณย์ ชัยวนิชย์. (2564). การประเมินก๊าซเรือนกระจกระดับเมืองและแนวทางการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกกรณีศึกษาเทศบาลตำบลกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า*, 19(1), 65-75.
- กลุ่มยุทธศาสตร์และข้อมูล. (2565). *เป้าหมายการพัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ดในระยะ 20 ปี (2566-2585)*. สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.roiet.go.th/101province/index.php?r=load/views&id=1494>
- กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2563). *พัฒนาการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ*. สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2566, จาก <https://lawforasean.krisdika.go.th/File/files/Climate%20Change.pdf>
- กรมควบคุมมลพิษ. (2564). *แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ*. สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2566, จาก <https://lawforasean.krisdika.go.th/File/files/Climate%20Change.pdf>
- บีบีซีไทย. (2564). *โลกร้อน : คำสัญญารับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ของนายกฯ ประยุทธ์ กับผู้นำชาติอื่นที่ COP26*. สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.bbc.com/thai/international-59121888>
- เทศบาลตำบลหนองหลวง. (2562). *นโยบายการพัฒนา*. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.nongluang101.go.th/index.html>
- เยวานารถ พลายนาด. (มปป.). *อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ* UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change). สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.mnre.go.th/attachment/1u/download.php?WP=nKI4nKNJoGM3ZHKCoMOahKGtnJg4WaNloGW3AHjkoH9axUF5nrO4MNo7o3Qo7o3Q>
- ศุภวิชญ์ พ่วงสุวรรณ. (2564). *วิพากษ์ร่างพระราชบัญญัติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ*. *Journal of Humanities and Social Science Valaya Alongkorn*, 16(2), 1-14.
- Ministry of Natural Resources and Environment. (2566). *Thailand TNC TNC EDIT2.indb*. Retrieved October 29, 2023, From <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Thailand%20TNC.pdf>
- United Nations. (2023). *What is the Kyoto Protocol?*. Retrieved October 30, 2023, From https://unfccc.int/kyoto_protocol
- United Nations. (2023). *The Paris Agreement*. Retrieved October 30, 2023, From <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>
- United Nations. (2023). *What is the United Nations Framework Convention on Climate Change?*. Retrieved October 30, 2023, From <https://unfccc.int/process-and-meetings/what-is-the-united-nations-framework-convention-on-climate-change>
- United Nations. (1992). *Conference on Environment and Development*, Retrieved October 30, 2023, From <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio1992>
- United Nations. (2023). *What is the United Nations Framework Convention on Climate Change?*. Retrieved October 30, 2023, From <https://unfccc.int/process-and-meetings/what-is-the-united-nations->

framework-convention-on-climate-change

UNFCCC. (2020). *Thailand Updated NDC.pdf*. Retrieved October 28, 2023, From <https://unfccc.int/sites/default/files/NDC/2022-06/Thailand%20Updated%20NDC.pdf>

United Nations. (2023). *Climate Change Thailand*. Retrieved October 28, 2023, From <https://unfccc.int/node/61213>

ภาคผนวก

หลักเกณฑ์การเสนอบทความ

หลักเกณฑ์การเสนอบทความ เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นคู่มือในการเขียนบทความสำหรับผู้ที่มีความประสงค์ในการส่งบทความเข้าร่วมตีพิมพ์ลงวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด โดยจะกำหนดทั้งรูปแบบและแนวทางในการพิมพ์บทความ ซึ่งจะใช้ในการจัดทำวารสารฯ ในแบบรูปเล่ม ดังนั้น เพื่อเป็นการควบคุมคุณภาพและเพื่อให้การจัดทำเอกสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว ผู้ส่งบทความควรพิมพ์บทความตามรูปแบบ และแนวทางที่กำหนดอย่างเคร่งครัด โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้นของวารสาร

1.1 ชื่อวารสาร : วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Journal of Roi Et Rajabhat University

1.2 เลขมาตรฐานสากลประจำวารสาร (International Standard Serial Number-ISSN)

ISSN 2985-2110 (Print)

ISSN 2985-2129 (Online)

1.3 **วัตถุประสงค์** เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการ บทความทั่วไป บทความวิจารณ์หนังสือ ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาสังคม เป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการของนักวิจัย นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

1.4 ประเภทผลงานที่ตีพิมพ์ ประกอบด้วย บทความวิชาการ/บทความปริทัศน์ บทความวิจัย

1.5 **ขอบเขตเนื้อหา** ประกอบด้วย สาขาภาษาศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ การจัดการทั่วไป การตลาด นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม ส่งเสริมการเกษตร สิ่งแวดล้อม ศิลปกรรม สารสนเทศศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมสหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

1.6 กำหนดพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ (มกราคม-เมษายน, พฤษภาคม-สิงหาคม และ กันยายน-ธันวาคม)

2. นโยบายการพิจารณาการรับบทความ

2.1 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และต้องไม่อยู่ในกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งตีพิมพ์อื่นใด

2.2 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพทางวิชาการ และมีประโยชน์ในเชิงทฤษฎีหรือเชิงปฏิบัติ สารบทความและแนวการเขียนต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสาร โดยผ่านการพิจารณาและให้ความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ จำนวน 3 ท่านต่อบทความ และเป็นผู้มีผลงานทางวิจัยอย่างต่อเนื่อง โดยใช้การประเมินแบบไม่เห็นกันทั้งสองฝ่ายระหว่างผู้พิมพ์และผู้ประเมิน (Double-Blinded)

2.3 กองบรรณาธิการอาจส่งผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เขียนแก้ไข เพิ่มเติม หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

2.4 กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจแก้ไขรูปแบบบทความที่ส่งมาตีพิมพ์

2.5 การยอมรับเรื่องที่ตีพิมพ์เป็นสิทธิ์ของกองบรรณาธิการ และกองบรรณาธิการจะไม่รับผิดชอบในเนื้อหาหรือความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ทุกเรื่อง

3. รูปแบบการเขียนบทความผลงานวิจัยฉบับเต็ม (Full Paper)

3.1 การเตรียมต้นฉบับ จัดพิมพ์แบบ 1 คอลัมน์ มีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาด A4 ($8\frac{1}{4} \times 11\frac{3}{4}$ นิ้ว = 21×29.7 ซม.) เว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบน 3.18 เซนติเมตร ด้านล่าง ขวามือ และซ้ายมือ 2.5 เซนติเมตร

3.1.2 เค้าโครงหน้ากระดาษ ระยะขอบบน ขนาด 3.18 ซม. ระยะขอบซ้าย ขวา ล่าง ขนาด 2.5 ซม.

3.1.3 ตำแหน่งของแท็บหยุด ตั้งค่าเริ่มต้นที่ 1.5 เซนติเมตร และตั้งเพิ่มขึ้นจุดละ 0.5 เซนติเมตร

3.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ระยะระหว่างบรรทัดเป็นแบบบรรทัดเดี่ยว (Single space) โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่ง ดังนี้

3.2.1 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 Point ชนิดตัวอักษรตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษซ้าย

3.2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 16 Point ชนิดตัวอักษรตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษซ้าย

3.2.3 ชื่อผู้เขียน (ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ขนาด 12 Point ชนิดตัวอักษรหนา แบบเอียง ตำแหน่งชิดขอบกระดาษซ้ายได้ชื่อเรื่อง เว้น 1 บรรทัด

3.2.4 หัวข้อใหญ่ในบทความ ขนาด 14 ชนิดตัวอักษรหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษซ้าย ก่อนขึ้นหัวข้อต่อไป เว้น 1 บรรทัด จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และจัดย่อหน้าเป็นแบบกระจายแบบไทย

3.2.5 หัวข้อย่อย เว้นระยะห่างตามลำดับของแท็บหยุด ขนาด 16 Point ชนิดตัวอักษรตัวปกติ

3.2.6 การอ้างอิงในเนื้อหา ให้จัดพิมพ์ดังนี้

1) การเขียนอ้างอิงโดยระบุ ชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์ของเอกสาร ไว้หน้าข้อความเพื่อบอกแหล่งที่มา

1.1) ภาษาไทย

ชื่อ สกุล (พ.ศ.: หน้า)

1.2) ภาษาอังกฤษ

นามสกุล, อักษรตัวแรกของชื่อต้น. อักษรตัวแรกของชื่อกลาง. (ค.ศ.: หน้า)

2) การเขียนอ้างอิงโดยระบุ ชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์ของเอกสาร ไว้หลังข้อความเพื่อบอกแหล่งที่มา

2.1) ภาษาไทย

(ชื่อ สกุล, พ.ศ. : หน้า)

2.2) ภาษาอังกฤษ

(นามสกุล, อักษรตัวแรกของชื่อต้น. อักษรตัวแรกของชื่อกลาง, ค.ศ.: หน้า)

3.2.7 ท้ายกระดาษ แทรกอ้างอิงท้ายเรื่อง ประกอบด้วย

ข้อมูล สังกัดผู้พิมพ์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ครบถ้วนทุกคน

1) นักศึกษาหลักสูตร สาขาวิชา สถาบันการศึกษา อีเมล ขนาด 12 Point ชนิดตัวอักษรธรรมดาแบบเอียง ตำแหน่งชิดขอบกระดาษซ้าย (กรณีเป็นนิสิต หรือนักศึกษา)

2) ตำแหน่งทางวิชาการ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชา สถาบันการศึกษา ขนาด 12 Point ชนิดตัวอักษรธรรมดาแบบเอียง ตำแหน่งชิดขอบกระดาษซ้าย (ข้อมูลที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)

3.3 จำนวนหน้า ต้นฉบับควรมีความยาวไม่เกิน 10 หน้า

4. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

เนื้อหาภาษาไทยที่มีคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ควรแปลเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด (ในกรณีคำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะที่แปลไม่ได้หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจนให้ทับศัพท์ได้) และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจง่าย ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อน เนื้อหาต้องเรียงลำดับดังนี้

4.1 บทความวิจัย

บทความวิจัยจัดเป็นเอกสารทางวิชาการประเภทเดียวกับรายงานการวิจัย (Research report) มีสาระและรูปแบบการนำเสนอที่คล้ายคลึงกัน โดยบทความวิจัยเป็นเอกสารทางวิชาการที่นักวิจัยเขียนขึ้นในรูปบทความวิชาการ เพื่อนำเสนอข้อค้นพบ เชิงประจักษ์และหรือนวัตกรรมที่เป็นผลงาน บทความวิจัยมีการเรียงลำดับเนื้อหาที่สำคัญดังนี้

4.1.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้นและกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

4.1.2 ชื่อผู้เขียนและที่อยู่ ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และระบุตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงาน หรือสถาบัน ที่อยู่ หรือ Email ของผู้เขียน เพื่อใช้ติดต่อเกี่ยวกับต้นฉบับและบทความที่ตีพิมพ์แล้ว

4.1.3 บทคัดย่อ ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Abstract) เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านแล้วเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 250 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษา

4.1.4 คำสำคัญ เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3 คำ โดยให้คำสำคัญภาษาอังกฤษตรงกับคำสำคัญภาษาไทย แต่ละคำคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (Comma)

4.1.5 บทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาค้นคว้า ให้ข้อมูลทางวิชาการ พร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและการวิจัยนั้นด้วย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

4.1.6 วัตถุประสงค์ ใช้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

4.1.7 กรอบแนวคิดและสมมติฐาน ระบุ กรอบแนวคิดของงานวิจัย พร้อมทั้งทฤษฎี แนวคิดที่นำมาสร้างกรอบแนวคิดและสมมติฐาน(ถ้ามี)

4.1.8 วิธีดำเนินการวิจัย ควรอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย โดยมีหัวข้อดังนี้

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กล่าวถึงกลุ่มประชากร วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ที่มาของกลุ่มตัวอย่าง แหล่งที่มาของข้อมูล

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1.9 สรุปผล สรุปผลที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตาราง แผนภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้นขอบตารางด้านซ้ายและขวา หัวตารางเป็นแบบธรรมดาไม่มีการระบายสี และขีดเส้นคู่ กรณีตารางยังไม่สิ้นสุดให้ขีดด้วยเส้นเดี่ยว และเมื่อสิ้นสุดตารางให้ขีดด้วยเส้นคู่ ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพ ขาวดำ ที่ชัดเจนและมีคำบรรยายใต้รูป กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้

4.1.10 อภิปรายผล การอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงไร และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการหรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม

4.1.11 กิตติกรรมประกาศ ระบุสั้น ๆ ว่าได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย และความช่วยเหลือจากองค์กรใดหรือใครบ้าง

4.1.12 ข้อเสนอแนะ

- 1) ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้
- 2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

4.1.13 เอกสารอ้างอิง เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA (American Psychological Association) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อน แล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศหากผู้เขียนมีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนแรกแล้วตามด้วย และคณะ หรือ and others (เอกสารอ้างอิงภาษาไทยให้แปลเป็นภาษาอังกฤษ ควบคู่กัน)

4.2 บทความวิชาการ

บทความวิชาการเป็นการนำเสนอความรู้ ความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้ในเรื่องนั้น ๆ โดยมีหลักฐานทางวิชาการอ้างอิง มีการวิเคราะห์ วิเคราะห์ ให้ผู้อ่านเห็นประเด็นสำคัญอันเป็นสาระประโยชน์ที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ แก่ผู้อ่าน ซึ่งอาจจำเป็นต้องใช้ประสบการณ์ส่วนตัว หรือประสบการณ์และผลงานของผู้อื่นมาใช้ มีการเรียบเรียงเนื้อหาสาระอย่างเหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเกิดความกระจ่างในความรู้ความคิดที่นำเสนอ อ้างอิงทางวิชาการและใช้แหล่งอ้างอิงทางวิชาการอย่างถูกต้อง เหมาะสมตามหลักวิชาการ และจรรยาบรรณของนักวิชาการ มีการอธิบายให้แนวคิด แนวทางในการนำความรู้ ความคิดที่นำเสนอไปใช้ให้เป็นประโยชน์ หรือมีประเด็นใหม่ ๆ ที่กระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความต้องการสืบเสาะหาความรู้หรือพัฒนาความคิดในประเด็นนั้น ๆ ต่อไป บทความวิชาการมีการเรียงลำดับเนื้อหาที่สำคัญดังนี้

4.2.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้นและกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

4.2.2 ชื่อผู้เขียนและที่อยู่ ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และระบุตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงาน หรือสถาบัน ที่อยู่ หรือ Email ของผู้เขียน เพื่อใช้ติดต่อเกี่ยวกับต้นฉบับและบทความที่ตีพิมพ์แล้ว

4.2.3 บทคัดย่อ ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Abstract) เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านแล้วเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 250 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิดและสมมติฐาน(ถ้ามี) กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษา

4.2.4 คำสำคัญ เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3 คำ โดยให้คำสำคัญภาษาอังกฤษตรงกับคำสำคัญภาษาไทย แต่ละคำคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (Comma)

4.2.5 บทนำ เขียนจูงใจให้ผู้อ่านเกิดความสนใจในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งสามารถใช้วิธีการและเทคนิคต่าง ๆ ตามแต่ผู้เขียนจะเห็นสมควร เช่น อาจใช้ภาษาที่กระตุ้น จูงใจผู้อ่านหรือยกปัญหาที่กำลังเป็นที่สนใจขณะนั้นขึ้นมาอธิบาย หรือตั้งประเด็นคำถามหรือปัญหาที่ท้าทายความคิดของผู้อ่านหรืออาจจะกล่าวถึงประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่าน เป็นต้น

4.2.6 เนื้อหา การจัดลำดับเนื้อหาสาระ ผู้เขียนควรมีการวางแผนจัดโครงสร้างของเนื้อหาสาระที่จะนำเสนอ และจัดลำดับเนื้อหาสาระให้เหมาะสมตามธรรมชาติของเนื้อหาสาระนั้น การนำเสนอเนื้อหาสาระควรมีความต่อเนื่องกัน เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจสาระนั้นได้โดยง่าย

4.2.7 สรุปผล ควรมีการสรุปประเด็นสำคัญ ๆ ของบทความนั้น ๆ ซึ่งอาจทำในลักษณะที่เป็นการย่อ คือ การเลือกเก็บประเด็นสำคัญ ๆ ของบทความนั้น ๆ มาเขียนรวมกันไว้อย่างสั้น ๆ ท้ายบท

4.2.8 เอกสารอ้างอิง บทความทางวิชาการ เป็นงานที่เขียนขึ้นบนพื้นฐานของวิชาการที่ได้มีการศึกษาค้นคว้า วิจัยกันมาแล้ว และการวิเคราะห์ วิจัยอาจมีการเชื่อมโยงกับผลงานของผู้อื่นจึงจำเป็นต้องมีการอ้างอิงเมื่อนำข้อความ หรือผลงานของผู้อื่นมาใช้ โดยการระบุให้ชัดเจนว่าเป็นงานของใคร ทำเมื่อไร และนำมาจากไหน เป็นการให้เกียรติเจ้าของงาน การอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA (American Psychological Association) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิง

ภาษาไทยก่อน แล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศหากผู้เขียนมีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนแรกแล้วตามด้วย และคณะ หรือ and others

4.3 บทวิจารณ์หนังสือ

บทวิจารณ์หนังสือ เป็นการพิจารณาหนังสือเรื่องนั้น ๆ โดยละเอียดเพื่อประเมินคุณค่า ออกมาเป็นข้อเขียน เป็นบทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระ คุณค่าและคุณภาพของหนังสือ บทความ โดยบทวิจารณ์หนังสือจะต้องบอก รายละเอียดของหนังสือ ได้แก่ ชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ ครั้งที่พิมพ์ จำนวนหน้าและเลข ISBN ให้ชัดเจน โดยใช้หลักวิชาการและดุลพินิจอันเหมาะสม บทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

4.3.1 ชื่อเรื่อง ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน ควรตั้งชื่อเรื่อง ที่เรียกร้องความสนใจของผู้อ่าน และสื่อ ความหมายได้ชัดเจน เช่น ตั้งชื่อตามชื่อหนังสือที่ต้องการวิจารณ์ ตั้งชื่อตามจุดมุ่งหมาย ของเรื่อง ตั้งชื่อ ด้วยการให้ประเด็นชวนคิด ชวนสงสัย

4.3.2 ชื่อผู้เขียนและที่อยู่ ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และระบุตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงาน หรือสถาบัน (ภาควิชา คณะ มหาวิทยาลัย) ที่อยู่ หรือ Email ของผู้เขียน เพื่อใช้ติดต่อเกี่ยวกับต้นฉบับและบทความที่ตีพิมพ์แล้ว

4.3.2 บทนำ เป็นการเขียนนำเกี่ยวกับเรื่องที่จะวิจารณ์ เช่น ถ้าเป็นการวิจารณ์วรรณคดีต้อง บอก ชื่อวรรณคดี ผู้แต่ง ประเภท ความเป็นมาของเรื่อง และอาจเขียนอธิบายและจุดที่ทำให้ผู้วิจารณ์ สนใจวรรณคดีเรื่องนี้

4.3.3 เนื้อเรื่อง เป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอจุดเด่น และจุดบกพร่อง ของเรื่องอย่างมีหลักเกณฑ์และมีเหตุผล หากต้องการเล่าเรื่องย่อของวรรณคดี หรือ วรรณกรรม ที่นำมาวิจารณ์ควรเขียนเล่า เรื่องอย่างสั้น ๆ เพราะการวิจารณ์ไม่ใช่การสรุปเรื่อง แต่เป็นการแสดงความคิดเห็นของผู้วิจารณ์ที่มีต่อวรรณคดีหรือวรรณกรรม เรื่องนั้น ผู้เขียนต้องการสื่อความหมายอะไร มายังผู้อ่านหนังสือและสื่อให้ชัดเจนหรือไม่อย่างไร ถ้าประเด็นในการวิจารณ์ มีหลายประเด็น ควรนำเสนอ ตามลำดับ เพื่อให้ผู้อ่านบทวิจารณ์เข้าใจง่ายไม่สับสน ในกรณีที่วรรณคดีหรือวรรณกรรมเรื่องนั้น มีจุดเด่น และจุดด้อย ควรเขียนถึงจุดเด่นก่อนแล้วจึงกล่าวถึงจุดด้อย เพื่อให้เกียรติผู้เขียน และแสดงให้เห็นว่าการวิจารณ์ คือ การสร้างสรรค์ไม่ใช่การทำลาย

4.3.4 บทสรุป เป็นย่อหน้าสุดท้ายของบทวิจารณ์ เป็นการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ และให้แง่คิด หรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน นอกจากนี้บทสรุปยังช่วยให้ผู้อ่านได้ทบทวนประเด็น สำคัญของเรื่องและความคิดเห็น สำคัญของผู้วิจารณ์ แม้ว่าผู้อ่านอาจจะไม่ได้อ่านบทวิจารณ์ทั้งบท แต่ได้อ่าน บทสรุปก็สามารถทราบเรื่องของวรรณคดีหรือวรรณกรรม ที่นำมาวิจารณ์ รวมทั้งความคิดเห็นของผู้วิจารณ์ ที่มีต่อวรรณคดีหรือวรรณกรรมเรื่องนั้นได้

4.4 บทความปริทัศน์

เป็นงานทางวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการเฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้า มีการวิเคราะห์ องค์ความรู้ทั้งทางกว้างและทางลึกอย่างทันสมัย โดยให้ข้อมูลวิพากษ์ที่ให้เห็นแนวโน้มที่ควรศึกษาและพัฒนาต่อไป ผู้เขียน ควรตรวจสอบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทความที่นำเสนออย่างละเอียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาที่ใหม่ที่สุด บทความปริทัศน์ ต้องนำเสนอพัฒนาการของเรื่องที่นำเสนอ ข้อมูลที่นำเสนอจะต้องไม่จำเพาะเจาะจงเฉพาะผู้ที่อ่านที่อยู่ในสาขาของบทความ เท่านั้น แต่ต้องนำเสนอข้อมูลที่ผู้อ่านในสาขาอื่น ๆ หรือนิสิตนักศึกษาในระดับสูงสามารถเข้าใจได้ บทความปริทัศน์เป็นการ นำเสนอภาพรวมของเรื่องที่นำเสนอโดยในหน้าแรกของบทความปริทัศน์จะประกอบด้วย

4.4.1 ชื่อเรื่อง ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน ควรตั้งชื่อเรื่อง ที่เรียกร้องความสนใจของผู้อ่าน และสื่อ ความหมายได้ชัดเจน

4.4.2 ชื่อผู้เขียนและที่อยู่ ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และระบุตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงาน หรือสถาบัน (ภาควิชา คณะ มหาวิทยาลัย) ที่อยู่ หรือ Email ของผู้เขียน เพื่อใช้ติดต่อเกี่ยวกับต้นฉบับและบทความที่ตีพิมพ์แล้ว

4.4.2 คำสำคัญ ระบุความสำคัญของเรื่อง (Keywords) จำนวนไม่เกิน 5 คำ

4.4.3 ส่วนของเนื้อหาของบทความ ต้องมีบทนำ (Introduction) เพื่อกล่าวถึงความน่าสนใจ ของเรื่อง ที่นำเสนอ ก่อนเข้าสู่เนื้อหาในแต่ละประเด็น

4.4.4 บทสรุป (Conclusion) เพื่อเป็นการสรุปเรื่องโดยย่อให้เข้าใจว่า เรื่องที่ได้นำเสนอมีความน่าสนใจ และความเป็นมาอย่างไร พร้อมขมวดปมเรื่องที่นำเสนอ พร้อมข้อเสนอแนะจากผู้นิพนธ์เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว สำหรับให้ผู้อ่าน ได้พิจารณาประเด็นที่น่าสนใจต่อไป ผู้นิพนธ์ควรตรวจสอบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทความที่นำเสนออย่างละเอียด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาที่ใหม่ที่สุด บทความปริทัศน์ต้องนำเสนอพัฒนาการของเรื่องที่นำเสนอ ข้อมูลที่นำเสนอ จะต้องไม่จำเพาะเจาะจงเฉพาะผู้อ่านที่อยู่ในสาขาของบทความเท่านั้น แต่ต้องนำเสนอข้อมูลที่ซึ่งผู้อ่าน ในสาขาอื่น หรือนิสิตนักศึกษา ในระดับสูงสามารถเข้าใจได้

5. การส่งบทความ

กำหนดการรับบทความ สามารถส่งบทความถึงกองบรรณาธิการ ได้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/reru>

6. ติดต่อสอบถามข้อมูล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด อาคารเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 ชั้น 7

113 หมู่ 12 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 45120

เบอร์โทรศัพท์ 0 4355 6231, 0 4355 6001-8 ต่อ 1027 โทรสาร 0 4355 6231, 0 4355 6009

เว็บไซต์ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/reru> Email : reru.journal101@gmail.com

ชื่อเรื่องภาษาไทย

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ

ชื่อ สกุลผู้เขียน (ภาษาไทย)¹, ชื่อ สกุลที่ปรึกษา/ผู้ร่วมวิจัย² และ ชื่อ สกุลที่ปรึกษา/ผู้ร่วมวิจัย³

ชื่อ สกุล ผู้เขียน (ภาษาอังกฤษ)¹, ชื่อ สกุล ที่ปรึกษา/ผู้วิจัยร่วมคนที่ 1 ² and ชื่อ สกุล ที่ปรึกษา/ผู้วิจัยร่วมคนที่ 2 ³

บทคัดย่อ

ใส่เนื้อหา.....กำหนดให้จำนวนคำ ไม่เกิน 250 คำ....

คำสำคัญ: คำที่1, คำที่ 2, คำที่ 3

Abstract

ใส่เนื้อหา.....

Keywords: คำที่1, คำที่ 2, คำที่ 3

บทนำ

ใส่เนื้อหา.....

วัตถุประสงค์

1. ใส่เนื้อหา.....

2. ใส่เนื้อหา.....

กรอบแนวคิดและสมมติฐาน

ใส่เนื้อหา.....

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแสดงกรอบแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎี..... ของ (ปี: เลขหน้า) และแนวคิดของ ... (ปี: เลขหน้า) มาประยุกต์ใช้เป็น ชื่อต้นตัวแปรต้น..... ก็ด้าน ได้แก่ 1) ด้าน..... 2) ด้าน..... และชื่อต้นตัวแปรต้น..... ก็ด้าน ได้แก่ 1) ด้าน..... 2) ด้าน..... โดยแสดงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ดังภาพประกอบ ...

¹ ข้อมูลสังกัด ผู้นิพนธ์ (หากเป็นนักศึกษา ข้อมูลประกอบด้วย นักศึกษาหลักสูตร สาขาวิชา สถาบัน และ อีเมล (ข้อมูลภาษาไทย)

² ข้อมูลสังกัด ที่ปรึกษา หรือ ผู้ร่วมวิจัย คนที่ 1 (ข้อมูลประกอบด้วย ตำแหน่งทางวิชาการ และสังกัด) (ข้อมูลภาษาไทย)

³ ข้อมูลสังกัด ที่ปรึกษา หรือ ผู้ร่วมวิจัย คนที่ 2 (ข้อมูลประกอบด้วย ตำแหน่งทางวิชาการ และสังกัด) (ข้อมูลภาษาไทย)

¹ ข้อมูลสังกัด ผู้นิพนธ์ (ข้อมูลภาษาอังกฤษ)

² ข้อมูลสังกัด ที่ปรึกษา หรือ ผู้ร่วมวิจัย คนที่ 1 (ข้อมูลภาษาอังกฤษ)

³ ข้อมูลสังกัด ที่ปรึกษา หรือ ผู้ร่วมวิจัย คนที่ 2 (ข้อมูลภาษาอังกฤษ)

วิธีดำเนินการวิจัย

ใส่เนื้อหา.....

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ใส่เนื้อหา.....

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ใส่เนื้อหา.....

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เริ่มเนื้อหา.....

2.1 ใส่เนื้อหา.....

2.2 ใส่เนื้อหา.....

2.3 ใส่เนื้อหา.....

2.4 ใส่เนื้อหา.....

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เริ่มเนื้อหา.....

3.1 ใส่เนื้อหา.....

3.2 ใส่เนื้อหา.....

3.3 ใส่เนื้อหา.....

3.4 ใส่เนื้อหา.....

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เริ่มเนื้อหา.....

4.1 ใส่เนื้อหา.....

4.2 ใส่เนื้อหา.....

4.3 ใส่เนื้อหา.....

4.4 ใส่เนื้อหา.....

สรุปผล

ใส่เนื้อหา.....

1. ใส่เนื้อหา.....

1.1 ใส่เนื้อหา.....

1.2 ใส่เนื้อหา.....

2. ใส่เนื้อหา.....

2.1 ใส่เนื้อหา.....

2.2 ใส่เนื้อหา.....

อภิปรายผล

ใส่เนื้อหา.....

1. ใส่เนื้อหา.....

1.1 ใส่เนื้อหา.....

1.2 ใส่เนื้อหา.....

2. ใส่เนื้อหา.....

2.1 ใส่เนื้อหา.....

2.2 ใส่เนื้อหา.....

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ใส่เนื้อหา.....

1.2 ใส่เนื้อหา.....

1.3 ใส่เนื้อหา.....

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ใส่เนื้อหา.....

2.2 ใส่เนื้อหา.....

2.3 ใส่เนื้อหา.....

เอกสารอ้างอิง (ไม่ต้องระบุประเภท ให้เรียงลำดับตามพยัญชนะ)

หนังสือ

ชื่อ สกุล. (พ.ศ.). ชื่อหนังสือ (พิมพ์ครั้งที่ ครั้งที่พิมพ์ ให้ระบุ กรณีพิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป). จังหวัด: สำนักพิมพ์.

วารสาร

ชื่อ สกุล. (พ.ศ.). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่พิมพ์(ฉบับที่), ช่วงของเลขหน้าของบทความ.

วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์

ชื่อ สกุล. (พ.ศ.). ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์. วิทยานิพนธ์ ชื่อปริญญา ชื่อเต็ม สาขาวิชา. จังหวัดที่ตั้งสถาบัน: ชื่อสถาบันการศึกษา.

ชื่อ สกุล. (พ.ศ.). ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์. ดุษฎีนิพนธ์ ชื่อปริญญา ชื่อเต็ม สาขาวิชา. จังหวัดที่ตั้งสถาบัน: ชื่อสถาบันการศึกษา.

สื่อออนไลน์

ชื่อ สกุล. (พ.ศ.). ชื่อเรื่อง. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี, จาก URL ที่ใช้สืบค้น

รายงานการประชุม

ชื่อ สกุล. (พ.ศ.). ชื่อหัวข้อ หรือเรื่องการประชุม. ชื่อการประชุม สมัย ครั้งที่ ครั้งที่. วัน เดือน ปี. สถานที่จัด: สำนักพิมพ์. เลขหน้า.

สัมภาษณ์

ชื่อ สกุล. (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์). สัมภาษณ์. ตำแหน่ง.

ตัวอย่างตาราง

ตาราง ลำดับของตาราง ชื่อตาราง หากมากกว่า 1 บรรทัด ให้ชื่อตารางตรงกับบรรทัดแรก

ระบบ	ชื่อ สกุล	ระดับความคิดเห็น	หมายเหตุ
1. การบริหารงาน	สิงหา อยู่สุข	มากที่สุด	
2. การรับรู้	มินา สุขเจริญ	น้อยที่สุด	

ตัวอย่างภาพประกอบ

ตัวแปรต้น

ข้อมูลทั่วไป
1. เพศ
2. อายุ
3. ระดับการศึกษา
4. อาชีพ
5. รายได้

ตัวแปรตาม

แรงจูงใจ ในการทำประกันภัยรถยนต์
1. แรงจูงใจด้านอารมณ์
2. แรงจูงใจด้านเหตุผล

ภาพประกอบ ลำดับของภาพประกอบ ชื่อภาพประกอบ หากมากกว่า 1 บรรทัด ให้ชื่อภาพประกอบตรงกับบรรทัดแรก